

1055

**Կ՝ԼԱՄԵԴ ՇՄԱԾ՝ՏԱ
Կ՝ՕՐԴԱԻԾ ԼԻՐԻԿԻԵ**

ԵՐԵՎԱՆ 1972

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԳԵՄԻԱ
ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՔՐԴԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ՔՆԱՐԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

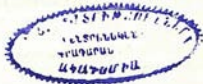
Կրառում, առաջաբան և ծանոթություններ
ՀԱԶԻՆ ԶՆԴԻԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 1972

051.37
ԱԿԱԴԵՄԻԱ ՕԼՄԱՊԵՐՍՍ ԵՐՄԵՆԻՍՏԱՆԵ
ԻՆՏԻՏՈՒՏԱ ՐՕՆԼԱՏՅԱՆԻԵ

1978
ԿՆԱՄԵԴ ՇՄԱԵՒԱ
ԿՕՐԴԱԻԵ ԼԻՐԻԿԻԵ

Բարևիսար, քշիվիսար Ե յիվիսարիսի յե
Ի՛. ՇՆԴԻ

ՆԵՇԻՐԵՒԱ ԱՕ ՐՍՍ ԵՐՄԵՆԻՍՏԱՆԵ
ԵՐԵՎԱՆ 1972

АКАДЕМИЯ НАУК АРМЯНСКОЙ ССР
Институт востоковедения

**КУРДСКИЕ НАРОДНЫЕ
ЛИРИЧЕСКИЕ ПЕСНИ**

Запись, предисловие и примечания
АДЖИЕ ДЖИДИ

Издательство АН Армянской ССР
Ереван 1972

Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Քուրդ ժողովուրդը հնուց մինչև մեր օրերը ստեղծել է հարուստ ու բազմերանգ բանահյուսություն՝ առասպելներ, հեքիաթներ, հերոսական և սիրային վիպերգեր, պարերգեր, ծիսային երգեր, առածներ, ասացվածքներ և այլն: Դրանց մեջ նշանակալից են աշխատանքի, սիրո և բնությանը վերաբերող երգերը:

Երգելը, հանպատրաստից ստեղծագործելն ու կատարելը քուրդ նահապետական ժողովրդի երաժշտական կենցաղի կարևոր մասն է կազմում. երգում ու ստեղծագործում են համարյա բոլորը՝ երիտասարդներն ու ծերերը, տղամարդիկ ու կանայք, երեխաները, օրվա քոլոր ժամերին և գրեթե ամենուրեք՝ տանը, բնության մեջ, ուրախության և տխրության պահերին, կոիվների ժամանակ, զոհվածների ու մահացածների վրա և այլն: Երգը քուրդ աշխատավորի անբաժան ընկերն է, նրա կյանքի ուղեկիցը: Նրանում, ինչպես և բանահյուսական այլ ստեղծագործություններում արտահայտված է քուրդ ժողովրդի բնավորության հատկանշական գծերը՝ լավատեսությունը կյանքի նկատմամբ, վեհանձնությունը, կենցաղում պարզությունը, հիստ ու կացում գեղագիտական ճաշակը, փիլիսոփայական խոհերը և այլն: Երգը քայլելով ժողովրդի տարբեր սերունդների հետ, միշտ նորոգվել, հոլովել ու մշակվել է:

Քրդական աշխատանքային երգերը կապված են ժողովրդի պատմության ամենավաղ շրջանների հետ, արտացոլելով տղամարդկանց և կանանց աշխատանքը տնտեսության տարբեր բնագավառներում: Քուրդ աշխատավորը երգում է ոչ-

խարները արածացնելու, ջրելու, մակաղելու, կթի քերելու, արտը վարելու, քաղելու, կալ անելու, բուրդ գգելու, գորգեր, թաղիքներ գործելու և այլ աշխատանքների ընթացքում: Երգը, ինչպես և նվագը, նրա աշխատանքը թեթևացնում է, առաջ է բերում ոգևորություն ու աշխուժություն: Նա երգի և նվագի միջոցով կարողանում է անասունների հսկայական հոտերը ենթարկել իրեն, ղեկավարել, տեղից-տեղ տանել: Այս կապակցությամբ հետաքրքրական է որևէ նամակարհորդ Վ. Ի. Մասսալսկու տաճած տպավորությունը. «Ես հաճախ եմ զարմացել բուրդ հովիվների-չորանների արվեստով,— գրում է նա,— կանգնած որևէ տեղ, ժայռի վրա կամ զառիթափին, նրանք ղեկավարում են ցածում, սարերի լանջին արածող անասունների հոտը: Ենթարկվելով հովիվների ձայնին, ոչխարները շարժվում են առաջ, ետ, շարժվում են աջ, ձախ, հատուկ ազդանշանով վայրկյանապես հավաքվում են հովվի շուրջը և կամ ցրվում են տարբեր ուղղություններով»:¹

Երգով ու նվագով բուրդ երգիչը ոգևորում ու ղեկավարում է նաև արագավազ ձիերի ընթացքը, բանող եզների և գոմեշների աշխատանքը: Դրանց օգնությամբ միաժամանակ վանում իր միայնակությունը, ազատություն տալիս իր հոգեկան աշխարհի ապրումներին ու հարուստ զգացումներին:

«... Քուրդիստանի սայլերը,— գրում է մի այլ ականատես, Ֆ. Միլինգենը,—միանգամայն նախնեղեղյան շինվածներ են, քայք որոնք կարծես թե հրաշքով են շարժվում: Առավել քաղաքակիրթ երկրների մեջ մարդը հնարավոր է համարում այնպիսի գործիքներով զինավորվել, ինչպես փայտը, մորակը և ալյն, այն նպատակով, որ քաջալերեն և դրդեն այն անասունները, որը նա պահում է յուր տնտեսության լուծի տակ, իսկ Քուրդիստանի մեջ... բոլորովին պետք չկա դառնալու այս վայրենի և ստիպող միջոցների: Այստեղ մորակի փոխա-

¹ В. И. Массальский. Очерк пограничной части Карсской области, «Известия русского географического общества», т. 23, СПб, 1888, стр. 29.

րեն երաժշտությունն է գործածվում, և սա շատ հասարակ կերպով է կատարվում. քուրդը կանգնում է սաղի վրա և երբ հա յուր ներդաշնակ երգն է սկսում, գոմեշները իսկույն շարժվում են: Այս երաժշտասեր անասունների կանգնելու միջոցը նմանապես շատ հասարակ է. քուրդը միայն յուր երգին պետք է վերջ տա և նուրա մնում են անշարժ: Ահա մի կատարելություն, որ իհարկե, երկրագունդի մյուս մասերում անհայտ է՝ երաժշտությունը երկրագործության և արվեստագիտության մեջ գործ դրած»¹:

Քուրդ ժողովրդի մեջ մինչև այժմ կենցաղավարում են երկրագործության և անասնապահության հետ կապված բազմաթիվ եղանակներ² և երգեր: Նման կարգի երգերի շարքն է դասվում „K'otan“ (գութան) կոչվող անցյալում շատ տարածված երգը.

*Գուֆանի վերևում Հաշիճ է,
Գուֆանի ներքևում Հաշիճ է,
Թող աստված ուժ տա,
Կարժիր պոչավոր Լզանը,
Հորովել հո, հո, հո...*

*Գուֆանի վերևում ծառեր կան,
Գուֆանի ներքևում ծառեր կան,
Նա գրանց հյուղերից
Կապալ ու ձիպոտ շինեցի
Հորովել հո, հո, հո...*

*Գուֆանի վերևում ուտու ծառ է,
Գուֆանի ներքևում ուտու ծառ է.*

¹ «Հայկական աշխարհ» գրական և ժանկավարժական օրագիր, № 2,

² Հունվարի, 1869, Թիֆլիս, էջ 16:

² Նշանակները հիմնականում կատարվում են բլուրի (սրնգի) վրա:

Արածում էն աշխուղ գառն ու մարին,
Հորովիչ հո, հո, հո...

Գոյնանի գերեւում որք պաշտառ է,
Գոյնանի ներքեւում որք պաշտառ է,
Թող առավաճ ուժ տա Քաչաչ եզանք
Հորովիչ հո, հո, հո!...

Կամ

Այ իմ բարակ բերան գերանդի,
Դու իմ ձեռքում քաղում էս ջրի նման (բեկն էս քաղում)
Քեզեով իմ ձեռքների ապրտառն եմ հայկայիում:

Իրենց արժանիքներով տղամարդկանց աշխատանքային
երգերին չեն զիջում կանաց երգերը.

Հարի, հարի, հարի խնոցի (աիկ).
Բան եմ հարում՝ չի չինում,
Կեսուրք ձեր է՝ չի հարում,
Հարքը քնած է, զեր չի կենում:

Քրդական աշխատանքի երգերը կասրված համաշախ շար-
ժումների հետ՝ ունեն կանոնավոր դիրք և հանգավորում,
որոնք իրենց հերթին օժանդակում են աշխատանքի կազմա-
կերպմանը և բարձր տրամադրությունը:

Աշխատանքի պայմանների փոփոխության հետ դրանք
ձևափոխվում են և շարունակում իրենց կենցաղավորումը
կյանքի նոր պայմաններին զուգընթաց²:

Բացի այդպիսի երգերից, որոնք զուտ կիրառական նշա-
նակություն ունեն, կան նաև աշխատանքի և աշխատավորի

1 Քնուգրին հարազատ մեայու եղատակով այս, ինչպես նաև հաջորդ
երգերի խոսքերը ներկայացնում ենք տողացի թարգմանությամբ:

2 Օրինակ ներկայումս «Հորովիչների» փոխարեն կոլխոզային քառյակ-
ներ են հորինում:

մասին երգեր, որոնցում հաճախ հանդիպում են կենցաղային թեմաներ՝ սիրային մոտիվներ, քնության նկարագրություններ: Մարդը աշխատելիս գոլերգում է իր սիրածին, քնության այս կամ այն երևույթն է նկարագրում, կապում է իր հոգեկան աշխարհի հետ: Սերը, սիրո թեման գերիշխող տեղ է գրավում այս կարգի երգերում, օրինակ.

*Այ բազմոր, բազ անող բազմոր,
Քս ձեռքի մտեղազը ձեռն է տալիս զանգի հման,
Չե զու արի իմ հոր մարգարեհատին՝
Ուրախ սրտով բազ արա,
Նա կարմիր փուշիով ինչ ու բեզ
Հով կանեմ՝ վրանի հման:*

Կամ

*Մեր շահելի հովիվ է, հովիվ,
Նա է այս մարիների հովիվը,
Մարիները թողել է խոտատառ առջում,
Միբունների սիրտ համար:*

*Մեր չիվանը հովիվ է, հովիվ,
Նա է այս գառների հովիվը,
Գառները թողել է քարափի մոտ,
Միբունների սիրտ համար:*

Քրդական երգերի մեջ առանձնակի տեղ են գրավում սիրային քաղմայիվ երգերը: Դրանք ընդհանուր առմամբ հայտնի են „K'lamed kəç'lyka“ (Աղջիկների երգեր) անունով, սակայն այդ անունին էլ չի նշանակում, թե այդ ստեղծագործությունները միայն կանանց կյանքից են կամ միայն աղջիկներ են ստեղծել: Թե՛ ուրիշ ժողովուրդների և թե՛ քրդական

սիրո երգերը ստեղծել են և՛ կանայք, և՛ տղամարդիկ ու վերաբերում են նրանցից թե՛ մեկին և թե՛ մյուսին: Իսկ «Աղջիկների երգեր» անվանումը հավանաբար կապված է կանանց, մասնավորապես աղջիկների կողմից սիրային երգեր շատ ստեղծելու ու երգելու հանգամանքների հետ, մասամբ և կապված կաշկանդված սիրո պոռթկման հետ:

Սիրային երգերում առանձնակի տեղ են գրավում քրդահու նկարագրությունը իր քոլոր քարեմասնություններով՝ մեծ ու սև աչքեր, շինար քոյ, քարակ ու ճկուն մեջք, մազերի քառասունչորս հյուսք, լայն ճակատ, անուշ լեզու, երկար պարանոց, գեղեցիկ քայվածք, գույնզգույն շորեր: Քուրդ աղջրկան նվիրված սիրո երգերի մեջ արտահայտված է մարդկային սրտի ամենաուրախ զգացումները ու քնքշությունը: Սիրած աղջիկն այդ երգերում մերթ ամանվում է եղնիկի, մերթ այծյամի ու հրեղեն զամբիկի, մերթ աղալնու ու վարդի:

Այդ երգերում երիտասարդ զույգերի սրտեր են խոսում ազատ, անկաշկանդ՝ արտահայտելով սիրո ջերմ զգացումների, տառապալից ապրումների ու ներքին հուզական աշխարհի նրբերանգները, և որպես դրանց ֆոն ցուցադրելով հարուստ բնությունը իր պես-պես հրաշալիքներով, գույնզգույն ծաղիկներով, այն քոլորով, ինչ տեսնում է սիրահարված երգիչը որը միաժամանակ սրտով ու հոգով քանաատեղծ է ու նկարիչ, օրինակ քերեմք ..*Бермзаше*“, (Կթվորումի), հայտնի երգից մի քանի տող.

*Իմ բերիվանեի գլխի թառը ամբողջ ոսկուց է,
Ասես թե չուխտակ ակն-ազրյուր լինի,
Դրանց չբերք խմում՝ չեմ խմում,
Սիրաս չի հովանում:*

*Իմ բերիվանեի հասակը երեսուն և երեք
Մինարայի բարձրությունն ունի,*

*Ազոթքներով բարձրացա վեր՝ բարի արտով իջա,
Ախ, երանի այն մարդուն, այն արարածին,
Որ բերիվանեի պես մի ազալնի հարեան ունենա:*

Քրդական ժողովրդական սիրո երգերում մեծ տեղ է տրվում նաև կաշկանդված սիրո մորմոքին ու տանջանքներին: Քրդոսին ղժգոն է անարդար աշխարհից, սոցիալական անհավասար հարաբերություններից, բռնություններից ու արգելքներից, և արտահայտում է իր քողոքն ու պայքարը ընդդեմ դարավոր վնասակար քարացած սովորությունների: Նա առաջին ներթին քողոքում է այն քարացած սովորության դեմ, երբ աղջիկը չի կարող իր բախտը տնօրինել, նրան ծընողները պիտի ամուսնացնեն: Մի երգում ասվում է.

Թող աստված իմ հոյն ու մորը շնորհի,

*Ինչպես ինձ շտվեցին տասնչորս տարեկան երիտասարդին
Տվեցին տանը վեր բնկած, տերան մի ծեր քոթուկի,*

Աշխարհի չորս կողմերի խաթեր համար:

«Աշխարհի չորս կողմեր» ասելով երգիչը նկատի է ունեցել զալանը՝ կեռչ գլխագիներ. որ տղայի ծնողները տալիս էին իրենց ուզած աղջկա ծնողներին: Դա դժբախտ սիրո պատճառներից մեկն է հանդիսացել: Հաճախ պատահել է, որ չքավոր երիտասարդը զալանի պատճառով գրկվել է իր սիրածից: Ահա թե ինչու վերջինս պիտի անիծեր աշխարհը և քողոքեր տիրող կարգերի ու սովորությունների դեմ.

Թող աստված վերջ տա աշխարհի չքավորությանը.

Ես փող չունեմ, իմ սիրածի զալանը չեմ կարող տալ:

Հակառակ դեպքում երիտասարդը պետք է դիմեր պանդխտության, որպեսզի զալանի փողը վաճառակեր իր հարսնացուի ծնողներին տալու համար: Երգերում հիշվում է նաև այն դժբախտության մասին, երբ պանդուխտը վերադառնալուց հետո գտել է իր սիրած աղջկան արդեն ամուսնացած.

Գյուզալ ազադնին կանգնել է դռան մոտ,

Ձախ ձեռքի կողմից ինձ է նայում,

Սպիտակ հակառի վրա շարել է չորս տակ սակի,

Մինչև զնացի օտար Էրկիր՝ վերադարձա,

Գյուզալ ազադնու ձեռքը բռնել ունեորին եև տվել:

Ղալանը ունկորի ամենագորեղ միջոցն է եղել: Վերջինս իր ունեցվածքով ոչ միայն կարող էր համբավ ձեռք բերել, այլև նույնիսկ մի բանի կին ունենալ, որոնք իրար նկատմամբ կոչվել են „hewu“ (փոխնակ): Մի երգում ասվում է.

*Հեզիի գարգը մեծ գարգ է,
Բոզ սարի գայլը շահանի,
Բոզ ծառերը ու բարերը շահանեն,
Բոզ ժայռերը շահանեն,
Բոզ սարի խարույկը շահանի.
Հեզիի գարգը մեծ գարգ է.
Նման է ազվեսի ցավերին (գոլուեյի):*

Այդ կարգի երգերում բոլորին զուգահեռ հաճախ ընթացում են նաև անեծքի մոտիվներ:

Քուրդ կինը, սակայն, այդ բոլորը համբերությամբ չի տարել. անեծքներով ու բողոքներով չի բավարարվել, հաճախ ծառացել է տիրող սոցիալական անարդարությունների դեմ, ելք որոնել նման կաշկանդումներից դուրս գալու համար: Նա հետևել է այն առաջավոր գաղափարին, ըստ որի կինն ու տղաամարդը իրավահավասար են, նրանց միջև չկա տարբերություն: Դրա ապացույցն է քրդական հետևյալ հանրահայտ առածը.

Առյուծն՝ առյուծ է, ի՞նչ էզ, ի՞նչ արու:

Քրդական քնարական երգերում, ինչպես և քանահյուսական այլ նմուշներում, զովերգվում են համարձակ և խիզախ այն աղջիկները, որոնք ըմբոստանալով սոցիալական անարդար պայմանների դեմ, ինչպես և հին քարացած սովորությունների դեմ՝ կարողացել են պաշտպանել իրենց մարդկային իրավունքները, իրենց համաձայնությամբ իսկ սիրած երիտասարդի հետ դիմել են փախուստի. „р’ова жьне, о’д’оте дьне“ (կնոջ փախուստը աշխարհի կարգն է), ասում է քրդական հինավուրց առածը: Ամուսնության այդ ձևին հանդիպում ենք շատ երգերում, այդ թվում նաև ժողովրդական հանրահայտ վիպերգերում, հիշենք օրինակ «Միարանդ ու Խաչեղարեն» վիպերգը և այլն:

Քրդոմի՜ն ձգտել է այն օրվան, երբ ինքը իբրև հասարակության հավասար անդամի հնարավորություն կունենա իր կամքով ամուսնանալ: «Սիրտը սրտով լինի» երգում աավում է.

*Թոզ սիրտը սրտով լինի,
Թոզ տեղաշարս շեշիմ լինի,
Թոզ ձևսբս տեղամայութ լինի,
Թոզ մուրացիկի տուգրակը ձևսբսումս լինի,
Թոզ տուգրակի տակը ծակ լինի,
Թոզ աշատեղ շմուրամ,
Թոզ օտար երկրում մուրամ,
Թոզ ամանս կրիայի կեղեկց լինի,
Թոզ ուտելիքս հանգի փթիթ լինի,
Թոզ վրաս շաղիկ շի՛նի,
Թոզ մենակ սիրտը սրտով լինի:*

Քրդական քնարական, ինչպես և էպիկական երգերը աներգային քնույթի են, ունեն ճկուն ուժիմ և ազատ տաղաչափություն: Հանգամանքներ, որոնք իրենց հերթին օժանդակում են մարդու բարդ և խորը հոգեպիճակի, ներքնաշխարհի ապրումների արտահայտման:

Սիրային երգերը ժամանակի հետ նույնպես ձևափոխվում, քարմանում և անընդհատ նորերով հարստանում են: Այսպես, սովետական հասարակարգում¹ „hewu“ (փոխնակի), „р’эва жыне“ -ի (կնոջ փախուստի) և կաշկանդված ամուսնական այլ սովորությունների վերացումով՝ վերացել է նաև դրանց շուրջը հյուսված երգերը, ստեղծվում են հիմնականում երջանիկ սիրո հետ կապված նոր երգեր, ինչպես.

*Այ՛ Այազյազ, դու բարձր չեա,
Թոզ շեն լինի սովետական երկիրը,
Որ էս ու սիրածս հասանք:*

¹ Տե՛ս Հ. Զեդի, Քրդական ժողովրդական բանահյուսություն (բրգերեն), Երևան, 1957, էջ 288—290:

*Բող ապրի սովետների պետութունը,
Չախանը մեշտեղից վերացրեց,
Հարսն ու փեսան ուրախ են իրենց բախտով,
Մեր զովբանը լավ զովբան է:*

Քրդական քնարական երգերը, ինչպես և այլ քանահյուսական նմուշներ սերտորեն կապված են քնության գեղեցիկ պատկերների հետ: Եվ դա միանգամայն քնական է ու հասկանալի: Մենք գործ ունենք մի այնպիսի ժողովրդի երգարվեստի հետ, որը լեռնաքնակ է, զբաղվել է խաշնարածության, արոտավայրերի համար բարձրացել բարձրաբերձ, խուսառատ ու ջրառատ սարերը, անմիջականորեն ականատես եղել ու զմայլվել քնության հրաշալիքներով: Խոսել ու խոսեցրել քնությունը, կենդանություն տվել նրան: Ահա թե ինչու քրդական աշխատանքային, ինչպես և սիրային երգերը գունազարդված պետք է լինեն քնության երփներանգ և գերող պատկերներով, որոնք երբեմն հանդես են գալիս մասշնչավորված ձևով: Բնության տեսարանների միջոցով քնածին երգիչը ստեղծել է բազմաթիվ համեմատություններ, մակդիրներ, զուգահեռներ, հիպերբոլիկ պատկերներ և այլն: Բնությունը կենդանանում է նրա երգի մեջ: Դրանով երգը դառնում է թևավոր, հուզիչ, գեղեցիկ ու հոգեպարար: Հիշենք օրինակ «Ալագյազ» երգը.

*Ա՛յ Ալագյազ, դու լավ զոզան ես,
Դու խոտ, ծիւ ու ծաղկի վայր ես,
Համբերդի չուրը սառն է, անուշ,
Նրբեք չենք մոռանա քեզ, Ալագյազ:*

*Այ Ալագյազ, դու բարձր չես,
Բայց բուրբ սարերից սիրուն ես,
Զոզան, զոզան, ամեն տեղ զոզան,
Նորից քեզ մոտ կլինենք զոռազ:*

Նման կարգի երգերը, որոնք բանաստեղծության նման միանգամայն ինքնաբերական են, ունեն ջերմ և հուզիչ եղանակներ: Դրանք իրենց բարձր գեղարվեստական արժանիքներով գրավել են շատ բանաստեղծների, ճանապարհորդների, այդ թվում նաև երաժշտագետների ուշադրությունը, նրանց կողմից հաճախ գրի են առնվել, մշակվել և գնահատվել:

Երաժշտագետ Վ. Կորգանովը գրել է. «Ընելով քրդական երգեր, ես հանգել եմ այսպիսի եզրակացության... ինչպես նրանց ապրելակերպում, այնպես էլ երգարվեստում կա միայն նրանց առանձնահատուկ, ինքնատիպ, ոչ փոխառված ինչ-որ բան, որը չի հանդիպում հարևան ժողովուրդների մոտ: Չեմ ստանձնում նշելու քրդական երգարվեստի բոլոր առանձնահատկությունները, սակայն կարող եմ ուշադրություն հրավիրել ոչ մեծ դարձվածքների, ինքնատիպ կրկնությունների վրա, որոնք, սակայն, երանգների բազմազանության շնորհիվ չեն ձանձրացնում ունկնդիրներին»¹:

Քրդական ժողովրդական, սիրո, աշխատանքի և բնության երգերի հարատևության և գեղարվեստական բարձր արվեստի մասին գաղափար կազմելու համար՝ ոչ միայն պետք է լսել երգիչ-դանգբեժին, այլև պետք է տեսնել դրան, երբ հորինած երգի միջոցով նա արտահայտում է իր սիրո ջերմ զգացումները և իր սրտի դյուբիշ խոսքը: Այդպիսի երգեր հորինելու և եղանակելու գործին ողջ ժողովուրդն է մասնակցում. ժողովուրդ հորինող, ստեղծագործող: Այս հանգամանքը, ինչպես ժամանակին նկատել է Խ. Արուվյանը², շատ բնորոշ է քուրդ ժողովրդին: Հազիվ թե գտնվի որևէ քուրդ, լինի կին, թե տղամարդ, որ ըստ իր ձիրքի, ընդունակության հորինել ու երգել չգիտենա:

Ինչպես բանահյուսական այլ նմուշների, այնպես էլ քրդական քնարական երգերի թվով շատ լինելը, լայն տարա-

¹ В. Д. Корганов, Кавказская музыка, сборник статей (издание второе), Тифлис, 1908, стр. 18.

² Խ. Արուվյան, Երգերի լիակատար ժողովածու, 8-րդ հատոր, 1953, էջ 246:

ծումն ու հարատևումը միանգամայն բնական է, որովհետև դրանք կապված են մարդու աշխատանքի և նրա հուզական ներքին աշխարհի հետ, որոնք հավիտենական են:

* * *

Սույն ժողովածուում զետեղված են ավելի քան 220 երգեր, որոնք առաջին անգամն են հրատարակվում: Դրանք գրի են առնվել տարիների ընթացքում՝ Հայաստանում, Վրաստանում և Ադրբեջանում բնակվող քրդերից, ինչպես նաև Արևմտահայաստանի քրդերեն իմացող հայրենադարձ հայ երգիչ-բանասացներից: Ժողովածուում երգերը դասավորված են ըստ երգիչ-բանասացների բնակավայրերի:

Վերջում տրված են ծանոթագրություններ, ուր համադրտակի բերված են երգիչների կենսագրական տեղեկությունները:

1678h
II
A

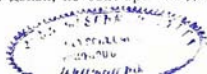
П Е Ш Х Э Б Э Р

Щмаэ'та к'орд (көрмани) жь зэмане қәдимнн һ'ота р'ожа про зарготына дэвлэмэнд у нэхш-нигар э'франди-йә: һ'ык'йат', (ч'ир'ок) бәйт', бәйт'-сәрһагнед мерание у бәнгитне, к'ламед р'әқасе, шина у шайа, мәсәлок у хәб-р'ок у ед дьн. Нава ве зарготынеда щики һәри бәрбыч'эв к'ламед дәрһәқа хәбате, әвинтне у т'әбнийәте дьгыры.

Дәнгбежи у к'лаибәрхвәдәрхьстн ә'дәте к'ордайн кал-баванә. Нава к'ордада бавәр быки гышк дьстрен — шаһьл у аһьл, жы у мер, зар'о. Әwana дьстрен малда, чоле, вәх-те шин у шайа, шер'. К'лам т'әви хәбатк'аре к'ордә һәр вәхта у һәр дәра. Нава к'ламада, бса чава нава э'франд-нед зарготынейә майнида — хәйсәт, ә'рф у ә'рәфате щ-маэ'та к'орда те к'эвше — әw бь ч'э'ве қәнщне ә'мьр дь-ньһер'ә, щомәрд у дьлфьрәйә, нава р'абун-р'уныштандьна хwәда садәйә... Нава к'ламада те к'эвше фә'мдарийа щ-маэ'те дәрһәқа бәдәwәтнеда, фькьр у философия ве... К'лам у страндын һ'е-һ'е сьлсьләтар'а һатйә, т'ьм-т'ьм һат-йә һ'әлкьрыне, бәдәw у баш буйә.

К'ламед к'ордайә хәбате вә'де т'әриқнейн һәри кәвир'а гьредайнә. Нава wанда һатйә ә'йанкьрыне хәбата мер у к'әфәт дәрәщед щәлада. Хәбатк'аре к'орд дьстре вәхте ч'ерандын у авдана пез, вәхте берибәрдане, чандын у чь-шина зәвице, бедәре у к'отана к'әләш, зьбра, т'әви чекьрыне у хәбатед майни. К'лам у сазбәнди хәбата ван сьвьк дь-кә у хирәте пешда тиньн. Әw бь сайа стран у сазбәндие дькара кәри-сурийа зәвти хwәкә, wана жь щики бьбә щне дьне.

Дәрһәқа ве пьрседа р'еwики урьс — В. И. Массалски ва дьвисә: „Әз гәләк щара зәндәгьрти мамә жь мәри-фәт у һостатийа шван-гаванед к'орда... Әw щики дьсәкь-ньн, феза т'опькәки йане сәр зьнер у жь ведәре сәрwерне лә кәри-сурне хwә дькьн, кә бынт'ара wанда дьч'ерьн...“

Кәрне пез гөр'а шванданә — пешда дьчә, пашда те, бәрбә:
ч'әпә йане р'асте дьчә. Бь газийа швин кәрне пез дәст-
хвәда дора ви дьщывә йане жи же дур дьк'әвә"¹.

Бь к'лам у сазбәндиева дәнгбеже к'өрд сәрверне ль
һәспе қоше, хәбата га у гамеша дькә. Бь дәсти к'лама әв
т'әнебуне жь хвә дурдхә, хәм у хийале хвә бәла дькә...
„Ә'рәбед К'өрдстане,— р'евики майин — Ф. Миллинген дь-
ивисә,— бь шур'е хвәва гәләки кәвнн, ле те бежи һеса
дьчн. Ль вәлатед пешдачуйи шьв у қамчийа дьдн хә-
bate бона ажотына һ'әйванәт. Ле ль К'өрдстане...
т'ө ләзьмайи т'өнә өса һ'әйвини бьк'өтн. Ль
вра дәвса қамчи сазбәнди те хәbate у әв йәк зә'ф садә
у һеса те кьрыне. Мәрыве к'өрд ә'рәба хвә сйар дьбә
у гава к'лама хвә дәст пе дькә, гамеше ви пер'а-пер'а
дльвыи. Гава ә'рәбәчи дьхвәзә гамеша бьдә сәкьнан-
дн — әв настьре у гамеш хвәхвә дьсәкьныи. Әва һ'өнө-
рәки өсанә, вәки бөфьтийа, ль п'аред дьнийәейә майини
т'өнә, вьра сазбәнди у к'лам нава хәбата гөндитнеда тен
хәбьтандьне...“²

Нава щмаә'та к'өрдада һ'әта иһа жи гәләк мқам у
к'лам һәнә, вәки хвәлибешәркьрыне у һ'әйванәтхвәйкь-
рьнер'а тенә гьредане. Жь вана әм дькарыи вра бир би-
нн к'лама „К'өтане“, кә нав к'өрдада гәләки бәла буйә:

Сәре котане һәзә,
Бьне к'отане һәзә,
Хвәде қәвәте бьдә,
Гае делгәвәзә,
Һор'овел һә, һә, һә...

¹ В. И. Массальский. Очерк пограничной части Карсской об-
ласти «Известия им. русского географического общества», т. 23,
спб, 1887, стр. 23.

² «Հայկական աշխարհ», գրական և մանկավարժական օրագիր № 2, 1
հունվարի, 1869, Թիֆլիս, էջ 16:

Сәре к'отане ч'ьдә,
Быне к'отане ч'ьдә,
Мын же ч'ьнн
Гопал у ш'ьдә,
Һор'овел һо, һо, һо...

Сәре к'отане бийә,
Быне к'отане бийә,
Ле д'ч'ерын бәрх у мийә,
Һор'овел һо, һо, һо...

Сәре к'отане гәшә,
Быне к'отане гәшә,
Хвәде қәвате быдә
Гае К'әләшә,
Һор'овел һо, һо, һо...

Пане жи к'ламәкә д'ьне:

К'еләндийә дәвзраве,
Тә дәст мында тей миңа аве,
Бь тә д'ч'ыным қсмәте де у баве.

Бь қимәт у башбуна хвәва к'ламед ж'ьна ж'ь ед мера нә кемтьрын:

К'ьл, к'ьл, к'ьл, к'ьл мәше,
Дәв д'к'ьлем, дәв нава,
Хаси пирә ле нава,
Бук р'азайә р'анавә у ед д'ьне.

К'ламед к'брдайә хәбате львандына чапәкер'а, р'ит'м у баңге вәкәһәвва гьредайннә, әв қәдәрәкн вәкә һәвын у бь сайа we йәке али шөхөл д'к'ьн, әшқә хәбате пешда тиньн.

Анәгори гәһастына мәшчал у м'к'анед хәбате әв жи тен гәһастыне у нава щмаә'теда бь щур'е т'әзә тен хвәйк'ьрыне у стране.

Хенж'ь ван к'лама, вәкн хут вәхте хәбате тенә стране, гәләк к'лам жи һәнә, кә дәрһәқа хәбате у мәр'ьвед хә-

батк'арданы. Нава ван к'ламада гэлэк щара нърсед р'а-
буи-р'уныштаидына щмаэ'те, э'рф-э'рафэте we — мотивед
бэигитие жи тен хэбате, сьфэте т'эбийэте те даиние. Мэ-
рьве к'о дьхэбьтэ пэсне дьлк'этийа хwэ дьдэ, qəwмандьнед
г'эбийэте дыпэсыэ у weйа хэм-хийале хwэр'а гьредьдэ.
Т'ема һ'эзкьрыне нава ван к'ламада щие нешын дьгрэ.
Мэсэлэ:

Wэй п'алэнго, п'алэнго,
Дэ'са дэсте тэ зэнглэ,
Дэ т'о wэрэ мерга мала баве мыр'а лехэ энц у дьло,
Ээе шэ'ра гэлэз хwэ у тэр'а текым си-чадро.

Йане жи

Лав шванэ, шванэ,
Лав шване ван мийанэ,
Ми бэрданэ дэр бэйаранэ,
Qэй хатре ван зэрийанэ.

Лав шванэ, шванэ,
Лав шване ван бэрханэ,
Бэрх бэрданэ дэр занганэ,
Qэй хатре ван зэрийанэ.

Нава к'ламед к'ордайэ лирикнеда к'ламед бэигитие
щики башqэ дьгьрын. Wанр'а бь т'эмами дьбежын „К'ла-
мед кэч'ка“. Һ'элбэт, эв йэк надэ к'ывше, wэки эw к'лам
т'эне жь э'мре wаны, йане жи т'эне кэч'ка у жына бэр хwэ
дэрхьстийэ. Чawa бал щмаэ'тед майин, бса жи нава к'ор-
лада к'ламед бэигитие һын мер, һын жи жьн жь бэр хwэ
дэрдьхын у дьстрен, эwана дэрһэqа һэрдаданэ. Чawa те
к'ывше wанр'а дьбежын „К'ламед кэч'ка“, чьмки к'олфэт,
илаһн, қизька дһа зэ'ф эw бэр хwэ дэрхьсгьнэ у странэ, у
йа дьне жи, эw миана тыштэки шкйатьн мqабьли зэwаца бе
дьл...

Нава к'ламед бэигитиеда зэ'ф р'ынд бэжи у бала
к'олфэта к'орд те ньт'рандыне — ч'э'вед р'эшэ бэлэк.
бэжна зьрав, навкелка назьк, п'ор' у г'олне дэлал, э'ний-
кэвэр, хэбэрдана ширьн, р'евачуна назьк, к'ыщед р'энг-
р'энги... Нава к'ламед дэрһэqа қиза к'ордада те э'йанкь-
рыне фькьрандына бэдэwэтиейэ һэрэ баш у бeqöсур. Нава

ван к'ламада қиза шаһьлэ һ'эзкьри һымбэри кар-хэза-
ле, қаз-вэрдэке, мьһ'нна к'һ'ел, кэвотке, һане гөле дыкыи.

Нава ван к'ламада дө дьле бэиги хэбэрдьдыи — дьле
аза у бехэм, һ'эзкьрына вана т'эмьз у беқали, р'эиг-р'һ'а-
ле бэигитийа шаһьла у бона ван гышка чава фон т'эби-
һэт те ор'е бы т'эмаминьа бэдэвэтиийа хвэва — кблилка у
гблсосьнава, т'эмаминьа ван тыштава, кб дэигбеже бэиги-
дыинэ, вэки бы хвэ һым шайнрэ, һым шыклэ'еш.

Эм чава мэсэлэ чэнд р'еза жь к'лама „Бериване-
бины:

Таса сөре беривана мьн бы эер'инэ,
Эе дыһер'ым минани цот каныа,
Дбхбм, нахбм, к'эрба дьле мьн наикениа.
Божна беривана мьн си у се мнэрэ,
Дба чума сери, дроза һатмэ хэрэ,
Хвэзыл мьн вни һато,
Кэва мина беривана мьн цинарэ.

Нава к'ламед цмаэ'та к'ордайэ бэигитнеда щики
бэрбьч'эв дыгьрыи эв к'лам, нава к'ижданада шыкйат һэйэ
мқабыли зэваща бедьл, дьле бэигийи шкэсти у бэрхвэ-
к'этиа шаһьла. Қиз у к'блфэта к'орда жь нэһэқийа э'мре
сосналие, зордайине у зблма дьне, э'рф-э'дэте зйандар
зьверэ у бы тэһэре хвэ шыкйат дькэ мқабыли ван. Эв бэ-
ре э'вльи мқабыли вни э'дэте зйандар шкйат дькэ, гава
эв нькарэ хвэхвэ бы дьле хвэ һэр'э мер. Нава к'ламэ-
кеда те готыне:

Дэ бра хвэде қэ де у баве мыр'а қэ һьһэдэ,
Дэ чава нэдьбум хортэки чардэ сали,
Дамэ қошэки бэне кэр'эшване мале
На вэлэ сэн хатыре чар кавеке дыһьяльке.

Ведэре эм шкйате бэрк' дыбиньи нэ кб т'эне мқабыли
меркьрына бедьл, ле бса жи қэлэн, кб быбу зблма гьран
бона жьна к'брд. Қэлэн һ'эсаб дыбу мэ'никэ зэваща бе-
дылэ һ'имли. Чьқас қэвьмийэ, вэки шаһьле дэстэиг р'уе
қэлэнда дэсте вни жь дылк'этиийа вни һатийэ қэтандьне. А
лэма жи эв ньфьр'ийа ль дыһьае, э'рф-э'дэте зйандар дькэ:

Хwәде мале дыне хьабкә,
Мале мын һынджә,
Qәлыне к'аwа-к'әбара мын дәрнәе.

Р'уе қаләнда шаһыле к'әсиб р'йа хәрибие дыгьрт, wә-
ки бь қазанща хwә қаләне хwә р'асткә. Нава к'ламада гә-
ләк щара те стране, wәки чава шаһыл һ'әта жь хәрибие
вәдыгәр'ә, дьлк'әтийа wи иди данә мер.

Кәwа гозал дәрк'әтийә дәрә мале,
Сәр мыле ч'әне мын дыһер'ә,
Сәр ә'инийа кәвәрда хар кьрийә чар қол зәр'ә,
Һ'әта чум wалате хәриба, вәгәр'йам—
Дәсте кәwа гозал гьртыә данә мали мерә.

Qәлән дәсте дәwләтйада мәщаләкә зор буйә. Мәрвә
дәwләти бь дәсти һәбуне нә кә т'әне нав дәрдыхст, лә
бса жи дыкарьбу чәнд жьн бьстәнда, бь wи тәһәри мала
wида чәнд һewи һәбуна. К'ламәкеда те готыне:

Дәрде һewи дәрдаки грана,
Нәе сәре гьре ч'йана,
Нәе сәре дар у бәранә,
Нәе сәре кәwранә,
К'бг'ьке сәре ч'йана,
Дәрде һewи зә'ф гьранә,
Нолани қозыща р'увийана.

Нава к'ламед wи тәһәрида һьм шыкйат һәйә, һьм жи
һьфьр'.

Ле әw зәлмед ә'мыр к'әлфәта к'әрд нәч'ыльмьсанди-
йә. Әwе т'әне шыкйат у һьфьр' нәкьрынә. Әwе гәләк ща-
ра бь щәлә'т дәнге хwә бльид кьрийә мқабьли зәлма
сосналие, хәбтийә р'еке хwәр'ә бьбинә у жь wи һ'әле
чәгьн азабә.

Әw пәй we фькра р'аст чуйә, wәки изна жьн у мер wәкә
һәwьн, нава wанда фьрқи готи нәе дайине. Шә'дәтийа
we йәке әва мәсәлока к'әрдайә һана дьдә: „Шер шерә,
чь жьнә, чь мерә“.

Нава к'ламед к'әрдайә лирикнеда, бса чава нава
ә'франдьнед зарготьнейә майинида, әw қизед қочах у

мерхас тенэ пәсиандыне, ед кō р'адьбунэ мқабьли нәһә-
қийа ә'мыр, дыкарьбун әхтийарнед хwәйә мәрыватне
хwәйкыи, бь дьле хwә дьлк'әтне хwәр'а бьр'әвыи. Мәсә-
лока к'өрдайә кәви дьбежә: „Р'әва жыне, ә'дәте дыне“.
Әви щур'е зәwаще әм нава гәлэк к'ламада у ә'франдь-
нед майиinda дьбиньи (мәсәлә „Снабәнд у Хәщезәре“ у
ед дьи).

К'әлфәта к'өрд т'әме нивийа we р'өже буйә, гава
әw чавә нәфәра мәхлуқәтнейә т'амәхтийар we бь дьле
хwә меркә. Нава к'лама „Бьра дьли дьлбә“ те готыне:

Бьра дьли дьлбә,
Бьра сәр'мыи щьлбә,
Мьл мыи щьлбә,
Туре п'арсе мьле мыибә,
Быне тури қәлбә,
П'арса ыр нибә,
П'арса wәлате дурбә,
Кодька мыи қалыке к'усибә,
Пе хwәрына мыи пәсарне чәлөбә,
Бьра красе мыи т'әнәбә,
Т'әкдә бьра дьли дьлбә.

К'ләмед к'өрдайә лирикне у эпикне щур'е готыи—
страненә, р'ит'ме wан бь т'әқлыи, чапа wан азайә. Бь
сайа we йәке хәм -хийалә мәрийа, фькрдарийа wи dha
р'ьид те ә'йанкьрыне.

К'ләмед әвинтне анәгори зәмин тен гōһастыне, т'ә-
зәкьрыне, ед т'әзә тен ә'франдьне. Аwa, мәсәлә гава кō
зәман hat гōһастыне, к'әлфәта к'өрда ль wәлате советне
жь зәлулийа бәре аза бу, иди к'лам жи hatыи гōһас-
тыне. Мәсәлә зәмане мәда дәwса к'ләмед өса, чавә әм
бежыи, ед дәрһәқа „Һеуи“, „Р'әва жыне“ у ед миina
wan, к'ләмед т'әзә wәхте советне пешда hatыи, нава
к'ижапада һимли пәсне бәнгити у зәwаща бь дьл те
дайиине¹

Аwa мәсәлә, нава к'ләмәкә өсада те готыне:

¹ Бьһер' Н'. Щиди, Фолклора кбрманицие, Ереван, 1957, р'у.
288—290.

Эле дилбаре, т'ор'ыне,
Да бара шенбэ дэвлээта шевре,
Эз у дилбара хвэ к'этыне.

Папе жи:

Хвэшбэ диwана шевре,
Qэлэн дайэ һылдане,
Бук, зэ'ва бэхте хвэ шана,
Дэwрана ма хвэш дэwрана.

К'ламед к'ордайэ лирикне, оса чава нмунед зар-
готьнейэ майин сьфэте т'эбийэтнейи бэдэwр'а гьредайн-
нэ. Эва йэка бы т'эмами фэ'мдарийэ. Ведэре гьли дэр-
һақа к'лам у сазбэндийа цмаэ'тэкэ осаданэ,
wэки хенжь хwэлибещэркьрыне, оса жи бы
qэдэрэкэ мэзын бы һ'эйwанэтхwэйкьрынева мьжул
буйэ, нава ч'йа у банийа, мерг у зозанада буйэ,
бы ч'э'ве хвэ т'эмаминья бэдэwэтийа т'эбийэте дитийэ,
эве т'эбийэтер'а хэбэрдайэ у эw дайэ к'ельмандыне,
эw р'оһ' у шан кьрийэ. А лэма жи чава к'ламед к'ор-
дайэ хэбате, оса жи ед бэнгитне бы р'энг-аwазе т'эби-
йэтева һатынэ ньтрандыне. Бы дэсти диндара т'эбийэте
дэнгбеже ходаншөрэт һымбэрикьрыне бэдэw пешда ти-
нэ, эпитета, сьфэтед һиперболик тинэ орт'е. Т'эбийэт
нава к'лама wида р'оһ' шан дьбэ. Бы сайа we йэке
к'лам дһа р'ынд те быһистыне — бэдэwэ бы ньтрандына
хwэва. Эм чава мэсэлэ к'лама „Элэгэзе“ биһыи бир:

Элэгэз, тō нэ бльиди,
Тō мьскэне гōл-гйһани.
Ава һамберде хwэш-сар,
Эм бир накьн qэ т'ощар.

Элэгэз, тō хwэш зозани:
Һэма жь һ'эмуйа р'ындтыри,
Зозан, зозан сад шар зозан,
Эм зу бьвыи тэр'а меван.

К'ламед ви тәһәри, wэки мина шьера дьэ'фрын у
жь дьл тен р'окьрыне, мьqаме wан жи хwэшын у дьл-

соты. Қимәте җани бәдәвәтиә гәләки бәйдә у гәләк
филолога, р'ешийа у бәса жи бәләдәд сазбәндие әв йәк
т'әг'мин кырыә, гәләк щара ивисинә, сәр җан хәбти-
нә у қимәткырыә.

Бәләде сазбәндие В. Корганов дәрһәдә җе йәкедә
аҗа ивисийә: „Ғава әз к'ләмед к'орда дьбьһем, тем сәр
фькьрәкә аҗа... Чаҗа нава ә'мьр-жийинна җанда, бәса жи
нава мә'рифәта җанә странеда тыштәки башқә, мәхсус
һәйә, кә шур'е хвәдә т'әк-т'әнейә, әв җь кәсәки нәһатийә
һылдане у бал т'ә цмаә'тәкә дәр-доре җан т'әнә. Әз
нак'әвмә бын җи борци, кә һәрәли к'ләмед к'орда қи-
мәткьм, ле дькарым гәһдарийа җә сәр җәк'ландына
п'аред к'ләмайә нә мәзын т'әглиф бькьм, ед кә бы сайа
қәйдә у аҗазед хвә гәһдарвана надыә эщьзкырыне“¹.

Әм җе йәке жи беҗьн, җәки бона дәрһәдә һостати
ә'франдына к'ләмед цмаә'та к'ордайә әвинтиә, хәбате у
т'әбийәтеда фькра мәрийа т'амбә, ләзъмә нә кә т'әне
гәһдарийа дәнгбеҗ бькьн, ле җийа бьбиньн, җава әв бы
сайа к'лама бәрхвәдәрхьсти хәбәр у фькра дьле хвә
дыр'еҗә. Т'әмаминна цмаә'те к'лама бәр хвә дәрдыхә у
мқам дькә — цмаә'тәкә ә'франдар у хәданшөрәт. Әва йәка
чаҗа җәде хвәдә Х. Абовйан² т'әг'мин кырийә, гәләки
незики р'әһ'е цмаә'та к'орданә. Дәгмә к'ордәк һәбә,
җьнбә, йәне мер, җәки анәгори мә'рифәта хвә к'лама
бәр хвә нәстрә.

Чаҗа имунед зарготьнейә майин, бәса жи к'ләмед
к'ордайә лирикне гәләки п'яр'ьн, һәр дара бәла бунә у тен
хвәйкырыне. Ведәре т'ә тыште әщәбмайинне т'әнәчьмки
әв хәбат у фькьрандына мәрьвар'а җьредайнә. А ләма
жи әҗе һарт'ьм бен хвәйкырыне, т'әзәкырыне у һ'әлкь-
рыне — анәгори зәман, дор-бәре хвә...

* * *

Нава җе бәрәвәкедә җь 220 к'ламин зедәтыр һәнә,
җәки щара ә'җлын тен нәшьркырыне. Әҗана җәхтәки
дрәҗ һатьнә бәрәвкырыне җь наҗ к'орде Әрмәнистане,

¹ В. Д. Корганов, Кавказская музыка, сборник статей (изда-
ние второе), Тифлис, 1908, стр. 18.

² Ю. Абовйан, Երկերի լրացնող խոսքեր, 8-րդ հատոր, 1958,
էջ 246.

Гѡрщѣтане у Адрѣщане у ѡса жи жь заре ван ѡрмѣнне
кѡ змане кѡрманщи заньи, вѣки т'ѡзѡ вѣгѡр'ийанѡ вѣ-
г'ѡн. Нава бѡрѡвокеда к'лам сѡр щиваре дѣнгбежа хат-
тънѡ дѡрсмншкърне.

Аг'рийа бѡрѡвокеда ивисарнаси хатънѡ дайнне, лъ
к'ндѡре дѡрхѡдѡ сѡрхати у хѡбата зарбежада кѡрт хат-
ънѡ готъне.

1. СЭРЕ К'ОТАНЕ

Сэре к'отане һэзэ,
Быне к'отане һэзэ,
Хwәде qәwәте быдэ—
Гае делгәвэзэ.
Һор'овел, һо, һо, һо...

Сэре к'отане ч'ывэ,
Быне к'отане ч'ывэ,
Мыне же чынн—
Гопал у шывэ:
Һор'овел, һо, һо, һо...

Сэре к'отане бийэ,
Быне к'отане бийэ,
Ле дьч'ерын бәрх у мийэ,
Һор'овел, һо, һо, һо...

Сэре к'отане гәшэ,
Быне к'отане гәшэ,
Хwәде qәwәте быдэ—
Гае К'әлэшэ,
Һор'овел, һо, һо, һо...

2. ДЭРЕ КОЛХОЗЕ

Дэре колхозе фрэйэ,
Дэрге we зивэ, зер'кылдайэ,
Щәм фырде пәсындайэ,
Шинни, ширни мала мэйэ.

Дэре колхозе мэзынэ,
Qэлэм, дэфт'эр, хwэндьнэ,
Хэбатчие we мер у жыны,
Эw' хайе п'ара мэзыны.

Колхоза мэ чайир у чиманэ,
Бь гёл, бь сосын, бь р'ьh'анэ,
Т'ьжи баг', баг'че р'эзанэ,
Р'эз жи п'ара хэватчйанэ.

3. БЭДЭWE

Бэдэwe, дьле мын т'о дьла наh'эбинэ,
Иро чэндэ кэwа гозэл хэиндийэ—
Ньзам чьма р'эфа нагэр'инэ,
К'е дийэ, к'е бинайэ,
Навбэйна дō дьла, чар ч'э'вада
Пэк хэр'э wэлате хэриба,
Пэк жи ль часта Аг'баранеда бьминэ.

Баран бари сэр шилана,
Кэвьр-кōч'ьк бьбарэ һындар щинара,
H'эч'и кэсе тек'эwэ орт'а дō дьла, чар ч'э'ва,
H'эфт сала бьк'шинэ эша дэв-драна.

Гэдэ лавьке мын нав Таһарэ,
Qэвза qэме к'арэ-барэ,
Лавько щано, wэрэ мала баве мын э'вдале—
Сурэтки мын тэр'а севэ, йэк һ'ьнарэ.

Эви Эрэзи гōшэ-гōшэ,
Кэвьре орт'е т'ьм qыр'ушэ,
К'е дитийэ, к'е бинайэ—
Гэдэ лавьке мын бэжи бьнди, чōхе р'эшэ.

К'ауе,мын нязанбу дьли вайа,
Мын сәре хуә нэдыкыр т'о хәтәс, т'о бәлайә,
— Эг'имо, вәрә дәстә хуә быдә дәре чызт мәмыкә мын,
Малә дыне чи тәр'анә.

Һәй мә'руме,
Лавкә мын дыкә к'аркә,
We мала хуә жь кавьлә гөндә мә баркә,
Кәсәкә, хәданә херә т'әиә,
Лавык жь мыр'а һа һәвалкә.

Завал гәдә
Дьчи вәлатә хәриба,
Мын быбә хуәр'а,
Әсә шивһәснә бычыным, һәснә тәр'а.
Һәркә дәр у щинарә мә р'асти тә теи,
Пырса мын жь тә дыкыи,
Бе — эг'има малайә,
Мыне хайкырийә хера хуәр'а.

Завал гәдә!
Дьчи вәлатә хәриба,
Мын бир нәкә,
Мын севәкә хәлатикә,
Бәрийә хуәкә,
Вәхта дьчи вәлатә хәрибнә,
Вина тә тәнг дыбә,
Дәрхә,
Әшқа мын у хуәр'а қасәкә лә мезәкә.

Бәрфәкә барн,ч'йа қыла кыр,
Вәрдәкә аве гола дь шылу кыр,
Бьра көр'ә қомси нәйар бьмырә,
Пар ви чахи кәуә дь гозәл
Бәр дьлька хорте чебу,
Исал, сала пер'а—
Дәстә к'әти шындәкә мәрә авзариқыр.

Гридаг'а бэр бь дөне,
Сурэт сор буиэ, хал к'этыне,
Пар ви чахи мамыке кэва мын т'өнэбу—
Исал ви чахи хатынэ бэр к'этыне.

Эз сэкьнибум дэре мале,
Нар дэрк'этыбу бэр қалахе,
Мын ч'э'в кьре — wэре,
Гот:— Бьра бьминэ эваре.

4. ГЭДЭ ЛАВЬК

Гэдэ лавьке мын пышта хвэ да бара,
К'олоз харкыр лола щара,
Смбел бада лола йара.

Тола хасйа мын сэкьни сэр свдэре,
Қэрэвъл да бэр дерн,
Қэрэвълло, хөдане баве мын бькэ—
Сэр сери э'рде к'эви,
Һэрдө дәст бышке,
Һэрдө ч'э'в дэре.

Мын ль һ'афе гөле бине,
Чь стэйрька р'эхе певър мезине,
Лавько қөрба, эвинтия мын у тэ
Буйэ эвинтия Мәм у Зине.

Лавько қөрба, чь кәлилка нав чадьра,
We шин дькэ һ'афа знер нав кэвьра,
Пеш хэлцева эзе дьчье гэф у гөр'а,
Ле паше хэлце надьмэ к'ома һэр пенц бра.

Wэй п'алэйю, п'алэгьро,
Сэре к'елендйа тэ зэигьло,
Гава дьбэ гэрма нава нивро,
Лавько қөрба, дә тә wэрэ—
Эзе шэ'ра сэре хвэ вәкьм,
Тэр'а текьм си-чадьро.

Ч'йае Элэгэзе бы гоньгыла,
Qэрэголе мырабыла,
Wэй т'эрэзе дэргэ дьхвэзи бызанби—
Мыне йарэк гьртийэ,
H'эзар h'эве форма тэ р'эндтьрэ.

Ма дэрк'этийэ hива сава,
Kэч'ьке, кълмале, hив сэкьнийэ,
Бэхте мыр'а начэ ава,
Мыне сондаке харийэ, адаке пер'а—
Гэрэ сала исалин мала баве тада бьвьмэ зэ'ва.

* * *

Эз гōльм, гōла сорьм,
Qэрэфила донздэ морьм,
K'эиге наве гэдэ лавьке мын те—
Баске мын т'ōнэ не бьфьр'ьм.

Эзе севьм — сева тэр'ьм,
Qэрэфила панздэ п'эр'ьм,
Жь дэрде гэдэ-лавьке хвэ—
Qōдуме мын т'ōнэ не бьгэр'ьм.

Эзе дуза гэр'йам ль пэсарйа,
Эзе hatьмэ бал швана, нава кэрйа,
Лавьке мын нэ ль wьр бу,
H'ōба дьле мын жи фьр'йа.

5. ЧЬ ЗЭВИНГА

Чь зэвинга дэри гōндда,
Be зэвинге сор сьмлда,
K'е дийэ, к'е бинайэ—
Кавьле гōндада
Dō h'эв дьл hэвда hэвын
Пэке бышинэ зозане,
Пэке бьминэ гэрма гōндда.

Һэйло лавько, тō we дьчи,
Мы бир нәкә,
Наве мын җаша гостила хвәкә,
Һәркә дьчи валате хәриба,
Әз дык'әвм бира тәда—
Җасәки дәрхә ле т'әмашәкә.

Ве све шәбәре дьле мын незә-незә,
Агьр к'әтийә мала Р'әшә гомә незә,
Чава дәсте мын гьртәнә данә йәки дьле мын нәхвәзә.

Һәре гәдә лавько,
К'ода дьчи мын бир нәкә,
Мын сева соркә, бәрийә хвәкә,
Дур у незик һ'әму йәкә,
Гава дьчи шәһәре Т'ьлбисе—
Дәрхә т'әмашәкә.

Һәре зозан нәма мын ле дани,
Кәнийә Әләгәзе нәма мын ав же ани.
Һәре к'әве щане, ч'йә бльндә тә навиньм,
Сйар сйарбуиә, р'е нащәдиньм,
Гава ч'ә'ве мын ч'ә'ве к'әва мын дык'әвә
Қбдуме чоке мын дышкен.

6. ГӘДӘ ЛАВКЕ МЫН ЧУ

Гәдә лавке мын чу әскәрие дәрәнгә бу,
Шавәкә нә бь хери мыр'ә һатьбу,
Дьве: гәдә лавке тә т'әви р'ома ик'ьнци бу,
Һ'әйә гәдә лавке мын бьзвьр'ә бейо,
Фәрқәк гөляә мын р'әш бу, йәк сии бу.

Оло лавко, гәдә лавке мын чубу әскәрие, дыкә бейо,
Хөдейо, әскәр гранә, надә р'ейо,
Әзе хвә бавем бәр бәхте мәзьне ве дәвләтейо,
Гәдә лавке мын бьдә хатре ве дәргушейо.

Эзе красэки чекым бэлге бийе,
Эз мэ'руме шэв р'о һэр'ым сэре р'е,
Р'ома қалнэ-хайни лавке мын гьртнийэ
Эз мэ'руме диса р'унем ль һивне.

Канийа гөнде мэ һал-һалэ,
Дэстэк хэтэ, йэк хэзалэ,
Һ'эч'и гава лавке мын һае малэ
Эминне һав к'аг'эте мын дьһ'элэ.

Лавько, дьле мын п'елэканэ,
Свэйэ ч'э'ве мыни һэрчар р'йанэ,
Һэч'и кэсе бежэ лавке тэ
Мала баве тэда меванэ—
Р'өһ'е к'элэш-к'аве бы қөрбанэ.

7. ДО ЗЭРИ

Дё зэри бэр дэрике мала баве мын у тэ р'эбэне
буна шотэ,
Хвэска мыне бызанбуяа дэв у леве дь шэкьри,
Хушка быч'ук жь йа мэзыр'а чь дьгот:
Мыне стерка нола тави-тэйроке дь бһаре ль ду бьр'ета.

Щане, щане, щане!
Дё зэри бэр дэрике мала баве мын бун р'езэ,
Хушка быч'ук жь йа мэзыр'а дьгот:
„Ишэв меванэки һатйэ мала баве мын у тэ
Р'эбэне, п'ьр' э'зизэ.
Эзе һызаньм жер'а чь п'ешк'еш,чь лайици, чь щанзэ,
Эзе жь шэвэке, һиве шэвани педа жер'а т'эслим
бькым щоте зэр мэмыкан,
Шэве чьлан у к'анунаи дувэдрезэ,
Р'абэ, р'уне не близэ“.

Щане, щане!

Дѡ зѣри бѣр дѣрике мала баве мѣн у тѣ р'ѡбѡне
дѡшѡрмиш бун,
Баде р'ѡшкѡзие н'ѡнѡкѣри нава мѣла тиш бѣ тишбу,
Ѣре кѡч'е, дине, кѡлмале, кѡлмалбаве,
Исал сала н'ѡфтанѡ, дагѣр'нѡйѡ н'ѡйштайѡ,
Щане мѣн ѡвдала хадер'ѡ бѣ щане тѣр'ѡ чѡр'миш бу.

Ле щане, ле щане!

К'ѡбаре, хаде щане тѣ бѣн'ѡлине,
К'ѡпѡк мере тѣ бѣстина,
Тѡ ѡе буке се мѣниби,
Щане тѣ рѡсмѡте щане мѣн би.

8. БѢРФѢК БАРИ

Бѣрфѡк бари кѡлие нурѡ,
Бѣр дѣрике мала баве хѡлде т'ели дѡлал кѣри сурѡ,
Гѣрти ѡѡлата жорин Ч'апах щурѡ.

Кѡр'ѡ, дино, ѡзе бѡхте тѣ у баве тѣ к'ѡтьмѡ,
Тѡ ѡе шѡѡке, ниве шѡван у педа
Дѡсте хѡѡ мавѡжѡ щѡтѡ зѣр мѡмькѡ—
Ѣманѡта хѡин щики дурѡ.

Бѣр дѣрике мала баве к'ѡлѡш щана мѣн мѣйѡанѡ бѣ
три,
Мѣне бала хѡѡ да щѡте маре р'ѡшѡ ль бѣнида дѣмьри.
Пар ви чахи к'ѡлѡш гѡѡра мѣн достка щане мѣнбу,
Исал п'ѡла хѡѡ дайѡ сѣр тар'ѡ дѣргушѡ—
Ль н'ѡле мѣн у хѡѡ дѣгьри.

Мѣне к'ѡлѡш лѡѡке хѡѡ ди бѣр дѣрике ван н'ѡѡада,
Шари р'ѡшѡ, бухи у п'ѡскул ль сѣрѡ, смбел бадѡ,
Нѣрчи кѡсе нава бѣре мѣн у к'ѡлѡш лѡѡке мѣн
бѣ хравн хѡбѣр дѣдѡ,
Хѣр нѣбинѡ жѣ бав у бра, жѣ кѡч' у кѡр'ѡ,
Ль ѡи али дѣнѡе нѣгѣнижѡ т'ѡ мѣраза.

9. ГЭДЭ ЛАУКЕ МЫН

Гэдэ лауке мын сйаре нэспа бозэ гьрэ,
Бозе бында дьмьлмьлэ,
Гава дьчэ бэр дэре Э'ли Э'мэр пэйя дьбэ,
Пэки ч'э'вбэлэки, бэжибьлиди, демн гьрэ,
Мьне намьла шн пивайэ чар аршин се метрэ.

Парти эш бу мын у тэ кьр,
Кэси сэре кэси нэкьр,
Бэбэхти алиэ тэбу,
Мын э'вдала хаде, мын т'обэкьр.
Бэжна гэдэ лауьк зравэ ве готьне,
Һатйэ т'анга грасейнака гонде мэ бэр к'р'ине фротане.

Эзе бьдм мал-һ'але дийальке,
Р'он'е ширьн, һэрчар qr'ане сэр дотьне.
Р'енга Һ'эко бь к'ьркутэ,
Гэдэ лауке мын йэки бэжибьлиди, ч'э'вбэлэки шарвэр
сутэ.

Лауко, қорбан, мьне шэрма к'ома актива нэкьра,
Мьне быда т'эшйа Муше, кёлийа спн быда пэй тэ.

* * *

Эзе ханьки чекьм ль ве дузе,
Эзе педакьм какьле гузе,
Эз к'ава хёне теда р'азен
Һэрсе мёне сэр пайнзе.

Кание гонде мэ дөдөнэ,
Йа веда те йара мынэ,
Эзе дэлала хвэ бьр'эвиньм,
Щара ишар йан кёштынэ—
Йан фэрварэ сэре мынэ.

Тэ ав анийэ ава кание,
Щер' свьке, дерэ спие,
Эзе к'ава хвэр'а биньм
Брьнще Улэхане, гоште мие.

10. ЛЕ, ЛЕ ХЭЗАЛЕ

Ле, ле Хэзале!
Эзе Хэзальм, Хэзала ч'йае Элэгэзе,
Эзе дэлалым дэлала ч'йае Элэгэзе.
Ч'э'ве мын ль хэве бу,
Г'ёне мын г'ёндар бу,
Дэве мын ч'ерэ бу,
Лынге мын банздане.
Дэ бэра һэвал-ногыре—
Мхэнэт хере қэ нэбиньн,
Чава тэ'жи, т'уле хвэ бэрдане,
К'аг'эзе мын у Хэзала мыва
К'этьнэ дэшта Шурэгэле,
Бэджер шандын часта Аг'баране.

Хэзал р'авэ, дэлал р'авэ,
Чьма э'мре мынн шаһьл
Бейн тэ набэ.

Эзе Хэзальм, Хэзала ч'йанге бы Дөрнмэ,
Пар ван чаха эз дэлалийа
Бав у бре хвэ бум,
Исал пер'а к'этьмэ дэсте кёнде корда эз вэр'умэ.

Хэзал р'авэ, дэлал р'авэ,
Чьма э'мре мынн шаһьл
Т'ёцар бейн тэ набэ.

Эзе Хэзальм, Хэзала ч'йанге бы Дарьм,
Эзе вэрдэкьм, вэрдэка гола сарьм,
Пар ван чаха эз дэлалийа
Бав у бре хвэ бум,
Исал пер'а к'этьмэ дэсте
Кёнде кор — эз дьхарьм.

Хэзал, р'авэ, дэлал р'авэ,
Чьма э'мре мынн шаһьл
Т'ёцар, т'ёцар бей тэ навэ.

11. МЫНЕ ХЭЗАЛӘКЕ Р'АҚЫР

Мын хэзаләке р'акыр жь баг'е Дәлмә жь Р'әwane,
Дә быра хаде қабул нәкә һәвал-һогьре мынә мхәнәтр'а,
Чава тәжи-т'уле хwә бәрдане,
К'аг'әзе мын хэзала мынwa
К'әтһнә дәнһта Шурәгәле—
Бәржер шандьн часта Аг'баране.
Хэзал набә, дәлал набә,
Һ'әфт сал т'әмам дьле мын к'әтһне
Ч'ар не набә.

Хэзал, аве гола голгәнһнә,
Ч'әм у кани мә шелунә,
К'аwa-к'әббар, пар ван чаха
Һанга мын бу,
Исал пер'а һ'ытһне мерар'а аве тһнә.

— Лавко, әзе бәрфьм, бәрфа ви белани,
Ве сьбеда дьһ'әлһам, нә дьһ'әлһам,
Мын т'асәк ава сар же нани,
Дә бәра быбума гәстһлкәке
Тек'әтама т'лиһа тә мевани.

Хэзал набә, дәлал набә, қрар набә,
Һ'әфт сал т'әмам дьле мын к'әтһне,
Ч'ар не набә.

12. ЛЕ, ЛЕ ЗӘРИЕ

Ле, ле зәрие!
Зәри һ'әму дьбен — әм зәриһнә.
Зәри һәнә п'ор'е wана т'ум-т'умһнә,
Быне п'ор'е wана т'ьжи р'ышкә бь спһнә,
Пәһне wана қәльһһнә,
Һәр щари к'әлмә гарьс әрде һьлтһнә,
Нәһнуке wана дрежьһ—
Нот'ла мәр'е ә'щәмһнә,

Мэвэв бьдэ бостанчийа
 Бэра к'эрдие картола не дэрниэ.
 Wэлэ эw нэ зэрниэ,
 Эwэ к'отийэ бь п'ыттинэ.
 Дэ wэрын пьрса зэрие мала h'оcо,
 Мусо, Бэк'о, Озман, Чачан,
 Хэто, Мэто, жь мьн бькьн.
 Ч'э'ве wана р'эшэ кьлдайнэ,
 Бьске wана зэрэ бадайнэ,
 Гава кавьле гонда дьбэ шайн, дэ'wат
 Дьк'эвьянэ сэрговэндие, хwэ дьh'эжиньн.
 Бэра мэрьв мале хwэ бьдэ,
 h'але хwэ бьдэ,
 Зэрикэ оcа жь хwэр'а бинэ,
 Wэлэ, бьлэ, we щьнэте бь ч'э'ве хwэ бьвнинэ.

13. ЛЕ, ЛЕ ДИЛБЭРЕ

Ле, ле Дилбэре!
 Хан у мане Дилбэра мьн дō қатэ,
 Дилбэр щан!
 Мьн нэ п'эр'э, нэ баскэ, нэ қанатэ,
 Қасэке эз бьфьр'ьм бемэ бал тэ.

Эле Дилбэре, т'ор'ьне!
 Дэ бэра шен бэ wэлате шewpe,
 Эз у Дилбэра хwэ к'этьне.

Дилбэр щане!
 Эз ль п'ики, тō ль п'ики,
 Дилбэра мьн к'офи харкьр сэр алики,
 Мьн дьнеда нэдитийэ,
 Нэ бьhистийэ,
 Дō сэре че нэчуиэ сэр бэ'лгики.

Эле Дилбэре, т'ор'ьне!
 Дэ бэра шенбэ wэлате шewpe
 Эз у Дилбэра хwэ к'этьне.
 Дилбэр щане!

Тõ жь тарне вэрэ бэр ч'рае,
Тõ к'елэка мын р'анэбэ,
Сэбьра мын бей тэ нае.

Эзе дыкым сала исалын Дилбэра
Хвэ бьр'эвннъм,
Дэсте хвэ бькым,
Сэре хвэ тек'эвмэ ве хэтае.

Эле Дилбэре, т'ор'ьне!
Дэ бьра шен бэ вэлэте шевре,
Эз у Дилбэра хвэ к'этьне.

14. Ч'Э'ВЕ МЫН ЛЬ Р'ЕНГА ТЭ ҚЭР'ЬМИ

Ч'э'ве мын ль р'енга тэ қэр'ьми,
Хэва шэва р'амусане—
Дэсте бэрбанга све ль мын һ'эр'ьми.

Вэхта лавьке мын дычу вэлэте хэрибийо,
Хвэзьта мын бызанбийо,
Ль ведэре чьбу, чь қэвьмнийо.

Лавько, вэрэ, дэ тõ вэрэ,
Бэра сэре мын қõрбана сэре тэ бэ,
Шэвэк, шэве ван пайнза
Меване синг у бэре доста хвэбэ.

К'аве, дьле мын, дьле гогэр'чине,
Иро сэре се р'ожанэ—
К'аве гонде мэ хэйдийэ
Нае сэр һелине.
Һэрча тэ анийэ сэре мын,
Нэһатийэ сэре Снабэнд, Хэще,
Лэйле, Мэшрум, Мэме, Зинне.

Лавько, вэрэ, дэ тõ вэрэ,
Бэра сэре мын қõрбана сэре тэ бэ,
Шэвэк шэве ван пайнза—
Меване синг у бэре доста хвэ бэ.

K'awe hewa, сэд щар hewa,
Синг у бәре к'ава мын нот'ыли гөл у сева,
К'ава к'обар пар ван чаха
Панга мын бу,
Исал пер'а п'ытне мера
Хwәр'а дайэ нава драи лева.

Лавько, wәрэ, дэ то wәрэ,
Бәра сәре мын қорбана сәре тәбэ,
Шәвәк шәве ван пайнза—
Меване синг у бәре доста хwэ бэ.

Мэ ль h'афа мала, гөле п'алда сәр чарщөхе,
Һәрча орт'а дө дьла, чар ч'ә'вада
Хәраб хәбәр бьдэ,
Бәра һьлдэ дәрде к'отибуне бь моринга иланщөхе.

Лавько, wәрэ, дэ то wәрэ,
Бәра сәре мын қорбана сәре тәбэ,
Шәвәк шәве ван пайнза
Меване синг у бәре доста хwэ бэ.

15. МАЛА МЭ ЦИНАРЕ МАЛА WЭ БУЙА

Мала мэ бәра цинаре мала wэ буйа,
Бәра гьли-готье мын у тәва бь т'әв һәбуйа,
Бәра красе щане мын т'өнәбуйа.

K'awe, мала мэ цинаре мала wәйэ,
Ве сбеда ч'ә'ве мын ль р'енга тәйэ,
Әзе чь бькьм, к'отне мера—
Мере тәйэ,
Малицинаре, тәе һәстуге щане мын һ'әланд,
Нава дьле мын ани харэ.

Малицинаре, һива гөнде мэ чарданэ, начә ава,
Пешьре бьлд буйэ, мезина хwэ да нава,
Һ'әфт хwэзыл бь ши чахи,
Мын дйа гәр'а бьгота—хаси,
Әве жи мыр'а бьгота—щане, зә'ва.

Һәйла, вәйла, мал щинаре,
Тәе һәстүе мый һ'әланды—
Нава дьле мый ани харе.

Малщинаре, һива гөндә мә чарданә ча бльндә,
Әме һәр'ыи бал қәрәшьла, гаване гөндә.
Әзе бежым, әз бәхте вәмә
Гава дьчынә нава гөнд—
П'ак бынер'ыи,
Чька доста к'е мә р'ындә?

Һәйла, вәйла, малщинаре,
Тәе һ'әстүе мый һ'әланды.
Нава дьле мый ани харе.

16. СӘЙРАН

Сәйране, мый хәлама тә ви дәви,
Гөндә, ло малино, әзе бәхте вә к'әтымә,
Газыи, лома жь мый нәкыи,
Әзе т'әрка ч'ә'в-быруе Сәйрана Мәлә Муса накым
Һ'әтани сәре Қәрәшдаг'и хопан
Р'анәбә мерг у зәви.
Сәйране, мыйе сонд харйә—
Гәрә сурәте тә сор бьдым бәр ви дәви.

Сәйране, мый хәламе тә ви дәви, хәвәрдане,
Гөндә, ло малино, әзе бәхте вә к'әтымә,
Һуие газыи-лома жь мый нәкыи,
Мәмьке Сәйрана мый вбсань:
Сәри сорыи, к'өке ван спинә,
Нот'ыи севед Хәлатинә,
Нот'ыи һөрме һ'әрәбинә,
На вәлә, нот'ыи трие Р'әwane сынщьринә,
We аниинә һ'афа мала фротане,
Һәрке хәлде р'абә бьдә мал-һ'але дьне,
Әз сефиле хаде р'абым бьдым
Һәрчар минге хвәйә бәр дотье,
Дә баво, Сәйран хәйдийә бь мыр'а нае.

Сэйране, кавьле гонде мэ к'езинэ,
Эзе р'абум-чумэ нав дэ'wате,
Дэ бэра хаде дэ'wате сэр хайнда р'эшгэр'инэ,
Мыне бала хwэ дае,
Мын ньһер'и—
Сэйрана Мэлэ Муса навда нинэ,
Мыне наве дэфчинэ, зөр'нэчинэ же пьрсинэ.

Готыи:

„Иэк Мануке Чьлканйанэ“.
Мын го: „Мануко, тō бь хwэки, бь хадеки,
Тōе р'эби, дэф у зөр'на хwэ һьлини,
Һэр'и Сэйрана Мэлэ Муса бини,
Бэра қасэке тек'эвэ сэр говэндие хwэ быһ'эжинэ,
Нот'эли к'ьһ'елэ жь к'ьһ'еле һ'эсэн бэге Бэрази,
We сэрк'эла хwэ бавежэ,
Силэбэнда хwэ бырэттинэ“
Дэ баво, Сэйран хэйдийэ бь мыр'а нае.

17. ХЭЛИЛ БЭГО

Хэлил бэго, р'еда, һа бь р'еда,
Хэлил бэге мын к'олос харкър
Сэр т'опэк т'она ве р'ьмеда,
Хера мала хадер'а быбума севэке
Тек'этама дэсте Хэлил бэгеда,
Дэ wэрэ, мери мерано,
Дэ wэрэ, баши хортано,
Сэре мын бь горн,
Р'ōһ' щане мын қорбано!

Хэлил бэго, Сыбһ'ан гōлә we бь дарэ,
Хэли бэге мын Хэлонге қомси педа һатын харэ,
Хэлил бэго, дэ тō wэрэ,
Қоне баве мын меван бэ,
Дэре к'оза бэрха вэка,
Пенсьд бэрхэ,

Дөсүд каре гозэл чалэ,
Дэ вэрэ, гэл һор, гэл һор.
Лавько, лавько, дино сәүдәлийо,
Хәлил тәйи, машоф эзо.

Хәлил бәго, Сьбһ'ан голэ we бы кьзынэ,
Ле дьч'ерэ кар, бәрхэ, ми, бзынэ.
Хәлил бәго, эз бы қөрба,
Дэ тә вэрэ коне баве мын меванбэ,
Коне баве мын бистучар гава
Коне баве тә мәстярэ,
Дэ вэрэ мери мерано,
Дэ, тә вэрэ, баши хортано,
Сәре мын бы гори—
Р'өһ' — щане мын бы қөрбано!

Хәлил бәго, Сьбһ'ан голэ ч'ә'вканинэ,
Дэ тә вэрэ коне мала баве мын меванбэ,
Финне сор сәр сәре мын һьлдэ,
Пер'а быскыи,
Пар'а сесүд шест у шәш гөлинэ.

Дэ тә вэрэ, мери мерано,
Дэ тә вэрэ баши хортано,
Сәре мын бы гори—
Р'өһ' щане мын бы қөрбано.

18. K'AWE

K'awe, ч'ә'ве бәләк һа жь мыр'а,
Қал-қыйате дьла жь йәки дьыр'а,
Дэ бәра йанга мын у тәва—
Һәр'ә бал мире мәзыи, Шас Сөр'а.

Дә һайи, һайи, һайе,
Вэрэ һ'ошман эзыи.

K'awe, авьр'е ч'ә'ва тә ашьқи,
Қал-қыйате дьла мьлафьқи,
Дэ бәра йанга мын у тәва
Һәр'ә бал мире мәзыи ви хальқи,

Дэ хой, хой, хойе...
Wэрэ, п'ошман эзым.

K'awe, бэрфэк бари сэр шилана,
Дэ бэра агьрэки быбарэ сэр щинара,
Һэрча орт'а дб дьла, чар ч'э'вада
Нэмамне быкэ,
Бэра һ'эфт сала бык'шинэ эша дэв-драна.
K'awe, мын бостанэки чандийэ жь кондьре бэжи,
Мыне ав дайэ жь һесьре ч'э'ве хwэ у тэ жи,
Дэ бэра хаде эшча дьле мын
Баве дьле тэ жи.
Дэ хой, хой, хой...
Wэрэ, п'ошман эзым.

19. ХАНИЕ К'АВА МЫН

Хание к'ава мын жь ханийа мәстыро,
Хание доста мын жь ханийа мәстыро,
Мыне к'еранэки сэрр'акьри сэробыно.

K'awe, һ'эфт хwэзла ль wi чахи, wi зэмани,
Дйа тэ хасийа мыно,
Баве тэ хэзуре мыно.

Дэ wэрэ, wэрэ,
Доста мын wэрэ.

Ч'эме Мураде те бь лэзэ,
Гола орт'е хуи-гэвэзэ,
Исал һ'эфт сала—
Мын ль бэжына тэ һ'эwасэ.

Wэй Эрэзо, тейи чьма qэ һawэсти,
Ава доре буйэ һэсти,
Дэ бэра хаде де у баве мынр'а qэбул нэкэ,
Эзе гьртымэ дамэ к'отне мере мэлэмэсти,
Дэ wэрэ, wэрэ,
Доста мын wэрэ.

20. ДЭ ИАР, ИАР, ДЭ ИАР, ИАР

Дэ йар, йар, дэ йар, йар,
Һива гонде мэ бы кер'э,
К'ава мы дэрк'этийэ дэре мале ль мын дыһер'э,
Туицькэкэ зэрэ қич'ык—
На вэлэ шэш қол зер'э.

Дэ йар, йар, дэ йар, йар,
Һэй гондино, эз һ'элийамэ,
Иро чьлэ, ле-ле чьл у чарэ—
Мале мэ данишэ Қөрәйазе
Дәвса варе парэ.

К'элэш лавько, дэре мале нэсэкышэ,
П'ытне мере мын гөдара,
Дэ гондино, эз һ'элийамэ,
Һэй малино, эз машйамэ.

Иро чьлэ, ле-ле чьл у шэшэ,
Мале мэ данишэ Қөрәйазе хонаи
Дөве ава Р'эшэ.

Гэдэ лавько, эз бы қөрба—
Дэре мале нэсэкышэ,
К'отне мере мын к'өмр'эшэ.

Дэ йар, йар, эз һ'элийам,
Дэ йар, йар эз машйам.

21. ДЭ ИАР, ИАР ШИРЬНЕ

Дэ йар, йар ширьн шехе,
Гэньм сорбу к'этэ т'ехе,
Дэ тō вэрэ занда хвэйшэ мори мрщан,
Нэдэ бэр сәре көрме р'ехе.

Һайло дьло, дарэк һ'эwша мѣда һайѣ,
Дар бѣ гѣзѣ,
К'аwа мьне бѣр'а дьчѣ тейѣ чьѣда лѣзѣ,
Һ'эрча орт'а дѣ дьлада, чар ч'ѣвада
Хѣраб хѣбѣр бьдѣ,
Бьра эw т'ѣ щара нѣбниѣ мразе т'ѣзѣ.

Һайло дьло, хwѣли лѣ тѣбѣ,
Тѣ машоѣе һ'ѣму дьла нѣбѣ,
Машоѣ дьби, п'ѣшман нѣбѣ,
Эгѣр п'ѣшман дьби кѣл нав тѣ бѣ.

23. ЩАНЕ

Щане, щане, щане, щане, щане!
Щане, Р'ѣwане һа жѣ мѣ wѣда,
Эзе орт'а сниг у бѣре к'аwа хwѣ дьнһер'ѣм,
Гьшти хьрти-хали бѣ нишан сѣрда-пѣда.

Дѣ щане, щане, щане, щане!
Тѣ лѣ сѣр дине э'щѣмане,
Сурѣтѣ сорьн жѣ р'амусане,
Ч'ѣ'вѣ бѣлѣкьн жѣ кьлдане,
Дѣвѣ-дранѣ шѣкьринѣ—
Жѣ хѣвѣрдане,
Эзе орт'а сниг у бѣре к'аwа хwѣ дьнһер'ѣм,
Гьштѣ хьртѣ-халѣ бѣ нишанѣ жѣ т'ѣвдане.

К'awe, Р'ѣwанѣ бѣ йанѣ,
К'аwа мьнѣ к'ѣббар р'абуйѣ ве све—
Ч'ѣ'ве хwѣйѣ р'ѣш-бѣлѣк кьлданѣ,
Эзе дькьм һѣр'ѣм р'амусанѣке жѣ бьхwѣзьм,
Дѣ тѣ wѣрѣ п'ѣнтне мерайн лѣ бѣлѣ.

Щане, щане, щане, щане, щане!
Тѣ лѣ сѣр дине э'щѣмане,
Сурѣтѣ сорьн жѣ р'амусане,
Ч'ѣ'вѣ бѣлѣкьн жѣ кьлдане,
Дѣвѣ-дранѣ шѣкьринѣ—

Жь хэвэрдане,
Эзе орт'а сииг ү бэре к'ава хвэ дьһер'ым,
Гышкэ хьртэ-халэ бь нишанэ жь т'эвдане.

* * *

Канйа гōнде мэ сар'ынцэ,
Сэр мьир'а сэкьин хортэки бь ап'ынцэ,
Мын гот — лавько, р'амусанэке мын к'эрэмкэ—
Эша драпе тэр'а гэлэки фэицэ.

Лавьке мын ве сбе бэржер мэшиа,
Фэвза фэме к'ари барбу жь бэр к'ышйа,
Ч'э'ве мын нек'эт, дьлем эшйа.

Лавкем дэрк'эт коне мэзын,
К'олос харкыр, р'эбэн эзым,
Лавько қорба, һэрге шиди-бэдыга дьхвэзи:
Вэрэ бьвинэ — йэк жи эзым.

24. WƏXTE ЗЭРИЙА МЫН НИШАН КЫРЫН

Wəxte зэрийа мын нишан кырын,
Дэре брина мын вэкьрын,
Брини т'ьжи хве дькьрын,
Дэрмана ч'ар не нэдькьрын.

Дэрде дьла ве чавабэ,
Дьл к'афьрэ, р'а не набэ,
Эшца дьла бэтал набэ,
Гэло һ'але мьне чавабэ?

Дэрде дьла кэс нэбинэ,
Гэлэ мэрйа дьзеринэ,
Дьл кō к'эте ч'арэ набэ,
Дьл т'ō динна наһ'эбинэ.

Чь дарэка р'эх гелида,
Һәр бэлги сәрда сида,
Шәриә'т жи қәбул накә—
Қиза һ'әвдә сали бьди мере бидә.

Чь канинга қың-қыңи,
Щоте кәва ле хәр'ыңи,
Хөзла мын ши хорти бейә—
Ч'ә'ве хвә гәр'анд, дьле хвә зәвыңи.

Ши знари т'әқә-т'әқә,
Мын гөл чыңи, тә кьр бақә,
К'е дитийә, к'е бинайә—
Көр'ан сәр қизане бйә ашьқә.

25. ҺА ҺАП ЛЬ МЫН

Һа һай ль мын, һа һай ль мын,
Сәр ханинге сәкыйә лауьке мынә,
Шлвар йәкә, щев дөддөнә,
Гөла Мирәк'е әз у т'өнә.

Ишәв шәвә, шәвә р'әшә,
Бәрф дьбарә, ә'рд қәрқашә,
Дьве, с орт'а мын у кәва гозалда хәбәр бьдә,
Бәлки дии-һар бьвә,
Һәр'ә бәр оңаха шехе Р'әшә.

Тә ч'ә'в р'әше дьл хьшуше,
Зозан хвәшын дәшта Муше,
Әзе т'әрка ч'ә'в у бруе бәләк накъм,
Һ'әйани нәк'әви бәр дарәк дара ве дәргуше.

Гөнде мә гөнде ван Мирәк'а,
Әме ч'ьре дайнын сәр п'етака,
Мәе йаре т'әзә гьрт'яә,
Йаре кәви бунә қр'ьк, қьжьке сәр к'өләка.

Дьве наве һэспе гәде мын Таһарә,
Qəvza qəma wi k'ar y barə,
Оро, лауько, дә тә wəрә мын бьр'əвинә,
Алики сурте мын тәр'а севә, йәк һ'нарә.

Һа ль сәр мәр'а мире мазын,
Быйһа мада аве гола дьларьзын,
Әре бәдәве, wəхте те дьчи wəлате хәрибне-хәрибстане,
Дьве хәриб тәй, дәйндар азым.

Һавраз дьчым бин дьминә,
Бәржер дьчым бин ч'ькинә,
Бәлки хwәде аг'ас Мирәк'ер'а qəбул нәкә,
Чава һаһелә кәwa гозәл мал бьминә.

Дьве,наве йара мын Ә'йшанә,
Мори мрщане зәнда we qəтйанә,
К'ок'а драпе мын эшйанә,
Р'амусане qиза к'әре п'ьр' дәрманә.

Дьве, әзе нә кәкимә, нә мьлимә,
Кәвоткәкә п'е хәрхалә, стә нарьнчимә,
Сәдьк си сали кавла Мирәк'еда әмре мын бә,
Wәлә диса р'ожәке сәр гәдә кәрхале хwә бәнгимә.

Дьве, гәдә лауьке мын хәйдийә бав у бре,
Дайә сәре р'енга-р'енга we Идьре,
Чава кәсәки хәдане хера т'өнинә,
Вәгәр'инә бәр сингә-синга we чадьре.

Кастйум р'әшо, кастйум хwәкә,
Кепкә харбу тә р'аст мәкә,
Гава бәр дәре мала баве мьнр'а дьчи теи,
Нәзәра де у баве мын храбә бәжна тәр'а.

Дәмаме, әз һатьмә мала баве тә мевани,
Тә шәржекә минга qәрә сәр бәрани,
Һәргә де у баве тә го, к'ане минга qәрә сәрбәрани,
Бе шзани толә йар бу, холе нани.

Эзе тэйрэм, тэйре звыстане,
Вэрэ быһнер'э гөиде Мирэк'еда
Һэвал у һогьре мын чуна,
Эз э'вдале хөде мамэ т'эне.

Гэдэ лавько, нэсэкына бэр п'энцэре,
Һ'эйани стерка све мын тэ дэре.
Хэлге т'ели далал к'этийэ дэрде һ'ал мале дыйнальке,
Эз э'вдале хөде к'этымэ дэрде кэва гозэл we гөнд дэре.

Эле домаме, эзе бостанэки бычиньм кёидре бэжи,
Эзе авдым не һестыре ч'э'ве хвэ у тэ жи.
Эзе дё р'ожия мала баве тэр'а быгьрэм,
Қорбанэке быдым—
Бра хөде һ'өба дыле мын баве дыле тэ жи.

Ле бы зйарэте, ле бы зйарэте,
Тэ сор сии халэ хэте,
Минга қорбане we пэй мэ те,
Дэ тө вэрэ, эме сала исалин дәсте хвэ быднэ дәсте
Һэвда,
Бывьн хушк у бре ве ахьрэте.

Р'енга Т'лбисе к'өрсн-мырсн,
Һ'эч'ке һати, һ'эч'ке чун, мын ле пьрсн.
Дьве к'элэш лавьке тэ,
Дьхвэ ава К'өр'е, нане т'ьсн.

Банге Элэгэзе те фикэ-фикэ,
Дьве, чава кэсэки хөдане хера т'өиэ Мирэк'а
мәһәмда қасэки к'елэка мын р'уни.
Бринне дыле мын дэрзикэ.

Мирэк'а мәзын дэв гелида,
К'архана шэвьти сэрда сида,
Һ'эйфа тэ қизе, һ'эйфа тэ буке,
Чава дәсте тэ гьртын данэ мере бида.

Дэре мале н'ещэ'дэйэ,
Пынта мале н'ещэ'дэйэ,
К'элэи лавьке мын хатйа чуйа, бемэ'дэйэ,
Б'ра хёде храв б'кэ мала баве тэйэ,
Нэр у нэргав қрара сэре мын у тэйэ.

Тэзэ хати ви вэлати,
Дерэ чите мезэр қате,
Пар ви чахи р'амусане т'эрэза т'эрэз йэк манат бу,
Исал пер'а бэхте мыр'а буйа сэд манати.

Чумэ ч'йа, ч'йа малулэ,
Дак'этым р'аста гэным нурэ,
Б'ра хёде мала қомси-нэмама храв б'кэ,
Ч'р'а исал пер'а д'ле мын кэва гозэл нэв д'мниэ.

Ле, ле т'эрэзе, хэриб эз у т'онэ,
Г'онде Мирэк'еда н'эзрэта хэвэрдане нэвд'о буна,
Б'ра хёде к'ор'е қомси нэмама б'к'ожэ,
Ч'ма сала исалин д'ле мын т'эрэза т'эрэз нэв д'мниэ,

Мирэк'а ч'ук чэнд мал теда,
Эзе аг'ыр бэрд'ме ж'е сбеда,
Вэки хэл'фе т'ели дэлал г'очийэ, ч'е нинэ,
Эзе беж'ым дэнге кэв' гозэл нае теда.

Гэли к'ур бу, эз дак'этым,
Қыци нур бу педа к'этым,
Эзе кав'ыла Мирэк'еда
Б'линд ф'ыр'им алчах к'этым.

Сбэйэ, сбэ набэ, дэнге кэве гозэл бийа мале бэтэл
нава
Вэки йазикэ хёде к'ырбэ, дэсте э'вда бэтэл нава.

Д'ле мын нелуна тэйре нарин,
Тэйре нарин нелуна х'вэ чек'ерийэ канийа Қаплан
н'афа ви знари,

Тэе бса сэре мын к'рийэ,
Нанийэ сэре Ивоиге к'ормэхари.

Әзе тәйрәм, тәйре баха
Әзе һелуна хуә чекым Мирәк'а мәзын орт'а һәрдө
т'аха,
Тәе сала исалин дьле мын дайә бәр аан даха.

Ә'уьре пайзе мын кырыә газн,
Дара бәлге хуә авитын манә р'ут у тә'зи,
Уи гондино, һуне Мирәк'еда чь р'бһ'е мын
дьхуәзын.

Ло, ло гәдә, мәсәкыңә сәр палконе ве беләе,
К'ыңце форме хуәдьки,
К'ыңце мышакне қә ле нае,
Әзе дыкым пер'а бьр'эвьм,
Көр'е бебәхтанә, ит'бара мын ле нае,

Әре т'эрәзе, нәсәкыңә бәр җәтоле,
Нәфәтнә бәне соле,
Әзе дәрде дьл исал пер'а дин-һарбумә к'этымә чоле.

Әзе ч'укым, ч'ука дәви бәнда,
Хуәзка мыне змане де у бәве тә бьхуәнда,
Мыне бьгота дарәке шин буйә һ'эуша мала бәве тәда.

Иро шәшә, сбе һ'эфтә,
Әзе сәре р'енга ве Мирәк'е бумә дарьк т'эхтә,
Чьр'а сала исалин һ'але дьле мыр'а кәуа гозәл ве
бебәхтә.

26. Р'ЕЗА ГОНДА

Әзе ве сбе һеди-һеди, ушник-ушник, ела-елан,
камас-камас'
Мыне бәре хуә дабу Әштәрәке вай-вай.
Әштәрәк ве щие севанә, трыанә,

¹ Р'абум, һеди-һеди.

Карпие щие қарыи у қарп'узанә,
 Илан-чалане п'ошта қазаханә,
 Әк'мәк гйуг' we ч'ә'леданә,
 Қарәк'лисә мерг у чиманә,
 К'учәк нав к'ър'анә,
 Апаран гөнде ч'әм-гәлйанә,
 Қараньх нав мешанә,
 Тә'нәгьрмәз деми-демистанә,
 Мирәк'а мәзыи гөнде ль шехан у п'иранә,
 Мирәк'а быч'ук гөнде бәган у бәгләранә,
 Мелик'әнд гөнде мелик'анә,
 Қөр'өбог'аз щие сәртәнийанә,
 Қөндәхсаз гөнде дәвләтнийанә,
 К'орблах сәре ч'йанә,
 Нәрдб П'ошт у Сәнгәр' әw жи сәр р'ошканә,
 Щамушвана мәзыи гөнде щещанә,
 Щамушвана быч'ук гөнде шеханә,
 П'амп'ә щие гәwранә.
 Дьвә әзе ве сбе һеди-һеди, йаваш-йаваш, ушник-ушник,
 елан-елан, камас-камас,
 Мыне бәре хwә дабу Щәрщәрисе вай, вай вай.
 Т'аха пышва йа пивазанә, йа пешва йа бә'рэванә,
 Йа орт'е һ'але дьле мыр'а йа чила, бәдәwа, дөп'а
 ван р'ынданә.

Дьве, т'ылие мыи һәр'ә ч'ә'ве де у бавер'а,
 Чь мерәки дитбуи қизер'а,
 Красәки һатбу нав маланә,
 Бәрхк'еле ль бәрханә,
 Р'әвед р'әве ль һәспанә,
 Кавранә-кавране ганә,
 Т'асә шире қизанә,
 Ә'лбә шире тәйранә,
 Барәк стөрне ль мә'ранә,
 Әв қрасе һана нә лайқи тәйә,
 Лайқи Сәйрана Мәллә Мусанә.

27. ЛЕ ДИНЕ

Ле ле, ле, ле, ле дине!

Дине, кавли гонда сәре мьи дешә, к'ефа мьи т'онинә,
Дә тб р'авә, хеди-хеди, йаваш-йаваш, к'лите дәре

қот'йа Магаре хинә,
Т'ыг'унәк, т'ыг'уна Муше мыр'а щыг'арәке бып'еч' бинә,
Дәсте хвә бәр пышта к'рман һылгәр'инә,
Қот'ийа дарык у дарч'ина, мехык, зәищәфила

же дәринә.

Дәсте хвә бәр қоле зер'а һылгәр'инә,
Һ'әбәке хәдана ә'ийа хвә нақыш быкә һытк-һытк не
быр'әшинә.

Әз ә'вдале хөде қолабәки лехым, вәлате хәриба бла
сәбра дьле мьи ә'вдале хөде быр'әвинә.

Дине, һа дине!

Вәке ль гәрма һавине мере тә бьмьрә,

Мьне сонд харийә наемә шине.

Дине, һа дине!

Әзе гава дьне кавли гондада бәржер дьчум,

Зәри сәкьининә ль бидаруке,

Зәрия дьле мьне к'әтә һай дөдйа—

Йәкә к'очәра сәри ч'йа, йәк қиза р'әә'та же дь
гондийа,

Әзе чумә пешйа қиза р'әә'та же дь гондийа,

Мьне го— домам, те сбе зу дьк'әви нане п'ала,
тә'ште, нивро-фравине,

Әваре, т'әйбире у шиве,

Мьне т'әрка қиза р'әә'та гондийа дабу,

Әзе гьһиштмә к'очәра ль сәре ч'йа,

Әзе к'әтымә нава р'әшкона,

Гөлан у сосьна,

Мьне бала хвә дае, хәлқе дәләл ль дәре сйа конәки
сәкьинбуи,

Мьне слав дабус,

Әве слава мьи ә'вдале хөде ә'ләк'вәдабу,

Красәке сәр чока дьдру бь дәрзийа,

Көла дьле мыр'а дьнәқшинә бь т'лийа.

Әзе пер'а к'әтымә гли у готьна, һ'әнәк, лақьрдийа.

Әзе хәрш-хәр'ане ван гонда һ'әфт сала т'он бькьм,
Әзе дьтърсьм мэррәфа мын у қаза мын
Се мәһа те дәрнәйе.

Хаде, мера ә'һанә, синг у бәре Қаза мын, дэлала мын бәсанә
жь хал у хәта,

Данздә мәлле бы сөрманне,
Сездә ахунде ә'шәма,
Панздә к'әшнине әрмәнийа,
Данздә шех у п'ире эздийа,
Бькьн-пәкьн, шәвәк шәве чьрйа, р'әжәк-р'әже бһара,
Бькьн, пәкьн хал у хәте гәрдәна Қаза мын, дэлала
мын нагьрын т'о қәләм, дәфт'әр у хәтә.

29. ЛЕП ӘМАН

Лей әман, лей әман!
Дике ниве шәве мын дьхөлхөләнд,
Дә нире онцузе гынщьр'окә, нәп'акә ль к'еләка мын
р'унышти бун,

Пәке к'әфәне мын дьбьр'и,
Пәке бы газ у мәқәсе дьфәсләнд.
Хwэзъл мын заньбйа паши мьрьна мын,
К'ане к'әләша мын, ч'ә'ве бәләк, анйа кәвәр,позе
пнжин, деме гөли, гөрзе бәр щеника,
Гәло жь к'ер'а дьшьт'әләнд,
Wай wае, гәләк зәләмә.

Лей әман, лей әман!
Qәмәра мын қәмәрәкә wа бы назә,
Дә тә р'авә сәри гьредә һ'әфт р'әнг у донздә т'әрза,

Гөнди у щинарно,
Әве т'әрәзе дьле мын кьрйә мьск'әне кәлан ван мәрәза,
Wай wае, гәләк зәләмә.

30. МЭГРИ

Мэгри, мэгри, мэлубинэ,
Балэк ч'э'ва һесьра сэр сурэте сорда нэбаринэ,
Хёде р'э'мэ, эла жь мын у тэр'а к'эримэ.

Эзе чумэ Ь'нг'аба шэвьти,
Һэрчар мале т'ьрка,
Шэбаба мын т'эви қиз у буке адэма хвэ фьрьканд,
Бра де у баве мын хере вэе қэ нэбиньн,
Сэба мале дьһйальке, чэнд зер'эка, э'дэте кёрманцие,
Чьма эз нэдамэ хорте к'эсиби мал дь гонда,
Чардэ сали вьрда дьле мын те һэбу,
Сэба мале дьһйальке эз дамэ кёр'е дэвлэти
Шьндое мера, вэки кавьле гондада быбэ хэлайна мера,
кэсэке накэ бэр голька,
Мэгри, мэгри, һесьра нэбаринэ,
Хёде р'э'мэ, эла к'эримэ.

Эзе чумэ Ь'нг'аба шэвьти һэрчар мале р'езе,
Мыне бала хвэ дае,шэбаба мын т'эви қиз у буке
адэма ль бындаруке сэкьнийэ ль сэр фезе,
Дэ была де у баве мын п'ор'кёр'е хере вэе нэбиньн,
Эз нэдамэ хорте к'эсиби мал дь гондда, сэба мале
дьһйальке
Чэнд зер'эка эз дамэ, кёр'е дэвлэти к'оти шиндо
Эз п'ор'кёр'а хаде қот'ар накьм бык'эвьмэ нава щн у
бэ'лгна.
Арк'олке тэндуре нава синг у бэре мын п'ор'кёр'а
хадеда
Т'он дькэ бэг'лэм-глизе.

31. Ч'ЭМЕ П'АЕ

Ч'эме П'ае те лэмэ-лэмэ,
Кавла Мурадеда һэвдö дьгэр'э,
Э'вдал аг'айо, те хвэки, наве хвэдеки,
Те қэнд-зынщире лыге Сынщани Тэ'ло гранэ те вэки,
Һэр һ'эфт. бре мын, калэ баве мын те дэвсеки.

Ч'эме Пае тейэ хōшэ-хōшэ,
We кавла Мурадеда адэ-адэ һэвдō дэзвир'э,
Э'вдал аг'а, тō хвэки, наве хвэдеки,
Qэйд у зыңцире лыңи Сынцани Тэ'ло вэки
Бэди дэб хат'ре м'н ви дэли.

Ч'эме Мураде те лэзэ-лэзэ,
We кавла Мурадеда дьбэзэ,
Эзе һэр'ым хвэ бавеж'мэ бэр бэхте гэмичи,

Эзе бем—гэмичи'ю,
Те хвэки, наве хвэдеки,
М'н у Сынцане Тэ'ло дэрбазки,
Эз к'ыфйарэте һэфе тэмэ.

32. ЛЕ, ЛЕ, ДИНЕ

Ле, ле, ле, дине,
Эзе нэхвэш'ым кав'ли гōндада,
Тō қасэке р'авэ вэрэ сэр мында,
К'лите бинэ дэре сандофе вэкэ,
Пач'ка т'ытуна Муше ле дэрхэ,
Щг'арэке ле бы'еч'э,
Дар'к, дар'чин, мех'ка ле вэркэ,
Худана ани'йа хвэ ле б'эр'эшинэ,
Бинэ эзе қасэке бы'ыш'ин'ым—
Сэб'ра м'н не дэре.
Вэки де у баве м'н го:
К'ийэ, к'е шинэ?
Эзе беж'м:
— Дае, баво, эв һ'экиме Лоқмайэ,
Дайэ ду-дэрмане хвэ қасэке
Һат'йэ сэр м'н дайэ.

Һэй ле, ле, дине,
Эзе чумэ кав'ле гōнда—
Д'ле м'не к'этэ дōда,
Йэкэ к'очэра сэре ч'йа,
Йэкэ р'ьаэ'та ль нав гōнди'йа.

Эзе чумэ бал йа р'аэ'та нава гөндийа,
Мые гава динна хвэ дае,
Красэки чити гөлгөли сэр чока дыдрут дэрзийа,
Дьнэцъшанд бы т'ыляа.
Мые дэст авитэ р'эшигөлийа,
Сэр мыда хар бу лола со-пежэка ч'э'вканийа.

Мые гава динна хвэ дае,
Эве к'афьра қиза к'афьра аветэ қардэ-қөрдаме
жынабиа,
Wэз р'абум ле р'эвийа бум.

Эзе зыр'им хеди-хеди, йаваш-йаваш, камаç-камас —
Чум бал йа к'очэра сэре ч'йа,
Мые гава динна хвэ дабуיע,
Красэки шэ'ри чити гөлгөли сэр чока бу,
Дыдрут дэрзийа, дьнэцъшанд бы т'ыляа,
Мые дэст авитэ р'эшигөлийа.
Сэр мыда хар бу лола со-пежэка ль ч'э'вканийа,
Р'амусана ве к'афьра-к'афьра бса бу,
Лола һ'эвка һ'нара бе дэндьк—
Хөре калан у пиранэ,
Лола қэйсне Ордубате, лола брынше Улахане,
Хортэки чардасали хвэр'а техэ дэме, бэр р'уни,

Ле ,ле ле дине, ле, дине,
Һ'эйфа мын нае we һ'эйфе,
Һ'эйфа мын те бэжына зрав, сурэте сор,
Э'нийа кэвэр,дэв леве мыжмыжкк,
Зэнда зэрэ мори мрицан,
Э'ийа кэвэрэ зер'а, гөлье р'эшэ зравэ ль дреж,
Исал чэндьк чэнд салэ те к'эти дэсте к'оти
шынаде мера,

Арк'өке тэндуре, қонце сәқавеле,
Көрмке дэве ч'э'вие,
Ван шэве панза дреж,
Шьрт'ька ви к'афьри һ'эта све р'ез дьвэ сэр зэнда
зэрэ мори-мрицан.

33. ҺӘП ЛЕ, ЛЕ, ҺӘП ЛЕ

Һәй ле, ле, һәй ле,
 Өзе хәзәльм, хәзәлә ч'һанге Дарым,
 Өзе вәрдәкым, вәрдәка ава сарым,
 Өзе пар ви чахи доста лавке хвә мал дь гонда бум,
 Исал пер'а кәнде корн бәр кәвьра р'адьбу не дьндькә
 оз дьхарым.

Һәй ле, ле, һәй ле,
 Хәзәлә мын, һәй ле,
 Өзе хәзәльм, хәзәлә ч'һанге Р'әшым,
 Өзе қаз вәрдәкым бәр голе ава сар дьмәшым,
 Өзе пар ви чахи доста лавке хвә мал дь гонда бум,
 Исал пер'а к'әтымә дәсте кәндьк у шындөке дәваре
 мера
 Мал мере дь к'өмр'әшым.

Һәй ле, ле, һәй ле,
 Өзе хәзәльм, хәзәлә ч'һанге һаным,
 Мыне бәре хәзәлә хвә дабу вәләтә вәләте Аг'баране,
 Мыне т'ьре хәзәл һәфса щане мын ә'вдале хвәде т'әне,
 Мын һьзанбу — кәндьки шындөки мера хайһә,
 Тә'жи т'уләнге хвә бәрдане,
 Һәй ле, ле, һәй ле.

* * *

Лавько, мала мә жи, мала вә жи
 Мә т'әв чандийә кәндьре бәжи,
 Тә дьчи вәләте хәрибие—
 Қә навежи — к'әләш к'әве, хәтьре тә жи.

34. Ә'ВДАЛ У ГОЛЕ

Ә'вдал го:
 „Голе өзе һәтымә Хамуре нав дә'ватә,
 Гөлә Хамуре сәргөвәндие дьле мын к'әте,
 Паши Гөлә Хамуре һ'әрам бькым р'уч'ке ве мзгәфте“.

Гёле го:

„Ә'вдал, ә'в нә т'б хәбәрә,
Әзе нав дб лавька дьм—
Тә жь говәнде быкә дәрә“.

Ә'вдал го:

„Гёле, әзе һатъмә Хамуре кәвьре бьр'и,
Ә'сле тә чь ә'слә, тб мьн дбхбри?“

Ә'вдал го:

„Гёле, әзе һатъмә Хамуре Хамурн'ете,
Бажьна Гёле чьқа дерә лете,
Паши Гёле әзе һ'әрам бькьм р'уе дәф у дә'wате“.

Гёле го:

„Ә'вдо, хәние к'әшиш чь фрәйә,
Говәнд дьгәр'ә чавьрмәйә,
Ә'в пьре жь дәве тә, һ'әфт бәве тә зедәйә“

Ә'вдал го:

„Гёле, мьне чандиһә бостане кбндьре бәжи,
Мьн ав да һесре ч'ә'ве хвә у тә жи“.

Гёле го:

„Ч'ә'вед бәләк р'әш бәланә
Р'оже се щара мьн бь кьле— Сьһ'әне кьлданә,
Гәләке минани тә сәва ч'ә'вед бәләк,
Жьнед хвә бәрданә“.

Ә'вдал го:

„Гёле, әзе һатъмә, кәвьре Хамуре кәвьре ниви,
Мьне бәр Гёле кьрйә р'әща, ниви,
Тб ә'сла дьпьрсн — әз зер'ьм, тб бь хвә зивн“.

Гёле го:

„Ә'вдал, әзе һатъмә Хамуре кәвьре бьр'и,
Ә'сле тә кбрманщә тб дьхбр'и,
Әз Гёла Хамуремә,
Чаванә, тб дьки мьн хәбәрәке бьк'ьр'и?“

35. H'ЭСО WЭЙЛО

Wэйло, wэйло, wэйло ло H'эсо h'эйрано,
Ишэв шэвэ, шэв бь шлийэ,
Ишэв шэвэ, шэв бь шлийэ,
Гöһер'а һогэше тэ бь h'эр'нийэ,
Wэрэ тек'эвэ нава лһ'еф-дошэке қазт'укийэ,
Һэрге итqата тэ лһ'еф-дошэке қазт'уки нае,
Бэр сэре тэда шот мәмыке сор у спийэ.

Һэйле, һэйле, һэйле, Мэйае, һа Мэйае,
Эз жи заньм, ишэв шэвэ, шэв шлийэ,
Гöһер'а пэзе мын нэ чьр'э, нэ чьр'галэ, бльнщийэ,
Ишэв шэва ап'ьнищэе сори қазахийэ,
Wэки эз бем тек'эвьм нава лһ'еф-дошэке тэ қазт'укийэ,
Сан у сат'уле мала баве тэ зэ'фын,
We мә бьһ'эсын,
We мын бькöжын,
We щийазе мын дайнын бидарука қизан у букан,
We қизе кикан у мыла we дог'тэшие хwэ, we щийазе
мын һьлды,
We бежын-щийазе H'эсое Сливнийэ.

Һэйло, һэйло, һэйло H'эсо!
Тэ we пьрсэда нэт'ö чекьр,
Тэ ч'йаки минна ч'йае K'осэдаг'е сэр коне мала баве
мында кер' кьр,
Тэ чава ани п'ахьр бэранбэри зер' кьр.

Һэйле, һэйле, һэйле Мэйае!
Эзе жь тэр'а се щара сонд бьхöм,
Сонда халифе Бэг'дае,
Чьqас зер'е мала баве тэ һэвын—
Qаси һрне қьр'ане һогэче бэр мын дэрнае.

Wэйло, ло H'эсо h'эйрано!
Һогэче бэр тэй һьндыкэ,
Һьндыкэ, гьшки кэр'и кöр'и кэли пышт қап'ути стö,
дарькэ,
Щава т'öщара H'элэба шэвьти жь мыр'а һатйэ,
Һогэч H'элэба шэвьти баһа накэ.

Вэйле, вэйле Мэйае, ха Мэйае!
Ногэче бэр мын п'эр'э,
Гышкн к'өр'и кэли, пышт қап'ути ст'о дарькэ,
Шава Н'элэба шэўьти жь мыр'а натиэ,
Нава Н'элэба шэўьти ногэч Н'эфте у д'ода баһа дыкэ.

Һэйло, һэйло, һэйло Н'эсо, һэйло, Н'эсо!
Эзе тэ дьһер'ым, хэбэре тэ, хэбэре п'иса,
Мэрыв миһа шэварэки быг'эрэ баве быне к'иса,
Т'о вэрэ, т'о һэр'и Н'элэба шэўьти,
Т'о һэр'и нава һэвал у һог'ра,
Т'о п'эе хвэ бьди,
Т'о бежи — қиза зор Т'эмыр аг'ае мын,
Дэргистийа Таһархане зили,
Мын хэбэрэке се щара р'амусайэ.

Һэйле, һэйле, һэйле Мэйае, ха Мэйае!
Эзе жь тэр'а сонд бых'ом,
Се щара сонда хэлифе ве Бэг'дае,
Вэки эз чум Н'элэба шэўьти,
Нав Н'элэба шэўьти, вэки мын ырсин:
— Т'о чыр'а р'енга се фонаха пашда к'эти?
Эзе бежым, мын р'иһа Н'элэбе шаш кырбу,
Бэре мын к'этьбу ш'һэре Бэйт'улае,
Бэре ногэче мын к'этьбу К'аньһылае ч'йае Шуде...

36. БЭЖЬНА ҚОЛИХАНЕ Н'ЭСО

Вае, вае, бэжына Қөлихане Н'эсо дарэ,
Дара ве мэдэт'е,
Хаде, мера э'йанэ смбела Қөлихане Н'эсо бсанэ,
Миһа һэрмуше нав к'аг'эте,
Дэ бра хаде мразе мразхаза, һазыра т'эв бык'ра,
Мразе мын у Қөлихане Н'эсо т'эв бык'ра зозан-зозанэ
Эләдаг'е.

Миро, һ'але мын бэлэнгазе, мын севне,
Бэго, һ'але мын бэлэнгазе, мын севне,
Бэхт, ихбале мын Қөлихане, к'ор'ане мын лола дэзма,
Һэрмуше к'этийэ к'ок'а дара ве дэбие.

Wae, wae, wae, wae, wae!

Хаде бра мразе мразхаза, назыра т'эв бык'ра,

Мразе мын Qблихане к'р'ане мын т'эв бык'ра.

Мын чэнд салэка пер'а дэрбазк'ра,

Qал, бегаре ве hewне.

Дэ wae, wae, wae, wae, wae!

Бра нав дэнге мын Qблихане к'р'ане мын дэрк'эта

дэрге Стэмболе щэм мшире ве дэwлате.

Wae, wae, wae, wae, wae!

Эз h'эта хwэш бым ль h'эwата дыйае, эзе бьмьрым,

T'о щар к'ол кована Qблихане к'р'ане мын, г'ола бэнда

wэлате P'ожканне дьле мын дэрнае.

* * *

Лавько, тэ эз хwэстым, qэт нэбьрым,

Эз брынце сэр агьрым,

Qэнца эз хwэстым,

Храва хwэр'а бьрым.

Хбзла дь мергеда,

Ст'ое хwэ хар кьрийэ йалэ р'еда,

Айе мын де у баве мыр'а qэ нэминэ,

Эзе донздэсалнеда дамэ мерда.

Чумэ ч'йа, ч'йан зэлулэ,

Натьмэ аране, смьлэ hурэ,

K'ор'е h'эзк'ри п'исвэ, п'акбэ — мын qэбулэ.

37. НИВА ГОНДЕ МЭ ЙЭКШЭВИ

Нива гонде мэ йэкшэви,

Дэрзе гонде мэ йэкшэви,

Хаде бык'ожэ к'р'е qомси—

Нэмаме мын — сэре ви сэбаби,

Чава нэһыштийэ мразе мын хэлqe дэлал бьвэ,

Мали, гонди, щинар, хун газьн у лома мын нэкьн.

Һива гөнде мә, һива сава,
Бәхте мьнә йан Һизаньм тә'ле тәйә,
Һив ә'нгьр'ийә начә ава,
Әзе Һьфьр'ийа бькьм, һун бен — амни
Бәлки к'отн-дәваре кәва гозәл бьмьрә,
Әз бьвьм зә'ва.

Синге к'ава мьн зер'е зәрә,
Синге доста мьн лал у дөр' т'әвда сәрә,
Мина баг'е Ә'штәрәке мәрьв
Дьле хвәр'а щәва сәр гьредә, бәрда сәрә.

Һива гөнде мә чардәйә,
Дәрзе гөнде мә чардәйә,
Т'әрәсе, мал ӧ щинар т'әв шә'дәйә,
Әзе дькьм кәва гозәл бьр'әвиньм,
Щоте қәрәвьла дайә бәрә.

Һива гөнде мә бьндә,
Әме пьрса к'аван у к'ӧбаран бькьн гавани гөйдә,
Гавано, тӧ хвәки, бь хадеки,
Тӧ жь мьир'а бежи бь р'асти,
Тӧ нав гөнд дьк'әви,
Тӧ нане хвә т'оп дьки—
Чька к'ава к'ӧбар чьқа р'ьндә.

38. ДӘ БӘЙАЗЕ

Дә Бәйазе, һа Бәйазе, дәрдо,
Ч'ә'вбәләке, сурәт соре, қбвәқазе,
Һ'әйфа мьне те we һ'әйфе,
Шәвәк шәве пайнза к'от'и дәваре мера ль бәрда р'азе—

Һәре Бәйазе, һа Бәйазе, дәрдо,
Әз ль п'ьки, тӧ ль п'ьки,
Агьре кӧле бәйт'а баве к'әте,
К'офи харкьрийә сәр алики,
Әме һәр'ьн щәм қазики, щәм мӧфтәки,
Дӧ сәре че чьма начьн сәр бә'лгики?

Бәйәза мьи сәкьнийә бәр р'әваҗе,
К'оти, дәваре мерар'а чедькә
Нәхьше горе, нике саҗе.

39. ДӘ ЙО, ЙО, ЙО СӘЙРАНЕ

Дә йо, йо, йо Сәйране!
Дьбе: „Гөнде һанада җьмина дәф у зөр'нейә,
Сәйрана Мәллә Муса нә теданә“.

Го: „К'ийә дәфчийә?“
Го: „Мануке щинарә,
Кале дост у бавайә“.

Мануко, хвәки, бь хвәдеки,
Төе чомахәки зедә ль дәфехини,
Те Сәйрана Мәллә Муса дәф у зөр'не мал дәрини
Зер'әки зәр п'ер'ьнща хвә бьстини,
Һ'әсаве к'ьһ'ел, к'ьһ'еле мала
Зөр Т'әмьр п'ашае мьли
Бра сәр говәндие хвә чагрошә бьһ'әжинә.

40. БӘЖЬНА ГӘДӘ

Бәжьна гәдә лавьке мьни зравә
Сәр ханнига дьч'ьрусә,
Гава авр'анге ви нәмәрди, ви нәкәси дьдә мьн,
Р'о бь р'о гөла мьн дьч'ьлмьсә.

Һәвраз чум, бәржер һатьм,
Бьнийә кооперативе р'асти һәв һатьн,
Авр'анге ви нәкәси, ви нәмәрди
Нона гөлләкә маузере әз һьнгафтьм.

41. БАШЕ

Баше, на бь р'еда, на бь р'еда,
Мьн э'йняк дани, к'офийа Баша хвэ гьреда,
Шэвэке, ниве шэве бу, чум р'амусана Баша хвэ,
Мьн ди шындокэ мера п'ашледа.

Баше, на бь р'еда, на бь р'еда,
Баше, сэр к'блэке, бэр к'блэке,
Һэрчи һэр'э р'амусана Баша мьн,
Бьзанбэ гблэке дьчъриниэ жь фэлэке.

Баше, т'эw, т'эw дькьм, нае хэwэ,
Синг сэдэфе, гэрдэн шэwэ.

* * *

Лавько қөрба, ви знари ль мэ сикър,
Бышкок вэбу, синг спикър,
Хбде баисар'а қэ нәһелә,
Орт'а мьн, лавьке мьнда қомситикър.

Лавько қөрба, дьлем дьле тэр'а,
Нәе нәчә эла мэр'а,
Де у баве мьне мбһ'бәта мэ бьзанбьн
Е пьрсе нәп'ак бежьн тэр'а.

42. ГӘWЬРЕ

Гәwьре, тб нан'әли, тб полайи,
Дәрде дьла тә дитйә, тб һостайи,
Ле, ле Гәwьре!
Гәwьра мьн бьндә р'е начьне,
Синг у бәре Гәwьра мьне ми́на мьш'әбе—
Р'оже се шара мәллә у фәқи дати́ньн бәр хвәндьне.

Гәwьре, кблмал, эз нәхwәшьм, wәрә сәр мьн,
Льһ'еф у дошәкан һьлдә р'әзе щәм мьн,
Һәрге гонди, мали не һ'ьсийан—

Бежэ: „Фэдне гонде мэйэ дьхунэ сэр мын“.
Гэвьре, көлмал, эз пир бумэ, дьл пир набэ,
Шушэка дьле мын тэрьзи шэбар набэ,
Дьл кө к'эви дьла р'айи, мык'ун, ч'арэ набэ.

Ле Гэвьре!
Ишэв шэвэ, шэв чьлэйэ,
Синг у бэре Гэвьра мын п'ел п'елокбу дэрэнцэйэ.
Ле, ле Гэвьре!
Хьнус хвэшэ, Бингол бэрда,
Тэ дьле мын кырийэ бэ'ра Уане мыск'эне көл у
дэрдан.

43. ЭЗЕ КОЛИЛКЫМ

Эзе көлилкым, көлилка ве нисане,
Һешин дькым орт'а һайастане—Аг'баране,
Чава исал пер'а к'отие мера қор' бэрдане.

Кэч'эке, дине, дьле мын дэрэ,
Дера ва мэзынэ,
Шоте зэрия хвэ да бынэ,
Мыне шэва дьне хэвна хвэ дийэ,
Дайка тэ буйэ хасйа мынэ,
Эзе Һызаньм наве тэ ль чийэ,
Синге тэ зозанэ, зозане жед мәбун,
Исал пер'а к'оти шнэдэн п'исн мера кэвнэ коне хвэ
сэр данийэ.

Кэч'эке дине, наве тэ Сэйранэ,
Тэе қоли сэр қоли зер'ада бэрданэ,
Тэе ч'э'ве бэлэк, бэжына бльнд
Гэлэ жыне мера ле бэрданэ.

44. ҺАЙ, ҺАЙ ГЭВЬРЕ
Һай, Һай Гэвьре, Һай, Һай Гэвьре!
Певьр у мезин чунэ ава,
Лэйл у Мэщрум хвэ да шэмэ.

Wэй тэньке, мэ дэрк'этийэ стера сова,
Мыне хэwына шэвада дитийэ—
Эзе дайка тэр'а бумэ зэ'ва.

Най, най Гэwьре, най най Гэwьре!
Мын быһистийэ хэлде т'ели дэлал
Qэwыл у qраре хwэ п'ошман буна,
Дэ бра hур-муре мын бышинэ,
Диса дэзмала мына дэст щэмэ.

Wэй дэлале, хавинэ, хwэш хавинэ,
Кавыла Севьке гэрмэ, ав т'өнинэ,
Гэдэ лавько, qэ тō шайниша мэк'ышинэ,
Синге мын тэр'а зозаьн,
Щоте мамыке мын тэр'а щэw у канинэ.

45. ЩАН, ЩАНЕ

Щан, щане, ч'э'ве бэлэк, бь кьлдане,
Сурэте сорн р'амусане,
Гөндө, эзе дыкьм р'амусанэке
Мэмыке хэлде т'ели дэлалкьм,
Мэмке ве толбаве сьстбуна жь мздане.
Щан, щане, Р'эwане бынер' бь гэрмеда,
Гөндө, мамыке хэлде т'ели дэлал өсаньн,
Нот'ла трие Ушэгане,
Нот'ла брыше Улэхане,
Мэрьв лэ'зэки быминэ бь дэмеда,
Чава к'оти шнэдоке мере we, савер'а qоло,
Чава шета к'эрэки п'алан,
Мэрьв дө сэлэт три лекэ
Сэр сйарбэ, сэр вэда бу,
Лоqmэк леда.

46. ҚОЛМАЛЕ, БАНГЕ ЭЛЭГЭЗЕ

Қолмале, банге Элэгэзе те фикә-фикә,
Дә тә вәрә таләбәхте мыр'а
Фино харкә, қотыке сәрда сикә.
Агыре көле бәйт ощахе баве к'әте
Вәрә хал у хәте синг у бәра мын
У дәваре мере хвә нивикә.

47. ДЭРДО

Дәрдо, әзе чумә Зора кавыл, дәлаве мийа,
Хорте мә ве све ль һәв швйан,
Мын мәруме хаде дыкыр дәсте хвә бавита кьта
р'әшгблйа.
На вәлә, диса сәрда хвәрбума,
Бьчума һ'ьнаре һәрдо р'уйа.

* * *

Лавько қөрба, Гьридаг'а бәр бь вәлат,
Һ'әч'и кәсе бежә — гәдә лавьке тә һат—
Әзе ч'ә'ве ч'әпе, мәмыке р'әсте
Бьдым п'ешк'еш, хәлат.

Лавько қөрба, нәйнука мын һесире
Техә щева р'әсте, бәр п'есире
Тә дычи вәлате хәрибие—
Дәрхә, бра бемә бире.

Лавько қөрба, пәзе һана пәзе к'ейә,
Гәдә щано, пешие бәрдә бра бейә,
Һ'әч'ие чуйә-чуйә, һ'әч'ие майә,
Қәләне мын зәриейә.

48. ГОНДЕ МЭ

Гонде мэ гōли-мъли,
 Баг' у бостан т'эв хэмъли,
 Хэлдэ к'этиэ дәрде мал у һ'але дьһийальке,
 Эз мэ'руме хаде к'этьмэ дәрде хwэ у ви дьли.
 Кавле гонде мэ спьнгэ,
 Гэдэ лавьке мын шэр' дыкэ т'оп т'вьнгэ,
 Гэдэ лавьке мын дыкэ р'амусанәке мын бьхwэзэ
 К'әла гьри дэв нагәр'ә.

Кавле гонде мэ р'һ'анә,
 Соргола ч'э'вканингада сәри данә,
 Мын салых-сульхе қәмәра хwэ һьлдайә,
 Эт'әка Әлэгәзе,—
 На wәллә бериванә.

Кавле гонде мэ дō т'ахә,
 Алик дәнә, йәк бойахә
 Бәра бьмьрә көр'е қомси нәйара,
 Чава лынге мын кәwа гозәл кьр асахә.

Кавло, кавла гонде мэ дō т'ахә,
 Алик дәнә, йәк бойахә,
 Кавло, кавло, шәwьтийо, һ'ало,
 Бьнер'ә кани, кани, бь мын кани,
 Бһарә, ле дьч'ерә бәрх у щани,
 Кавло, кавло шәwьтийо һ'ало,
 Сбәйә дьле мын дьбейә:
 Дәлалйа дьле мын педа тейә,
 Кавло, кавло, шәwьтийо гондо.

49. WӘИ ЛЕ

Wәйле ле, wәйле ле,
 Эзе қазьм дьфьр'йам,
 Qблыгбум дьқир'йам,
 П'әр' у баске мын шкәстьнә,
 Р'әфа қәтйам, мамә т'әне,
 Гэдэ лавьке мын чу әскәрие,
 Хөдейо, тō хайки т'оп у т'вьыга, сөр' у сәрмае.

Вэй ле, вэй ле.

Коне ма данинэ дэве дэв гэлийа,

Эз ду к'ава хвэ к'этьмэ,

Мые салых-сульхе к'ава хвэ һылдайэ,

Нава эла һ'эсэнийа, Тэндурэке,

Вэйле ле, вэйле ле.

* * *

Пэзе нивро бэр бь мал бу,

К'оз фильти бэродан бу,

Лавьке мын мэ'руме т'эне бу—

Навда тэнгэзэр бу.

Тэ швано, бь к'ерива,

Пэзе хвэ бэрдайэ р'эх гелида,

Хёзла эз кёлилк бйама

Дэрк'этама р'эх серида.

50. Һ'ЭСО

— Һ'эсо, ишэв шэвэ, шэвэ we бь шлийэ,

Гёһер'а һогэще тэ авэ, авһ'эр'ийэ,

Вэрэ тек'эвэ нава дэст орг'ан дошэке қаст'укийэ,

Һэрге қима тэ дэст орг'ан-дошэке қаст'уки нае,

Бэр сэрэ тэ шотэ зэр мамыке сэри сори,быни спийэ.

— Мэйайе, һа Мэйайе,

Р'астэ шэвэ, шэвэ we бь шлийэ,

Гёһер'а һогэще мын авэ, нэ һ'эр'ийэ,

Щики чьр'дари бльндшийэ,

Мын нэ һ'эwще мамыке тэ сэри сори, быни спийэ,

Быр'аха мын лэмэнде спийэ,

Эзе бк'шиньм сэрэ хвэ ап'ынище қазахийэ.

— Һ'эсо, тэе дь ви глие һанда хэбэрэк нэ чекьр,

Ч'йаки минна ч'йае Шуде сэр коне мала баве мында

Мел у кер' кьр,

Тэ ани п'ахьре хвэ бэранбэри зер'кьр

h'эсо, h'эйрано!

Эзе ль ногэч'е тэ дьһер'ым зэ'фи зэ'ф һыдькэ,
Т'эви кэр'и, көр'и пышт қап'ути, лынг хърхали, стö дарькэ,

Иро се р'ож у се шэвэ жь Шама шэв'ьти шава
т'ешьра, т'ешьрбашийа жь мыр'а шавэк һатийэ,
Дьве: Қыр'ане ногэщ нава Шаме бьһа накэ,
h'эсо h'эйрано, h'эйрано!

— Мэйайе, һа Мэйайе!

Дэргистийа Таһархане Ә'шәм,
Қиза Зор Т'эмыр п'адшае мылани,
Эзе ль қр'ане ногэще хвэ дьһер'ым,
Нәи һыдькэ,
Зэ'фи-зэ'ф гэлэкэ.

Т'эви пышт қап'ути, лынг хърхали, стö дарькэ,
Иро се р'ожэ шава т'ешьра жь мыр'а һатийэ—
Шама кавьт
Дьве:— Қр'ане ногэщ нава Шаме бь дэгәре хвэ бһа
дькэ.

— h'эсо, h'эйрано!

Әз заньм тöе һәр'и Шама шэв'ьти, нава һэвал-ногьред
хвэ,

We бен — h'эсо, р'йа дö қонаха чьр'а пашда к'әти?
Әз заньм тöе бежи:— Дэргистийа Таһархане Ә'шәм,
қиза Зор Т'эмыр п'ашае мыла,
Ль сәре канйа П'ае мыне бь к'ламәке се щара
р амусайә.

Wәке жь тэ дьпърсын һэвал-ногре тэ, бе:
— Әзи хам бум, мын р'йа Шаме шаш кьрьбу,
Бәре ногэще мын к'этьбу шьһәре К'абьт'лае.

51. ҚИЗХАЛЕ

Қизхале, мале мә чуи бәр зйарәте,
К'алина бәрха қөрбане ль пәй мә те,
Бра хаде бькә мразе мразхвэза—

Мразе қиза хале, кӧр'е мэг'е.
Синг у бәре қизхала мьн ӊсанӧ,
Форма сура һ'әwше дор щьнӧте.

Қизхале, дәрде дьле мьн агьрӧ,
Дери вӧкӧ, тӧ мӧгьрӧ,
Әзе жь хаде нӧйаз бькьм—
Сӧбӧбе мьн қизхала мьн
Бӧлки гор'а хwӧда нӧсът'ьрӧ.

Қизхале, сӧре хwӧ бышо һа дь бӧрда,
Бра к'ӧфа сабуне бе сӧр синге тӧйн кӧвӧрда,
Тӧ wӧрӧ к'ӧтие мере тӧ мӧ бьһ'ӧсӧ,
Тӧ бькӧжӧ, мьн бь сӧрда,
Гӧло к'ӧнге һӧбуйа,
Мьн қизхала хwӧ дерьзе гӧнде мӧда т'ер хӧбӧрда.

Қизхале, һӧрче досте wан дь гӧнда,
Форма ситыла чарч'ӧмьлӧ агьр бында,
Қизхале, илащ дәрде дьле мьн навӧ
Агьре дьле мьн ӊсанӧ,
Форма лода к'ӧдӧ.
Агр век'ӧвӧ, ба ле р'авӧ.

Қизхале, дәрде мьн агьрӧ,
Агьре дьле мьнн гӧшӧ,
Ава ч'ӧма натӧмьрӧ,
Әзе жь хаде нӧйаз бькьм,
Иӧке сӧбӧбийа мьн у қизхала мьн кьрийӧ,
Бӧлки кӧр'е wан бьмьрӧ.

52. ХАНЕ, БА ТЕ

Хане ба те, баран дьлилинӧ,
Хана мьн щӧм Озман п'аша сӧкьнийӧ,
Һесра сӧр сурӧте сорда дьбаринӧ.

Хана мьи, Хане, дәрде бе дәрмане,
Хана мьи һесра сәр сурәте сорда дьбаринә,
Әзе дькым Хана хвә бьр'эвиньм,
Бьвьм бавем вәлате Сәрһәде,
Бра хаде храв бькә к'әсибйа мале дийалке,
Тō вәрә гәмичи, жь бәр һәҗе гәмнева,
Хана мьи жь мьң бьстинә.

Хана мьи, Хане,
Кōла гране,
Жь мьир'а дәрде бе дәрмане.

Кōр'о, кōлмало,
Тō шайша мэк'шинә,
Вәрә мьи бьр'эвинә,
Бьвә р'ерста гәмие,
Зер'е сәре мьи зә'фын,
Қолә зер' бьдә блета мьи у хвә бьстинә,
Мьи бьвә баве вәлате Сәрһәде, һәрге мери,
Т'алашан — шайша мэк'шинә.

Хана мьи, Хане,
Кōла гране,
Дәрде бе дәрмане.

53. БЕРИЙА МЫН

Берийа мьи мәшийа берийа мийа,
Ла қр'а шехшьмс те к'әтае нава бзына,
Һелбәрда бу нава һур дэвийа,
Хәлҗе т'ели дәләл бәрр'а дьбәзйа,
Ә'лба шир дәстда дьчәлқийа,
Мори-мрщане зәнда зәр қәтйа,
Әз хәлҗе дәләл—
Әме хвәр'а һурьк-һурьк ле гәр'йан,
Хвәр'а к'әтын к'еф-һ'әнәк у лақьрдийа.
Свә бу һ'әта сәр һ'ыше хвәда һатьм,
Ақьле сәре мьи фьр'ийа, пьрч'а сәре мьи вәшйа.

Гэдэ лавько, нэвраз чумэ, бэржер натъм,
Эз у хэлге т'ели дэлал бэр копрате р'аст нэв натън,
Авыр' дыда мын э'вдале хаде,—
Форма гөллэкэ гөлла шэшхане эз нынгафтым.

Гөнде П'ампе гиһа зэр кър,
Хэлге т'ели дэлал мерга Тэйо
Дьһат тана дере ластик мын нас нэкър.

Гөнде П'ампе гиһа динэ,
Хэлге т'ели дэлал нане п'ала тинэ,
Нав у дьле мын э'вдале дышэвтинэ.

54. Ч'ИАЕ БЛЫНД

Ч'йае блынд к'этым, мын тышт нэдит,
Дагэр'йамэ дэшта гөл у ч'ич'эк т'эв сэр'эди, нэма—
Бра хвэзнийа мын бе ви мэрн: ч'э'ве хвэ ди, дьле хвэ
нэма.
зэвьши.

Мьне гөлке хвэр'а дь гөл-гөланд,
Башарэкэ суре доре дыфтьланд,
Синг у бэре хэлге т'ели дэлал—
Пар ван чаха зозане мэ бун,
Исал пер'а к'отне дэваре мера қор' бэргире хвэ теда
дытэвльланд.

Пышта хвэ надъм кōлаве швантне,
Гуша мэлэгана,
К'еуришка бэр знара,
Сэр бешика кōр'ин р'уныштийэ,
Дьле хвэр'а дьһ'эжинэ, дьлуринэ,
Нэма, нэма, нэма....

55. КЭЧЪКЕ, Ч'ИА БЛЫНДЭ

Кэч'эке ч'иа блындэ, р'е жь бэр'а,
 Qиза к'эре бса бэдэwэ, ч'э'в бэлэкэ, бру сэрр'а,
 Qиза к'эре, эзе гэр'йамэ дыййальке,
 Мьне т'о дьл нэдит сэр дьле хwэ у тэр'а.

Qиза к'эре, ч'иа блындэ, тэ навиньм,
 Соргөл сорбунэ начьрпиньм,
 Эзе т'о дьла сэр дьле хwэ у тэр'а наh'эбиньм.
 Wэй кэч'эке, зозан хwэшэ Бингөл бэрда,
 Тэе чава нав у дьле мьн кьрйэ ши-мьск'эне кёл у
 дэрда.

Эзе гольм, гёла сэре ч'иа,
 Эзе дьгэр'ым h'эму э'рда, h'эму щийа.

Гольм, гёла бэр кевьр'ым,
 Qэиша эз хwэст'ым,
 Храва эз бьр'ым.

Бэж'на гэдэ лавьке мьн зравэ,
 Дькэ бышке,
 Эзе хэр'ым шэһэре Т'ьфлисе қайшэке бьк'ьр'ым бьдьмэ
 пыште,
 Хаде көр'е қомси нэмама бькөжэ,
 Чава нэһьштигэ сала исалыи р'уним жь к'елэке, бь
 тэньште.

Кавьле гөнде мэ щот знарэ,
 Сери сэк'нийэ щотэ кэwе нерэ,
 Дэсте хэлге т'ели-дэлал гьрт'нэ—
 Дьве, сала исалии данэ мерэ.

Гэдэ лавьке мьн дькэ жь мал хэр'э,
 Даре дэсте хwэ дьгэр'э,
 К'эрба гьри дэв нагэр'э.

56. КЭЧЪКЕ

Кэчъке, эз бэдым дьгөлгөлым,
Дэре мале дьфьтълым,
Эз жь хортар а дэрд у көлым.

Гэдэ, нэсэкынэ ль бэр дери, мын нэнер'э,
Тэ ль ббри ч'э'ва мыр'а шэр'э,
Гэдэ, к'отие дэваре мере мын, мын дьгэр'э.

Гэдэ, лавъке мын сэкынн ль бэр дери дөшбөрмнш бу,
Т'унцка шийа сэр анна кэвэрда тиш вэ тиш бу.

Кэчъке, дэре кавьла мала мэ нэгэр'э,
Тэ у бэжне бале мыр'а шэр'э,
Бэсэ, кōла дьле мын вэгэр'э.

Гэдэ, лавъко, кавьле гонде мэ дэ'ватэ,
Бынат'ара мала мэ совэтэ,
Тө қэста мала мэ быкэ—
Эзе сурэте сор бэр тэ вэкьм,
Тэр'а кōле гран че накьм.

57. КЭЧЪК, НЭРГЭ ТӨ ДЬЧИ

Кэчък, нэргэ тө дьчи, к'отие шидоке дэваре мере тэ
дьпырсэ,

Бе-хаде кавьл быкэ сэре баве тэда,
Чубум Р'эвана р'энгин,
Щотэ пол сапоке тэ мыр'а бы анибу
Эзе чубум чаир чимангана нэвалэ хвэр'а,
Пол сапоке мын тэнгбун,
Пэ'нийа мын к'өтабу,
Нэвал-ногыре мыне қизе хэлде бун,
Нивийа мын нэсэкыннн лэма дэрэнги бум.

58. ЭЗ КӨЛИЛҚЫМ

Эз көлилқым, көлилка дәве р'е,
Гәдә һат мьн һьлдә бь драна,
Эз сәдәфа нав кәвьра,
Эз көлилка бәр бедәра,
Эз нәхвәша нав ивина,
Бра гәдә бе сәр брина.

Эз нәхвәшым, п'ър' дьнә'лым,
Эз жь гәдәр'а бе һәвальм.
Гәдә лацько, ч'ә'ве мьн р'әшын,
Гәдә сәкьнийә ль сәр мьнр'а гәләк дьфькьри,
Гәдә т'әзә п'ошман бу, т'әзә дьгьри.

59. ГӘДӘ ЛАВЬКО, ВИ ЗНАРИ

Гәдә лавько, ви знари шәфә-шәфә,
Мьн гөл чьни тә кьр бафә,
Бра хаде к'отие мере, дәваре мере тә бькөжә,
Р'амусане тә ль щане мьн һ'әлалкә.

Кәч'ьке, ви знари зарә-зарә,
Ми дьк'алә бәрхә балә,
Чьқа қиз у буке ви зәмани һәнә,
Мале баведа бейар набә.

Кәч'ьке, ви знари сәрда сикьр,
Бышкок қәтийа, синг спикьр,
Кәч'ьк к'әтийә дәсте к'оти шидоке дәваре мера, хлаз
набә.

60. ЗӘВАЛО

Зәвало, дьчи зәвалне, мьн бьвә хвәр'а,
Мьн бькә сәисәки жь һәспе хвәр'а,
Әзе шив тә'штенге бчьным шә'иуе тәр'а,
Әзе тә ӊса хайқым форма бәрхәкә һәвалщевн һа жь
бәрр'а.

Гэдэ лавько, һэргэ хэлдэ жь тэ пьрска,
Бежэ — мьн сэнсэк аниһа жь һэснэ хвэр'а.

Гэдэ лавько, дьчи зэвалне мьн бир нэка,
Мьн севэка сорка бэруйа хвэка,
Вэхта дьчи вэлате хэрибие,
Дэрхэ ле мезэка,
Дур у незик т'омам йэка.

Зэвало, эзе чумэ, сэд шар чумэ,
Эзе нэвала бынат'ара зэвалэ хвэда ньго бумэ,
Вэки ч'э'ве мьн зэвалэ гэдэ лавьке мьн нак'эвэ,
Кемасна э'мре мьн эвэ,
Һ'эфт дэст гоншт щане мьн дьһ'элэ.

* * *

Тэ гэлнго, чькас тэнго,
Гиһа ле һатийэ р'энг бь р'энго,
Лавько қорба, вэрэ тō блурехэ, эз бь дэнго.

Тэ қэмэре, мьн нав дае,
Зэр хзема ле к'отайе,
Эзе т'эрка тэ надьм—
Һ'эта дэргуш нэве — дае.

61. ГӨЛЕ

Гөле мэ'руме!
Ханне к'эиниш щот к'өлэкэ,
Же дэрк'этийэ щот вэрдэкэ,
Йэк Шушана ч'э'вбэлэкэ,
Йэк жи Гөла стōхэлэкэ.

Гөле мэ'руме!
Ханне к'эиниш дэве р'е,
Щг'ара сэр лева Ә'вдале Зэйньке гелазэ,
Имама сери жь гьра-гьре.

Эвдал мэ'румо!

Wэзе дьвем дэсте хwэ ве хэбэре бык'ышинэ,
Һэрги дык'ышини, бык'ышинэ,
Һэрге нак'ышини,
Эзе тэ гьредьм мала мэ жи, дэwса к'эре.

Гөле мэ'руме!

Дьле мын тэйра тэйре п'уше,
Кэри-гар'ане мэ э'мэра дак'этынэ гэр'а Wане дэшта
Муше.

Пар ви чахи Гөла Хамбуре қизэкэ чардэ сали бу,
Исал жь пер'а харбуйэ ль сэр дэргуше.

Эле Гөле мэ'руме!

Эзе тэйра тэйре ат'мэщэмэ,
Исал һ'эфт сале мын эвдале хадейэ,
Эзе сэр к'эwшэне баве тэ гэр'йамэ,
Чьр'а wан хэбэре дьлсар wa дьвежи,
Тө hostайн, эз шагьрте дэве тэ мэ.

— Эвдал, мэ'румо!

Мыне бостанэк чандийэ кōндре бэжи,
Мыне авдайэ һесьре ч'э'ве хwэ у тэ жи,
Дэ бра we дьне һ'өба мын быфьр'э
Щэм һ'өба тэ жи.

62. ЛАВЬКО ҚӨРБА

Лавько қөрба!

Мын хэзалэке р'акьрийэ баг'е Дэлмэ ве Р'эwане.
К'оме нэйара тэ'жи-т'уле хwэ бэрдане,
Мыне сальхе хэзала хwэ һьлдайэ,
К'аг'эзе хэзала мын бэла бунэ
Доша Шурэгэле, мән'эла Аг'баране.

Лавько қөрба!

Аве гола-голголинэ,
Ч'эм у кани мын шелинэ,
Пар ви чахи эзе йарийа

Лавькэки свьки, чапьки
Чэлэиҥ бум,
Исаял жь пер'а к'этым дэсте кӧнде кор...

Лавько, қӧрба!
Дьле мын бәрфа ви белани,
Свэда һ'элийа, нэ һ'элийа
Т'асэ аве каниһанэ сэр же нани.
Хера мала хвэзьтр'а
Эзе гӧстилкэкэ зер'ин буйама,
Тек'этама т'лийа тэ мевани.

Лавько, қӧрба!
Мь ль һ'афа ч'йае Басащухе,
Гӧле банзда сэр щошьхе,
Һәрчи орт'а дӧ дьла, чар ч'э'вада хэбэр бьд
Бра һьлдэ даре к'отибуне,
Морийа планщухе.

Лавько қӧрба!
Дьле мын дьле гогәрчине,
Вэйла мала баве шэвьтне,
Лавьке мын хэйдийэ нае сэр һелине.

Лавько қӧрба!
Һа һатийэ сәре мын мэ'руме,
Нәһатийэ сәре Ләйл-Мәщрум,
Хәще-Снабәнд, Мәме-Зинне.

63. ЛАВЬКЕ МЫН

Лавьке мын дькэ жь мал һәр'э,
Даре дэсте хвэ дэтинэ,
Кэвьне шэ'ле хвэ дьгәр'э,
Дькэ р'амусанэке ч'э'ве ч'эпе, сурәте р'асте,
Һа вэлэ дэқа нава синг у бәре мын э'вдале к'эрәмкэ,
К'эла гьри, дэв нагьри.

Тэ го-һэре, мын го-бэле.
Дэнге мын чу Дигор'а Э'мэрике кансилэре,
Эзе хwэ бавем бэр бэхте пристава
Бра мын хлазкы, ве хэбэре.

Эзе чь бькым йартийа дьзи,
Анэмэте мын э'вдали—
Щева бэрийа тэда р'эзи,
Мыне це го көр'е баве мыни,
Мын ньзанбу хэлце хэриби,
Исал жь пер'а һ'эйасьзи.

64. ОЛО, ЛО ГЭДЭ

Оло, ло гэдэ!
Дьле мыни села һ'эсьни,
Мыне ньзанбу Мэщите бавээди чь готбу,
Орт'а мын у Мэщите мынва р'о сэкьни,
Заре мын э'вдала хаде нэгэр'ийа,
Мыне быгота: „Мэщит, қөрбят,ти азэни, йани жыни?“.

Мэщит го:
Эле кэч'ьке, қөрба,
Дэ тō тарие нэсэкьнэ,
Wэрэ бэр ч'рае,
Заре мын э'вдале хаде нэдьгэр'ийа,
Мыне ве сбе славэкэ ширьн ле быдае,
Хаде мале дьне хравкэ,
Мале мын һьндькэ,
Қэлыне к'ава к'өбэр те дэрнае.

Мэщит гот:
Эле көлмале!
Бае Динана хон'ан тейэ фикэ-фикэ,
Дэ тō дьле мыр'а фино харкэ,
Қот'ьке қасэки сэрр'а сикэ,
Дэ тō чьлни гондада зэр мәмьке хwэ э'вдала хаде
Мын у к'элэш лаwьке хwэ иивикэ.

66. СЭЙРАНЕ, ҺА СЭЙРАНЕ

Сэйране, һа Сэйране!
Ль Һ'аме, ль Һ'эмае,
Сэйрана Мәллә Муса
Иро се шәвә, се р'ожә,—
Мьн р'эвандийә,
Хәйндийә мьнр'а иае.

Ль Бабына бу дә'ватә,
Әз чум нава дә'ватә,
Дәфчи Мануке щинарә.
Манук, тō хвәки бь хадеки,
Р'авә дәф у зөр'на хвә һьлннә,
Зер'әки п'ерьнща хвә бьстннә,
Һәр'ә Сэйрана Мәллә Муса бинә,
Гәр'әке — дōда бра сәр говәндие бьк'ешннә,
Нола мә'нәги мә'нәгнә Qoto
Сәрк'әле баве, силәбәнде бьфәтннә.

67. WӘЙ ЩАНЕ

Wәй щане, щане, щане, дә щан!
Эла Һ'әсьннийә we данийә ль р'езе,
Кәри ,гар'ана хвә дайә сәр фезе,
Хвәзъл шәвьк-шәве пайнза,
Р'ожәк-р'оже бһара,
Мьн к'ава к'обар быда бәр Һ'әмезе.

Әре дине, дине, дине!
Ә'wpe р'әш к'ьмк'ьмни,
Дине, дине сәр зозане Чәкәмәда льк'ьмни,
Синг у бәре динна мьн
Нола дьмс-р'унә т'әв Һ'әланди,
Мәрьв быдә сәр нане гәньми.

Чь мала сәр аве да,
Чь мала сәр аве да,

Хортәки дэләли-шьнди теда:
Хwэзъл тәньшта мьн р'унышта,
К'олозе хwә, шә'р у шәмақи гьреда.

68. НӘХWӘШЬМ

Нәхwәшьм, wәрә сәр мьн,
Мыр'а бинә дәрмане дьл,
Дәрмане дьл дәст нәк'әт,
Бәхте мьн вәгәр',
Wәрә сәр мьн.

Әз нәхwәшьм р'ожа чара,
Шинге мьн дайнә бәр знара,
Әз кь дьмьрм, қир'ин бькьм-
Бәра дәнге мьн нәр'ә щоте йара.

69. МАРМУС

Әw Мармусә дәве чае,
Әзе дькьм, накьм, хәлqе мьни
Т'ели дәләл нае р'ае.

Т'әвгьредана хәлqе мьни т'ели дәләл,
Нола т'әвгьредана Зәлихане.

Әw Мармусә, хwәш Мармусә,
Qөле зер'а сәр айла кәв'ьр дьч'ьрусә.

70. ТӘ Ч'Ә'ВР'ӘШЕ, БРУ ШУШЕ

Тә ч'ә'вр'әше, бру шуше,
Зозан хwәшбун сәwта Муше,
Әзе т'әрка ч'ә'вб'ьруе бәләк,

Деме гӧли, сурӧте сор,
Зонда зэр, сунге кӧвр накъм.
Н'ӧта дык'ӧви бэр дар-дӧргуша қизин.

71. ЗЭРИ ДОМАМЕ

Зэри домаме, э'вре р'эш баранэ,
Э'вре снн звыстанэ,
Э'вре р'эш бһаре сӧре мийанэ.

Пӧзе мала баве к'ӧлӧш к'ава мын дӧ'нанэ,
— Кӧч'ке, кӧлмале, мыне уи чахи чьфте зэр мӧмке тӧ
динӧ.

— Кӧр'о, кӧлмало, йа бебӧхти сӧрда һато,
Тӧ вӧхте сӧре зэр мӧмке мын динӧ,
Нав у нишане ван чийӧ, чь иннӧ?

Гӧдӧ гӧ:
— Эзе тӧр'а дыбежъм бь зманӧ,
Сӧре ван сорыи, к'ӧке ван спинӧ,
Нот'ла севе Хьртъзенӧ,
Нот'ла һӧрмие Амӧт'-Хӧлифӧнӧ.

Кӧч'ьк дьве:
— Кӧр'о, кӧлмало, коре Н'ӧлӧбе занӧ,
Сурӧте мынн сор чаванӧ,
Сӧре чьфт зэр мӧмке мын нӧ ӧсанын.

— Кӧч'е, кӧлмале, вӧхте мын чьфте зэр мӧмке тӧ зэр
дибун,

Сӧре тӧда финое Т'ӧньс бу,
Қотькӧ Т'ӧрӧзмани бу,
Дӧсте тӧда гопале зивин бу,
Льнге тӧда гизме р'ӧшӧ фьр'ӧнги бун,
Пӧзе мала баве тӧ дӧ'на бу,
Минга қӧрӧ бӧшӧ сӧрбӧрани — бэр берие р'ӧви бу,
Тӧ бӧрр'а бӧзи буйн,

Тō ль э'рде к'эти,
Сесъд шест у шэи бышкошке бэр бэдэна тэ қэтйа бун,
Мьне ви чахи чьфте зэр мамыке тэ зэр дибу.

— Қор'о, қолмало, тэ вэхте чьфте зэр мамыке мьнэ
зэр дибуи,
Шэ'дэ, шуде тэ к'и, к'и бун?

— Қэч'е, қолмале, вэхте мьн чьфте зэр мамыке тэ зэр
дибуи,
Нэи н'эбэ ль ведэре һазьрэ сэкьинбун:
Се н'эвэ щэлали бун,
Се н'эвэ р'ожьки бун,
Сьсейэ сипьки бун.

— Қор'о, қолмало, һәрсеке щэлали қачахе ль ч'йе бун,
Һәрсеке р'ожкийэ вьр'экэ дэрэвини бун,
Һәрсеке сипьки р'азгонэ, щинаре баве мьн бун,
Осанэ тэ чьфте зэр мамыке мьнэ зэр динэ.

— Қэч'е, қолмале, тō зани эз кь һэмэ к'емэ?
Эз кь һэмэ н'эсэне Сло қор'ане тэмэ,
Пар ви чахи н'элэбе бум,
Исал бона хатьре ч'э'в-бруе тэи бэлэк эз ль ван
дэрамэ.

— н'эсэн, щано, қор'ани,
Иро чар р'ожэ н'эщи Бат'ран һатйэ мала апе тэ
мевани,
Бь дости жер'а дыкьн мэ'рифэте,
н'эщи Бат'ран we све мьн бавежэ мэ'фейэ,
We бэре мьн быдэ К'ара-Хвейэ.

— н'эсэн щано, қор'ано,
Сэре мьн қорбана сэре тэбэ,
Қоштына мера һэйэ—
Бона намусейэ.

72. WƏI ДЫЛ, WƏI ДЫЛ

Wəi дыл, wəi дыл,
 Хаде бра һасыл нэкә
 Мразе бедьл.
 Мразе бе дыл ӧсанә:
 Нола баг' у баг'че бе гӧл,
 Нот'ла гаки р'әши қоли бещьл,
 Нот'ла красәки щәви бемьл,
 Нот'ла мәшкәке дәсте шотә нире һ'әфте салида бе
 к'ьл.

Һәй зальм, һәй зальм,
 Чиле, бәдәве, к'әве, к'ӧбаре,
 Ӗзе дәрд у кӧле тә дынә'льм.

* * *

Миро, дыле мьи Дерсьмә,
 Хwәш Дерсьмә,
 Аве ч'әман у каййа те
 Ләмә-ләмә, гьмә-гьмә,
 Ӗзе чумә Дерсма жорин,
 Мьне ч'ә'ве хwә гәр'андийә,
 Хаде храв быкә, бәхте мыр'а кәс те т'ӧнә:
 Ӗзе һежа п'ожьм-п'ожьман вәгәр'йамә Дерсьма жерин,
 һ'афа Дерсьме сәкьнимә,
 Мьне ч'ә'ве хwә гәр'андийә,
 Нава қәлфе қизан у букап,
 Чилан у бәдәван, зәри у домаман,
 Зәрикә сәрк'ара зәрийанә.

Ве Мәйайе,
 We нивро пәзе мала баве хwә да берн,
 Дәсте weда гопале зивинә,
 Лыгда гизмед р'әшә фьр'әнгинә,
 Т'ли-печ'ийә мьжмьжкә балуринә,
 Чәнә кӧр'ә дәгьрминә,
 Дәв-дрәне we шәкьринә,

Позн иижинэ,
 Шне хэме, хэме we шыр'ькинэ,
 Гõнн гõнарэ,
 Гõнарэ гõнькинэ,
 Суратэ сорэ гõл-гõлинэ,
 Ч'э'ва р'эшэ лэглэгинэ,
 Бьру бьжанге we қайт'анинэ,
 Фэрше ани́а we и́не данздэ́н қол зер'е фьндэ́сина
 Пэкэ к'а́а к'обарэ we навданэ,
 Э́зе сэр мы́ле р'асте вэгэр'йамэ,
 Сесьд шестушэ́ш мовьке ны́нта мы́н и́и һ'эжйанэ,
 Пэкэ ч'э'в р'эшэ авьр'е ч'э'ва э́з кõштьмэ.

Wэй зальм, wэй зальм!
 Чиле, к'awe, к'обаре, бэдэwe,
 Э́зе кавьли гõндада дэрд у кõле тэ дынэ'льм.

73. WЭРДЕ

Wэрде, ле wэрдэке,
 Сэрһешинне, п'эр'бэлэке,
 Малхьраве, бэсэ һелуна хwэ чекэ сэр бэ'ра Wане гола
 К'езуке,
 һ'афа зиер жь дэве Гэр'инэке.

Wэрде, чахе э́зи хорт бум,
 Мы́не хортанйа хwэ́да сну́се бь́змар
 Мы́н дык'шанды́н т'эхте қоле жь фэлэке.

Wэрде, э́зе тэй́рым, тэй́ре сэ́ре ван кэ́вьра,
 һэвал-һогьре мы́н һ'э́му бар кь́рынэ, чу́нэ,
 Э́зе бона хатьре тэ ч'э'в бь́руе бэлэк мамэ—
 Т'оз у хõбаре дэwсед wара.

Э́ле wэрде, ле wэрдэке,
 Сэрһешинне, п'эр'бэлэке,
 Бе мы́к'ана, бе мы́к'ане,
 Бэсэ һелуна хwэ чекэ сэр бэ'ра Wане, гола К'езуке.
 һ'афа зьнер дэве Гэр'инэке,

К'ава мын, к'обара мын сакынийэ дэре мале,
Ви к'оти дэвар шнаде мере хвэр'а,
Арк'олке тэндуре, даре хьан хари, тузыкк ^{авити,} қалч'ьк
Әве п'ан'ахгәин, қоче бьзне, даре п'ечьре, т'ар'а
мришке йәки бсанэ,

Кузи-коватанэ,
Пози дрежи сэр чоканэ,
Бра хаде сәре вида храв бькэ,
Нэ шох'ол дькэ, нэ хэвате,
Нэ т'авате дькэ,
Све һ'әта эваре к'еләка мын п'ор'көр'е р'уныштиһэ.

Газьн у ломан щане мын ә'вдала хвәде нәкьн,
К'еләка мын р'уныштиһэ,
Һурька тэндуреда дькэ,
Һ'але дьле мыр'а we дьжмерэ.

К'әләш к'ава мын сакынийэ дэре мале,
Ви дэвар һ'эраме мере хвэр'а хәбәр дьдә,
Сәр хьрхале лынгә,
Wәй зальм, wәй зальм.

Миро, әзе ль п'ики, тә ль п'ики,
Wәрә әме дәсте һәвдә быгрын һәр'ын сәр қазники, сәр
мәлләки,

Бра хаде храв бькэ сәре қазн, мәлләда,
Нә го— бәре бәрда дә сәре че начыһэ сәр бә'лгики.

Һәрге сальхе к'оти дэвар шнадәе мере мын дьди,
Хаде бра сәре вида храв бькэ,
Бәр дьле мында нә һежәйә авсирәки,
Зальм, һәй зальм.

75. ЛО, ЛО ЛАУКО

Ло, ло лауко!
Тәйрым, тәйре звьстане,
Мыне һелһна хвә чекьрийә

Сэр вэлате ширьн часта Ереване,
Мәмке хэлде дэлал ёсанэ
Һ'эсаве эмише Qарьзмане.

Ло, ло лавко!
Эзе тэйрьм, тэйре сэр панзе,
Мьне хелина хвэ чекьрийэ
Вэлате хэриба ль ве дузе.

Хаде мала қомси-нэмама храв быкэ.
Наһелэ, эз к'ава к'обар дэрбаз быкын,
Һәрсе мәһе сэр панзе.

Ло, ло лавко!
Эзе тэйрьм, тэйре сэр һавинне,
Мьне хелина хвэ чекьрийэ
Вэлате хэриба ве мерга Гиһадине.

76. ЛАВКО ҚОРБА, БАРАНЭ

Лавко, қорба баранэ, баран бари э'рд шьлнэкър,
Шэ'нийа дэлале дьле мьн т'ор'ьн бу,
Дэлале дьле мьн хайнэкър,
Һэрге мьн хай-хөдане хвэ шэрм нэкьра,
Эзе бычума пешне. Хэлде быгота:
— Толэ йар бу, дьл шэвьти.

* * *

Эзе тэйр бум ль дьне гэр'йам,
Эзе қаз у қёльиг бум,
Сэр ава гола дьмэшийам,
Бона к'ав у к'обара дьһ'элйам.

Мьне хелина хвэ чекьрийэ,
Вэлате хэриба Нурэдине,
Мәмке хэлде т'ели дэлал ёса ширьньн,
Һ'эсаве т'опраха Диһадине.

Ло, ло wэйло, ле, ле кѳлмале,
Мала хэлѳе т'ели дэлал маланэ веда,
Мь э'вдале хаде, мьне дитьбу қамэрэкэ сурэт сорэ,
ч'э'вбэлэкэ р'уныштийэ теда.

Ньзам баве хэлѳе дэлал ве сбе жер'а чь готьбу,
Шр'ьке хэме, лэне гѳһара хар бубу сэр леведа.
Бра йарэкэ мэрнийа һэбэ,
Нэ бь қизбэ, нэ бь букбэ,
Бра бэжизьравбэ, деке гѳли, чэнэ ч'укбэ,
Һэрча we зэрне р'амүсэ—
Бра савер'а қол, т'ур'а мришке андрөсе (дэрк'ольк)
бэр тэндуре хwэкэ,
Һ'этани сбе бэр п'ап'укбэ.

* * *

Дьле мьн кэри нэзе ве зозане,
Ван к'очэра дане нивро, бэрхе хwэ бэрдане,
Гѳнэнге мьн т'фала хаде стѳе малхе мале,
Эз нэдамэ хортэки чардэ сали,
Эзе дамэ чиме сэр к'ѳлэке, савер'а Қоло,
Ант'росе бэр тэндуре, т'ур'а мришке,
Һ'этани све сэр синге мьни зэр
Давежэ т'уке, ве бэлхэме.

77. ХЭЛИЛЕ ҚАЗИ

Эман, эман, эман,
Эз Хэлил'м, Хэлиле Қазин,
Дь днеда дьгэр'м сефил у бэлэнгазин.
К'афьрбаве, тэе гоште мьн һ'эландийэ,
Жь һэстунгед р'ут у тэ'зи чь дьхwэзи?

Эман, эман, эман,
Эре Хэлил, лауо,
Эу чь дарэ дь һ'эуша мэ,
Һэр тышт хуэшэ вэхта хуэда,
Дэ бра хаде мразе мын т'ели Ханьме бьрэднинэ,
Сэр льһ'еф у дошэке т'усыз қэдиқэда.

Эман, эман, эман,
Хэлил, лауо,
Эз диһаре веране, ва веране,
Тэ'винга бэрфе дабу сэр баране:
Дэ бра хаде мразе мын ут'ели Ханьме бьрэднинэ
Бра тек'эвэ р'ожа э'йде р'эмэзане.

Эман, эман, эман,
Хэлил лауо,
Мын го— Диарбэк'эр, хуэш Диарбэк'эр,
Эзе чумэ газ у белане верана шэуьти,
Мыне р'абу дэрде дьле хуэр'а фэ'лэк вэк'эр,
К'афьрбаве, тō йа мын буйн, хаде нэк'эр.

Эман, эман, эман,
Хэлил лауо,
Эзе нэхуэшьм, вэрэ сэр мын,
Һэрге гбиди щинар ль мын пьрскын, бе — эу к'е бу?

Эзе бежым п'эр' беш'албум,
Мын шандийэ—
Шехе Бэг'дае һатэ сэр мын.

78. ЛАУКО ҚОРБА, Э'ВРИ ТЭР'Э

Лауко, қорба! Сэр мэр'а э'ври тэр'э,
Бынат'ара мәда хозангэр'э,
К'е дитйэ, к'е бинайэ
Мэрьв жына букин малда бьһелэ
Пэй жына мер бьгэр'э.

Лавко, қўрба!
Бра йәкә мынбә, йәкә тәбә,
Бра гўиди малин т'әв шә'дәнге мәбә,
Һәрчә мзгинәкә херә жь мыр'а бинә,
Бра красе щане мын т'ўнәбә.

Һәрә кўлмал, мын го баран бари сәр шилана,
Дә бра кәвр-кўч'ке ә'змана бьбарын сәр щинара,
Һәрчкә орт'а мын у кәва гозәл хәбәр бьдә—
Бра һ'әфт сала бьк'әвә эшәк эша дәвдрана.

Һәрә лавко, қўрба!
Ч'ә'вә р'әш бәланә, ч'ә'вә р'әш бәланә,
Мыне р'ожә һ'әфт щара
Кьлә Спһ'ани кьлданә,
Дә дьвә сала исалин сәва ч'ә'вә бәләк гәләкә жьне
хвә бәрданә.

Һәрә кўлмал, мыне т'ар'әкә чекьрийә һәстуе м'әра,
Г'еле орт'е авитийә бьске йара,
К'е дитйә, к'е бинайә,
Мәрьв йарә т'әзә бьгьрә,
Йарә кәви п'ор' у п'осидә
Стбә хвә харкьн, һесире дил
Хвә бьдә бәр дивара.

79. ЛО, ЛО ДӘЛАЛ

Ло, ло дәлал!
Бра мә нәһата бае Ване, ләнәхьста, нәһ'әжанда.
Бәжна Дәврешә Ә'вди р'ншнә шә'ре,
Қәме у қайше, формә у т'әвгредане.
Гәлә мали у щинарно,
Газьн, лома, жь мын қжькә нәкьн,
Исал һ'әфт салә мыне хвәйкьрийә
Жь бона дә'не шәве у т'әвр'азане.
Дәлали малә,
Шәкьре нав дәзмалә,
Сварә Хәзалә,
Бавә Ә'йшане.

Ло, ло, дэлал!
 Ээ нэ шевримэ,
 Нэ мьлимэ,
 Эзе э'ва р'эшэ бэр'ийа жерийэ ап'ынщи спимэ.
 Нэ ланци дэве гэдэ, гуде ви зоманимэ,
 Лайнци смбела Дэвреше Э'вдима — р'эшэ нарынчимэ.
 Дэлали мале,
 Шэкьре нав дэзмале,
 Сваре Хэзале,
 Баве Э'йшане.
 Гэлэ нэвал, ногьрно,
 Газьн лома жь мьн нэьн,
 Исал н'эфт сала,
 Мьне хвэйкьрийэ —
 Орт'а крес ве к'т'ане.

. . .

Вэрэ домам, мэрэза дьле мьн, домам,
 Тэ ль бь ч'э'ва эз дин кьрьм,
 Эзе пар ван чаха к'увие сэре ч'йа бум,
 Исал жь пер'а тэе эз нава синг у бэре хвэда
кэликьрьм.

Вэрэ домам, мэрэза дьле мьн домам,
 Мьне ишэв хэвнэк дийэ,
 Дькьм, наькьм нькарьм шьро вэькьм.
 Эзе чумэ щэм к'эшише эве дере, щэм шехе эздихане,
щэм мэллэнге сьормание—
 Кэсэки хэвна мьн жь мьнр'а шровэнэькьр.

Вэрэ домам, мэрэза дьле мьн домам,
 Эзе домама хвэ р'асти нэв натын,
 Домама мьн го: „Тө чьр'а өсани,
 Нэ дэнидари, нэ хундари, нэ шьрмдари, го, чьр'а
өсани?“

Го: „Домам, мьн ишэв жь пер'а хэвнэк дийэ,
 Кэкэси хэвна мьн жь мьнр'а шровэнэькьрийэ“.
 Го: „Лавко, эзе хэвна тэ тэр'а шровэькьм“.

Го:— „Мьне ишэв хэвнэк дийэ,
 Дарэкэ зэйт'уне һ'эвшэ мала баве мында р'абубу,
 Щоте тирэмэ'ра пева дык'шйа, щоте һ'нара пева ба бу,
 Феца һ'нара һур дык'ане сэдэфи бу,
 Феца дык'анада зине мозьргани бу,
 Феца зинда ч'э'вкани бу, феца we р'астэкэ майдани бу,
 Феца р'астеда дō тэйре спи дани бун“.
 Дэ домам, мэрэза дьле мын, домам.
 Дэ мын го: „Дара зэйт'уне бэхт-мразе мын у тэнэ,
 Щоте тирэмэ'ра р'эш — гōлие мыньн,
 Щоте һ'нара зэр-мэмыке мыньн,
 Һур дык'ана сэдэфа — дэв-дрэне мыньн,
 Зине мозьргани — позе мынэ,
 Ч'э'в у кани — ч'э'в у бруе мынэ,
 Р'аста майдани — анийа мынэ,
 Һардō тэйре спи — бэхт-мразе мын у тэнэ“.

80. ДЭ ЙАР, ЙАР ШИРЬН ДОСТЕ

Дэ йар, йар ширьн досте!
 Гōлие гōнде мэ р'һ'анэ,
 Ва р'һ'ана щэw у канинге жорьн кōлилк данэ.
 Дэ йар, йар йар ширьн досте.

Дэ йар, йар ширьн досте!
 Баранэке бари жь хōдеда,
 We шелу кьрийэ щэw у канинге дор маледа.

Дэ йар, йар, йар ширьн досте!
 Канийа гōнде мэ we кэвьрэ,
 К'ава мынэ к'ōбар йэкэ—
 Ч'э'вр'эшэ, бэжнибльдэ, демн гьрэ,
 Дōһ һатйэ ав же бьрэ.

Дэ йар, йар, йар ширьн досте!
 Дьве дō севьн, дō һōрменэ,
 Ишэв эварда сэр синге хэлге т'ели дэлал дьчын-тенэ.

Дэ ле, ле, ле, ширьн досте!
Ч'йа бльндэ тэ навиньм,
Гёл, сосьн сор дькьн начърпиньм,
Әзе т'о дьла сэр дьле хwэ у тэр'а нэл'эбиньм.

Дэ ле, ле, ле ширьн досте!
Дьве, нива гбнде мә дэрк'этийэ сэр дэлава,
Нив хэйдийэ, начэ ава,
Һэргэ кёла хэлге авитийэ быне пэ'нийа,
Кёла мын ә'вдале хёде авитийэ дьл-һ'ынава.

81. ӘМАН, ӘМАН БА ТЕ

Әман, әман, әман.
Ба те, баран дьлуринэ,
Кәwa гозэл һ'мама майдана ә'шәма дьмәшә дэви к'әнэ,
Сәре п'ор'е гөлийа шьлә.

Wэй тэньке, чумэ Qэрәqәла шәwьти дэве аве,
Кәwa гозэл к'офи харкър сэр к'тане,
Wэй кәч'ьке, дә т'о р'амусанәке быдэ мын ә'вдале хаде,
Дәwса р'амусане пар у перар we бе к'ьфше.

— Wэй эт'имо, эт'име бәр диwара,
We тэ дьхэ бәрф у баран,
Һәрge мын хэй-хөдане хwэ шәрм нәкьра,
Мыне т'о хwэй бькьрайи минани бәрхькэ бәр к'озбәре.

* * *

Һәре дэлал, һәре дэлал,
Т'асә спийэ, авә зэлал,
Әзе бьхөм, т'о бе-һ'элал.

Әзе феза ч'әме Мураде к'әтм,
Ч'әме Мураде ль мын ч'ькйа,
Һәре к'очә ә'мәл у бәргәла р'е ль мын нәда.
Әзе дәрбаз бум:

Дё зэри феза малада п'алда бун.
Го: „Малхъраво, тō ль ван нава чь дьгэр'и?“
Мьне го: „Калие эз кал кърм,
Щаһьлине мала хвэ жь мьн баркър,
К'ер у к'эмбэра тэньшта мьн кōл кър“,
Нарин лаво, гредана к'олозе тэ р'омани.

82. ХЭЗАЛ

Хэзал, һәрче бәрфе ви белани,
Эзе һ'элйам, нәһ'элйам,
Мьне т'асэк аве све сар же нани.
Эзе гостилкэкэ зивин бума,
Бь т'лингга тэ мевани,
Хэзал навэ, дэлал навэ,
Дьлке мьн к'эти, ч'арэ навэ.

Мьне хэзалэке р'акър баг'е Дэлмэ жь Р'эwane,
Неч'ирвана тэжи-т'улэнге хвэ бәрдане,
Мьне пьрса Хэзала хвэ кърйё,
Дьве:— Хэзала тэ чуйё р'аста Аг'баране,
Хэзал навэ, дэлал навэ,
Дьлке мьн к'эти, ч'арэ навэ.

Хэзал щане!
Ль бэр дэре мэдэ дарк'арчинэ,
Кэсэки хōдан хер т'бнинэ,
Р'авэ сери дауэшинэ,
Һәрче орт'а дō дьлэ, чар ч'э'ва хэбэрдэ,
Бра хере жь эвлэде хвэ нэвинэ,
Хэзал навэ, дэлал навэ,
Дьлке мьн к'эти, ч'арэ навэ.

Хэзал, мэ динаре Норэдине,
Кэве гōнде мэ хэйидийё нае сэр һелине,
Панга исал һатйё сэре мьн у тэ,
Нәһатийё сэре Лэйл у Мэщрум,
Хэще, Снабэнд, Мэме, Зине,
Хэзал навэ, дэлал навэ,
Дьлке мьн к'эти, ч'арэ навэ.

83. Э'ВДАЛЕ ЗЭЙНЕ

Э'вдал го:

„Қолиге бэр'не те дықир'инэ,
П'эр' у баска сэр мын э'вдале хадеда дывэшинэ,
Қолиго, малх'раво,
Ч'э'ве Э'вдале Зэйныке корын,
Қанате тэ шкэстинэ,
Кэсэке хөдан хер т'өнинэ,
Дэсте Э'вдале Зэйныке быгрэ,
Бывэ сэр һ'экиме ви э'щэмэ“.

Э'вдал, кавла гөнде Марде we зэвэшэ,
Э'вдале Зэйныке бэр диwаре мир, һ'акьма we дыманэ,
Кэсэке хөдан хер т'өнинэ,
Дэсте Э'вдале Зэйныке быгрэ
Бывэ бэр ощаха шех Бадинэ.

Э'вдал корэ, р'е навинэ,
Дэсте хwэ диwара дып'элинэ,
Кэсэке хөдан хер т'өнинэ
Дэсте Э'вдале Зэйныке быгрэ,
Бывэ ба һ'экиме бы урьсэ.

84. АСЕ

Асе, зозан нэма, мэ ле дани,
Ле һ'эйране, кани нэма, ав же нани,
Эзе дыкым т'ели Асе бэр'эвиньм,
Қәwl-қрар нэмайэ исал ви зэмани.

Асе, Дыгнинга шәwьти we һәwайэ,
Әме һәр'ын ода Фәти ба Р'зайэ.
Һәрге Р'за шкйате мын у Асе пьрсн,
Эзе бежым — мын қәләне Асе парва дайэ.

— Ло һ'эсәно, наве мын Асейэ,
Синг у бәре мын щаминга дәве р'ейэ,
Р'евачуна гәлә мәрыв лейэ.

Аса мыне хэлде хэрибр'а һ'эзар зер'е зэрэ,
Һ'эсэнике хwэр'а арзанэ бэр авейэ.

* * *

Асе, зозана Аһ'мэде Сэ'до we бы сусэ,
Зэйдэ го: „Мирзэ, эзе бежым, тó бьивисэ:
Эзе дыкым Асе бьр'эвиньм,
Бавежым нава эла мэ,
Эла мэ элэкэ дэрэда динда бенамусэ.

Асе, мэгрыи, мэлубинэ,
Һес'ра сэр сурэте сорда мэбаринэ,
Хаде р'э'мэ, хэлыq к'эримэ.

Асе, бэжна мыи ханьме,
Нола финщана фэрфури сэр т'ахьме.
К'отне мере мыи бсанэ,
Эзе — мыне накым бэре хwэ бьдьме.

Асе, мэгрыи, мэлубинэ,
Һес'ра сэр сурэте сорда нэбаринэ,
Хаде р'э'мэ, хэлыq к'эримэ.

85. ЩЭРЩЭРИС

Щэрщэрисе we бы һ'эзэ,
Хэлде дэлал тана сол у гора, шара гэвэз ле дыбэзэ.
Ба ле к'это, к'е дийэ, к'е бинайэ,
Qизэкэ чардэ сали тек'эвэ һ'эмеца мэрийа,
Пе нэвэ сурэте сор быгэзэ,
Ле мерада кóле к'эти.

Щэрщэрисе бэри авэ,
Хэлде дэлал тана сол у гора, шара гэвэз дайэ навэ,
Ба ле к'это, к'е дийэ, к'е бинайэ,
Qизэкэ чардэ сали тек'эвэ һ'эмеца мэрийа,
Пе нэвэ биньнэ р'ае,
Ле мерада кóле к'эти.

Щэрщэрисе we бь сисэ,
Хэлге дэлал шьвети зер'а нава к'аг'эзе дыч'ьрусэ,
К'е дийэ, к'е бинайэ,
Qизэкэ чардэ сали тек'эвэ h'эмеца мэрийа,
Пе нэкэ т'ер р'амусэ,
Ле мерада ба ль тэ к'эти.

Дарэк h'эwша мала баве хэлге дэлалданэ,
Бьне даре гьрейэ, сэре даре h'өрмейэ,
Бэлге даре т'эвда х'өрмейэ,
P'ындайа хэлге дэлал дайэ бэрэка Синэке ч'йае
Qблне, дэшта P'эwane педа-педа дайэ бэр хwэ.
Шкьле хэлге дэлал ёсанэ,
Шьвети шкьле к'аг'эзе данздэ синота qоле хwэ леданэ.

86. ЭЗЕ СЕВЬМ

Эзе севьм, сева тэр'ьм,
Qэрэфила к'эскьм, дор бь п'эр'ьм.
Эзе гольм, гола нава баг'а,
hешин дыкьм бэр хрщите hэрдё т'аг'а,
Hэ wэлэ эзе дэсте к'элэш лавке хwэ быгрьм,
Бвьм Сариблахе нава баг'а.
Wэки р'оже се щара ч'э'ве мын ч'э'ве к'элэш лавке
мын нэк'эвэ,
Qам-qаната чоке мын т'ёиннэ пе быгэр'ьм.

* * *

Лавьке мын чу, ида нае,
Wэйла мын тэнийа Муше р'у дае,
Лавьке мыни, лавьке мыни.
Лавьке мын чу, дэрэнги бу,
Wэлате хэрибие гэр'йа альнци бу,
h'эйа лавьке мын wэлате хэрибие wэгэр'йа,
Фэлqа п'ор'е мын р'эш бу, йэк спи бу.
Лавьке мын хэйиди бав у бре,

Дайэ сэр р'енга ве ог'ьре,
Лавько қорба, тō қасэке wэрэ бьн синга ве чадьре,
Лавьке мынн, лавьке мынн.

Лавько қорба, һәрге дьчи, мын бьбэ хwэр'а,
Эзе шиве бьчьньм щэ'нуйа тэр'а,
Һәрге хэлге кōр'е хwэ кōшт, мала хwэ хравкър,
Бе — кэwэкэ гозэлэ мын қорьх кърйэ нэвса щане
хwэр'а,

Лавьке мынн, лавьке мынн,
Лавько, тō мэгэр'э һива р'она,
Тō к'эрэмкэ нав бостане ван хийара, ван кōидьра,
Лавьке мынн, лавьке мынн.
Лавько қорба, тō мэгэр'э шэвэр'эша,
Тō к'эрэмкэ нав бостана ван хийара, ван зэвэша,
Лавьке мынн, лавьке мынн.

87. ДЬЛЕ МЫН

Дьле мын харда, һа дь харда
Ми́на сазэки сазбэнда жорда бинэ жь дэрда,
Хаде бькэ мразе мразхаза,
Хаде мразе мын жи тэ бькэ шэвэк шэве панза,
Р'ожэк р'оже бһара жь бһарда.

Домам, ч'э'ве тэ ч'э'ве мийа,
Р'эшгōлне тэ бсаньн ми́на шрите дор гэмийа.
Һ'эйфа мын те we һ'эйфе калэ баве мын пирэ,
Дайка мын эз дамэ сэр севнийа.

Домам, ч'э'ве тэ ч'э'ве бсаньн, ми́на қаза,
Р'эшбруе тэ бсаньн, ми́на шрите дор саза,
Һәрче қōмситийа мын у тэ кър,
Бра дэсте wана нэгижэ т'ō мраза.

88. ЛЕ ЩАНЕ

Ле щане, ле щане,
Ль мын бари бэрфа шьлэ,
Гьрти газ у белана к'амбах — мыл бь мьлэ,
Wэрэ тѳе п'еша йорг'ане һьлин, бык'эв бьн шьле,
Бэлки быбйа р'амусане мын у тэ бь эшq у дьлэ.

Wэрэ Хата мын, ой, ой ой!
Ле щане, ль мын бари бэрфа п'ьр' шэп'эйэ,
Р'амусане қиз у буке дь гѳндада р'астгэлэйэ.

Wэрэ Хата мын, ой, ой, ой!
Ле щане, наве зозана гѳнде мэ п'ьр' бьндэ,
Кани ль бэрда
Хазика мын жь хера жь хадер'а
Бла дэвке мын бык'эта нава щоте мэмке тэда,
Бла к'опэк мере тэ тэ быкѳшта, мын быда сэрда.

89. ҚӘМӘРЕ, ӘЗ ДӘЛАЛЫМ

Қәмәре, әз дәлали, тѳ дәлали,
Мьне қәмәра хwэ бьжартийэ
Нава эла сипка һ'эзар у һ'эвсьд мали.
Қаша к'әмәра қәмәра мын шькәстийэ
Зэр хзема we бида буйэ,
Әзе р'абум чум кавьла Wане
Бища дәсте хwэ кьрийэ щева мын,
Памошнике мын бьрийэ,
Әзе звьр'им һатьм щәм қәмәра хwэ,
Сефил һ'але мын дәйндари.

90. ТӘ Ч'Ә'ВР'ӘШЕ

Тә ч'ә'вр'әше, бьри қор'е,
Әзе наве шьрин тәр'а дьвем — П'ор'е,
Дә тѳ wэрэ р'амусанәке ве нивро мын к'эрәмкә,
Бра т'ѳ кѳл, к'әсәр сәр дьле мын маруме хаде нәчә ах
у гор'е.

Бэрфэке бари ч'йа һьлу кър,
Wэрдэке к'этынэ ава, ав шелу кър,
Пар ви чахи кэwa гозэл қорьхкърйа нэвса щане мын
э'вдале хаде бу,
Исал жь пер'а к'оти шөйдэйн п'иси мера—
Кэwa гозэл мын к'уви кър.

91. САЛЕ ДЬ ЗЭМАНА

Сале ды зэманана,
Бэрфэке барийэ пышта мийа,
Шьлкърийэ қотьке беривана,
Бэра хаде мразе һ'эфте у дō млэта бькэ,
Мразе мын Шенна һ'эсо
Qэмэра р'эшэ тари, қэрэwьла
Колхозе, бэр бостана жи пер'а.

Дьле мын гэрма ды һавине,
Бэра хаде мразе һ'эфте дō млэти бькэ,
Мразе мын Шинне бькэ
Хабатчинга бэр машине.

92. P'ƏWAN

P'əwana p'əngиn we бь дерэ,
Wэй қьмэре, заре мыни морэ,
Хэлqe э'мре хwэ дайэ сэр э'мре қизан у бука,
Тэ э'мре хwэ дайэ сэр э'мре жьна мерэ.

Дэре мала баве мын қэрахэ,
Кэwa гозэл дьгэр'э тақа кондрэ, қолке чөхэ.
Гэдэ лавько, гөне мыне стөкра тэ бэ,
Эзе дьчым wэлате хэриба, тō дьмини,
Те р'енга хwэ дәре мала баве мынхи.

93. МАЛЕ МЭ ДАНИНЭ ЗОЗАНА

Мале мэ данинэ зозана ль ве р'езе,
Кэрие бэргэла хwэ данэ фезе,
Хwэзьяла эзе свэке зу р'абума жь h'эмезе.
Мале мэ данинэ ль ва дынга,
Эзе дыкым нэр'ымэ дзынйа щоте зэр мэмыка,
Дэсте мыне к'эте морие лынга.

94. КЭЧ'ЬКЕ, КӨЛМАЛЕ

Кэч'ьке, көлмале!
Парэкэ мын һэйэ мэх'эла wэда,
Сэре хwэ гьреда бэр қалахе бы тэ'лдада.
Эзе һатъм,мын го — кэwа гозэл,
Бра р'амусанэке щане мын э'вдали хаде к'эрэмкэ.
Бра к'от'и, шындокө дәwаре мере we жь мал дәре,
гөллэкэ п'иштоне
Бэри бэдэна мындэ.

95. ЭРЕ, ЛА ДИНЕ

Эре, ла дине, ла дине!
Мын го — мын дэрк'эти стерка гөлә,
Мын дэрк'эти стерка гөлә,
Шэwqe дабу пешбэри стер'э.

Кэч'е, агьри көле бэйт'а баве
Тэда р'уни, дэ тө р'авэ,
Р'амусанэки быдэ—
Дэқа нава синг у бэре тэда мын к'эрэмкэ.

96. ЭМЕ ЛЕ

Эме ле, Эме ле, Эме ле,
Qэмэра мынэ р'эшэ тари,
Мыне qэмэра хwэ жьбартийэ
Нава эла һ'эсьниһа, һ'эзар һ'эфсыд мали.

Хзема қәмәра мьн шыкәстийә,
Дәлил һ'але мьн сефили,
Мьн мә'руми, мьн дәйндари.

* * *

Әле қәмәре, дә тө шг'аре мэк'шин,
Шг'арә ль тә нае,
Дә тө қот'ийа шг'аре хвә бышкенә, бавежә дәр сәрае,
Мьне сондәке харийә, қасәмәке жь пер'а—
Әзе т'әрка ч'ә'в у бруе бәләк, бәжна нивчә надьм,
Һ'әтани дәргуша кәр'ине п'еша тә нәгьрә,
Мьир'а нәвежә — баво,
Тәр'а нәвежә — дае.

Қәмәре щане, мьне сондәке харийә Шәрәфәдине,
Мали гөндийа һәв данниә,
Т'өщара әв хәбәра зари бь мьн иннә,
Вәки к'әфил мери тә доиздә гөлла щане мьн бьжмьрә,
Т'өщара дьле мьн, дьле қәмәра мьн наминә.

Қәмәре, дэвә драи жь фәнәре,
Әзе кавли гөндада ахин дькьм жь ве к'әсәре,
Мьле қәмәра мьн нәгьртын нәданә хортәки чардәсали,
Гьртын данә йәки дәрдо-мәрдойи һ'әйште сали, мере
бәре.

97. ҺӘРЕ ДӘ МЕВАН

Һәре дә меван, дә меван,
Тө меване мьни.

Мевано, қөрба, мала дьгәр'и
Малә ванә,
К'ома зәрийа дьгәр'и—
Хвәр'а — хвәр'а әм хөйанә.

Меван, қорба, һәрке тө һәрса таме мала баве
мын дыкһи,

Таме һәри пешинә,
Дө щергә диwарә winә,
Чаргошә данинә.
Пашйа т'әwла мала баве мын қолә,
Шәв нивәка шәве теда wәрә харә.
Һәрке де у баве мын тә һ'әсийан,
Әзе бежым — нә меване синг у бәре мынә,
Қәрәwле шәвейә,
Шаш буйә,
Һатйә аве дыгәр'ә.

Дә меван, тө меване мыни,
Тө р'онайя ч'ә'ве мыни,
Тө дәстмала сәр дәсте мыни,
Тө р'онайя ч'ә'ве мыни.

Әзе чумә Идра wеран дк'ане,
Дк'ане һәрә пешьнә,
Һәрчи базаре мын кәwа гозәлр'а кьрын,
Һ'әму шә'р бу, шмақинә,
Синг у бәре кәwа гозәл өсанә—
Форма мале кандрабад,
Мәрвә wәлате хәрибне бинә,
Дә меван, дә меван,
Тө меване мыни.

98. WƏPƏ T'ELI

Wәрә Т'ели!
Гәлине гонде мә бь һәзә,
Т'ели гәwра мын зозане һәрә жорын тана сола у гора
we дыгәр'ә.

Һ'әйфа мыне те we һ'әйфе,
Т'ели гәwра мын к'әтийә
Дәсте к'оти, шыдоке, дәwаре,
Мера,бь дәве хwәйи гәни, драңе хwәйи р'әзи—
Сурәте Т'ели гәwра мын дыгәзә.

Т'ели, кӧлмале!
Гӧлине гӧнде мӧ бь гунийӧ,
Гӧдӧ лавько, қӧрба, наве мьн Т'елийӧ,
Па дитйӧ хвӧр'а, мьн жи дийӧ.
Хаде, мере хаде э'йана, наве мьн Т'елийӧ,
Һәрке тӧ пьрса р'астие мьн дыки,
Эзе хатуным, лавьке мьн щидийӧ.

99. WИ К'ЭЛЭШО

Wи к'элэшo, ч'э'ве мьн р'енга бӧwраре,
Лавьке мьн сйаре щӧ'нуйа т'ур'э,
Пар'а бӧрда р'ишие шӧ'ре.

Лавько, һewa, ль мьн һewa,
Хера хвӧзыл шӧвӧк шӧве панзе,
Р'ожӧк р'оже бһаре,
Сӧр синге мьн қазахе
Бьвйайн йолдашн меван.

Лавько, қӧрба, ч'э'ве мьн р'енга знерӧ,
Сбӧйӧ, к'ӧбара сбейӧ,
Лавьке мьн сйаре бози зравӧ,
Сӧкьнийӧ сӧре р'ейӧ.

Хера хвӧзыл мире мӧзыр'а
Мзгиникӧ хере мьнр'а бата,
Бьгота: „П'иси дӧwари мере тӧ
Wӧлате хӧриба мьрийӧ“.

Мьне дӧсте гӧдӧ лавьке хвӧ бьгьрта,
Мьне эварда банйа сӧр малейӧ.

Ло, ло гэдэ, тэе эз хапандьм, нэр'эвандьм,
Тэ эз кырьмэ дэзмала сэр дэста, зэнда хwэ аландьм.

Ло, ло гэдэ, нива гонде мэ блындэ,
Шэwqe дайэ говэка дие, нав баг' у бостане дора гондэ.

Ло ло гэдэ, тёе дычи wэз бы тэр'а,
Wэхте тó дычи wэлате хэриба,
Гава кó нэвал, ногьре тэ дыпырсын,
Бе мын кэwа гозэл қорьх кырийэ, нэфса щане хwэр'а.

100. ЭЛЭГЭЗЕ

Элэгэзе, кон бы р'езе,
Сери пек'этым н'эта фезе,
Эзе т'асэ канинга ава ве кание
Текым қылча ве шэ'ре, ве к'тане,
Гэдэ лавьке хwэр'а бышным сэр к'отане.

Элэгэзе, ав ль к'о те,
Щот кэвьре шэһэре Қолте,
Гэдэ лавько,
На мын у тэ бошэ, сэре се мэһанэ,
Wэрэ бьвын хушк у бре ве ахрэте.

101. Ч'ИА ГОТЭ Ч'ИА

Ч'иа готэ ч'иа:
— Эме хwэ бавен қóлынга, тэрэwьле сэре ч'иа,
Wэлате хэриба шыр'ька гьстилка р'эжйанэ,
Сэр т'ли печ'йе қэлэмчийа,
Нэрче wаре баве wани р'эшэ,
Бра р'уенен к'елэка к'омьрчийа.

102. ДЬЛЕ МЫН ЗЭРИЕ

Дьле мын зэрие,
Эзе гэр'йабум дне,
Мыне хwэр'а дō йар гьртыбун жь т'ор'ьне.
Пэк сәре ч'йа,
Пэк кавьла П'шавеле гонде ван гөрщә.

Эзе чубум щәм йа сәре ч'йайи
Мыне дәсте хwэ авит р'әше-р'әш гōли,
Qиза к'әре мын к'уви бу,
Хwэ авитә нава ван гөр'нийа.
Эз мә'руме хwәде
П'ор' у п'ошман вәгәр'йам һатъм,
Йа гонде ван гөрщә,
Мын леньһер'и йа гонде ван гөрщә
Красәки шолков маргизет дабу бәр кел у друне ван
дәрзийа.

Әман кәч'ьке, кōлмале,
Хиус хwәшә Бингол бәрда.
Qиз, буке мә бсаньи — мала баведаньи,
Дера хwә дькьн кōртык сәрда,
Агьре кōле мала баве к'әте.
Тәе сала исальи
Дьле мын кьрийә мьск'әне кōл у дәрда.

К'әве, Муша хопан баг' у р'әзә,
Хәлqе т'ели дәләл аминна дьле мынр'а шандьбу шә'ра
сәре хwә гәвәзә,
Дә бра хwәде мразе мразхwәза бькә,
Бра мразе мын щәм хәлqе т'ели дәләл бькә орт'а сале,
һива т'әзә.

Әле к'әве, мын ньзанбу дәрде дьла һа бь вайә,
Мыне сонд бьхара наве бь хwәдейә,
Щарәк сәре хwә нәдькьр ве хәтае, ве бәлае.

Эле к'awe, баран бари жь э'змана,
We шьлкьрьнэ код у машке беривана,
Шьлкьрийэ дар, кōлаве ван швана.

103. ҺӘП ЛЕ

Һэй ле т'эрәсе, т'эрәсбаве!
Бәжиа ве т'эрәсбаве зравэ жь та р'ьһ'ана к'өрси-
мьрсн.

Т'эт'эрәке Стамбола кавьл дәрк'әт,
К'әтийэ вәлате Анадолне,
Сбәйэ, р'асти мын һатийэ,
Хвэ авитийэ сәр дарә дар'ьме—
Кōл у дәрде мын дыпърси.

Го: „Кōр'о, эт'имо, хәлqе мыни т'ели дәлали,
Шәбаба ми́на стерәки, жь дь стерәке каврани қьр'а,
Жь к'ōли э'змин дәрдык'әвэ ль бәри һиве нава п'әнша
р'ое,
Бь мқабьли стерке Ләйл у Мәщруме дьсьньнэ.
Пеш дәфәки чәрк'әзива
Пеш т'ьрке қиз у хорте ви зәмани.

104. Т'ИМАРЕ

Т'имаре, сәр хәлате,
Ба дьһ'әжини р'ишйа ч'аре,
Әзе қәдәре к'әләш лавьке хвэ быгрьм бәр ве баһаре.

Т'имаре, т'ели, т'ели,
Бәһәра Wане бәр дьч'ьлвьли,
Әз шаһьрьм, тō былбьли.

Оестане дар у севә,
Әзе қәдәре к'әләш лавьке—
Хвэ быгрьм жь иро пева.

Тимаре, we ль сэр р'эзанэ,
Тõ бэс быкэ ван мэлһ'эзанэ,
Мэмыке достка мын севе сорын,
Һеди быдынэ бэр ван гэзанэ.

Лавьке эрмэни, эсмэрэк тари,
Тэ лев шэкьры, дыдан сэдэфи,
Мын слав сэд слав шанд чь быкым динари.

105. ЭМАН, ЭМАН ДОМАМ

Эман, эман, эман,
Домам, мын тэ дыбе,
Тэ мын — набе,
К'аг'эз, бэрэт'е мын у тэ к'этынэ аве.

Домам, дэ тõ wэрэ эз тэ бьр'эвиньм,
Бра к'отне мере тэ быдэ наве.

Домам, лавьке мын дõдõнэ,
Пэк кõр'е апе мынэ, йэки дынэ,
Гава эваре кõр'апе мын те пышта хwэ сэр шие
мын вэдкэ,
Мын т'ьре мэрэ р'эшэ, рõһ'эстине р'õһ'е мынэ,
Енге дыне мын қабул кьрийэ эшқ у дылэ:
Мын ызанбу хэлде хэрибэ,
Диса жь қәwме баве мынэ.

Ви кэри пэзе чэнди вайэ,
Һерне навда нот'ла гайэ,
Лавьке мыне қэста синг у бэре мын кьрийэ,
Щот мэмыка жер'а слав дайэ.

Кэрие пэзе ве нэқәве қарқаш дыкэ,
Һэрге һуне пьрса жь мын дыкын,
Әw қәләне мын бэдәwэ.

Лавько, пэзе нивро һатэ дэ'на,
Нери к'бта сэр швана,
Дьле мын к'этэ хала сурэт,
На вэлэ, т'ли печ'не блурвана.

Кэри пэзе ве һьлһьле,
Нерие кэвэр пешне һьле,
Хаде гонде мэр'а қэбул нэкэ,
Гондэки осанэ, наһелэ шэвэке
Лавьке мын бык'эвэ п'ашла мын шаһьле.

* * *

Домам, тэ ль бы ч'э'ва, ч'э'ва чэндьн,
Бру бжанга һ'афе ч'э'ва гьрт говэндэ,
Нишанэке нава синг у бэре домама мынданэ,
Донздәһ мэллэ, мэллэнге бы сормани,
Сездэ к'эшиша, к'эшише Әрмәнистане,
Чардэ шеха, шехе эздихане—
Нэ те готьн, нэ те хвэндьн,
Диса мын э'вдале хвэде жь һэв дэрәни.

106. ЛО БАВО

Ло баво, бэжна баве мын дара кэте,
Бу гужинйя һәспе кәке мын бэр ч'эме Шәрәфдине,
Ог'ра кәке мында се щара сәбьр к'эге.

Мыне һивйя хвэ гиһандийэ мире мәзын,
Диндара кәке мын бьвэ диндара аг'анге қиамәте,
Чава эзе нэгьртъм нәдамэ хорте мал бы гондда,
Һ'әфт салинге вьрда дьле мын те һэбу,
Дәсте мыне гьртийэ, эзе дамэ К'әриме Әжднае,

Ло баво, бэжна баве мын дара тәр'э,
Бу гөжинйя һәспе кәке мын—
Бэр ч'эме Шәрәфдине қал у шәр'э,

Мьне һивһа хwэ гиһандийә бәр мире мазын йәке жорын,
Дәф у зөр'не бук у за'ва бәр дәре кәке мьн нэгәр'ә.
Чава әз гьртм нәдамә хорте мал бь гөндда,
Һ'әфт салинге дьле мьн те һәбу,
Дәсте мьн гьртийә, әз дамә К'әриме Әжднае.
Зора мале дие.

Ло баво, бәжна баве мьн ло дара гәзе,
Бу гөжинийә һәспе кәке мьн —
Бәр ч'әме Шәрәфдине банге бәзе,
Мьне һивһа хwэ гиһандийә бәр зйарәта Тәндурәке, мире мазын,
Сала исальн кеч'а кор бәр дәре кәке мьн ә'вдала хаде нәзе,
Чава әз нэгьртм нәдамә хорте мал бь гөндда,
Һ'әфт салинге дьле мьн те һәбу,
Дәсте мьне гьртийә, әзе даме К'әриме Әжднае,
қонце доже, алтк'олк'е тәндуре.

Ло баво, бәжна баве мьн дара ч'уке,
Бу гөжинийә һәспе кәке мьн
Бәр ч'әме Шәрәфдине бәр гедуке,
Мьне һивһа хwэ гиһандийә
Зйарәта Тәндурәке, мире мазын йәке жорын,
Бәлге сала исальн жь пер'а быт'әр'ьбә бәхт у мразе
мьн ә'вдал буке.

107. ЗОЗАНЕ МӘ

Wә зозане мә ч'ерандын,
Ханбәрдира дув гәр'андын,
Қизе т'аха wә,хорте т'аха мә һ'әбандын.
Бра хаде к'отие мерар'а қәбул нәкә,
Чава дәсте мә жь хәлқе дәләл жь һәв қәтандын.

К'лита дьла бинэ, дьла вэкэ,
Гази һавал, һогьре дора мын у хвэкэ,
Һәрчи дәрде дьла дитийэ,
Бра газын, лома мын, тэ нэкэ.

Сәре мын дешә, дьле мын бь пер'а,
Дә р'авә шә'ра гәвәз бьк'отә бәр қолн зер'а,
Чьқа жьнә р'ьндбә, диса мери толә,
Иаре дьгьрә сәр жьнар'а.

Мә дәрк'әтийә п'әлтә э'wре р'әши тәр'ьк,
К'әтийә сәр бедәра жерьн т'әв дьгәр'ә,
К'е дитийә, к'е бинайә,
Көр'ане пыч'ук пәй жьнапа көр'ане мәзын бьгәр'ә.

Кәч'ьке, дә тō р'авә һәр'ә бере, берйа мийа,
Дә тō ләзәки тек'әвә к'еф, һ'әнәка, лақьрдийа,
Һәрге де у баве мын жь мын пьрси,
Әзе бежым зер'әки пыч'ук бу, сәре мын қәтийа.

Дәрде мын бәжна тә ханьме,
Мина шмамока һьлдын дайнын сәр т'ахьме,
Дәсте кәва гозәл гьртын данә кәле һ'әфте сали,
Шәве һ'әта све пышта хвә дьдьме.

108. Ә'ЙШАНЕ

Ә'йшане, бәр ч'ә'ве мын думанә,
Қәсре вьрда Қақьзманә,
Синг у бәре Ә'йшана Мирзә аг'а өсанә,
Минани мадане т'әв зер'анә.

Ә'йшане, ч'әме дәре мала мәр'а ав дьһ'әр'ә,
Ше у шебьске Ә'йшана Мирзә аг'а сәр сурәте сорда
бунә п'әр'ә.

Әйшане го:

— Лавько, тō деранби,
Баве мьн қәул у қраре хвә п'ошманә,
Све бәри бәрбанге we мьн бьдә пенсьд зер'е
щәлалйанә.

Гәдә го:

— Әйшане, wәки бсанә,
Qәwата мьне т'бнә,
Әзе һәрчар мале баройа дайньмә ог'ра ве гәрәwe.

Әйшане, тә крас чите, мезәр к'овә,
Т'ели Әйшана Мирзә аг'а дыгәр'ә обә-обә.

Әйшане го:

— Лавько, тō деран би,
Паши мьн әвдала хаде,
Наве зәwаше хвә бькә т'обә.

109. ХАНЕ

Хане, эле Хане, Хане!
Дьле мьн тәвинга бәрфа ве баране,
Дә we дьбарә сәр к'амбаха Әрдише Әзыргане.
Wәй малино, wәй гондино,
Әзе дькьм Хана хвә бьр'әвиньм,
Бавежьм бәр бәхте Мелик' Мелик'е Qәрәсобане,
На wәлә, әзе дькьм Хана хвә бьр'әвиньм,
Бавежьмә бәр бәхте к'әшише бәр дера ве Т'от'мане.

Эле Хане, Хане, Хане!

Qбла дь дьлане,
Дәрдәки бедәрмане,
Дәзмала сәр дәстане.

Эле Хане!

Исал саланә саланн тьрсә,
Алики мә Р'омә,
Иәк ә'шәмә,
Иәк урьсә,

Эзе дькым Хааа хwэ бьр'эвиньм,
Бавежымэ бэр бэхте к'эшише бэр дера ве Т'от'мане.
Бэлки h'але мын Хаана мыва т'эв дьпърсэ.

110. ЭЛЕ ЭТИМЕ

Эле эт'име, сала бь зэмана,
h'эфт хwэзыл ль wи чахи мале мэ данинэ Элэгэзе бь
зозана,
Хаде бьрэдинэ, бькэ мразе мразхwэза,
Мразе мын кэwa гозэл сэре Си'анголе сэр беринга
hэрдэ Даwa.

Эле эт'име, зоме h'эйа зоме,
Qp'ане мала баве хэлге дэлал гранэ начэ гоме,
Дьве щавэкэ хере мын э'вдала хадер'а hатьбу,
Гэдэ лавьке тэ тана крас, дэрпе чьфтэ хас бу, мэшйа
нава к'оме.

Эле эт'име, wэхта мале мэ ль кона бу,
Мын у хэлге дэлал соз, qəwал, qйал hэвр'а дабу,
K'ag'эзе мэ р'эш бу, бэрат'е мэ wында бу,

Эле эт'име, э'ва р'эшо, шалмадани,
Дэ тэ р'авэ шар у шэмаqйа гредэ дора т'ьфтьке
Слевани,

Дьве , qбър'эчийа, qбър'э дани,
Дэлале дьле мын сэр qбър'ер'е сэкьни,
K'ag'эзе р'эш дэрани.

111. МРАЗЕ МЫН

Мразе мын у хэлгэ дэлал бь т'эв нэбу,
Гредана дайша комсомолне пар'а вэбу,
Мыне пар'а чу греда,
Мын ди бранге мын к'уч'а Абовйане р'асти мын бат,

Го:— һәре толе, эw чи тэбу?
Тэ кэч'ьке, нола ч'ьра,
Тэ бьмьрэ бав у бра,
Тә чава дәрде бәжна хwэ к'ава к'обар хачхун кьрм
аним вра.

Эзе ханики чекьм ль ве дузе,
Дэрики лехьм даре гузе,
Эз гэдэ лавьке хwэ теда дэрбаз бькьн,
Һәрсе мәһе ве панзе.

112. СЭРЕ СЭРДА

Сәре сәрда мын хер нэдийэ,
Жь хwэ ви дьли,
Дарэк һ'эwша гэдэ кӧр'хале мында дышьт'ьли.
Кэч'ьке, кэч'мэтине,
Кэч'ька бавк'эрәме,
Кэвоткэкэ стӧхьрхалэ, п'е нарынщимэ,
Эз бешькэ, бешьвимэ,
Эз бьмьрм э'рде Р'оме,
Бьминьм нэфса гэдэ кӧр'хале хwэр'амэ.

Кэч'ьке, тӧ гӧл би, тэ бин накьм,
Шэкьре қэнд би, тэ кэр накьм,
Қиза Усьве Wәлине Wане би, тэ қәбул накьм.

Эзе гӧла дь бинтьрм,
Шэкьре қэнда ширьньтрм,
Эзе э'сле хwэва гэлэ-гэлэ қиза Усьве Wәлине Wане
четьртьрм.

113. Т'ӘW ЛЕ

Т'әw ле, т'әw ле, т'әw ле,
 Гәньм сор бу к'әтә т'ехе,
 Т'әw ле, т'әw ле, т'әw ширьн шехе,
 Шехе қөрба, балконе жорьн чь дьгәр'н,
 Сәре гизма нәкә һ'әр'н,
 Бәре ве бһаре көштына шане мын ә'вдале хаде дьгәр'н,

Шехе қөрбан, баран бари ль хадеда,
 Ав шелу бу дәви р'еда,
 Бра хаде мразе мразхаза, һазьра т'әв бькә,
 Мразе мын ширьн шеха мын т'әв бькә,
 Балконе жорин, п'ашла деда.

Шехе қөрбан, Щәрщәрисе we кәвьре ниви,
 Щәрщәрисе we кәвьре ниви,
 Әзе һәр'әмә бәр р'әбе аләме р'ьща у һиви,
 Бра р'өһ'е мын сәр р'өһ'е дьлк'әтийа мын теһә ниви

114. ҺӘРЕ

Һәре кондәрә р'ише,
 Әзе бьмьрьм, бра т'рба мын дәре мала баве тәвә,
 Тө эваре вәхта ава шиве тини,
 Дә бра п'еша дәлмә қөтние тә лек'әвә,
 Бе: „Мьрийо, һәр'ә, бра р'ә'мә ль гор'а тәвә“.

115. ҺӘЙ ЛЕ, ЛЕ

Һәй ле, ле, һәй қәмәре!
 Гөнде Додо дөгәлине,
 Щоте зәр мәмька щот канине,
 Вәй малино, һуне қә дәй накьн,
 Вәй гөндино, һуне қә дәй накьн,
 Әзе дәрде ч'ә'в-бьруе бәләка дьмьрьм,
 Һуне бауәр накьн.

116. Т'ВЛИСВАН

Т'влисван, Т'влисвани,
 Мьне т'эми к'рийэ,
 К'л-к'лч'нке мьн х'вэр'а б'нэ,
 Мьне б'хистийэ:
 Т'о к'эсиби, д'эйдари,
 Кандохтори н'эхэ, х'вэр'а н'экэ барграни.

* * *

Эман, эман, эман,
 Д'ле мьн дери с'ри дера,
 Ве с'е д'вреш'эк х'ат'я нава мала,
 Эзе зер'эки с'ере х'эл'е т'ели д'элал б'д'этиньм,
 Бавеж'м к'эш'кула ван д'вреша бона хера.

Эзе т'эрка ч'э'вбруе б'эл'эк, деме г'ли, х'эл'е ш'ир'н
 н'эк'м,
 Н'эта с'эр м'ыр'а н'эвэ х'эр'э-х'эр'а т'эвр у бера.

117. ПЭЗЕ БАВЕ ТЭ ХАТЭ ДЭ'НА

Пэзе баве тэ х'атэ дэ'на,
 О'льм, о'льм, к'а'ве,
 Пэзе баве тэ х'атэ дэ'на,
 Н'ер'я с'эр к'о'табу с'эр ш'вана,
 Эзе б'в'ьм х'о'лама д'энге ван ш'вана,
 Т'ли печ'не ван ш'вана.

Пэзе баве тэ к'этэ б'эр зейо,
 Н'эре ле н'эмуе т'эви педа б'эши мейо,
 Эзе г'шка б'д'ьмэ қ'э'лье тэ р'ьндейо.

Пэзе баве тэ пэзе зайи,
 Н'ьм д'ч'ерэ, н'ьм д'к'айи,
 Хаде х'рав б'к'э мала ви аг'айи,
 Ч'ь н'эқ дайэ ви злами?

Швано, һа швано!
Тэ ль пыште код һэвано,
Тэ ль дэста ч'овчогано,
Шире мийа дьхви к'олмано.

Швано, дьһ'окнини,
Ль сэр зэра дьч'ерини,
Дэ'не нивро пез тини,
Дэ'не эваре р'амусана зэрне дьстнини.

Пэзе лавьке мын щэлэбэ,
Шама Шәриф бәржер навэ,
Wәки гөр быхби, дыз быбын,
We бежын тола йара wi сәбэбэ.

Бәрхе кэл, һа бәрхе кэл,
Фино сор, қотык бәле,
Дәрде хәлде мал һ'але дне,
Дәрде мын мәрума хаде—
Шване Шурәгәле.

118. ДЭРДО, ДЭРДО...

Дәрдо, дәрдо, дәрдо,
Чь канинга һ'әwина мала баве мында,
Дәрдо, йәман дәрдо,
Һа бы кәло, мәрэзо дәрдо.

Дәрдо, қөрба те һәр'и wәлате хәриб, хәрибстана,
Гөстилка мын быгрьрә баве быне щева хwәкә,
Wәлате хәриба тәе р'уни, жь щева хwә дәрхә,
Ле мезәкә,
Дур у незик гышкә йәкә,
Дәрдо, йо-йо дәрдо,
Кәлан у мәрэза т'әв бәлакә.

119. НЭМА, НЭМА

Нэма, нэма, эма к'элэш лавько,
 Лавьке мын чуйэ хэрибне,
 Дэрэнги бу, дэрэнги бу,
 Н'эта натьбу ч'эрме щане мын машйа бу, ль мын машйа бу,
 Дьве п'ор'е сэре мын спи бу, ло мын спи бу,

Лавько, вэлате хэриба чьда дурэ, чьда дурэ,
 Дэ дьве, лавьке мын дьчэ вэлате хэрибне,
 Бет'ьвдирэ, бет'ьвдирэ,
 К'элэш лавьке мын бефьсурэ, бефьсурэ,
 К'элэш лавьке мын чу п'эжмурдэ бу, п'эжмурдэ бу,
 Мыне го, шэве, р'оже, ч'э'ве мын ле бу, ч'э'ве мын ле бу.

120. НИВА ГОНДЕ МЭ

Нива гонде мэ нива кер'э,
 Шэwqe авитийэ дор бажер'э,
 Нэрге нуне ньрса э'сае мын дькын,
 Гэдэ лавьке мын йэки бэжибльинди, дран зер'э.

Нива гонде мэ нива сава,
 Нив хэйиднийэ начэ ава,
 Эмэке мын у кэwa гозэл
 Т'эмам чу бадьлhэwa.

121. Н'ОБЕ

Н'обе, Qэpса wepан бь дьк'анэ,
 Бэжна Н'оба мын шыма дара т'эрзе р'андэ (р'ьh'анэ),
 Н'оба мын сэкьнийэ дэр мале дoшбoрмиш бу,
 Т'оищька зэр сэр анийа кэвэрда тишэ-тиш бу,
 Шуша дьле Н'оба мын чормиш бу.

122. ҺӘРЕ ЛЕ ДАЕ

Һәре ле дае!

Дийа ль сәр диейә,

Шьл ль пышта гейә,

Бәре ге ль фәләкейә,

Конәки р'әши ә'рәби ль дузейә,

Qизәкә qиза һорийа ве щнәте ль пыш п'әрдейә.

Һәре ле дае, qөрбан,

Мәбһ'әба мьне фр'йа сәр ве һорийа щнәтейә.

Һәре ле дае, qөрбан!

Ща тө р'авә һәр'ә

Һорийа щнәте лавьке Мәһ'мәд Ә'лие хвәр'а бьхwзә,
бинә.

— Һәре, ло лаво!

Qиза һорйа щнәте кө тә дийә,

Әw дьвен:— нә qизәкә чейә,

Сбе һ'әта эваре дәсте хорте хәлqе

Сәр синг у мәмьке хwә дьгәр'инә.

Сбе р'адьбә дьбе:

— Һәре ле дае,

Тө мсине аве жь мьир'а бинә,

Әзе qиза шеха у мәллабьм,

Һәйе мьни жь ван тышта т'бнәнә.

Һәре ле дае!

Пеле п'ейә, пеле п'ейә,

Нә п'ики тә ве дьнейә,

Яәки ль we днейә,

Нә щие тә агьре щә'ньмейә,

Тө чьма дьбежи—

„Qиза хәлqе нә чейә?“

Qиза хәлqе кө һәйә һәсне бәр Мсьрейә,

Хаде тала занә гәма wи ль дәсте к'ейә.

123. ҺӘЙЛЕ ЙӘМАН

Һәйле йәман, сәд шарани ль мьн йәман,
Тә мә кьрәки қумәки дәви ч'әман,
Һешин дькә һ'әму дәран,
Тә мьне ани гәр'андьбу,
Бажаре дь Р'әwane,
Ахьрсона пашьн тәе мьне эхьсти—
Ль сәр к'ок'а wan қәләман.

Аг'чи, һивә, сәд шарани ль мьн һивә,
Кәч'е т'әрәси, т'әрәси бабе,
Мьне мәмьке тә динә,
Сәре wan соринә,
Бьне wan спинә,
Дәве тә дьби шәкьре дь ширьнә,
Синге тә дьби чае дь ә'щәминә,
Ч'ә'ве тә дьбинә ч'ә'ве ордәке сәр бә'ринә.
Ле тә р'абә,
Р'амусанәки мьн к'әрәмкә,
Гөһне мьн п'әр' гәләкә,
Стәкьра хwә дәринә.

124. ЛАВЬКЕ ӘРМӘНИ

Лавьке әрмәни!
Тә мәләwани,
Бәһра Wане к'урә,
Тә қәйдә һызани,
Wәй хасу корбу,
Wәй фәнәр ль п'әнщәре һълани,
Лавьке әрмәни!
Тә мәләwани,
Бә'ра Wане к'урә,
Qәйдә һызани.

125. Н'ЭЙРАНО

Н'эйрано, баса, лэw т'эманэ,
Исал н'эфт салэ—
Нивйа тэ манэ.

Н'эйрано, те бычъм, йэк быгъръм,
Тэ бэр быкъм хōламэ.

Н'эйрано, дэм-дэмед лав хōденэ,
Быстьк дэрк'этын, перwък ль пенэ.
Н'эйрано, тō р'амусанэке быдэ мьн,
Эм жи э'вде хōденэ.

Н'эйрано, wэрэ эз, тō бычънэ wаран,
Нестър щэ'шинэ,
Нагърэ т'ō баран,
Эме к'ōлкэк чекън жь гōл у р'ьн'анан,
Эгэр кем бу,
Эме кэркън жь гōид у щиранан.

Н'эйрано, карване мала баве мьн бь дэвэнэ,
Баре wан маужън, сэр баре wан хōрмэнэ,
Нэкэр тō қәлуи вэхари, эз п'ншэк'аре тэмэ.

Н'эйрано, пэзе мала бабе мьн бошън,
Нерие wан н'итън,
Бзыне wан бь нoшън.

Н'эйрано, сэд хwэзка ви дэме,
Эз быбъм шван,
Тō бей, эм пэз быдошън.

Н'эйрано, баһарэ н'эми дэран,
Даре кэнoд бшкъви пешийа н'эми даран,
Н'эйрано, нъзанъм—

Чуни быһэште хwэшэ—
Йан дэшт у сэйран,
Мороф бычънэ гэл йаран.

Н'эйран, һинэ, сэд шар һинэ,
Кәвед сәран фр'инэ,
Һәкәр лауык т'биэбу,
Р'испи налэцинэ.

Н'эйрано, тō чәнд мьир'а храб би,
Тō сәр чока мьн р'утын,
Qәт феһ'ым наки р'аби,
Те дьчм де у баве хвәр'а бежм,
Н'эйран дьлхьрабэ, жь мьн вәнаби.

Н'эйрано, ч'әмэ, сэд шар ч'әмэ,
К'иське лауыке мьн чите э'щәмэ,
Һәкәр тō қәлуи вәхари,
Әз п'ишәк'аре тәмэ.

Н'эйрано, бәр бәни,
Ль бәр бәндан,
Алиһәки солкәрын,
Ғәк налбәндьн,
Н'эйрано, тō һәрсе шьһ'аде хвә бинэ,
Әме гәләки хәбәрдьн.

Шьһ'аде мә һәнэ мәлләйәк,
Дō фәфә,
Һәйла сәрэ шашә,
Быда гәрдәнэ.

Һәйла жарә,
Ай ль мьн жарә,
Һәйла кәч'ьке,
Наздаре,
Һәйла дь бла хер бе сәр барә хәман
К'әләш н'эйране.

126. ЭМАН, ЭМАН ЛАВЬКО

Эман, эман, эман!
 Лавько к'лам, сэд щар к'лам,
 Бэр дэре мала бабе мын борин щотэк зэлам,
 Хвэзла мын бьзанбийа к'и жь мир бу, к'и жь
 хёлам?

Эз т'ахер'а, тō т'ахер'а,
 Аг'а мэшийа, хёлам вер'а,
 Шэрма баб у бранге мын нэбуйа,
 Мыне щьне хёлам чекьра сэр аг'ер'а.

Эман, эман, Хиус хвэшэ бэрда сници,
 Же дэрк'эт щотэк кэводке стō нарьници,
 Хвэска wi мерки п'е хвэ бьгэр'э,
 Ч'э'ве хвэ бьбинэ,
 К'ефа дьле хвэ зэвьщичи.

Эман, эман кавле гōнда сэре бэнде,
 Хаде мала серин сэбабан храб бькэ,
 Сэр мэ ондакьр р'эвша сэр говэнде.

127. ХЭРЕ ШВАН

Хэре швани каран у бэрхан!
 Дьле мын р'эбэна хаде her'э-her'э,
 Хэrr'о сэр кани Дьмла к'амбах
 Те дьборэ карванчи баш базьрган желэ-желэ.

Эре, швани каран у бэрхан, эз бь qōрба!
 Ль тэ нати сэбаки, сэбаки бь херэ,
 Хэре баш базьргани сале,
 Дьле мын р'эбэна хаде her'э-her'э,
 Хэrr'ож сэр кани Дьмбыла к'амбах те дьборэ,
 Карванчи баш базьргани желэ-желэ.

Һәре баш базьргани сале, эз бь қөрба!
Сәре баб у браке мын һ'әйран,
Тө бь хер сламәт һати сәр ч'ә'ви достар'а.

Һәре швани каран у бәрха, эз бь қөрба!
Дьле мын р'әбәна хаде йанә, йанә,
Һәрр'о те сәр кани Дьбьла,
Те дьборә карванчи баш базьрганә,
Тө вәрә р'амусанәке жь мыр'а бьдә,
Р'уки сор һьнарйан.

Һәре баш базьргани сале, эз бь қөрба!
Дьле мын р'әбәна хаде дьһ'әр'ькә,
Те р'амусанәке жь мын дьхвәзи,
Р'уки сори һьнарйанә, жь һәрдө мәмкә,
Әзе әзәпым, бь тырсьм,
Чьда змане тә пе бьк'әвә жь бнива бьт'әр'ькә.

Һәре швани кара у бәрха, эз бь қөрба!
Дьле мын р'әбәна хаде дари мә'зи,
Иро панзә, дар бәлге хвә вәшанди,
Майә сор у тази.

Һәре швани кара у бәрха, эз бь қөрба!
Бьнер' тө чи у чи мын дьхвәзи.

Һәре баш базьргани сале, эз бь қөрба!
Дьле мын р'әбәна хаде дьльк динә,
Тө дин у имана хвә дьһ'әбини,
Төе бьһ'өстәки қәйт'ани һ'амуди жь мыр'а бини.

* * *

Һәре швано, швани т'ешрано,
Тә ль млан т'уки бәрхано,
Ль пыште код у һәвано,
Ль дәстан чонгьр'и гавано,

Ве сбе h'окэ қыр'ани мийано,
К'оч у кэрие кикан у мылан гранэ,
Дэрбазбэ, һэр'э ль варано.

Ве сбе дьле мыни һэйэ, һэйэ,
Говака п'эра П'алие орт'а
Мыи у тэда бы талдэйэ,
Хэбэрдане һана нэ р'ынд у тэмсар,
Жь дэве тэ у баве тэ зедэйэ.

Ве сбе тō п'иси, нэп'иси,
Чэм-чраде дэве к'исъм,
Эзе пэзк'увикэ кэлэ сорэ сисъм,
Шэмдана зер'инъм,
Һешйа коне зор Т'эмыр п'аша дьтэисъм.

Шван го:

"Бы қәвл-қраре хаде,
Эзе Т'ели Э'йше быне кōлаве сорда,
Быне п'эра Палиеда р'амусъм".

Хэбэра һана тэ чьда нэчекыр,
Кэвьэрэки жь кэвьере Қэрадахе
Тэ сэр говака п'эр'а П'алиеда гер'кыр,
Тэ п'ахьре мала баве хвэ
Бэранбэри зер'е мала баве мын кыр.

Һэр Мэйае, һа Мэйае!
Тэ кэзи р'эше лывае,
Бразйа Эл Мелик'е Э'рфае,
Сэре шехе ве Бэг'дае,
Эзе зэ'ф һидьк гэр'йамэ
Ль дара дыйае:
Чумэ ль һ'экае, Белэщуке,
Зэ'ф һидьк гэр'йамэ ль дара дийае.
Чумэ дэре дк'ане һ'эщи-Сипки,
Мыне зер'е мала баве тэ к'шанди,
П'ахьре мала баве мын дэрнае.

Һәре швано, швано!
Бра шәвбә, шәва шлибә,
Бра кәл бь нава қыр'ани мийабә,
Ще тә орг'ан, дошәк, бәлги у бәрп'албә,
Бра сиушәш бшкоке мьни зивни жь тәр'а вәкьрибә,
Сәре мәмке мьни сорьи, бьн спинә,
Жь тәр'а бра дәстур-дабә,
Һ'әйа бәрбанга сбе
Пасах жь бой тә т'өнәбә.

Бра нә шәвбә, нә шлибә!
Бра нә кәл нава қыр'ани мийабә,
Нә ще мьн орг'анбә, нә дошәкбә,
Нә бра сиушәш бшкоке зивни вәкьрибә,
Нә бра сәре мәмке тә сорбә, нә бьни спибә,
Һ'әйа нәвә һ'әлали—
Сәр нәфса щане мьн һ'әрамбә...

Ве сбе әз бем вәстһан, к'әсьри,
Нава щи-ивине тә р'азем,
Зор Т'әмьр п'аша весбе
We хwә һ'ышһарбә,
Мьсине ыи дәст-һьмежә
Мьн нава щи у ивине хwә бьбиниә,
Соранне ль бәр хwә бьк'ышһиә,
Ль кәвч'ька дьле мьн хһиә,
Чар т'ьли жь дошәке бьдә дәрә,
Ве сбе гази хәламан у бенсламан бькә,
Бе, льнге мьн бьгьрә,
Бавежә гастһине к'әран у гәр'анан,
Сәре мьн сәрт'әшһан бьшкеньи,
Ч'ә'ве мьн дохт'әшһан дәрһиһи,
Позе соле хwә ль мьн һьлиһиһи,
Бежһи:
— Әва һ'әсое Сливийә,
Жь вәлате Сәрһәде лехьстһийә һатһийә,
Бона кәвиәжһиә.

Қизьке дит, вәки пәйак жь гөнд һат, го:
Ве сбе дьле мьни тькә-тькә,
Зор Т'әмьр п'аша пәйаке шанд ду лавькә,

Търса мѣн жѣ ѡе търсейѣ,
Бѣѡе нѣр'ѡ сѣре лѡѡѣк жекѡ.

Кѡр'ѡк го:

Дѡле тѡ нѡ бра бѣкѡ тѣкѡ-тѣкѡ,
Зор Т'ѡмѣр п'ѡша бра бѣшинѡ ду лѡѡѣкѡ,
Ѥзе нѣр'ѡм ѡне ѡдѡбханѡ бѣсѡѣнѡм,
Ѥзе жер'ѡ п'ѡнтѡки бѡвежѡм,
нѣрге пѣрсѡк жѣ мѣн кѣр,
Ѥзе жер'ѡ бежѡм—
Дѡѡѡк т'ѡли Ѥ'ѡшѡн жѣ мѣнр'ѡ ѡркѡ,
П'ѡѡѡки дузѡѡтѡни лѣ бѡжна мѡнѡ.

128. ДѤ ѡѤЛО

Дѡ ѡѤло, ѡѤло, ѡѤло!

Ѥзе нѡхѡѡшѡм, дѡѡе мѣн тѡ'лѡ,

Хѡлѡе тѡ'нѡ лѣ мѣн дѡхѡн, дѡбен:

„ѡѤло, ѡт'ѡмо, нѡхѡѡшѡниѡ тѡ кѡлѡ, дѡрдѡ, ѡѡтѣкѡ,
н'ѡлѡ, бѡѤѡ-т'ѡѤѡ?“

Мѡне го: „ѡѤ ѡѡнди, ѡниѡрно,
Нѡхѡѡшѡниѡ мѣн нѡ кѡлѡ,
Нѡ дѡрдѡ, нѡ н'ѡлѡ,
Нѡ бѡѤѡ, нѡ т'ѡѤѡ,
Нѡхѡѡшѡниѡ мѣн р'ѡндѡн ѡ бѡдѡѡѡн,
Мѡнѡ мѡрѡѡ жѣ мѡсѡиѡ,
Мѡсѡиѡ гола Нѡзуке,
Мѡрѡѡ ѡѡе сѡрдѡ бѡмѣч'ѡѡниѡ,
Бѡмѡниѡ сѡр хѡзгѡ зѡнѡ“.
Дѡ ѡѤле, ѡѤле, ѡѤле...

129. ДѡЛЕ МѡН П'ѡРА ѡЕ Т'ФЛИСЕ

Дѡле мѣн п'ѡра ѡе Т'флисе,
Сѡрр'ѡ ѡѡгѣртѡнѡ кѡѡѡре зѡгрѡнисе,
н'ѡтѡ бѡмѣрѡм дѡсте хѡѡ дѡле мѣн хѡн,
Кѡла дѡрдѡ лѡѡѣке Ѥѡрѡѡѡрѡнсе.

Баранэке бари дь хадеда,
Лей к'ышйа гэлне Щэрщэрсне дэви р'еда,
Хаде мразе мразхаза насъл быкэ,
Мразе мын хэлде т'ели дэлал нав дошэке қэдифэда.

Дьле мын дьле гогэрчине,
Гогэрчин хэйидийэ начэ сэр һелуне,
Мыне шэрма к'ома бран у пзмама нэкьра,
Мыне шэ'ра р'эш греда бычума шинне.

Эвинтийа мын хэлде т'ели дэлал ёсанэ,
Нот'ла эвинтийа Мэмо Зине.

Дэре мала баве мын аг'пинэ,
Шалка кэва гозэл чит'е снари Москов быске
гёлгёлинэ,

Эвинтийа мын хэлде т'ели дэлал ёсанэ,
Нот'ла эвинтийа Лейл у Мэщруме р'у э'сминэ.

130. Һ'ЭСЭНИКО ҚОРБА

Һ'эсэнико, қөрба,
Тэ чьма ва кър?
Дьле кэч'ьке чьда мын саркър,
Дэ тō вэрэ, эме дэсте һэв быгърын,
Һэр'ынэ щэм қазинге бы мыфтае,
Һэкэр пьрса Аса тэ жь тэ быкын,
Бежэ: „Мыне қэлэне Асе парва дайэ“.

Һ'эсэнико, қөрба!
Зозан нэма мэ ле дани,
Қани нэма мэ ав же нани,
Һ'эсэнико қөрба!
Баран бари, мэ же ав ани,
Тэие т'асэ ава канйанэ сар жь мын хвэстьбу.
Баран бари, ав шелō бу,
Дьле мын э'вадала хаде
Һын бы кōл бу, һын к'эсэр бу.

Qомсие гөиде мэ гэлэк бун.
Cве зу р'адьбун ль сэр ханийа, ль бэр дэрийа,
Дье: „Һ'эсэники Асер'а бу“.

Һ'эсэнико қөрба!
Һэрчи орт'а мын у тада
Qомситие дыкын,
Да бра хере вайе щане хвэ нэвиньн.

Һ'эсэнико қөрба,
Мын Хрпо-Мьр'о шандийэ ашда,
Да тө вэрэ ишэв Һ'этани све
Бэр п'ашла мын э'вдала хаде р'азе.

131. ЛЕ, ЛЕ БЭДӘВЕ

Ле, ле бэдәве!
Т'эт'эрэк һатийэ р'ынд у бэдәве,
Вэлате мэ дыпърсэ,
Тьрса мын жь кони мали—
Баве тэйэ.

Кэч'ке кәлмалә!
Мьне ишэв хәвнэк дийэ,
Ньзаньм чийэ?
Көр'о кәлмало!
Хәвна тэ эз дьзаньм,
Набежым.

Кэч'ке кәлмалә!
Тө шынази баве хвәки,
Төе хәвна мын бежи,
Мьне нав хвәне дибу:
Дарэк спи бэр кони мали баве тэ бу.
Щоте маре тэйар р'эх бу,
Щоте севе Артамети сэр бу,
Щоте кәва сэр даре бу.

Кѳр'о кѳлмало!
Дара спи тѳ дьбежи—
Бѳжна мьнѳ,
Шѳте маре тѳйар дьбежи—
Гѳлийа мьнѳ,
Шѳте севе Артамети дьбежи—
Мѳмке мьнѳ,
Шѳте кѳве фр'ибу,
Сѳр данибу дьбежи—
Ч'ѳ'ве мьнѳ,
Ѳшѳа дьла тѳ дьзани—
Хѳвѳ,
Йар, йар, йар, п'ошман йар.

132. ЛЕ, ЛЕ ДИНЕ

Ле, ле дине!
Ѳз ль п'ики, тѳ ль п'ики,
Wѳрѳ ѳме хѳр'ыи щѳм ѳазики, щѳм мѳтики:
Дьнийѳеда кѳси нѳдитийѳ
Дѳ сѳре че хѳвр'а хѳр'нѳ сѳр бѳ'лгики.

К'ѳлѳше, кѳлмале!
Ч'ѳ'ве р'ѳш ч'ѳ'ве тѳнѳ,
Мале мѳ ль зозане Qѳрѳйѳзе данинѳ,
Гѳл ѳ сосьн, р'ѳх'ан, бѳйбун хѳшин бунѳ,
Дѳвса к'ѳфа, х'ѳнѳк у лаѳьрдие мьн у тѳнѳ.

Ле, ле, дине!
Иро чьлѳ све чьл у чѳрѳ,
Мале мѳ ль т'ѳхте Qѳрѳйѳзе данинѳ,
Ѳзе р'ѳмусана жь ве т'ѳрѳсе дьхѳвѳзм,
Дьве: „Лѳвко, дури мьн хѳр'ѳ,
К'ѳти мере мьн ѳе ль малѳ“.

133. ШГ'АРӘКЕ

Шг'арәке дык'шиньм жь к'ефер'а,
Снарбун хвәшә дәнгбеж пер'а,
Йарти хвәшә жь мере чер'а.

Wi Шәваве qörba!
Ba знара зарә-зарә,
Mi дык'алә, бәрхә малә,
P'амусане тә жь к'оти
Шноде мерар'а кәл у жә'рә,
Нәфса щане мьн ә'вдале хадер'а бь һ'әлалә.

Ba знара лә мә сикър,
Бшкоке хәлqе т'ели дәлал—
Qәтийа, синг спикър.

Ba знара шәqә-шәqә,
Tә гәл чьни, мьн кьрә баqә,
Mьн гәл чьни тә кьрә баqә,
P'амусане тә к'оти шноде мерар'а кәл у жә'рә,
Нәфса щане мьн'а бь һ'әлалә.

134. МЕРДИНӘ

Мердинә, хвәш Мердинә,
Чь шәхе у зйарәт һәбә,
Mьн щарәк хәними бә,
Mьн сәре зәр мәмьке тә динә.

— Kör'o, kәlmalo!
Tә чawa бeбәхти авит бәдәна мьн,
Хәлqе аләме бeбәхти баве бәдәна тәда,
Kә тә сәре мәмьке мьн динә,
Нишане wi бь щи бинә,
Синге спи, щотe мәмьке мьн һ'әлали тәнә,
Wәйле, wәйле, wәйле...

— Кэч'е, кѳлмале, р'ѳжа-р'ѳж—
Мьне сонда т'ѳмам дѳст тѳда сѳнд харийѳ,
Бѳбѳхти т'ѳщара к'ѳре мала мѳ нинѳ.
Дѳ бьсѳ, бира тѳ нае,
ѳзе нишане сѳр зѳр мѳмьке тѳ льбо-льбо жѳ тѳр'ѳ
бежѳм.

ѳшѳльи бум, сѳwdѳли,
Сѳwdѳли бум, днѳвани бум,
Дѳрд у кѳле мьн ѳ'wдале хаде гѳлѳк бун.
К'ѳтьмѳ дѳшт у зозан, бани,
Т'ѳв дьгѳр'ѳям.

Панз бу,
Мала баве тѳ жѳ зозане бари бу,
нѳтьбу ль дагѳр'ѳ.
Сбѳ бу,
ѳзе р'ѳсти коне бабе тѳ нѳтьм,
Мьне бала хѳѳ дае—
Тѳ жѳ коне ѳ'рѳби дѳрк'ѳти,
Минѳ нивѳкѳ чѳрдѳн шѳви.

Льнге тѳ кондѳре зер'ни бун,
н'ѳзкрѳна хаде ѳса пер'ѳ нѳбу,
Нивро бу,
Шване мала баве тѳ—
Пѳзе нивро аннѳбу ль берне,
Тѳ пѳз да бери,
Мѳке сѳр берийѳа мала баве тѳ р'ѳви бу,
Тѳ нѳди-нѳди ль пѳй бѳзи бу,
Сѳре шьмька зер'ни ль кѳвьр к'ѳти,
Жѳ жорда ѳ'рде к'ѳти,
Бира тѳ нае?
Бнѳтушѳн бьшкѳке зивни
Сѳре зѳр мѳмьке тѳ вѳбубун,
Мьн ѳе щаре,—
Сѳре зѳр мѳмьке тѳ дибу.

— Да ло, ло, ло, кѳмало!
Синге спи,
Щоте сѳре зѳр мѳмьке мын—
Н'ѳлалн щане тѳнѳ.
Вѳйле, вѳйле, вѳйле...

135. АҒИ БЕМАЛ

Ай Бемал, Бемалие!
Кӧлӧк бык'эвэ мале хизанне,
Чава Бемала мын чу
Бе к'эрэ, кәрванне.
Р'ышк у спи к'этын бада т'әмурис.

Бемал, кома, э'wpe мa дaрк'эти сaр эр'ькaн.
 Барaнэки бaри, гoндe мa нaр'ькaнд.
 Бемaл, qэдa к'эвэ хoрте ви зэмaни,
 Kō йaр гьрти, йaрe шaнe xwэ т'эр'ькaнд.

Һәүәр дәләл, дәләлие!
Бәжне дәләле мын һашо-машо,
Җәншәр зивә, п'аче ви қбмашо.

Шаре дэлалe мьн фэтийа,
Эзе быкм беш у т'ар' сэр гбидийан,
Т'ахе харин т'ятар'икьн,
Бла бьдын нив чэлхиан,
Т'аха жерин была бьдын бь мэшидиан.

Бабе Аро хортэ,
Бла быдэ дō h'эв зер'е хазнан,
Бае шарэ дэлалэ мьн қәтийа,
həwəp дэлал, дэлалие,
Мьн дэлалэ хwə ди бэр дык'ане ва h'эдәдә.

Шар гьреда, смбеле хвэ бада,
Һәрче кәсе нав бәре мьн у дэлалие мале мьн
Бь дьлсари хәбәр бьдә,
Нәкә т'ө мьсәд у т'ө мрада.

136. ХОЛАМ

Холаме мьн бат т'эвли аг'е,
Смбеле хwэ бада жь гбли даг'е.
Р'унышт, пышта хwэ дабу днwаре йэк чардахе,
Нэ жь қаре гонди, щинара буйа,
Мьне холаме хwэ бырта қасэре аг'е.

Холаме дэлал не зар'окэ,
П'ър' дэлалэ, зэ'ф хурькэ,
Хwэска бума һонгустира һонгузвана
Бык'этама т'эли-печ'не холаме дэлал сэр шурька.

Щоте холаме мьн сэр слума,
Красе ши шэмате,
Ущьхе ши мабырума (бийаз),
Холам, мьн у э'лбе ве лqате.
Эзе бьвм бажара һ'эзо,
Бьдм боқиқи т'туне ве бошате,
Бавежм нав к'оме меран, нав щвате.

Щоте холаме мьн мэ'силе,
Гае р'эшо-бэшо бинэ сэр қсиле,
Нэ жь қаре гонди, щираи буйа,
Эзе бума гадерикэ (гаван) бэр бэдиле (дэwсе),

Щоте холаме мьн дō гайэ,
Гэли гондино, малино,
Һәрке холаме мьн нас накьн,
Пьч'укэ, бе э'байэ,
Холаме мьн бэр ч'э'ве хэлqе нэ тыштэкэ,
Бэр ч'э'ве мьн р'эбэне зэ'ф р'ындькэ.
Мина п'ыштехе (эмнш) кō быфьльтэ жь қал бь қале
р'эһ'е кем дэндькэ.

137. МАЛА БАБЕ МЬН

Мала бабе мьн шэwьти дэв гэлйан,
Бла бышэwьтэ Диарбэк'ьра wepан,
Щне базьрган у қатырчийан.

Эзе дак'этым Қэрәшдаг'а к'амбах,
Щилаве бәрхан у мийан—
Дак'этым һовәка к'амбах шәһьти,
Дышхәлә һәрдә ашан.
Ав ле һатә бьр'ин,
Кәвьр дь мәрмәран,
Лавьк әсмәрә,
Кәч'ьк дилбәрә, анн бь дәрә,
Сәри бь зер'ә, позн хзмеми зәрә.

Эзе дак'этым Гәрмуша к'амбах,
Гөнде әрмәнийя, сәрда Қучә,
Бында Дузинһәр'а.

Эзе дак'этым Р'уһайя к'амбах щие қазн дь мьфтья,
Дак'этым кәлә Берщака к'амбах шәһьти—
Сәрда дышхәлә данздә к'әлә, йанздәһ гәмийан,

Эзе дак'этым Һ'әләба к'амбах,
Ль мьн дәрк'әти қолә дь зәрийя,
Бьһөрим Һәмқа вәран, щие т'әрәсан, нищәрийан,
Дак'этым К'лиса к'амбах,
Ч'ә'ве мьн к'әтә қизан,
Ньзам мән'әлә көрманща, йан әрмәнийя,
Йәки дрежә дәсте хвә аветә нәгыштә п'ангесалвар
аг'ашья.

Йәки көрто, мьн дәсте хвә аветә нәрмыке дь п'йан,
Мьн дәве хвә хьстә орт'а т'аг'уме синг у бәра,
На вәлә ль р'уки сори һ'ьнарйя.

138. МЭДО

Мәдо дьгот:

..Һ'әләба к'амбах ниве дие,
Базьргәне ч'йәе көрманщие эшәкчинә,
Һур-Һур дьһи,
Синг у бәре Варт'ока Сасуни
Бәр т'өз у хобара аше Һ'әләба к'амбах
Фәна вәре к'өчәрне, кеч' к'әтьне,

Набэ, набэ, Варт'о, набэ,
Дьл гьртнийэ, ч'арэ набэ,
Шушэка дьле мьн дэрэи щэбар набэ“.

Мэдо дьгот:

„Жь һ'элэбе һ'эйа вьра,
Һив дэрк'этийэ мина ч'ра,
Варт'ока Сасуне надьмэ бав у бра“.

Р'эби бьната звьстан,
Аше Мэдо бышөхөля,
Варт'ока Сасуне бьната ле р'унышта,
Һыьк п'эре һур быщыванда,
Хэрщэлька р'ека дур бькьра.

Мэдо дьгот:

„Сэре мьн р'эши'ор'э,
К'ер у мэдэса һ'элэбе—
Мьир'а бинэ, пе бьбьр'э,
Бышэйнэ вэлэте Сасуне
Жь де у баве Варт'ока мьир'а,
Варт'ока Сасуни пе дьлбар бэ...“

139. ДЭЛИЛ

Дэлил, ле, ле дэлил,
Дэлиле, ле, ле.
Т'ав ль мьне, т'ав ль мьн.

Дэлил диле, кэвьм, кэвьм,
Кэва бэр мэ'рие,
Кэвьм, кэва бэр башок,
Фьр'и дани т'эрquша мир сэр биоке.

Р'ожа мэ дэрк'это лаве щара,
Шэwq шэмала хwэ да п'асура мира сэр бэ'ара.

Р'ожа мэ дэрк'это фэна бэре,
Дэлил, ле, ле дэлил,
Т'эw ль м'ьне, т'эw ль м'ьн.
Дьре диле, дьре диле,
Wэрэ м'ьле апе гьртын,
Ава Мураде дэрбазк'ьрн.
Дэстэк к'ьнще р'эш ле к'ьрн,
Дэсте м'ьн у мире мале жь нэв к'ьрн.

140. ЛЕ, ЛЕ

Ле, ле, ле, ле, ле,
Бэжна тэ дара гөлейэ,
Qьр'ка тэ qьр'ка qазейэ,
Синг у бэре хэлqе дэлал
П'уртэqала Урфейэ,
Щьлде Акьлейэ,
Севе Артаметейэ,
Мэна чьлан к'ануна сэрэ
Дь дэсте нэхwэш у т'аwиада
Дьчэ у тейэ.

Ло, ло, ло, ло, ло,
Стере ль э'змана чэндьн,
Көл,хэм дэрде м'ьн э'вдале н'эв чэндьн,
Ль ба к'эшае эрмэнийа,
Мэллэки м'ьсьлмана,
Мр'льмэки щ'уйа
Наенэ хwэндьн.

Ле, ле, ле, ле, ле,
Нэре кэч'е тō хатуни,
Тō гавэке wэрэ сэре хwэ дайнэ
Сэр чока м'ьн э'вдали,
Ль ба м'ьн р'уни,
Иа натийэ сэре м'ьн у гэwра м'ьн,
Нэе сэре п'ирока у хэсэрка
Бэк'ьра у шехдōда,
Чьqа мэрьве меркōжи,
Жьыр'эванди у хундари хуне.

141. ЭЛЕ КЫНЕ

Эле Кыне!

Хэма нэка, хэм хравьн,

Гёла бычын,

Бра сосын дэвса р'авьн,

Пазн-мрэдэра мын тэва жор хальце алэм кырийэ,

Жер бы э'вда батал навэ.

Ле, ле, Кыне!

Бажна хэлце т'ели дэлал бы дерэйэ,

Дерэ дерэ бы зедэйэ,

Кёлмал р'амусанэке нэфса щане мын к'эрэмкэ,

Дыйа аг'ьрдэврэ, бе фэйдэйэ.

Ле, ле, Кыне!

Шэ'ра сэре тэ гранэ,

Мын н'эйрана р'ишне шэ'ре гёл баданэ,

Ле, ле, Кыне!

Бэреда мере к'оти жыне хвэ бэрданэ.

Ле, ле, Кыне!

Шэ'ра сэре тэ гэвэзэ,

Мын н'эйрана р'ишне шэ'ре гёл дыбэзэ,

Р'амусане нэфса щане мын к'эрэмкэ,

Дыйа аг'ьрдэврэ, мьрын фэрзэ.

142. ЭЛЕ ЩАНЕ

Эле щане!

Мала бажна зэрийа һане һежа ль вьр бу, ньзам к'ане,

К'ава мын мәшийа дык'ане,

Мэмык бырьнэ фротане,

Мын сонд харийэ бы қёране,

Зэр мэмыка быкым қане.

Тё һын қэнди, һын шэкьри,

Чь бу пырсэк мын тэ кьри,

К'ав хэйидийэ we дыгьри,

Тё һын қэнди, һын шэרבэти.

Чь бу пырсэк жь тэр'а готи,

К'ав хэйиди, мал дэрк'эти.

* * *

Ойо, йо, ойо йо, ойо йо...
Сэйране, мьн хōлама тэ вн дэви,
Сингэ бэре Сэйрана мэллэ Муса
Нолани бэлэкие бэрфед йэк шэви,
Әме һэр'ын щәм шех у п'ире эздийа,
Малед сōрмана, к'әшише бь дера,
Чька сингэ бэре Сэйрана мэллэ Муса жь к'ер'а
дык'әвә.

Ойо йо, ойо йо, ойо йо...
Сэйране, тэ ль дэва ль готья,
Сэйрана мэллэ Муса һатийә п'әр'е гōнда
К'ър'ине фьротане...
Дә йо, йо, йо, йо, Сэйране...

143. ЭЛЕ К'АВЕ

Эле к'аве, сәр кание, сәр кание,
Мьне әшәрәт кьрийә бь т'лие,
Қышә, хравә, дьле мьн к'әтие.
Әзе дыкьм хәлге т'ели дәләл бьр'әвиньм,
— Лавько, қөрба, мьне сондәк харийә т'бщари наем
сәр һевне.
— Эле к'аве, әз нәхвәшьм, нәхвәше ван орхана,
— Әзе лавьке хвә хайкьм дане ва бәрана.
Оло, лавько, тō шанша мэк'ьшинә,
Әзе лавьке хвә р'акьм р'ожа р'амусане.

Қына мьн го: „Лавько, қөрба,
Шех у п'ире мә қайл навьн,
Льве — зә'ф гōнәйә, әм к'ьривьн“.

144. ГӨЛЕ МӘ'РУМЕ

Гөле, мә'руме!
Ч'йа бльндә, р'е дь бәр'а,
Соргөл сәрын һа дь сәрр'а.
Дә бра дьл һ'әрамбә сәр дьләке мьн у тәр'а.

Гөле, р'эбэне!

Эзе нэ ль вьрм, нэ ль вемэ,
Эзе т'эви тэ'вика, тэйрока бһаре тэ'ви бемэ,
Эзе жына шыдоки, п'исмере к'отимэ,
Доста мере чемэ.

Гөле р'эбэне!

Ч'йа бльндэ, тэ навиньм,
Чьра бльнд фьр'им, алчах к'этым,
Гөле р'эбэне!
Ч'йа бльндэ һайле
Тэ набиньм,
Э'вдале, сөргөл сорбунэ нақэтиньм,
Эзе дәсте хwэ жь тэр'а к'ламе қэдимн һа бьхуньм.
Дь сэр ч'э'в у бруе бэлэкр'а ль wэлате қөрбэтинда
т'о ч'э'ва сэр ч'э'ве тэр'а һаһ'эбиньм.

145. K'AWA MЫH

K'awa мын сэкьнийэ бэр қэфәсе,
Шебьске хwэ дайэ бэр мәқәсе,
Эзе дьхwэзъм жь де у баве бьхwэзъм,
Һәрге бь п'аки, щамери да — да,
Һәрге нәда, эзе бьр'эвиньм бавежъм wэлате
Қақьзмане—Qәрсә.

K'awe, к'өбаре, эз йар-йар нақъм ща жь тэр'а,
Тө т'ор'и, хшими, пьч'уки нэзани,
Төе сбе һәр'и чоле хэбәрди жь һәвал-һогьре хwэр'а,
Wэлэ шәрмә наве мын у тэр'а.
Авчйо, авбалан, эзе дәсте шебьске ше к'этымэ қире ве
қәдае.

146. WӘЙЛЕ НӘНЕ

Wәйле нәне, wәйле Нәне, wәйле Нәне,
Һ'але мын нэ т'о һ'алэ,
Коне Фәрһ'о ль қәрп'алэ,

Мала вана бе п'эргалэ,
Чумэ йале мале,
Нэна мын нэ малэ.

Вэйле Нэне, вэйле Нэне,
Нэна мын сэкьнийэ бэр шэваге,
Чедькэ нэхше горе —
Ника саге,
Мын һ'эйране т'ор'а р'эшэ — бэр хэлэге.

Эзе дыкым Нэне бър'эвиньм,
Бвьмэ мала Щевэ ве т'ьваге.
Вэйле Нэне, вэйле Нэне,
Р'эбэн һ'але Мьһ'о т'эне.

Нэво, Бро к'этьнэ дэрде хвэ кавьр'а,
Эзе дыкым Нэне бър'эвиньм,
Бавемэ мала Щевэ,
Хвэ бавемэ бэр бэхте к'ома кӧр'а,
Вэйле Нэне, вэйле Нэне.

Һ'эсэн аг'а, аг'е эле,
Ве дыгэр'э ве т'ьмт'еле,
Эзе к'этьмэ дэрде хвэ ви дьли,
Нэво, Бро к'этьнэ дэрде хвэ к'ьһ'еле.

Вэйле Нэне, вэйле Нэне,
Синэка һ'эсьнийэ ве бы чимэ,
Т'аса ава канийанэ сар быдэ вэзи т'имэ,
Эзе дыкым Нэне бър'эвиньм,
Бвьмэ мала Матонге һ'экимэ.

Вэйле Нэне, вэйле Нэне,
Мэчэ гели, гэлисое,
Һ'ьрч'а гэли чьдайи ное (бэд).
Нэна мын дэре мале.
Данийэ красное.
Эзе дыкым Нэне бър'эвиньм,
Бэре хвэ быдьмэ Гэрмашьве мала К'эле Исое.

Вэйле Нэне, мэчэ гели,
Шэ'ра гэвэз мэкэ хели,
Тӧе ве дьчи, мын дьһели,

Вэйле Нэне, вэйле Нэне!
Гонде Ходое Р'эшо we бь т'озэ,
Эзе дькым Нэна хвэ бьр'эвиньм,
Бьвм мала Озмэне Гозо
Нэспе бозэ.

Вэйле Нэне, вэйле Нэне,
Гонде Хаде Р'эшо we бь гонгьлэ,
К'амбаха Хьнусе мьрабьлэ,
Шушэнга дьле мьн шкэстийэ,
Сэва Нэна Хьхэйда,—
Т'ощар-т'ощар нащэбьрэ.

Вэйла Нэне, вэйла Нэне,
Дьло дькым, дьло навэ,
Бра мала Н'эсэн аг'а, Смие Слова т'эв хравбэ,
Нэна мьн сонд харийэ,
Көр'е Щэве Гэпор'а сьрман навэ.
Вэйле Нэне, вэйле Нэне,
Сефил Н'але Мьн'о т'эне.

147. ЭЗЕ ЧУМЭ ДЕРСЬМЕ

Эзе чумэ Дерсьме ван мэчита,
Тэ'ве дайэ бэжи бала р'ында, ч'э'вр'эша, ван бэдэва
дерэ чита...

Эзе жь тэйранэ, тэйре р'эшм,
П'эр' у қанате мьн шкэстьнэ,
Сэр сура Диарбэк'ьрер'а нькарьм не бьфр'ьм, не
бьмэшм.

Көр'о, хэрге тō мьн дьхвэзи,
Вэрэ мьн бьхвэзэ.
Хэрге тō мьн нахвэзи,
Мьштэри дь мала баве мьнда р'унышьтнэ:
Хазгинне мьн сэдущэшн.

Эзе жь тэйранэ, тэйре һ'өр'ым,
П'эр' у қанате мын шкэстынэ,
Сэр сура Диарбэк'ърер'а нькарым не бьмэшьм, не
быфр'ым.

Көр'о, вэрэ мын бьхвэзэ,
Һ'эки мын нэхвэзи,
Хазгини дь мала баве мында р'уныштинэ,
Мыштэрие мынэ п'ър'ын,
Хазгиние мын сэдушэшьн.

148. ЗЭРИЕ МЭ

Зэрие мэ щер' һылдан, чуңэ аве,
Бэдэва хвэ дабу пешие,
Бэжибьльнда хвэ дабу пар'а,
Қэмэрэ шэрмокэ бун,—
Хвэ дабуңэ наве.
Эва т'эрэса минани кэводкэке сэре Элэган бе харе,
П'эр' у баске хвэ сэр мында дауэшинэ,
Жь т'озе, жь ве хонаве.

* * *

Ле, ле дине, эзе чумэ ч'йе,
Нава ван швана,
Эз һатьмэ бэр'ийа жерьн,
Нава к'омэк, к'оме р'ындан, бэжибьльнда, ван бэдэва,
беривана.

Хзема Дилбэра мын зер'е спийэ,
Нае к'ьфше жь драна,
Гэло к'е дитийэ достэк мерьвэ мал у гондада һэвэ,
К'отие мере we р'оже се щара бьк'отэ.
К'елэк-к'елэк вэлгэр'инэ,
Бькэ малэ мале ван щинара.

Һа һо Дилбәр,
Әзе чумә ч'не,
Ч'һа у кәвър кӧч'ьк
Гәв һ'але мьһр'а Һе дьгьрин,
Әзе һатьмә дәшта жерин,
Сәре мьһ хӧлама бәжьһна бльһд,
Дәв у драһе тә шәкьри.

149. БЕРИВАНЕ, БЕРИВАНЕ

Бериване, бериване, бериване!
Чьма сәкьһһи дәрә һане,
Дә тӧ бажо Һәрә сәр ч'ә'ване, сәр сәрәһе.

Швано, Һәй швано, Һи швано!
Әв пьрс дәве тә, һ'әв баве тә зедә бу,
Тә ль лыһга ч'әрме гано,
Тә ль пьште кода швано,
Тә ль мьла кӧлаве швано,
Тә ль смела п'урта сано.

Бериване, бериване, бериване!
Мьһ лыһга нә чәрьхе гано,
Лыһге мьһ лыһге кондәлә, сапокано,
Пьшта мьһ нә пьшта кода шванано,
Пьшта мьһ пьшта қанш у к'ьмбәрәһо,
Мьле мьһ нә мьле кӧлавано,
Мьле мьһ мьле чӧхан у чәркәзийһано.
Смела мьһ нә смела п'уртоһге сано,
Смела мьһ смела Щәвзә бәге мирә һ'әкарано.

150. ҚЪЖЛА МӘ'РА

Қъжла Мә'ра дәве хәте,
Хәлде т'ели дәләл дәрк'әтһн дәрә мала баве,
Ч'ә'ве мьһ дит, дьле мьһ к'әте.
Әзе дькьм һсал пер'а,
Хәлде т'ели дәләл бьр'әвиһһм
Бат'ьме мала мәт'е.

Qьжла Мэ'ра дэв нэвалэ,
Бэжьна хэлде дэлал зравэ,
Сэрда ба дывэ гошэнге ве дэзмале,
Эзе дыкым хэлде т'ели дэлал бэр'эвицьм,
Шамираме мала хале.

151. Ч'ЭМЕ СИЛАНИЕ

Ч'эме, ч'эме Силание,
Хаде храб быкэ мала хизание,
Чаване лавьке мне исал н'эфт салэ быне бэр'ийа
жерин,
Дэсте хвэ гьртнийэ копале шванне.

Хэвка мын те жь эварда,
Дэст у т'лие мын шэвьтинэ ава сарда,
Н'эйфа мне жь н'эйфе те,
Wэки жьне лав бык'эвэ п'ахла мере калда.

152. ДЭЛИЛЕ

Дэлиле, ле, ле,
Дэ П'орсоре,
Мори греда, шэ'р да доре,
П'орсоре

тэ шэуны т' ршрнф юхрнф қашышр қашрны,
шны шашышр рқ шшрхрны,
дшдрш ршдфхр қархр дшрххрны¹.

П'орсоре, эварэ, мэгрэбнийэ,
Дэсте мын дава тэйэ,
Нэ дэзийэ, эшкэрэйэ.

¹ Эва пайнээ, хер у хвэши бһар бэ.

Бэрф ль ван ч'йа быһ'элэ,
Р'йа хариба вэбэ.

153. ЭМАН, ЭМАН ЭЗ Н'ЭЛИИАМ

Эман, эман, эман, эман,
Эз н'элиам жь кōла, жь дэрдан,
Жь хэман бь мьсқалан,
Бь дэрэман,
Гошт ль мьн нэма,
Дийа алэм, т'эв зэвьщи,
Эз ль нивйа бэжна тэ мам.

Зэри у эсмэр дь гōнде мэ гэлэкин,
Эзе газн бькьм, н'эмуя быщвьиньм,
Дь ханика мала баве хвэкьм,
Эзе дэри быгьм,
Эзе к'блэка вэкьм,
Эзе бьк'эвьмэ наве,
Чэндэки к'ефа дьле хвэ һьлиньм.
Эзе эве дьне—
Дь нэвал у нөгьра п'арэвэкьм.

Мала гэвэра мьн ль бэр дарэ,
Баки леда ль бэжна бльнд,
Ль к'офийа шэ'ре,
Бла хōде мраде дьла бькьра,
Ль канйа бьнйа мале,
Ль бэр қьсарэ,
Эз дькьм шэв ниве шэве пева,
Бемэ нава синг у бэре тэ қотхаре.

154. ДЭ ЛЕ, ЛЕ

Дэ ле, ле, дэ ле, ле, ле
Тэ бэжна хвэ т'эвзанди,
Жь гōлан, жь р'ьһ'анан,
Жь сосьнан, жь бэйбунан,
Жь нэргизан,
Тэ қōти данн, к'офйа зер'а,
Ль бэр шьһ'ьтанд.

Тә мала мый храв кър,
Тә коньке дәр у шинаран
Пер'а дышәвтанд.

Дә ло, ло, дә ло, ло, ло,
Стере ә'зман хлбәнә,
Бәр у мәмыке мый сәри сорә—
Быйи т'әзәнә,
Бәр у мәмыке мый нә е дәсте толаз у млазанә.
Е хорте биһа тәнә.

155. К'ОСӘДАГ'

К'осәдаг'а шәвйти we бь мьлә,
Сип'ана Хэлате пеш қабьлә,
Әзе бала хвә дьдьме,
Т'ели йара мый—
Жь мала баве хвә те—
Сәри шуштийә, п'ор'и шьлә.

Мьне го:— Кәч'е, кәлмалә!
Вәрә р'амусанәке мый ә'вдале хаде к'әрәмкә.
Го:— Көр'о кәлмалә!
Дране мый дешә,
Сурәте мыйи кәлә,
Пар ви чахи,
Шуша дьле мыйи шкәстийә,
Исал жь пер'а т'әзә буйә,
Нащәбрьә,
Хөде әга бәсирә,
Әзе нә ланқи гәде ви дәвранимә,
Әзе лайиқи хөдане смбеле нарьнщимә.

156. ӘМАН, ӘМАН... ДОМАМ ҚӨРБАН

Әман, әман, әман, әман,
Домам қөрбан!
Ч'ә'ве мый бәжна тәйә,
Гөндә, һ'әчи гава к'әва мыйи дьчә бәрәве, сәри дьшо,

К'обар-к'обар жела те,
Мын го:— Домам, қорба,
Wэрэ ч'э'ве ч'эне, мәмке р'асте,
К'оти мере хwэ быне.

Го:— Шеро, жь мала шера бэсэ р'уе мын быдэ дузан,
К'ер'а эзе чава ч'э'ве ч'эне, мәмке р'асте вэшерьм,
Нэфса һ'элали щане мера.

157. WЭРЭ ЩАНЕ, ЩАНЕ

Wэрэ щане, щане!
Һэрчьке йаре вана р'ындьн,
Дэрэще ван дэрэще бльндтьрын,
Э'мьре вана э'мьра дьрежтьрын.

Дьве, wэрэ щане, щане!
Һэрчьке йаре вана р'эшьн,
Дэрэще вана дэрэща ньмзтьрын,
Э'мре вана э'мьра кьнтърын,
Швета мэрьвэки све р'авэ,
Шэрэфе хбрини бьхwэ — не вэр'эшэ.

158. ДЭ ДОМАМ

Дэ домам, дэ домам!
Домаме қорба, хwэзла мала мә щинаре мала wэ буйа.
Орт'а мала мә у wэда шушэ, п'эницэрэ, акушкэ буна,
Гли-готьне мын у тэ кавьле гондада һа бь тэ'лдэ буна,
Хwэзыл дэве мын бьк'эта хал-хьрте синг у бэре тэда,
Бра қарп'але щане мын т'биэбуна.

Дэ домам, дэ домам!
Домаме қорбан, хwэзыл стуе мын шкэсти буйа,
Эзе нәһатама мән'эла һэрэ жорьн,
Мьне домама хwэ нэдита ль ви һ'али,
Кэсэки ходане хера кавьле гонде мәда т'онина,
Агьрэки бэрдэ ви гьнщър'и, ви қарп'али.

Дэ домам, дэ домам!

Чава эз домама мын кьрьнэ сэр гли-готьна, газыи у
лома.

Һәре домаме, щане,
Хwэзка дьле мын э'вдали хаде бьхwэста,
Бра т'озка бәрфе ,тавие барана Элэгэзе сэр
р'енга мэ һьлата.
Мыне дәсте домама хwэ бьгьрта бона эвинтика дьла.
Эме бьчуна ван щийг, ван wэлата.

Домаме щане, мыне сондэк харийэ, сонда qэсэме,
Эзе т'арка ч'э'ве бэлэк, деме гөли, ордама тэ һ'акьмне
надьм,

Домаме щане, домаме мале, домаме һ'але.
Һ'этани сэд у си qэмэ сэр нэфс у бэдэна мын э'вдали
хwэде нээнэ һәжмаре.

Домаме щане, тō йарбә,
Бра р'әбе аләме достбә,
Бра э'вде гөнәк'ар т'әв нәйарбә.
Домаме щане, домаме мале, домаме һ'але.

159. ДЭЛАЛ

Дәләл, дәләл, дәләл,
Ханһа дәләлан чи мәзынә,
Һивн жь хаде туалан дькьм,
Жь эваре һ'әһа шәбәке р'абьм,
Кәвьр сәр кәвьре нәсәкьнә,
Браһиме Т'әмо, апе Һ'әсән,
Тō бь qәwьл би,
Эз шанздә qрар бьм,
Чәнди тō саг'и р'у дьне,
Шиндоке мере мын дәwса бав у браке мынбә.

Дэлал қөрба!

Мын го:— Ло көр'ък, тө көрманщи,
Эва дө-се р'ожә дәре мала баве мын наен начин,
Хазика жь хера хадер'а,
Мыне бызанбуйа—
Тө азәпи, йан зәвъщи.

Дэлал қөрба!

Бажара һ'эзу щие ван һ'эдада,
Дэлалъке дьле мын бәре we шәбәке һат бори,
К'шанд смбел бада,
Гази дькым р'эбийа жорин, хаде тала,
Мразька мына хәлге т'ели дэлал һасъл быкә сәр дера
Чәнгәли дәрге мразә

Дэлал қөрба!

Р'ека бажара һ'эзу р'ека к'өрси,
Дэлалъка дьле мын we шәбәке һатә бори крәсе шәмәт,
дәрпе инси.

Дэлал қөрба!

Мын го:— Дәшта Бишерне чь дәштәк хвәшә,
Эз к'очәра тәмә,
Быр'әки әскәре милазьме те мәш бы мәшә,
Апе һ'әсэн тө бы қәвълби
Эз қрарбьм,
Шәш вәдәке хаде сәр щане мын к'әтьби,
Чәнди тө саг'и р'у дьне би,
Ль хвә һ'әрам дькым эл у ә'шире гран әве р'әвше.

160. ДИНО

Дино, дино, дино,

Көр'хало, дино, динийа мәкә,

Эз қизхала тәмә,

Жь ба хадеда аг'ан мә'симә,

Жь бәжнеда бе шьк у бемә'нимә,

К'һ'ела Сәрһәде тәвлә мала бабе хвәда әз бы хвәмә,

Бы дьләки, бы дө дьла сәр эт'има көр'хале хвә

бәнгимә.

Көр'хало қөрба, аз қиз нәбум,
Эз хуни бум,
Хәзаләки к'ола бәле бәлә дибум,
Кәвәки гозалә гогәрчини бум,
Бәр сика мәзәле баве хвәда р'унышти бум,
Бае Хбләе леда бу,
Һеди-Һеди жь хвәр'а шьнт'әли бум,
Бь дьләки, бь дө дьла сәр эт'име көр'хале хвә бәнги
бум.

Көр'хало, қөрба!
Мьн жь эварда пежнәки к'әти гөһе мьно,
Бәзим чумә бәр дәри—
Һатьмә бәр к'әләке,
Чум бәр шушәка җе шьбаке,
Жь мьн кьри дәнге көр'хале мьнә,
Гава дьһер'ым дәнге к'опәка деле хәлқейә,
Жь мьн кьри дәнге көр'хале мьнә,
Те дәве техә бьне нәхәба чәне—
Мьн тәньке, тәнькһ'әле,
Мьн шеринә, жь хвә шәп'алә,
Мьн назукьм, жь хвә наздарьм.
Мьн базхуwәш-бәйазә.
Шеринийа навә мьн гази дькьм,
Шәмси ханьм дино.

Көр'хало, қөрба!
Мьн сонд харийә,
Сонда җе қәсәбе,
Мә'ра хвә мере мәллә накьм,
Вәллә накьм, бьлә накьм, т'ьлә накьм.

Мере мәллә кө һәнә,
Шашке җан спинә,
Қәлпе җан т'ьжинә,
Ихтибаре җан т'өнинә,
Ч'ә'ве ч'әпе сәр хәләме дьгәр'инә,
Ч'ә'ве р'асте ль п'ог'ана дьгәр'инә,
Чи гав фәхирәк жь җи алиба бейә, дьгьри,
Се, чар зька фтаре хвә же дьстинә.

161. ФИДАН

Фидан, р'абэ бычн вэлат,
 Бэрфа сале ль мн хьлат,
 Чава йэки хери херхаз т'бнэ,
 Бычн, бежи, т'ели Фидан,
 Р'абэ лавьке тэ hat,
 Дэрдо, дэрдо, йэман Фидан.

Фидан, қөрба, мн го:
 — П'ача Фидана мн нэ т'ө п'ачэ,
 Нава орт'а мьле Фидана мн щотэк хачэ,
 Фидан, қөрба, мн го—
 Дьл кō дьла гьрти,
 Чн эрмэнийэ, чн көрманщэ,
 Дэрдо, дэрдо, йэман Фидан.

162. МЭДЭТ'

Мэдэт', дьле мн назэ-назэринэ,
 Эзе ве сбе дьwake бькм жь р'эбе жорин,—
 Де у баве мн хере ль дьнийэе қэ нэбиньн,
 Дьле мн нав h'эфт салиеда хорте мал дь гōнда hэбу,
 Эз нэдамэ.

Дэсте мн гьртийэ дайэ к'оти шидоке мера,
 h'эйани эваре сэр тэндуре р'уныштиё,
 Швэке ль т'эли-печ'не мьни балмамуди дайэ,
 Эзе нькарьм қоли зер'а бэр анийа кэвэрда чекьм,
 бьска бэрдьм,
 Wэхтэке р'авьм нава hэвал у hьгьрада сэwq у
 зэманэке
 Дьнийар'а бькм.

163. ҚОЛЫНГО

Қо́лынго, қо́лынге т'ели қир'ине!
 Ч'э'ве хwэ сәләфе сйара дьгәр'ини,
 Ә'вдале Зәйньке, чодәре бәнган у бәгләран,
 Қә сәләфе сйара бәр ч'э'ве хwэ навинә:
 Ә'вдал әзъм, Ә'вдал, әзъм,
 Әзи коръм, бәләнгазъм,
 Дәсте хwэ диwара дьгәр'иньм.

Го: Кәч'ьке, бәжна тә та р'ьһ'ана тәр'ә,
 Сәре тә дыһер'ьм к'офнкә кьнә, гьловәр'ә,
 Фәләка һатйә сәр Ә'вдале Зәйньке,
 Т'о щара тә жи вәнагәр'ә.

Бе — Ә'вдал,
 Әз сәкьним бьльндщия,
 We бәр gōhe Ә'вдале Зәйньке,
 Хәшә-хәша авед ч'ә'вканийа,
 Кәсәки хәдане хере т'өнә,
 Дәсте Ә'вдале Зәйньке бьгьрә,
 Бьвә бәр зһарәта һәрдо ч'һа,

Ә'вдал го:
 — Қо́лынго, тә чьма ве эваре,
 Бәхте мыр'а ва қир'инә?
 Қо́лынг го:
 Ч'э'ве тә корьн,
 Қам-қанате мьн шкәстинә.
 Ә'вдал го:
 — Wэрә, әм дәке бькьн бәр р'әбе жорьн,
 Бәлке ч'э'ве мьн саг' бькә,
 Қам -қанате тә быщәбринә.

164. Ә'ВДАЛЕ ЗӘИНЕ У ШЕХ СЬЛО

Шех Сьло го:
 „Иро се р'о, се шәвә,
 Ль һ'ьзура Ә'вдале Зәйне—

Бра т'ощар кэс нэбежэ—
Эз дэнгбежым“.

Э'вдале Зэйне готэ шех Сьло, го:
„Р'астэ, хэбэра тэйэ,
Бэжна мынэ нэ кьнэ, нэ дрежэ,
Гар'ьһ'ана дэв гэлиһ'анэ,
Вэхта хвэда т'эзэ дьгыһ'ижэ“.

Го: „Гэли щмаэ'т, жь бона хаде һун шыһ'ад бьн,
Иро се р'о у се шэвэ,
Шех Сьло чока хвэ дайэ—
Чока Э'вдале Зэйне, р'уныштиё, пер'а дьбежэ“.

Э'вдале Зэйнёке го:
„Эз Э'вдалым,
Э'вдале Зэйнемэ,
Гёла говандамэ,
Дэнгбеже Зор Э'ло Мэмэд п'ашамэ,
Ашьде дийа дэрэвиньм,
Гёла сйарамэ,
Ч'ич'эка говандамэ.

Дидэнэ, хвэш Дидэнэ,
Дэнге мын жь дэнгбежар'а,
К'ьтукэ, заре мын қэлэмэ,
Р'астэ Э'вдале Зэйне һатйэ вэлате э'щэм,
Кэси кё һ'эзура Э'вдале Зэйне бежэ, т'өнэ,
Е кё р'уни бежэ, һэр ашьд зедэкэ“.

Шех Сьло го Э'вдале Зэйне, го:
„Зозане Таһархан Элэгане дь фезеда ч'йанэ,
Бьнат'ареда р'е у дьрбе калиске дь э'щэманэ“.
Шех Сьло готэ щмаэ'те:
„Жь бона наве хаде һун шаһ'эд бьн,
Пар ви чахи гонде мэ дэ'ват бу,
Эзе жь һэспеда к'этьмэ,
Щотэ драи жь дэве мын пэкийан“.

Ө'вдале Зэйне готэ шех Сьло, го:
 „Тō шехи,жь ощаха шех Бэк'ьре сорн,
 Дэнгбеже Сōле Муса аг'айи,
 Тэйре сор мьле физан у хортани,
 Р'астэ, готына тэйэ—
 Зозане Таһьрхан Элэганын фезеда ч'йанэ,
 Бьнат'ареда р'е у дьрбе калиске э'щаманы,
 Го, гәли щмаэ'т, жь бона хаде хун шьһ'ад бьн,
 Эзе ве эваре йәке биньмэ сәре шех Сьле,
 Т'ō щарике кәси нанийэ сәре гбре ч'йан“.

Шех Сьле готэ Ө'вдале Зэйне, го:
 „Бәжна тэ нэ кьнэ, нэ дрежэ,
 Тар'ьһана дэв гәлиһанэ,
 Wәхта хwәда т'эзэ дьһиңжэ,
 Го, гәли щмаэ'те, диса жь бона наве хаде, хун
 шьһ'ад бьн.
 Иро се р'о, се шэвэ,
 Ль һ'ьзура Ө'вдале Зэйне—
 Бьра т'ō щар кәс нәвежэ—
 Эз дэнгбежым...“

165. WӘЙЛА

Wәйла дине, wәйла дине!
 Шэ'ра сәре мьн гранэ,
 Р'иһне шэ'ре гьре баданэ,
 Эман, гōнди щинарно—
 Һәрчке орт'а дō дьла, чар ч'э'вада хәбәр бьдэ,
 Һам бе динэ, Һам бе иманэ,
 Wәй, wәй дине...

Wәйла дине, wәйла дине,
 Wэрэ Шаме,Шам шурэте,
 Эман дине, эман дине,
 Мьне т'эрәсе р'ожа р'ожи гьртийэ,
 Р'ожка чара бемэ э'йде э'рафэте,
 Эман гōнди, щинарно,
 Һәрчке орт'а дō дьла, чар ч'э'вада хәбәр бьдэ—
 Балки мала баве wan һәр'э бәр мират'е.

Вэйла дине, вэйла дине,
 Мыне шэрэк к'ър'ийэ жь Мадане,
 Мыне сиусе қорыш данэ р'ишине шэ'ре хур бадане
 Дьбе гэдэ лавке мын нэзанэ,
 Нэзанэ т'эр'—т'ылфэте р'амусане.
 Вэйле дине, вэйла дине...

166 ЛАВКО ЩАНО

Лавько, щано, сола бехэ, меса вэре,
 Әвинтийа мын у хэлге дэлал нэмайэ вэкэ авинтийа
 бэре.

Лавько, қорба, нэзам тō к'афьри, йан һөр'бми,
 Занда мори мрщан бэр сэре тэ қэр'ьми,
 Сала исал хэва шэва мын һэр'ьми.

Лавько, щано, дō стерк дэрк'этыэ һе р'о һэйэ,
 Вэки тō дэст бөбөхтийа нэки — йэкэ мынэ, йэкэ тэйэ.

Лавько, щано, ишэв шэвэ, шэва мынэ,
 Тō орг'ане һылдэ, вэрэ бынэ,
 Әме сбе р'абын—
 Йан гьртыэ, йан кōштыэ,
 Йане фэрмана сэре мынэ.

167. БӘЖНА МЫН

Бәжна мын, назьке, та р'ьһ'ана шэнгэ,
 Сурэте мын бсанэ нот'ла һәрмуше пэ'нгэ.
 Синг у бэре мын бсаньн,
 Нот'ла т'эхт у п'ае К'өрдстане,
 Исал һ'эфт салэ, данздэ қр'ала ль сэр қал у шэнгэ.

Бәжна мын назьке, та р'ьһ'ана тэр'э,
 Сурэте мын бсаньн—
 Нола һива чардэ гловэр'э,

Синг у бәре мьн бсаньн,
Нола т'эхт у п'ае К'өрдстане,
Исал һ'эфт салә даздә qr'ала ль сәр қал у шәнгә.

168. ИАР ЙЭМАН

Иар йэман, сэд шар йэман,
Тә ль сери шарә һ'эфсанә, һ'эман,
Шарә һ'амуди қәтйан,
Гольк р'иши пева нэман.
Т'эләсе, т'эләсбаве,
Тәе әз кьрмә қуми дори ч'эман,
Тәе әз кьрмә п'әп'уке сәр кәләман,
Тәе гоште щане мьн һ'әландийә жь дәрэман,
Гоште мьн һ'әлиһа,
Һәстунге мьн ә'вдале хаде т'әне дьман.
Тәе әз кьрмә мә'сики поз бь хзем,
Бәрдамә гола Хәлиле Ә'вдъл Р'әһ'ман,
Тәе әз баркьрмә барә гран,
Тәе барә мьн дайә кәлә Окәләда хоп'ан,
Әз ә'вдале хаде вәстийамә,
Һ'ал у һ'ьшум мьнда нәма.

Т'эләсе, т'эләсбаве,
Бәрәда дьвежьн, жьнә ль бебәхтн,
Һәвал-һогьре мьн у тәва бунә хөдане әсмәр у дилбәрә,
Әз ә'вдали хаде, диса һ'алә хвәда бәсә дьмам.

* * *

Мали гөндино, һәвал-һогьрно!
Һәрча орт'а мьн у Эма Һ'амода хәвәрдә,
Бра мала ви маланә дәрбә,
Т'ьжи мә'р у мышк, дуп'ышке ль сәр зәрбә,
Бра бука малә т'ьме-т'ьме ль стәшърбә,
Бра қиза малә һ'әфтсалиһа хвәда зьки ль бәрбә,
Бра шаһьле малейи мьрибә,
Малхве малейи бәр мәзәлбә,
Хөлә-хөлә қазйан у мьфтийан һа ль сәрбә.

Эме, кѳлмале!

Эзе чумэ Сука хопан ль дэви гэлийа,

Бһара мэ те зарэ-зарэ мийанэ, бэрха,

На вэлэ те р'эґа-р'эґе гэт'ьрчийа,

Эз э'вдале хаде мэшийамэ — р'амусане Эма һ'эмо
һ'ьнаре р'уйа.

Эз э'вдале хаде шестушэш нэрдwane готына готийа

һьлк'ьшйам,

Мьн, э'вдали хаде, дэсте хwэ авитэ баґе р'эшгѳлийа,

Һежа дэве мьн э'вдале хаде гьһишт хала бэр бѳрийа.

Сурэте ве деле бса ширьн бун,

Си у се драге дэве мында дэрбэке дьһ'элийан.

Эз э'вдале хаде кэл дьбум, к'этым сэр даре гопалайэ,

Qѳдум чоке мында т'ѳнэбун, эзе р'абума шп'йа.

169. WЭРЭ ЩАНЕ

Wэрэ щане, wэрэ щане, щане,

Щани, щане, ле ле, щане!

Щане мьн һ'эйрана щане тэвэ.

Ло, ло гэдэ!

Бра хаде нэкэ т'ѳ тэр'а,

Щани, бэр мрази,

Щано, щано, щано гэдэ.

Ло, ло гэдэ, хэма нэкэ, хэм хравьн,

Хаде йэкэ, we мьн тэва дэргэ вэкэ,

Щано, щано гэдэ.

Ло, ло гэдэ, wэрэ ве сбе шэбэґе

Эме һэр'ьн ба хаде р'эби алэме,

Дэ бра хаде к'опэке мере мьн быкѳжэ,

Бра щане мьн һасьли щане тэкэ.

Ло, ло гэдэ...

170. ЛЕ КӘВЕ

Ле кәве, ле кәве, ле кәве!
Р'әwana р'әнгин бь qöбәйә,
Сәре т'ьлйа бьскани бь һ'әнәйә,
Шöнәде мера мери тәйә.

Р'әwana р'әнгин we бь мьжә,
Ч'ьвике сәр һелина хwәда дьһеньжә,
Һәрче ор'а дö дьлада, чар ч'ә'вада хәвәрдә,
Хаде ә'зизе бәр дьле wan бькөжә.

Р'әwana р'әнгин дь гәрмеда,
К'оти шöнәдәе мера we конәки р'әши-р'иши вәгьртийә
дәви р'еда,
Мина мә'рәки р'әши қальки п'ашла кәwa гозалда,
Кәwe щане, мер һ'әйране.

171. ЗОЗАНЕ БЬЛЫНД

Зозане бьлынд Әлөгәзын.
Эла мә гранә, пайиза дак'әтийә дор Әрәзә,
К'әwe, п'екьрына тә гизмәйә,
Р'евачуйина ве кöлмале чаргошәйә.

Сайи спийә,
Сайи шәве,
Тә сингбәләкийа дәв нәqәбе.

172. ЭМЕ

Эме, кöлмале, йари—йәман!
Се щари йари-йәман,
Тә ль сәри һәбу шә'ре һ'әмуди,
Шә'ре һ'әмсае у һ'ьмае,
Шә'ре һ'әмуди қәти:йа,

Гольк у р'иши нева нэма.
Тэ эз h'эландьм,
Бь мьсчала, бь дэрэман,
Тэ эз кьрм қуме дэви ч'эман,
Тэ эз кьрм пэпуки сэрн кэлэман,
Тэ эз кьрм мэ'сики поз бь хьзем,
Бэрдам голе Хэлил Ә'вдьлр'эһ'ман,
На вэлэ, тэ эз кьрм,
Һестьрэки хэрэман,
Тэ эз бар кьрм бари гран,
Бэре мьни дабу Искэла Һерап,
Эз вэстийам,
Т'о h'али ль мьнда нэма—
Һэвал у һогьре мьн у тэ зэвьщин,
Бунэ хайе эсмэран у дилбэран,
Эзе ль һивика щане Эма h'эмо мам.
Ше у шебьске тэйн зрав,
Т'унцькэ мэрэскьри—
Мамэ бсан.

Эме кёлмале!
Чумэ сэр Бышат'е дара биһан,
Чумэ һовака шэвьти,
Ль мьн хар бубун—
Сийа дара сыпьндара h'эвлне.
Чумэ Сэрука к'амбах,
Ль мьн те т'ьхк-т'ьхка эшэкчийан,
Чумэ бажара Р'ьһ'ле,
Щне енгизэрийа,
К'орта Сьруца шэвьти,
Ль мьн те һокэ-һока швана.
Дэрбазбумэ Берашуке,
Ль мьн те щир'ине се қэйка,
Сездэ гэмийан.
Чумэ Ә'йнт'аба шэвьти,
Щн у мьск'эне қазн-муфт'ийа,
Чумэ К'ьлисе,
Щн у мьск'эне ор'эспийа.
Дэрбаз бум h'эмс у h'эмае,
Щне шэ'ре h'эмудийа,
Щне мьск'эне бэрхан у мийан,

Дак'этым бажаре Н'элэбе,
 Мәһ'әлә т'урк'ан у ә'рәбан,
 Лы мән дәрк'этын қолә зәрийан,
 Йәки сәре хвә данибу,
 Финюки османлийан,
 Йәки сәре хвә гредабу—
 Шә'ре Н'әмудийан,
 Жы пар'а снүсе р'иши бәрдабу,
 Сәр һольке зәр панийа.
 Гәли гөнди, малин у щинара,
 Һунә т'ө газыи у ломан жы мән нәкыи,
 Мые дәст авитә бақә р'әш гөлийа,
 Әвн бе бавә нола кәваньк ләбутийа
 Бы сәр мында дьтәвнийа,
 Мые р'амусанәки стәнди,
 Жы һ'әнаре р'уйа,
 Нола сәрики шәкьре Әнт'әкйа,
 Сәр дәв у драңе мән һ'әлийа.
 Әзә хортәки чардә сали бум,
 К'этым сәр дарә гопалийа,
 Бы се сьһ'әта нькарьм р'абьм п'ийа.
 Гәли гөнди, мали, щинарно,
 Гөне мән, де у бавә мән дь стукә вәдабә,
 Р'ожа кә әзә бьмьрьм,
 Т'ьрба мән чекыи нава һәрчар р'йа,
 Р'ож жы р'ожа
 Дьбә ширқина дарә т'әшийа—
 Әмә те у дь сәр мыр'а
 Дәрбаз дьбә, дьчә берикә мийан,
 Әзә вә шуида газыи хаде бькьм,
 Р'абьм сәр п'ийан,
 Дәст давам бақә р'әш кәзийан,
 Дьчым р'амусана Әма Н'әмо.
 Р'амусана Әма Н'әмо
 Надьм бы һ'әмнийан.

Гәли гөнди, мали, щинарно,
 Дькьм хәбәрәк, готыиәк бьвем,
 Т'әмам бьбен — амин, бьмбарәкә.
 Һәрчи кәси навбәйна, һәрдә дьла нәмамикә,
 Малә ви жы малайи дәрбә,

Коне бабе ви —
Тъжи дѡп'ышк у маре зэрбэ,
Пы'уке мале ль бэр мэээл бэ,
Мэзыне мале, хѡлэ-хѡла
Qазн, муфт'иѡа т'ым ль сэрбэ,
Буке мале т'ымн-т'ымн ыстурбэ,
Qизе мале жь h'эфт салан
Weда зык ль бэрбэ,
Һэрчи же бьминэ,
Шэве чьлан у к'анунан,
Сэре ч'ѡе Qэрэждахе
Шэвэдэрбэ.

Пари Эма мын, йари лэwанде,
Тэ сэрн qэр'ымн жь гѡльк у гѡлбэнде.
Жь хера хадер'а—
Эзе бьбума мэллэки данздэ ѡлми,
Мыне р'оже се щара
Сэр т'ахьме синг у бэре тэ бьханда.

Эме, кѡлмале!
Тѡ нэ кьин, эз тэ хайкьм,
Нэ дрежи—
Эз пэзэкэ Шами—Һ'элэби бьк'ьр'ьм,
Ль бэжна тэ к'ѡбар-щьндикьм.
Тѡѡе жь мыр'а нэбуйн
Шэ'лварэки чѡх,
Тэ ль хwэкьм,
Жь мыр'а нэбуйн пыштэки Трабизони,
Тэ ль пышта хwэкьм,
Жь мыр'а нэбуйн—
Чэкбэндэки османли,
Тэ ль мыле хwэкьм,
Жь мыр'а нэбуйн шэ'рэки Һ'эмуди,
Тэ ль дора сэре хwэкьм,
Жь мыр'а нэбуйн кэвнэки к'ьт'ан,
Гарма һавине дэст у р'уе хwэ бь тэ паqьжкьм.
Жь мыр'а буйн э'ѡнэки э'ѡна Һ'элэбе,
Сэре сбе р'абьм, дэст у р'уе хwэ бьшом,
Ль тэ мезэкьм.

Тѳе жь мьнр'а буйн севэки Мэлэт'и,
Эзе тэ бь к'ерэки Мэр'аши чар п'эрчэкьм,
Р'ожэки жь р'ожийа р'эмэзане
Эвар бь эвара,
Фтара щане хвэ бь тэкьм.

173. НАЧЬМ ШАМЕ

Начьм Шама Шэриф бь зэйт'унэ,
Начьм Диарбэк'ьра шэвьти бь зэйт'унэ,
Н'эвли н'эвша щамие ве бьдърдьшунэ,
Осман п'аша, к'этьмэ бэхте тэ,
Тѳо мьн дьгьри,
Бьгьрэ, техэ қэйд у зиданан,
Наве ль бажара Бэг'дае—
К'урэ-дурэ, сэбра мьн нае,
Чунк'и бе т'эльфи у бе қанунэ,
Тѳо мьн дьгьри,
Бьгьрэ, техэ қэйд у зиданан,
Мьн бавежэ бажаре Мердине,
Мала Каро,
Зэрие мала Каро,
Гэвр у р'ьнде мала Каро,
Бь чар т'ахьмын, бь чар щинэ,
Йэк же эсмэрэ, йэк зэринэ,
Йэк зравэ, хвэ дьмэшинэ,
Т'ахьма н'элим Хатуне
Навда бьрьишинэ,
Гэрдэне ван бистучар т'линэ,
Ль пышта ван чьлучар кэзинэ,
Синге ван спинэ,
Сэре мамыке ван сорэ сьмавшинэ,
Щьл у лбасе ван испьн'инэ,
Красе ван этлэсинэ,
Бьн красе ван қѳтнинэ,
Позе ван бь хземьн,
Щоте гѳһаре ван зер'инэ,
Н'эму ль бьн дэсте ванэ,
Тэйре Симьр' сале царэке

Кō жь быне бәр'не дьфьр'э,
Qэсти wан дькә,
Те у дьлэзинә.
Һелина хwә ль алие мала Каро датинә.
Гава дьһер'э һ'әлим Хатуи жь weва те,
Софи, qэрәwаше we ль бәринә,
Әw тәйр һәйә чьл у басә,
Һ'әлим Хатуне дьнәхьринә,
Ә'wр-хьмамәк сәр ч'әве wи дьгьрә,
Иди сурәте we набинә,
Әw тәйр бь we дитьне,
Фьр'е хwә дьwәшинә,
Мала һ'әлим Хатуне начә дурә.

Тәйр кō тәйрә,
Гава ч'ав ль һ'әлим Хатуне дьк'әвә,
Гоште wи дьһ'әлә,
Һәстүе wи дьминә,
Әман у йәман.

Мьн пьрси жь ьльман, мьлэт'ан,
Гьбран, һ'ьрч'ан у щьнәwьран,
Паше wәрдәке дәве ч'әман,
Жь мьнр'а кәси пьрса һ'әлим Хатуне нәда.

Әз чум щәм тәйре Симьр',
Кō бь дитьна ч'әве хwә дитбу,
Мьн же кьри зари у йәман,
Мьн го:— Сальхе һ'әлим Хатуне жь мьнр'а бькә
бона хера хwә.

Го:— Фьр'... инсан әwә бәни инсан,
Һәрке тō сальхе һ'әлим Хатуне жь мьн дьки,
Бь дәв нае готьне әw
Дәwр у һ'әйам...
Чумки һ'әйа мьн щьл у лбасе we нәхьшанди,
Ль сәр ч'әве мьн гьрти ә'wр у хьмам,
Иди мьн сурәте we нәди т'әмам,
Әркә тō аqьлмәwшути,
Жь сәд готьнан һьлдә йәк к'лам,
Әркә нә аqьлмәшути,
Һәр'ә щәм альмәки мьнт'ьһи,

Кõ чъл у чар õлма хõндьбõ,
 Ён жь зәһәр у бат'һийан,
 Жь тәр'а сальх бькә,
 Бь дәфт'әр у қәләман".
 Әз гәр'һам чар қәлбе дьһйәе,
 Чумә ғи али щәмие навин,
 Мьн ди дõ альме мьнт'һһи сәкьһи бун
 Қõран дьхвәндьһи ль п'һйа.
 К'ьтебан мьщәләте,
 Ахьрәте һурийан.
 Ёәки го:— һури, го, һәнә,
 Ёәк жь сағ'ан,
 Дõдõ жь мьрийан,
 Мьри кõ һәнә—
 Ёәк — Сьти, йәк Зинә,
 Ёа сағ' һ'әлим Хатуна,
 Әв ль бажаре Мердина,
 Бәлк'әм ә'мьре ғе—
 Бист у пенш сал т'õһһиә,
 Ёежа Сьти у Зинә.
 Ль ахрәте һивйа ғенә,
 Ёди льпьти, ғе льпьти,
 Ёызаньм р'ьсқ у қьсмәте чь мәрийанә.
 Дисан бирьһи һ'әлимә,
 Ик'ьһи Сти,
 Ущьһи — Зинә.

174. ЛЕ, ЛЕ МӘДЕ

Ле, ле, Мәде, ле, ле, Мәде,
 Дәре мале мә бьһер' ғе бь мьлә,
 Пьшта мале мә бьһер' ғе бь мьлә,
 Мәда мьн ғе сбе мал дәрк'әтиһә,
 Ч'ә'вә бәләкьһи, сурәтә сорьһи, дәви к'әнә,
 К'ок'е гõһиһа һа бь шьльһи.

Қõлмәле , тәе пар на перар, р'амусанәке һәфса
 щәне мьһи дайә,
 Ёәлә тә'ма дәве мьһә,
 К'ок'а драһе мьһи кõлә.

Паре йэман, кэч'е кѳлмале,
 Агьре кѳле мала баве к'эте,
 Тэе эз н'эландьм мьсқала-дэрэмана,
 Гоште мьн н'элйа,
 Нэстѳе мьн нэма,
 Тэе эз кьрьмэ былбыле сэре кэлэма,
 Тэе эз кьрьмэ қуме дора ав у ч'эма,
 Нэвалэ мьн у тэва зэуьщин,
 Бунэ хайе эсмэран, дилбэран, хэзалан,
 Эзе кал бум,к'этьмэ сэр дарэ гопалан—
 Нивйа тэ мам.

175. ДЭЛАЛО, ДЬЛЬКО

Дэлало, дьлько, эздйо свько, мьн н'эвандо,
 Бэр дьле мьн э'вдала хвэдеда н'ьнаре
 н'ьнаре дэшта Р'эwane,
 Хѳре калан у пиран бе дэндько.

Мьне н'эфт қальб савун ньлданэ чумэ сэр ч'эме
 Мураде,
 Гѳжэ-гѳжа ва ч'эманэ мь ч'ькйанэ,
 Гѳр'э-гѳр'а э'wранэ, мьн борйанэ,
 н'эфт қальб савун сэр печ'не мьн э'вдала хвэд
 машйанэ.

176. БЕРИВАНЕ, ТЭ ЛЬ ПЫШТЕ

Бериване, тэ ль пыште ве к'эмэре,
 Сэре мьн қѳрбана бэне ве бэрк'аве,
 Ше у шебьске ше бэрдайэ сэр бэне ве мезэре.

Бериване мэ мэшийанэ берие,
 Дерэ чита, бэжньбьльнда хвэ данэ сэр пешие,
 Беривана мьн бэжнэ кьнэ, гьровэр'э, шэрмокэйэ, хвэ
 да наве,

Пышта хуэ к'отайэ знер,
Баске хуэ дык'отэ т'озе бы хёнаве.

177. ГЭДЭ

Гэдэ, тō чь дьгэр'и ль шэвр'эша,
Дэлалика дьле мын хуэ жорда бэрдайэ
Нав хэрчар к'але ль зэвэша.
Т'ли-печ'ике хэлдэ мыни дэлал иола финщана
лиминтузе севе Ардэмете,
Мэрьв бьдэ дэсте ван т'ау'йа, ван нэхуэша.

178. ЭМ ХЭРВАЗ ЧУН

Эм хэрваз чун, бэржер хатын,
К'уча грасенаке р'асти хэв хатын,
Қбдуме чоке мын шкэсти бун,
Гр'йа дьле мын, ль хэв чун хатын.

Авр'е ве т'эрэзе ёса бун,
Миша гёлләка маузере
Дьл у наве мын һыгафтын.

Лавко, қөрба, мыне динәре ве Т'ут'әке,
Сәре мын хёлама т'ли-печ'ие бәре бэрванәке.
Дә тō вәрә сәр синг у бәре мын ә'вдала хаде р'азе,
Нот'ла к'вавә, к'ваве гоште ве вәрдәке.

Дьле мын ә'wpe хьрт хавине һешиндькә быйа Р'әwane,
На вэлэ бынат'ара Норәшине, к'е дийә, к'е бинайэ
Дари зәманада кёнде кор һелина хуэ чекә сәр һелина
гогәрчине.

Эзе кәwьм, кәwe нерьм,
Эзе к'этьмә нава Р'әwane,
Дора к'уча Абовйане һур дьзерьм,
Эзе дыкьм кәwa гозәл бьр'эвиньм,
Тьрса к'отие мера әз нәшерьм,

Лавко, қорба, крассоро, крас хвәкә,
Тō т'уицьке сәрда шәкә.
Әзе дбаке р'әбе а'ләм быкм,
Гәли һәвал һогьре дора мын бен: амин,
Диса мын қәсмәте щане тәкә.

Һ'әфт хвәзла мале мә кона буна,
Мын хәлқе дәләл һ'әфт салнеда соз у қрар һәвр'а
дабун,
П'ожмани к'әтә алие тәда, гөнәки мын т'өнәбу.

179. СӘРЕ БОҚӘТИН

Сәре Боқәтине мә зәвинә,
Лавко, дә тō р'авә к'еләндйә хвә һәлдә,
Мерг у чимане мә бычнә,
Дьчи вәлате хәриба бьзәвьщә,
Һивйә мын нәминә,
Шенйә мала баве мын дәв знерә,
Ле дьхунә шарур, бьлбьл, кәве нерә,
We щавәкә нәхере гәдә лавке мыр'а чуйә вәлате
хәриба,
Дьве: „Дәсте к'ава к'обар гьртнә данә мерә“.

Һәсне хәлқе дәләл бь чардәнә,
Һ'әфт шенә, һ'әфт қәләнә,
Р'амусане мын у хәлқе дәләл бедәра колхозе нав
һәвал-һогьра р'азгәләнә.

180. ДӘ, ЛЕ, ЛЕ, ШИРЬН ШАЕ

Дә ле, ле, Ширьн Шае!
Тō палкона чь дьгәр'и,
Дав у дәлмә нәкә һ'әр'и.

Ширьн Шае!

Дэр мала баве тэр'а hat бõһорим,

Сэр мьле р'асте, ч'э'ве ч'эпе мьн зьвьр'и.

Лавко, қөрба, дэ тө вэрэ р'амусанэке быдэ синг у
бэре мьн э'вдала хаде,

Вэки дьчи вэлате хэриба,

Бра дьле мында нэвэ кёл у бьрни.

Лавке мьн чу вэлате хэриба дэрэнги бу,

Һ'эта дэлале дьле мьн зьвьр'и—

Ниве э'мре мьн чу, п'ор'е сэре мьн спи бу.

181. ЛЕ, ЛЕ, ЛЕ, QАЗЕ

Ле, ле, ле Qазе,

Гõидо Qаза мьн қиза бь һ'эщийа,

Эз у Qаза хвэйа шэвэк шэве панза,

Дэсте бэрбанге к'этынэ к'еф у һ'энэк у лақьрдийа.

Һэрке де у баве Qаза мьн го:

„Qизе, лаво, к'ода чуйи?“

Эзе бежым: „Дае, баво,

Эзе чумэ сэр канинге—

Бэне сола мьн қэтийа“.

Эт'имо, эзе нэ Qазым,

Эзе кэвэкэ гогэрчинэ гэрдэн газым,

Р'оже бист у пенщ һ'эве шеда тэ жи

Тенэ дэре мала баве мьн, мьн дьхвэзын.

182. МЭРЭЗЕ

Мэрэзе, щане!

Дьве — синг у бэре тэ дэфт'эрэ,

Змане мьн э'вдали хаде қэлэмэ.

Мэрэзе, щане!
Һәрке йартийа мы хэлде дэлал,
Кәуа гозәл ви вәлати бәһәрийә,
Хәә we бәһәрийә,
Һәрке нә бәһәрийә
Мэрэзе, щане!
Әзе дәсте хэлде щанһыл быгрым һәр'әмә ван щийа, ван
вәлата.

Мэрэзе, щане!
Тә хәә дызани хэлде ә'мыре хәә данийә сәр ә'мыре
қизан у букаһә,
Мын ә'вдале хаде ә'мыре хәә данийә
Сәр ә'мыре тә жына мерә,
Мэрэзе, щане...

183. СБӘЙӘ

Сбәйә, сбә набә,
Һ'әфе мале мә знарын,
Дәнге кәуан у гозәлан зәләл набһн.

Гәдә лавко, мын быһистийә
Тә сәр мыр'а гьртийә йарәк,
Һәрге мын четърә — тә бымбарәк,
Һәрге мын хравтьрә—
Кәлә Муше бык'әвә мала баве тәда сале щарәк,
Ле быминә т'әк т'әфаләк,
Әв т'әфал жи тәйре Симър' бе бымежинә,
Дьл у гөрщке ви хвәр'а бьбә.

* * *

Ле вәрдәке, һа вәрдәке,
Бе хайе, п'әр'бәләке,
Тәе һелина хәә чекьрийә дәре дора ве к'бләке,
Т'әне стәе мын харкьрийә қасьде мере фәләке.

Фэлэке, тэ ль мьн һа кър,
Тәе тэйре хвэ бэрдан—
Р'эфе мьн бэлакър,
Һәрч'а дост бу—
Дьле вана саркър,
Тәе дьле джмьна ль мьн шакър.

184. ХЭЗАЛ, ХЭЗАЛ

Хэзал, Хэзал, жь кэван кэви нерьм,
Дэшт у зозан т'эв дьч'ерьм,
Эз пьрсьм, Хэзала мьн диса эсмэрьм,

Хэзал, Хэзал, Хэзал,
Һавин хвэшэ сие даран у кэвьран,
Панз хвэшэ ль бэр агьран,
Звьстан хвэшэ п'ашле дост-йаран у эсмэран.

Хэзал, Хэзал Хэзал,
Сбэйа, сбэ наби,
Стера жь эзмана хали наби,
Хэзала мьн, жь хэва ширьн һ'ышйар наби,
Р'амусане ч'э'ве р'эш у бэлэк хали наби,
Ч'йа бльндэ, бе бэрф наби,
Хорт у қизе ви дэври, ви зэмани,
Т'б щари бе йар у дост наби.

Хэзал, Хэзал, Хэзал,
Эзе к'этымэ дэшта К'эрбэла,— к'амбах,
Ч'э'ве мьн майэ р'ека Диарбэк'эра хопан,
Ах, Хэзал, сэбэб тѳн,
Эзе к'этымэ Диарбэк'эра шэвьти ль орт'а дьне,
Бь сур, бь бэдэне.
Р'эмбуле қр'ане т'эв вэшйа,
Эзе дькьм нькарьм быфьр'ьм ль сур у бэдэна.
Диарбэк'эра хопан дь борэ,
Эзе исал һ'эфт сали к'этымэ вэлате хэрибие,
Бум алчах у бер'умэте.
Ах, Хэзал, сэбаб тѳн.

Хэзал, Хэзал, Хэзал,
Әзе чумә ч'йае Қәрәждог'а хопан шәһьти мьн гарьскә,
Әзе чумә һелина Диарбәк'ьра хопан шәһьти,
Әзе дөбаре лок'ан гер' (вәгәр'андьн) дькьм,
Бәр дьк'ане дь т'өщара,
Әзе жь Нуре Ылер'а т'әвда зер' у зив дькьм,
Ах, Хэзал, сәбаб тәи.

Хэзал, Хэзал, Хэзал,
Бһарә, кәрне хэзала һер'канә,
Жь бәр'не к'ьшйанә,
Чунә ль зозане,
Әзе бала хвә дьдьм ван хэзалан,
Мират'е хэзала ниви стәврә, ниви бь карә,
Е кә бь карә,
Стөе хвә тьме сәр кара хвә харә,
Е кә бе карә,
Йәки же ани дәхи, моми, гөли, хьземи, позн бь
нишанә,
Ч'ә'вәки дьч'ерә, йәки дьнһер'ә сәр йаран у достан,
Ах, Хэзал, сәбаб тәи.

185. НАРИ, НАРИ, НАРИ

Нари, нари, нари,
Мьн ль ын бани,
Тә ль ын бани,
Шә'ра р'әш гьредайдә,
Р'ишне шә'ра бәрдабу ль сәр ани,
Дькьм р'амусане ч'ә'ве р'әш у бәләк,
Ани дәхи, моми гөли, р'уке сор у спи бь әшқ у
дълхьм.

Нари, нари, нари,
Нарина мьн те,
К'иськ у хәлун сәр бәжна мьн те,
Нари, нари, нари,
Нарина мьн те,
Әзе бәре ве сбе дькьм т'әхтәки жь к'әләш нарина

хwәр'а чекым жь дари даран,
 Өзе к'ап у к'литэке лекым нав синг у мэмке к'элэш
 нарина жь дари һ'ынаран,
 Хаде мразе мын у к'элэш нарине һасъл бькә һәрсе
 мәһе ве бһаре.

Нари, нари, нари,
Әзе бәре ве сбе дыкм т'эхтәки жь к'элэш нарина
 хwәр'a чекым дари гәзә,
Әзе к'ап у к'ылитәке лекым нав синг у мәмке к'элэш
 наринне жь дари гузә,
Хаде мразе мын у к'элэш наринне һасъл быкә һәрсе
 мәһе дь панзә.

Нари, нари, нари,
 Һәрдө мәмкә к'әләш нарине миңа гушне трие ль даран.
 Мроф дьчынә датинә нав сәwйан,
 Дьгәр'инә сук бь сукап,
 Нә хеминш дькә дөхә, нә дьдә ль хәлкан.

186. ДЭЛАЛ, ДЭЛАЛ...

Дәләл, дәләл, дәләл,
Бәре җе сбе мьн ди к'әләш хорте хәлке,
Дәләл һати, бөһһори, чу ль Мылфе,
Әзе жь хвәр'а дык'ьр'ьм т'ьзбики сори, спи жь сәдәфе.

Иро к'элэш т'ели хэлке дэлал хэйндийё,
Дькым, накым мыр'а хэбэр надэ.

Дэ́лал, дэ́лал, дэ́лал,
Ла́в'ке Б'шэ́рнйо,
Ко́не р'эшо к'о́чэ́рнйо.

Ах, ле, ле, ле, ах, ле, ле, ле,
 Көр'о, бър'э сваре мала бабе мын свар бунэ,
 Чунэ гэр'ане,
 Бър'эки қиз у буке гөнде мә р'абунэ жь хвэр'а чунэ
 сәйране,

Һәрчи йәка навбәра һәрдо дылан сар дыкә,
 Бла хер нәбинә жь имане.
 Сәбәб лавько, дыле мын те һәбу,
 Мә нәданә.

Ах, дэ йо, йо, дэ йо, йо,
 Көр'о, бър'эки сваре мала бабе мын
 Сварбунэ жь хвэр'а чонэ щәрде,
 Дела делмә'нәгийн зравэ слав дыбьнэ ә'рде,
 Синг у бәре Сәйрана Мәллә Муса минани қамнишке
 к'әте.

Тьрса мын әв тьрса,
 К'отике меран, дури щамеран,
 Бедәстур қорьхкә,
 Бәргире хвә теда гьредә.

Ах, һе, һе, һе, ах, һе, һе,
 Һ'әйран, әзе һәр'ым жь хвэр'а р'уним,
 Сәр р'ека кал у бәндан,
 Сбәйә щанне лавьке хвә бык'ышиньм дәр дык'ане
 налбәнда,

П'ор'е сәре мын көр' у кәмбә,
 Лавьке мын шәва ниве шәве
 Жь хвэр'а дыкә шәр'е ләwandан.

Ах, ле, ле, ле, ах, ле, ле, ле,
 Хазька дыле мын быхвәста,
 Щарәке щаран дәләл лавьке мын свар быба,
 Сәр дарә р'ьме, дәр коне мала бабе мын р'абьшкәста,
 Жь мын быхвәста
 Т'асәк ава сарә щамьди,
 Мыне бехьста т'аса щам,
 Мыне данийа сәр т'ьли-печ'ике хвә,
 Һөнгөстила зер' у зив мыне быда дәстан.

Нэре ле, нэре ле, нэре ле!
 Кэч'е, бира тэ нае сэр каника Зибает,
 Тэ р'амусанэке мын дае,
 Эзе чомэ н'элае, н'эмае, Урфает, Бэг'дае, Хус Хэлиле
 р'уныштым,
 Бист у йэк сале мын т'эмамэ,
 Мыне бала хвэ дае,
 Жь дэве мын нэчубу тэ'ма сэр каника Зибает.

Нэре вайе, вайе, вайе!
 Дэ р'абэ, дэ р'абэ, ханым-хатуна мал к'евришка дэв
 бһаре,
 Кэвока дэв нзаре,
 Дэ р'абэ, неди-неди, ушник-ушник нава Навк'уле бьмэша,
 Гава ч'э'ве мын бь бэжьи у бала тэ дьк'эвэ,
 Н'ыш у афьле мын дьминэ ль бале.

Нэре ле, ле, ле, ле win!
 Кэч'е, хвэ ба нэкэ, дурва нэкэ,
 Мын шоте мамыке тэ дибу.
 — Нэре ле кёр'о, жь хвэр'а нэкэ бебэхти,
 Нишане шоте мамыке мын чибу?
 Кёр' го:— нэре ле, кэч'е, мэр'уме,
 Нишане мамыке тэ чибу—
 Жь бьнида спи бу,
 Жь орт'еда мина дь севе Хэлати бу,
 Жь сарида мина н'эбэки трие сынщер'э,
 Мын бь нэрдэ дэстан гьртьбу, р'амусабу.

Нэйле, нэйле, нэйле, нэйле!
 Кэч'е, р'ожэки р'оже бь нишан бу,
 Ы бабу, бь баран бу,
 Пэзе мала баве тэ йэк дэ'нбу,
 Микэ баве тэ хэльти бу,
 Тэ ду к'этьбуйи,
 Баке қалбе ледабу,
 Бышкошка бэр синге тэ қэтйабу,
 Шоте мамыке тэ хуйа бу,
 Мын бь нэрдэ дэстан гьртьбу р'амусабу.

189. ДЭЛАЛ, ГОНДЕ МЭ

Дэлал, гонде мэ бь т'эпэйэ,
 Бари бэрфэ кыр шэп'эйэ,
 Дэлалика дьле мын шер'е хwэ һылда, мэшйа һэр'э аве,
 Нызам к'опэк баван жер'а чь готьбу,
 Нестьра зрав бэрда хала р'уда.

Зэрне, ба те, баране тинэ,
 Р'ишийа шэ'р у т'эмэзийа ль һэв дьалинэ,
 Гава ч'э'ве мын қиза ве қиза т'эрэс, т'эрэсбаве к'эт,
 Ақьл у сәwда сәре мын нәма.

Кэч'е, мын дьл нэди бь дō дьла,
 Мын бзын нэдит т'эщьбие миан,
 Һэрге хаде тала қэбул кьрйэ,
 Тō йа мыни, э'вд нькарэ батал бькэ.

190. К'УРА ЧАЕ

К'ура чае, дэве газе,
 Уи малино, дэве газе,
 Теда тейэ қир'ина қōлынг, сәwта қазе,
 Мхэнэто, шэ'ра мынэ гәвэз:
 Гьртън данэ бэр мәқәсе,
 Уи малино, уи гондино...

К'ура чае, дэве газе,
 К'ура чае, т'апе Қәрсе,
 Бра кōл р'уне мала хайе ве дэ'wате:
 Чьма шэ'ра мынэ гәвэз данэ бэр мәқәсе,
 Уи малино, уи гондино...

К'ура чае, ч'э'л нәwала,
 К'ура чае, дэв кәндәла,
 К'ура чае, ч'э'л у к'орта,
 Бра кōл р'уне мала хайе ве дэ'wате қиз у хорта,
 Уи малино, уи малино...

Шә'ра мына гәвәз аниһә—
Сездәһ гиска, донздәһ кавьр'а,
Жь гөнде Бота:
Чьма шә'ра мына гәвәз данә дәсте мьхәнәта,
Үи малино, үи гөндино...

191. ГӘДӘ ЛАВЬКЕ МЫН ШВАНӘ

Гәдә лавьке мын шване пәзе зайи,
Тә блура зивкьлдайи,
Хаде бьхвә сәре аг'е гөнде исал
Пер'а, һәге дайи.

Гәдә лавьке мын шьване пәзе нерә,
Бәр у бәрстийа гьрт қлерә,
Һәчке бышо гөндада хөдан херә.

Һа ль сәр т'эвьне, һа ль сәр т'эвьне,
Дерә читә, мезәр кэвьне,
Һәрке әз р'өже нэвиньм—
Шәве һәр'әмә хәвне.

Дьве тә дэзмала гөли, чити,
Авитийә сәр мьле тә ә'гити,
Һәрке мразе мә қизти нэбуйә,
Бра һәр'ә сәр дарә жьнәбитие.

Гәдә лавьке мын снаре бозе, чьқа ләз те,
Ба у баране, сөр' у сәрмае ле һ'әвас те,
Хвәзла әз гьстиләкә алмаст бума
Бьк'әтама т'элийа мьле р'асте.

192. ЛАВЬКО ҚОРБАН

Лавько қөрбан, сьр'а све чьқа хвәш те,
Сйаре һәсне чьқа ләз те,
Хвәзъл мере хадер'а,
Әзе вәлате хәриба бьбума сәһ'әтәкә зер' бьк'әтама
дәсте тәй р'асте.

193. БА ТЕ

Ба те, баран же гөр'тэрэ,
 Дэв леве к'ава гозэл қарафилэ зер' зэртэрэ .
 Лавько қорбан, һәрге те ырсэ р'астие жь мьн
 дыһрси,
 Парти һэвалтие ширьитэрэ.

Ба те, баране дылилинэ,
 Кэва гозэл быһиа малар'а аве тинэ,
 Хэлге дэлал сөкьинийэ сэр қумбаха хени дәсте ч'эпе
 дыһ'эжинэ,
 Ч'э'ве р'асте дықьриннэ.

194. LAWKO

Lawko, wэрэ мьн бьр'эвинэ,
 Мьн теҳэ дәстмаләкә дәста
 Бь сэр зәнда зэр баллиэ.
 Эме чь бькьн мал у мылк'а,
 Эме бьбын шван у гаване гбиде т'ьрка,
 Һәрке тә қизанийа хвэ жи данн,
 Мьн хортанийа хвэ т'эрьканд.

195. ҺАЙ БЕ ДЭЛАЛ

Һай бе дэлал, һай бе дэлал!
 Ишэв шэвэ, шэва мьнэ,
 Дошәке, орг'ане һьлдэ,
 Һеди-Һеди wэрэ бынэ,
 Һәрге де у баве мә мә'руме мә һ'ьсийан,
 Һан кәштынэ,
 Һан бәрданэ,
 Һан фәрмана сәре мьнэ.

Һай бе дэлал, һай бе дэлал!
 Ишэв шэвэ, шэва мие,
 Мьне леньһер'и нивәка шәведа,

Дастаки сар ната нава синг у бәре мьн мә'руме,
Мьн нәзане, мьн гоине,
Һәрҗе де у баве мә мә'руме мә һ'ьсийан,
Әзе бежым:— Баво, қәрәшьле шәве т'и бу,
Фьтыли бу йале ве кәлине.

Һай бе дәләл, һай бе дәләл!
Гәлине гәнде мә р'һанә,
Со у пежәк ч'ә'в кәнийанә,
Әз мә'рума хаде ледьһер'ьм,
Бьр'ә хорте мала баве мьн ль һәв шьвйанә,
Әзе дина хвә дьдьме,
К'әләш лавке мьн чьма нәй навданә.

196. WӘЙЛЕ ГОЗЕ

Wәйле, Гозе, мә'руме!
Әзе нәхwәшьм, нәхwәше ве һавине,
Щие мьн бьвә балконе жорьн шанә-шине,
Чоке хвә бьдә сәр чоке мьн
Ә'вдале хаде р'уни,
Қасәке дәзмале бьк'шин сәр ч'ә'ве мьн,— мә'руме
Хаде, бькә бавәшинә.

Гозе, мә'руме!
Әзе нәхwәшьм, дьмьрьм р'ожа чара,
Кәвьре сәлима мьн бинә,
Жь ахпина, на wәлә жь бәйара,
Ч'ә'ве бәләк, сурәте сор—
Пәй мьнр'а нәдә дәве һ'әму йара.

Ле Гозе , мә'руме!
Әзе нәхwәшьм, нәхwәше п'ьр' һьлакьм,
К'еләка мьн р'уньштиҗә қасьде
Мере қолфәләке дузан у дәләкан,
Әзе бәр мере ольме чьма нькарьм
Авьр'ә-авьр'е ч'ә'ва ль тә вәкьм.

Әре Гозе!

Әзе нәхwәшым, нәхwеше р'ожа инне,
Тә р'авә чока хwә быдә сәр чока мын ә'вдале хаде
К'лите һылдә к'еләкә мын һәр'ә дәре ве кәлине,
Һәрге де у баве тә мә'руме жь тә пьрсин,
Бежә:— Қәрәwле шәвейә
Фьтли бу һешйа ве кәлине.
Ле, ле Гозе...

197. WƏPƏ

Wәрә нәма, нәма, нәма,
Бһарә мале мә данинә Әлэгәзе,
Әме дагәр'ын паизхере бәр Әрәзе,
Хәлqе к'әтийә дәрде мал у һ'але дьнийальке,
Дәрде мын ә'вдале хаде кавле гөндада—
Щотә мәмке буканә т'әзә.

Әле гәwре, дәве мын ль бәр девә,
Шьр'ке хьземе, лоләпе гөһара гранә
Дак'әтьнә сәр дәв у левә,
Хәлqе к'әтийә дәрде мал у һ'ала,
Дәрде мын ә'вдале хаде йәкә ч'ә'бәләкә,
Мразе мын быбйа сәре Әлэгәзе диса р'әхе деда.

Бһарә, мале мә данинә Әлэгәзе, we ль р'езе,
Кәре һогәча, нахьре га, р'әвое һәсна
Хwә дабу фезе,
Бра хаде быкьра мразе мразхwәза,
Мразе мын у кәwа Гозал шәвәке сәре Әлэгәзе—
Жь эварда бык'әтана бәр һ'әмезе.

198. ЭМА, НЭМА

Эма нэма, эма нэма,
Гэдэ лавке мнi батйэ мала баве мнi меване р'ое.
Нызам бэхте мнi бу, бэхте гэдэ лавке мнi бу,
Мала баве мнiе ве ниврое данийэ красное,
Эзе р'абумэ, мнiе эвинтийа дыйальке,
Гэдэ лавке хвэр'а данийэ нан у тое.

Гэдэ лавке мнi батйэ мала баве мнi мевани,
Мнiе жер'а шаржекрыйэ бэрха мийа сорэ сэр бэрани.
Нарге де у баве мнi мэруме жь мнi пьрсин,
Эзе бежым:— баво,бэрхэ гежбу к'онэке швана чоле
нани.

199. ҚӘМӘРЕ, ЩАНЕ

Қәмәре, щане!
Қәмәра мнi йәкә р'әшә тари,
Дәнге мнi у тәва бәла бу мән'әла жерини,
Гаха һәрә ми алин,
Қомси нәнама нәһыт,
Қәмәра мнi исал пер'а бьвә бәрмал"

Қәмәре!
Дәве мнiн бәри дөвә,
Сәр мнiнда харкьрийә,
Шьр'ьке хьземе,
Лолане гōһара дөв у лөвә,
Эзе бькьм р'амусанәке
Жь қәмәра хвә бьстиньм,
Ль мьле ч'әне р'әш хала—
Ль бәре ч'әвә.

* * *

Дәре мале щәw у кани,
Кәwа гозәл, чила ч'әвр'әш—
Каника бьнат'ара мала мәда ав же ани.

Гэли гонди, щинарно, вэ дьго мере мьни зори, бь
зорбэйя,

Р'ожа бат қәўьми—

Эз жьньк бум, мьн вни четър дэст һьлани.

Дэре мала мә қар'амә,

Дэре хэлқе т'ели дэлал чар т'лиһа бәржер нэ т'эмамә.

Эзе дькьм бәре хвә бьдьмә шәһәра—

Гәрмә гәрмьстан, қумә-қумьстан,

Хэлқи сйарә, эз пәйнамә.

200. ПӘЗЕ Һ'ӘКО

Пәзе Һ'әко кәри пәзә, қьжбәләкә,

We бәрданә к'әләшәкә зәвһа зәгәрәкә,

Гәдә лавке мьн йәки к'ави, к'өбари ч'ә'вбәләкә.

Эзе сазәки чекьм дь сазбәнда,

We ледьхә дәрд у мәрда,

Т'ела орт'е щәгәра дьле мьн ә'вдала хаде бь хәбәрда.

Хэлқе т'ели дэлал к'әтиһә дәсте к'оти шьндоки мера,

Нә те коштын, нә те бәрдан.

Гонде Додо дө гәлиһә,

Сәре кәва к'өбар, кәва гозәл т'ьжә шаран у
шәмақинә,

Вәй хэлқо, һьзам к'оти шьнәдәһи п'иси мера,

Һьзам к'ава гозәл, к'ава к'өбарр'а чь готийә.

Хәйиндийә, зер'е сәре хвә данийә.

Бәжна хэлқе дәләл кьнә, гловәр', бь ә'рдәр'а,

Эзе бәндәке чекьм жь қрмер'а,

Эзе бежьм дәре мала баве мьнр'а нәчә, нәс,

Нәзәра де у баве мьн нәп'акә бәжна тәр'а.

201. Һ'ӘКО—ГӘЛТ'О

Һ'әко—Гәлт'о ав аниһә,

Қөлибәге чьлучар каниһә.

Гәлт'о ав аниһә—

Н'эко дō голе галинэ:
Голэк жере, йэк жоринэ,
К'элэш к'ава мын машйа
Қаха жерын аве бинэ,
Щер'е we гранэ—
Гьрке мьле we дешина.

202. К'ЪР'Э, WE БЪ К'ЪР'Э

К'ър'э, we бь к'ър'э,
Ава Қарэдэнгьзи we те гьр'э-гьр'э,
Н'эвса Н'эмо пар ван чаха дэлалийа ви дьли бу,
Исал пер'а буйэ дайка зькэ кōр'э.

Нькэ, we бь нькэ,
Ава Қарэдэнгьзи we те дьхьр'ькэ,
Н'эвса Н'эмо пар ван чаха дэлалийа ви дьли бу,
Исал пер'а буйэ доста лавке кьнькэ.

Гэзэ, we бь гэзэ,
Ава Қарэдэнгьзи we те, we дьбэзэ,
Н'эвса Н'эмо пар ван чаха дэлалийа ви дьли бу,
Исал пер'а буйэ бәрмалийа мала т'эзэ.

203. ЛО, ЛО ЛАВКО, ЧЬ Э'ЩЕВ

Ло, ло лавко, чь э'щева сэр э'щеве,
Гстила мьнэ т'лие нишанийа қизька Щэве.

Ло, ло лавко, ч'йа бльндэ, тэ навиньм,
Эзе дурэбине жь к'ō биньм,
Гэдэ лавке хвэ щие дур бьбиньм.

Ло, ло лавко, к'аг'эзэке бышнэ, эз бьхуньм,
Хэме дьле хвэ не бьр'эвиньм,
Т'ō дьла сэр дьле хвэ у тэр'а набиньм.

204. ИШЭВ ШЭВЭ

Ишэв шэвэ, шэв шлийэ,
 Пэзе мала баве зэри домаме ль бернийейэ;
 Минга кӧр'э қэрэ бэр р'эвийэ,
 Зэри домама мьне бэрр'а бэзийэ,
 Синге сынцақ п'есире фьр'ийэ, к'этийэ,
 Мьне һынге зэр мэмьк дйбу:
 Сэри сорбун, быни спибун,
 Нот'ла севе Артамете хал-хали бун,
 Нот'ла трне Р'эwane гьништи бун.

205. КЭЧ'ЪКЕ, КАНИ

Кэч'ъке, кани, канийа wэ мэзынэ,
 Щоте зэрийа хwэ да бынэ,
 Wэй к'ӧбаре, мьне шэве дьне хэwnа хwэ дийэ—
 Дайка тэ буйэ хасйа мьнэ.

Го: ле, ле, wi ле, ле, ле,
 Чиле, ле р'ьнде, п'ошмане,
 Эзе ызаньм наве тэ чийэ,
 Синге тэ зозанэ, мэмке тэ канийэ.

206. ЛЕ, ЛЕ ХЭЗАЛЕ, WI, WI

Ле, ле, Хэзале, wi, wi!
 Мьн хэзалэк р'акьрийэ баг'е Дэлмэ ве Р'эwane,
 Хэзале, неч'ирвана тэ'жи-т'уле хwэ бэрдане,
 Хэзала мьн р'эви, бэре хwэ да часта Аг'баране,
 Хэзале, дэ навэ, дэлале, дэ навэ.

Дэлале, wi, wi, wi...
 Шэве паиза, бешика қизин,
 Wаре хэлқейэ, тыштэ навэ,
 Бешика кӧр'ин, шэве паиза—
 Лури дькьм-накьм,
 Дэсте мьн же навэ

Хэзале, wi, wi, wi...
Дэлале, wi, wi, wi,
Мые хэзалэк р'акьрийэ баг'е Дэлмэ чьга р'эви,
К'этийэ пешйа мын у хэзале
Ч'йа у бани, дэшт у зозан, мерг у зэви.

Сэд у бист сал э'мьре тэвэ,
Сэд у си сал э'мьре мывэ,
Эзе ван сурэте сорэ бь халэ,
Бь хэтэ бь нишан бьгьрм,
Бьдм бэр ви дэви.

Хэзале wi, wi, wi...
Дэлале wi, wi, wi...
Мые хэзалэк р'акьрийэ һэштэрэке,
Ушэгане, ль ван гьрька,
Хэзала мын р'эви к'этийэ
Орт'а мын у Хэзала мын
Дэшт у зэви, ч'йа у бани,
Һэрчар мале мэ сипька.

Мын һ'эwаса бэжна зрав,
Дэв, драпе шэьри,
Исал һ'эфт салэ
Мын эл э'шира мала баве хwэ т'эрьканд,—
Хэзала мын, навэ, дэлала мын, навэ.

207. ЭМАН, ЭМАН ҚӘМӘРЕ

Эман, эман, эман қәмәре,
Қәмәра мынэ р'эшэ тари,
Мын бьжартийэ нава эла
Сипька һ'эзар һ'эфсэд мали,
Қэрэфьла позе қәмәра мын онда буйэ,
Wэй ль һ'але мын дэйндари.

Эман, эман, эман қәмәре,
Мын сонд харийэ wэлэ, былэ Шэрэфдинэ,
Эw т'ё шара хэбәра заре дэве мын нинэ,
Орт'а мын у тэда қомсити кьрьнэ,

Wəki qəməre мере тə мьн биступенц qəма бриндар
бькə,

Эз р'оке диса жь тə нахəйдьм,
Льнге мьн жь мала баве тə наминə.

Эман, эман, эман, qəməре,
Эз дəлали, тə дəлали,
Дəнге мьн у тəва чу мəн'əла
Һəрə жорин, һəрə ʋи алин,
Qомси нəмам хере нəвиньн,
Чəва нəһьштьн qəмəра мьн мьнр'а бькə бəрмали.

208. HOPE

Һore, бь мьн, Һore,
Синг у бəре ʋe ми́на бəрфа
Бəлəкийн, гəрма һавинне—
Хwə бьдə ч'йае Зore,
Синг у бəре тə мəрьв шəве панза,
Ми́на брынце Улəхане,
Qəйсне Ордубаде,
Шəве панза жь хwəр'а р'уни
Жь хwəр'а бькə ч'əрəзе шəвбьһерне.

Ле, ле, Гəʋре,, ʋи, ʋи...
Ширьбуна жь тəр'а дьвем һаще,
Бəжна хəлqе т'ели дəлал,
Дьхə сəр'а сбе бае Qəрəхаше,
К'и жь орт'а дə дьла, чар ч'ə'ва хəбəрдə,
Бра кəр'е хwə нəйнə бəр зəʋаше.
Wae, wae, wae, wae...

209. ШНГИНЭКИ К'ЭТИЙЭ ЛЬ Э'РДАН

Шингинэки к'этийэ ль э'рдан у э'зманан,
Һьньк дьбежьн: „Дə'ʋе миранə, һати зозана“.
Һьньк дьбежьн: „Пəзе миранə, һати дана“.
Нə дə'ʋе миранə — һати зозана,

Нэ пэзе миранэ — һати дана,
Т'ели Әйшана мынэ, ве све мэшйайэ
Мали щинара, буйэ хьр'инийа
Мори-мрщанан.

Дэ р'абэ Хатуна мыни мале,
П'ьч'уке, п'ьр'-дэлалэ,
Қийата мыни сале,
Шәкьре нав дэзмале,
Дәрд ӧ кӧле тә дьмьрм,
Әз дьнэ'льм...

Жь тәва т'ьре эзи калъм:
Эзи нэ калъм,
Хортәки чардәсалъм,
Нәхwәшъм, п'ьр'бег'альм.
Дәрд ӧ кӧле тә дьнэ'льм,
Дә р'абэ, wэй залъм...

Һ'эләба wеран we бь р'эзэ,
Ә'ит'эрийа к'эләш к'аwа мын—
Шами-қӧт'ьни, шьв-шьви
Сәр т'ор'е гәвәзэ.

Кәч'е, кӧлмалбаве,
Wәрэ р'амусанәке жь мыр'а бьдә,
Әз ә'вдале хаде дьчъм wәлате хәриба,
Бра дьле мында нәминә—
Нә т'ӧ дәрдә, нә мәрәзә.

Дә р'абэ, р'абэ, хатуна мыни мале:
П'ьч'уке, п'ьр' дэлалэ,
Қийате мыни сале,
Шәкьре нав дэзмале,
Дәрд ӧ кӧле тә дьмьрм—
Әз дьнэ'льм...
Жь тәва т'ьре эзи калъм:
Эзи нэ калъм,
Хортәки чардәсалъм,

Нэхwэшъм, п'ър' бeч'альм,
Дэрд ѓ кѓлe тэ дьнэ'льм,
Дэ р'абэ, wэй зальм...

Һ'элэба wеран шуна бэрхан у мийанэ:
Шама шэwьти шуна гэwран у чиланэ,
Дькьм һэр'ъм лъ гэрдэне—
Ше у шебьске к'элэш к'аwа мьн
Г'ел бь т'ел буйэ дак'этийэ
Сэр һнара р'уйанэ.
Дэ р'абэ, р'абэ, хатуна мьнн мале...

Лъ ви э'рди, лъ ви э'змани,
Бьлбьле малхьраб р'уныштийэ сэр даре,
Дьхунэ бь чьлучар змани.
Кэч'е, кѓлмалбаве,
Дѓаке жь р'эбе лъ э'лэме жорьн дькьм, һун
бен „амин“.
Тѓ бука мала баве мьн буйайн,
Һ'элал а лъ ви щани...

Дэ р'абэ, р'абэ, хатуна мьнн мале.
Пьч'уке, п'ър' дэлалe,
Qийате мьнн сале.
Шэкьре нав дэзмале,
Дэрд ѓ кѓлe тэ дьмьрьм,
Эз дьнэ'льм...

Жь тэва т'ьре эзи кальм,
Эзи нэ кальм,
Хортэки чардэ салым,
Нэхwэшъм, п'ър'бeч'альм,
Дэ р'абэ, wэй заньм...

210. Р'АМУСАНА БЕРИВАНЕ

Бериване, р'амусанэке жь тэ дьхwэзьм,
К'ѓбар-к'ѓбар хwэ лъ ба нэкэ.
Щер'е ава хwэ һьлдэ,
Бэр канинга дэре мала баве мьн хwэ лъ мэ'нэкэ,

Кэч'е, кӧлмалбаве,
Wэрэ р'амусанэке ль мын к'эрэмкэ,
Сала исал авр'уе ч'э'ва храб нэкэ.
Беривана мын щер'е ава хwэ һьлда,
К'ӧбар-к'ӧбар дьхынгьри,
Мэшйа бэр канинга дэре мала баве мын дыбӧһӧри.

Һэчи кэсе бежэ: „Беривана тэ нэ р'ындэ“,
Мина шурэки Мьсьри, хэнщэрэкэ щэ'фэри, к'ерэкэ
алмасти.
Гӧллэкэ шэшагьри — сэре кэзэба мын данэ, чар т'ли
сэре кэзэба мын дыбьр'и.

211. WEPANA GONDE MA

Wepana gonde ma ль жерэ,
Бэжына Нигара Һ'эфсе зравэ
Минани спындара нав бажерэ,
Хер-wae нэбинэ кэке Зэйнэве,
Сйаре Фэлэмэ, Һ'эйа жь wэлате хэриба натъм,
Дэсте Нигара Һ'эфсе гьртынэ данэ мерэ.

Һэй wайе, һэре wайе,
Һ'эйани р'ожа мьрьне,
Дэрд ӧ кӧле Нигара Һ'эфсе—
Жь нава дьле мын дэрнае.

Нигара Һ'эфсе жь мал дэрк'эт,
К'ӧбар-к'ӧбар хwэ ль ба кьр.
Щер'е ава хwэ һьлда,
Мэшйа бэр канинга
Мала шех Бадин, qэста ави сар кьр.

Хере wae нэбинэ лави Гӧле,
Һ'эйани жь wэлате хэрибие натъм,
Дэсте Нигара Һ'эфсе (Һ'эсе)
Жь нава дэсте мын хлазкьр.
Бьр'эк зэринге мэ мэшйанэ ль зйарэта,

Эзе бь хōлама сәри шебьске ды we,
Ақыл, к'әмала, мә'рифәте
Мәмьке Нигара һ'әфсе минани шәмамьке нав
бостана,

Же те бина we щнәте.
Һ'әй wae, wae, һәрwайе.

Һ'әйани р'ожа мьрьне,
Дәрд ӧ көле Нигара һ'әфсе—
Жь нав дыте мын дәрәне...

212. СБӘ БЬ МЫН СБӘ

Сбә, бь мын сбә,
К'әләш к'ава мын минани стерка
Сбе сәр мыр'а дылұльбә,
Кәч'е, көлмалбаве,
Wәрә р'амусанәке мын к'әрәмкә.
Һ'әчи дәрд у көле тә һәйә,
Бра ль щане мын бә.

Бьр'әк сйаре мә сйарбуна
Жь wәлате гөрщан,
Һәспед хwә греданә даред дыwәйсан,
Пышта хwә данә дара сынщан.

Һ'әйфа мын найе сәр һ'әйфе,
Жьне че к'әти бәр дәсти к'оти
Шьдоки, п'иси мера.
Сәре хwә данийә сәр зәндәка мори-мрщан.

Хwәш те баиги нәрмә
Ле дыхә, дыһ'әжинә—
Сәре шебьске ше, п'еша дәлмә.
— Кәч'е, көлмалбаве,
Wәрә р'амусанәке мын к'әрәмкә.
— Көр'о, көлмалбаво,
Мьне жь ч'ә'ве р'әшбәләк
Гәләк шәрмә.

213. Т'ӘҮЛЕ, ЛЕ

Т'әү ле, ле, т'әү Шени,
Дәрва сарә, вәрә хени,
Тә сыг спи съфьра сени,
К'әләшбаве, әзи нә ль малъм
Тө ч'ә'ве р'әшбәләк к'е дышкени?

Кани бь мьн кани,
Дәсте к'әләш к'әүә хвә быгьрм
Норадина шәүти быгәр'ым хани-хани.
Мьн дьзанбу тө дәләли — йа дьле мьн бь т'әне.
Мьн ньзанбу тө дәләли — йа дьле һ'әмуйани

Т'әү ле, ле т'әү Шени.
Дәрва сарә вәрә хени...

Әзе жь т'аха жорин темә,
Р'абә, щика дайиә, әз нәчемә.
Хорте хәлқи дәләл бриндаре шура, р'ьман, зәрганьн.
Әз ә'вдале хаде бриндаре тә у бәжьиңемә.
Тә'w ле, ле, т'әү Шени,
Дәрва сарә вәрә хени.

214. ӘЗ БЬ ХОЛАМ

Әз бь холам қәнд у қаре бәжьи у бале, сыг у бәра,
Әзе ль сәр синге кәвьрда чекъм
Хан у мана, к'оч'ьк у сәра.

Мәмьке к'әләш к'әүә мьн минани
Щотәкә финщане фәрфури
Мәрвь дайиә сәр т'ахьмәкә зер'-зивин,
Бьдә дәсте аг'әләран.

Кәч'е, бра дәсте мьн ль бәр дәсте тә т'обәбә,
Дәсте мьн жь пеш ә'мәле мале нәбә,
Бра дәве мьн ль хала сурәте сср бык'әта,

Бра сэд дари быне п'йа мьн хьстана,
Сесьд зер'и щьрма мьн у тэбэ.

— Кэч'е, кӧлмалбаве,
Wэрэ, ам қәwыл-қраре хwэ һәвр'а вәкьн.
— Кӧр'о, кӧлмалбаво,
Дьчи кавьла Эзӧрма шәwьти—
Qӧт'инга дәрд у дәрмана жь мьнр'а бык'ьр'.
Һәчи т'әмийа мьн ль тәйэ бинэ ль ши, паше бьзвьр'...

215. БЭРФӘК БАРИ

Бәрфәк бари ль кавьле гӧнде мә ньзам чьма,
Бәлге гӧл-р'ьһ'ана, сосьна бында дьма.
Һ'әйфа мьн найе ль сэд һ'әйфе,
Жьна че чуйэ к'әтнийэ бәр дәсте к'оти п'иси, шындоки
мера, чьқаси тьма.

Бәрәфәк бари кавьла гӧнде мә — ч'йа спикьр.
Қари хәзалан, каре хwэ һьлда мәшийа,
Ль зозане Щәрәфдин гӧһдари кьр.
Әзе дькьм һәр'ым ль хал у хәта ль гәрдәне,
Мори-мрщан, к'ар у бар сту гәwра мьнда а'ьр'
зари кьр.

— Кӧр'о, кӧрмалбаво,
Нәчә пешийа қиза, қиз гӧнәнә,
Нәчә пешийа жьнәбийа,
Жьнәби п'ьр'бәланә,
Дьчи, һәр'ә пешийа буке.
Буке йәксалә минани
Кәwәкә гозәлә гогәрчин дәwс ӧнданә.

216. ГӨЛИЗЭР

Гөлизэре, кəwьм-кəwи нерьм,
Ль Базида wepан ль мерг у чимана һур дьч'ерьм.

— Кəч'е, кəлмалбаве,
Һ'эйани сэдусисал э'мьре мын т'эмам бə,
Эз шьрике тə — wи мерьм.

Һати бае ве Лəт'эре,
Ше у шебьске Гөлизэра мын т'ел бь т'ел буйə.
Дак'этийə сэр қəлана ве к'эмбэре.

— Кəч'е, кəлмалбаве,
Һэрчи кəси навбэйна һəрдə дьлан, чар ч'э'ван
қəмситикə,

Қорбə, к'отибə, гəр'ибə, бawибə,
Һ'əфт сала ба һ'əкима бьгəр'иньн,
Хwə нькарбə бьгьрə сэр баре гиһе к'эре.

Жь Хамуре вьрда Слеман К'əмбəйтə,
Сьнг у бəре Гөлизэра мын минани
К'аг'эзе сэр мəқəнде нагьрə хал у хəтə,
Һэрчи кəси дь һэр'э wəлате хəрибан—
Достəкə мəрьв ле т'əнəбə—
Бəқəдьрə, бəр'умəтə.

Иро бьр'əк сйаре мə сйарбуиə жь Бдлисе,
Жь малбат'е, жь мала Аладин бəге.
Данинə ч'йае Сип'ин ль дйаре ль к'елəке,
Хəде тала мразе мын к'элəш к'аwа мын һасьл бькьра.
Бра сэр мында пəйа буйа қасьде ве фəлəке...

217. Һ'ЭСРЭТА МЫН

Һ'эсрəта мын жь мала баве
Дəрк'əт минани һива зэрə,
Жь пар'а дьһер'ьм щоте гəлинə,
Жь пер'а-анийа кəвэрə—
Щоте зер' ль сэрə.

Н'эсрэта мын бы мыр'а хэбэр дьдэ туди ширьн.
Сэр мьле р'асте дьн'ер'э—
Шотн бав у бра м'абылэ,
Жь ч'э'ве р'эшбэлэк дьр'ежэ ав-несьрэ,
Жь наве дьк'ышнэ ах у к'эсэрэ.

Дэ к'ане, н'эсрэта мын к'ане?
Ани кэвэрэ жь хьфтане,
Бьск дрежбуна жь бадане,
Сурэт сор буйэ жь р'амусане,
Ч'э'ве р'эшбэлэк — жь кьлдане,
К'офи кел буйэ жь гредане,
Мэмык сьстбуйэ жь тэвдане.
А кэч'е, кьлмалбаве,
Тэ эз кьшт'мэ, хуна мын к'ане?

Н'эсрэта мын жь мала баве
Дэрк'эт бы мыр'а хэбэр надэ
Ньзаньм чьр'а?
Бэжыи зравэ миша н'ал-н'але нав гэньма,
Мэмык спина минани финишане дэст н'акьма—
Кэч'е, кьлмалбаве,
Тэ гоште мын н'эландийэ
Бь вапи, бь дэрэма—
Нэстусе мын н'эландийэ
Кьрийэ шыма.

Н'эсрэта мын бэжыи зравэ жь дари лэйлане,
Мала баве н'эсрэта мын ль лавина—
Данина ль мерг-зозане Элэдаг'е,
Пайзэ дагэр'яа ль сэр ч'эме ве Р'ьн'ане.
Н'эсрэта мын минани карэка кари хэзалан—
Карэ хвэ н'ылдайэ мэшйайэ
Ль зозане Шэрэфдине—
Ль бэр т'уме ве н'эвшане...

218. ЛЕ WAE, ЛЕ WAE

Ле wae, ле wae, ле wae, ле wae,
 Бэри ве сбе к'элэш к'ава мын
 Мэшйайэ канинга ль бэр чае,
 Сэре мын дешэ, сэре хwэ дани бэр п'еша э'бае.

Бэр сэре мын э'вдале хwэде бь һөрмин бу, бь гьрмин
 бу, т'эрин бу, бь т'эрринбу,
 Мын дьзанбу базьргане Шаме һ'элэбейэ,
 Мын ньзанбу т'ели Э'йшана мынэ
 Бь гомгёма зер'ин, мэшйайэ бэр канинга ве Сэрае.

Дьле мын э'вдали хөде п'элтэ э'wьре сэр Wанейо,
 Гьртэ ч'йае Вардика шэwьти—
 Ль Быланьха кавьл Муша жери
 Сэр мак'ани баве мын жела тейо.
 — Көр'о, көлмалбаво,
 һэргэ ль р'ыдан, бэдэwан дьгэр'и,
 Эм һэр'ын ль Теч'уке, ль Сг'аке, ль Ксваке,
 сэр канинга ве Зэйт'ейо

Дьле мын э'вдали хөде п'элтэ э'wьри сэр Wанейо,
 We дьк'ымк'ьми.
 Гьртийэ ч'йае Вардика шэwьти
 Быланьха кавьл, Муша жерин
 Сэр мак'ани мала баве мын дьлэк'ьми.
 — Көр'о, көр'малбаво,
 Р'амусанэке гэwран у р'ыдан, чилан у бэдэwан
 минани—

Һынгьв р'уне т'эв һ'эланди,
 Мэрьв жь хорте хэлqер'а дайнэ сэр п'ърти нане дь
 гэньми.

219. ЛАУЖОК—НВЕЖОК

Кэко, брано:
 Фэлэке ль мын һакьр,
 Мыле хwэ ль мын һ'эжанд,
 Ч'эпье хwэ ль мын бакьр...

Шэ'дэ-шуде шэнгэсйаре мьн гэлэк һэнэ,
Т'эдалед элед гранэ, кьрынэ қот'нкэ пола—
Дэри ле шыма кьр.

Дьбе, ло wэрэ, ло wэрэ:
Дьло, мэ ль һ'афа ве мэчнте,
Дэре мала шэнгэсйаре мьн
Дэнге шинне, сэwта гри те.
Қэwьм у лезьм к'этынэ
Һэзинне у шиннеда.
Нэйаре к'этынэ ве щриде.

Ло дьло, ло дьло, ло дьло:
Сйаре мьн сйаре Нэне,
Т'опэкэ ль сэре Нмейэ,
Халэкэ р'эшэ ль бэдэне,
Шкендандийэ пышта қэwьм у пьзмага,
Храбкьрийэ мала хwэ бь т'эне.

Кэко, брано:
Э'wран, э'змана нае дэнгэ,
Эзе т'абутэке шэнгэсйаре хwэр'а чекьм т'эхте
чапе даре р'энгэ.
Бра дэв, леве шэкьри
Ахед гор'ада нэгьрэ хобар у зэнгэ.

Кэко, брано:
П'адшае сйарайи лавинэ.
Г'ух-фэрмане хwэ һылдайэ дьгэр'инэ.
Шэнгэсйаре мьн гьртие мере ольмейэ,
Гэло, ньзам, we к'и али бышинэ?

Кэко, брано:
Дьбэ, һатийэ қольнге р'у бь хөрл,
Мерг у чимане мэ эwьри.
Дьбе, дэнге ви қольнге малхрав wьсанэ,
Мина мэрьве малхwe мала wи дьмьри.

Һэйло, брано:
Һ'эжимо, малхраво, ти маҷ'ини,
Ду-дәрмане хвә һьлини.
Һ'эжиме малхрав һэйло.
Дькә-накә шәнгәсйаре мьн назьвьр'ини.

Кәко, брано:
Сйаре мьн сйаре боза делбәрдайн,
Дьве сәфәрәк р'абуйә һа ль ч'йайн,
Шә'дә-шуде шәнгәсйаре мьн гәләк һәнә,
Гава дьвә шыгинийа к'осәмьсрийа
Дьве, буйә чәрхәчне сйаре һәсиwәстйайн.

Кәко, брано:
Бәрфе ч'йаед бльнд дьлиландын,
Неч'ирвана каред хәзала
Бәр'нед жерын дьтърсандын,
Шә'дә-шуде шәнгәсйаре мьн гәләк һәнә.
Гьртне мере ольмейә,
Гәло, ньзам, к'и али шандын?

Кәко, брано:
Тәйре сйарайн бәләбанә,
Қайшә к'әсәкә, зәнгьли
Бистучар зманә,
Шә'дә-шуде шәнгәсйаре мьн гәләк һәнә.
Гава дьбә шыгинине к'осәмьсрийанә.

Ло wәрә, ло wәрә, кәко, брано:
Һ'эжимо, мальк храво, жь һ'әмае,
Qōти, малһ'әме хвә һьлдә wәрә ве сәрае,
Шә'дә-шуде шәнгәсйаре мьн гәләк һәнә,
Брина к'осәмьсрийанә,
Дьбе, к'әwе дьдеда, к'әw ле нае,

Кәко, брано:
Ч'йа готә ч'йа,
Дьбе:— К'ане хәлqе ль ван щийа?
Дьбе:— Әw жи к'очәрбун дагәр'йан.
Ч'йае бльнд р'е начьне,
Нав у дәнге шәнгәсйаре мьн дәрк'әтийә е мьрьне.

Кэко, брано:
Кэсэк ль ч'йае бльнд р'е ченакэ,
Нав у дэнге мьрына шэнгэсйаре мын
Дэрк'этийэ нава эл ү э'шиве—
Кэс бавэр нака.

Һэйло, брано:
Мын го, брина шэнгэсйаре мын ль һылава,
Дэ we дешэ, һэйло брано,
Һ'эму гава...
Дэ we машандийэ, һэйло брано.
Һ'наред сурэта,
Зэркьрийэ бэзе ч'э'ва.

Кэко, брано:
Ч'йаед бльнд щинаред храб четьрын,
Хэбэре нэкэса жь тире қэщэри нотьрын,
Гэрэ йане мэрыв жь к'ома п'эр'вэ, йан гōһайн кэр'вэ,
Нава хэлде хэрибда—
Ижа бьдэбьрын.

Һэйло, брано:
Зозане мэ чава башьн,
Бэлэкине бэрфе һ'элийанэ манэ шашьн.
Р'эwше коне эздийа қиз у буке сале.
Хорте т'уицькэ т'эр'ашьн.

Кэко, брано:
Дэре мале һ'оза мийа,
Пышта мале тэwлэ-чите мэ'нэгийа,
Нэчах-мэщале хорте т'уицькэ т'эр'ашьн,
Малие wан к'этьнэ дьлде жьнэбийа.

Һэйло брано, брано:
Смела ахе мын хwэш смелэ,
Бра бае хэрибие лехэ, техэ т'ел бь т'ел,
Һ'эйфа мын те ви ахайн—
Бра нэдэ бэр аха кэнделэ.

Брано, брано:
К'леса Тэндурәке we бь авә,
Фезеда бәләкинә, бынида дәлавә,
Хера хwәзыл щарәкә дьн әва сйара
Бе бәр дәрә мә пәйавә.

Һәйло брано:
Әме р'авьн аве-бузе т'әв лелахьн,
Мсинәки һ'әсьин дәвзравхьн,
Әме к'еләке бриндаре р'уиен
Һеди-Һеди сәр левахьн.

Кәко, брано:
Әме р'авьн мә'нәгие аг'е хwә бьвьнә аве,
Тәнг у бәрә мә'нәгийнә бехwәйн сьстбуиә к'әтьнә наве,
Дә тә т'ә шайиша нәк'ьшинә,
Һәрча көр'е ван һәнә бра хwәшбын—
Дәwса баве.

Һәйло, брано:
Һ'әкимо, малхраво, ти һәйдәри,
Тә һьлдә қот'и-дәрмана дәрбазбә һа ль ви бәри,
Мала һ'әким кавьла көлевә,
Брине бриндара нәкьрә сәрәдәри...

Һәйло брано:
Нәхwәшо, нәхwәше нав орг'ане,
Әме р'авьн ви нәхwәши бьвьнә бәр дәрә дохтьрхане,
Һ'әйфа мын те we һ'әйфе,
Тә wәрә дәрмане храв дане.

Кәко, брано:
Брине бриндара к'леса балиседа нәт'әвьти,
Ишәв эварда бәне пышта хwә хәвьти.
Го, wәрә щие мын дайиә,
Ишәв эварда дьл-һ'наве мын п'әр'ьти.

Һәйло, брано:
Коне мә эздийа бь чар стуни,
Әме вәгәр'ьн ч'йае жорин қар бь қануни,

Балки малхве мале, кэванйа мале
Чэнд салэка бында р'уни...

Һэйло брано:

Әме һәр'ынә җара, җарә хали,
Әме һәр'ын зозана, зозанә хали,
Коне мә кӧрманщице граһн,
Әме нызанһи стуге хвә харкһи
К'а к'и али.

Кәко, брано:

Дохтьро, малхраво, ти урьси,
Тәе һылдайә сәр бринне бриндара к'ер у дәрзи.
Вәхте ч'ә'ве мьне ч'ә'ве кӧр'мыре дохтьра дык'әвә,
Шуша дьле мһн шкәст, қӧдуме чоке мһн ләрзи.

Кәко, брано:

Һ'әкһмо, малхраво, һ'әкһми кәр'ә,
Ишәв эварда сәр брина бриндара
Қӧти-дәрмане хвә дыгәр'ә,
Кьр, нәкьр сәр бринне бриндар
Нәкьр сәродәрә.

Дә җае, җае, җае:

Дае мә'руме, мһн го:

— Ве сбе т'ьрбе ван шидийа—
Әме чекһн җалате сәрһәде бьльнищия,
Бра баһаре сәрда нәе
Авә авед бәләкһия...
Җай, җай...

Дә дае мә'руме:

Дайка дәргуше лә җалате дурә,
Де у баве җе нә лә җенә,
Ғәло сери чь щьрйа бу?
Дә, дьбе, җе ольмер'а дәст даннйә,
Дәсте җе нагьрә бькә һ'әлебийа мийанә.

Wae, wae, wae...

Әме дәре мазәле т'әзә вәкын,

Әме дәнгәки вәлийа газн һәвкын—

Әме т'ли-печ'не қәләме—

Ч'ә'в-бруе бәләк теда наскым.

Әме р'авын т'ьрбәке т'әмьз чекын,

Әме п'әнщәрәке йәле р'екын,

Әме сва хwә быдына қбит'аре ч'йа,

Хwәр'а-хwәр'а славе лекын.

Wae, wae, wae...

Т'әвна ван ханьма йәкбәрә,

Пиж-к'әргите дәсте ван т'әв щәwahьрә,

Пештьри ван ханьма кәсәк һ'өщум накә

Бейә сәрә.

Дае мә'руме:

Суке, әзе начьмә суке,

Суке, әзе начьмә суке,

Гәло ифьр'а к'е бу

Ль бәве Бемал кьрьнә,

Бәлки нәвинә зә'ве у буке.

Дә вай, вай, вай.

Дә дае мә'руме, мын го:

— Ве сбе чь тә'вәкә же тәйроке,

Чь тә'вәкә же тәйроке,

Мын го, ль дәре мала бәве Бемал барийә,

Мын мә'руме, һатә чоке,

Гәло нызаньм ифьр'а к'е бу?

Бьвә нәхwәше шәв у р'өке.

220. ИӘКХАНӘ—БӘНД

Аве тини, ава гәр'е,
 Қир'ин дькым, дэнге мын һәр'е,
 Әзе бежым:
 „Лавько, қорба, әрд сгрина,
 Тә п'ехаси, вәрә сәр р'е“.

Бае гәлийа те гәр'ә-гәр'ә,
 Қиза к'әре бәжибльдә
 Бьск у гәлийа һәвр'а шәр'ә.

Баран бари жь хадеда,
 Ав голбуна дәве р'еда,
 Һәрча мраза дьхвәзә хаде бькә,
 Мразе мын у к'ава мын жи
 Бькә бын льһ'ефе р'әхе деда.

Баранәк бари жь хадеда,
 Шелукьрийә щәв,канинге дәве р'еда,
 Әзе зәри доста хвәр'а дерәки биньм Учк'ьлисе,
 Әзе бьдъм сәр т'әрзинг-т'әрзинге ве Т'флисе.

Баран бари сәр шилана,
 Кәвр-көч'ьке хаде бьбарын сәр щинара,
 Һәрче орт'а мын у кәва гозәлда фәсәдикә,
 Бьк'ьшинә эше, эша дәв дьрана.

Бәжьна гәдә лавьке мын тавьсә,
 Р'о ле дьхә дьтәнсә,
 Гава т'әв к'оти шыдока жьне р'адьзе,
 Р'о те р'өже дьч'ьлмьсә.

Бәжьна дери, бәжьна дери,
 Мере к'оти, хвәли сери,
 Гәдә, қорба, әзе дьвем, исал пер'а вәрә мын
 бьр'әвинә.

К'е нәвери, к'е дьтьрси.

Бажына кәва гозэл т'ела дэзи,
Пер'а бьскә, пар'а дэзи,
Qальне кәва гозэл п'ър' дыхвәзи,
Сәд зер'е зәр, һ'әзар пәзи.

Бажына мын к'әсмьмә,
Дб-се т'опе сари Москов ле лазьмә,
К'е дийә, к'е бинайә,
Дьлк'әтийа мәрыва гондда һәвә,
Мәрыв һәр'ә вәлате хәриба,—
Пәкә дыне бинә.

Бажына мын ханьме —
Истәкана сәр т'ахьме,
Бина гәнне дәве к'оти, шидоке мере мын те,
Мыне шәве пайиза, пышта хвә дьдьме
Бәре хвә надьме.

Бажына мын ханьме иона истькана нав т'охьме,
Де у баве мын әз дамә каләки һ'әфте сали,
Сьве һ'әта эваре пышта хвә дьдьме.

Бажына тә ханьме—
Чь финщана сәр т'аг'ьме,
Мала баве тә зйарәта Диарбәкь'ре....
Әз бәре хвә надьме.

Бажына тә зравә, дькә бышке,
Шәрма хай-хәдана нибуйа,
Мыне қайшәк бьк'ьр'йа быда пыште.
Дәр щинаре кәр'е хвә бькөжьн,
Наһельн лә'зәки р'унем ль тәныште.

Бәрфәк бари ч'йае Газе,
Һ'әйфа мын те қиза назьк—
Т'әви к'отие мере хвә р'азе.

Бэрфэке бари we шэл'эйэ.
Кара хэзала каре хwэ һылдайэ т'эмашэйэ,
Бьра дэрде мын гөре сәре ч'йа нэбинэ,
Гөр гөнэйэ.

Блынд кьрын, блынд кьрын,
Көлие бэрфе мә гьр кьрын,
Мын дит т'ьрбэк чадьр кьрын,
Т'атьм—мэдэт дэст хэрибие.

Ве калание, эз кал кьрым,
Ве хортание мала хwэ баркьр,
Qиза бәре хwэ мын гөһер'и,
Бука дьле хwэ мын саркьр.

Ве канинга дор бь қьщи,
Ве сбе щот кәве гозэл бәр хәрьщи,
Һ'эфт хwэзыла мын ын мәрьви—
Ч'э'ве хwэ дит, дьлке хwэ зәвьщи.

Гезйа дәсте мын һ'эwшанэ,
Мын чнийэ wерана Элэще дора ч'йанэ,
Һәрге һун пьрса р'аст жь мын дькьн,
Гэдэ лавьке мын хэрибейэ, нэ ль ван щийанэ.

Гэдэ лавько, мала дьгэр'и малэ wанэ,
Бәре һесуе кохина wэнэ,
Һәрге wэлате хэриба
Спик щане гэдэ лавьке мын бьгэр'э
Вра р'öh'e мынва э'йанэ.

Гэдэ лавьке мын бәр дерн сәкьни дөшьрмиш бу,
Т'унщька ание тишэ-тиш бу.
На wэллэ ниве э'мьре мын мабу,
Ниве дьне ч'өр'ьмиш бу.

Гэдэ лавьке мын сэкьнийэ сэр свдэре,
Тэ ль к'ере, ве к'эмбэре,
Бра т'элине мын һэр'э ч'э'ве йазим — мын хэзале.

Гэдэ лавьке мын сйарэ, пэйа навэ,
Р'амусана йэке, дёда қайил навэ,
Эзе созе р'эве дьдьме,
Мын ит'бар навэ.

Гэдэ лавьке мын п'але мерга тэ'ли тути,
Һым дьдру, һым дьнэ'ли.
Вэки к'ома хай хёдана нибуйа,
Мыне шэ'ле гёрза хвэкьра
Бьда баноки бьчума али.

Гэдэ лавьке мын чуйэ гёнде гёрща,
К'ынще хвэ шуштынэ авитьнэ ль ван сынща,
Қазанща хвэ исал дё сала т'эмам дайэ мори-
мрщана.

Гэдэ лавьке мын шване ван кавьр'а,
Гэли малино, гёндино, щинарно,
Һуне нэкьн ван ньфьр'а,
Эw щаһьлэ, чахе мыр'а.

Гэдэ лавьке мын шване пэзе нерэ,
Пэз бэрдайэ дор знерэ,
Бэр у бышкошка қлер гьртийэ.

Гэдэ лавьке мын хэйндийэ де у бава,
Дабу сэр р'еига ве Идьре,
Гэдэ лавько, дэ тё wэрэ—
Салэ, сала исальир'а
Тэ қаське бьк'шиньм
Бэр синга ве чадьре.

Гэдэ лавьке мын шване ван кавьр'а,
Ле нэькнэ ван нфьр'а,
Де у баве мын эз дамэ
Иэки щаһьли чахи мыр'а.

Гэдэ лавьке мын шване ван кавьр'а,
Һун ле нэькн ван нфьр'а,
Әw щаһьлэ чахе мыр'а.

Гэдэ лавько!
Бра йэкэ мын буйа,
Йэкэ тэ буйа,
Дэр щинар т'эв шэ'дэ буйа,
Бра быготана лавьке тэ һат,
Красе щане мын т'өнэбуйа.

Гэдэ лавько, нэчэ Wане,
Ван дьжмьнэ,
Сэр р'йа Wане мер кōштьнэ,
We бежын: „Бона чийэ, бона чь нинэ?“
We бежын: „Бона ника т'эшйа мьнэ“.

Гэдэ лавько!
Тэ нэхwэстм, нэр'эвандм,
Тэе кьрм дэзмалэкэ дэста.
Зэида сор аландм,
На wэллэһ,

Тэе кьрм полэки сори слок
Әз чрпандм.
Гэдэ лавько!
Һэр'э, р'енга хwэ нэминэ,
Һэр'э кавьла Qaқымане,
Qол, блете мын бьстннэ,
Хаде р'өһ'е мын бэри чуйинна тэ бьстннэ.

Гэли к'урэ, эз дак'этым,
Qыч'и нур бу педа к'этым.
Чьда бльнд фьр'им
Алчах к'этым.

Гэли сэд шар гэли,
Эзе агьр дайным,
Буз да h'эли,
Дэрде, көле көва гозэл
Кьрым ард у хали.

Гине бьдру, гине п'але,
Һэй бьдру, һэй бынэ'лэ,
Wэки мьне шэрма хайа шэрм нэкьра,
Мьне қэрэфила позе хwэ тэр'а текьра
к'елэнди бьчума мале.

Гөл баринэ хэт бь хэт,
Хэлде гөле хwэ бьрын.
Гөла р'ьнд, гөла бэдэw
П'ара мьн к'эт.

Гонде мэ, гонде wан Мирэк'а,
Дэ тō ч'ьре вехэ дайнэ сэр п'етэка,
Эз у тō эварда бьк'эвын к'еф, һ'энэка.

Дара бэр дэре баве мьн зэйт'унэ,
Шахе даре бэржер чуна,
Дэ тō wэрэ мьн бьр'эвина,
Де у баве мьн һэмин готьна хwэ п'ошман буна.

Дерэ спийэ, дерэ к'өбэ,
Дэ тō нэгэр' дэшт у зозан обэ-обэ,
Дэ тō wэрэ наве зэwаше сэр мьнр'а бькэ һ'эрам,
т'өбэ.

Дерэ чите, дерэ кэвье,
Һа ль сэр т'эвие, һа ль сэр т'эвье,
Эзе дане р'ое набиньм,
Ә'мьре хаде,
Дане шэве һәр'ымэ хэвье.

Дэнге мын дэнгэзе,
Агырке к'этийэ к'ок'а Ширһэльзе,
Эзе т'эрка ч'э'в бьруе бэлэк нэкьм
Һ'эта кэвэр тэр'бэ. қант'ыр' бьзе.

Дэре мала баве мын қахчинэ,
Пышта мала баве мын қахчинэ,
Красе гэдэ лавьке мын чите сори гөл-гөлинэ,
Гэдэ лавьке мын һатйэ мын бьр'эвинэ,
Тьрса дьле мын суда главинэ.

Дэре мала баве мын мылазгьр,
Мыне гстила хвэ дәсте хэлде т'ели дәләлда нас
кьр,
Мыне ве све тьрса к'оти, шьндоке мера ч'ер'и
тэкьр—
Хвэ хласкьр.

Дэре қот'ийа дьла вэкэ,
Эзе гази һавал-һогьре хвэ у тэкьм,
Һәрче дәрде дьла динэ
Бьра газьна мын у тэ нэкьн.

Дәрде дьла эз данимэ,
Тө соли, эз пэ'нимэ,
Һәр'ым бькьм шкйат, һиви,
Эзе бежьм вэк'ил нэфсьм, бе хайнимэ.

Дәрде һеуие гранэ,
Дәрдэки бе дәрманэ,

Мина қолыңша р'увйанэ,
Нэе сәре гөре ч'йанэ,
Дәрде һеуие гранэ.
Мина һ'ьрч'е гәлийанэ.

Дора аве, дора мынэ,
Быра бышке щер'е мынэ,
На вәллэ гэдэ лавьке мын вәлате хәриба
Диса һивйа мынэ.

Дьле мын п'бра сәре һәрдө нәвалала,
Мыне р'акьрийэ щотэ каре кархәзала,
Мын бебәхто, к'е дийэ, к'е бинайэ,
Мәри неч'ира дәсте хвә быгрә быдә—
Дәсте хәлҗе.

Дьле мын села һ'әсьни,
Һесьре мын тен, грне мын сәкьни,
Мын го: мын нәр'әвиннэ мала Искане р'ошки,
Кәси нәдийэ, нә пәсьни,
Хаде храб быкә,—
Мын го, мын быр'әвиннэ,
Мала Тәмьре һ'әсьни.

Дьле мын һелина тәйре һәва,
Ле р'әвиннэ щоте қаза р'әфе кәва,
Әмәке мын у кәва гозәл,
Тәмам чуйэ бадьлһәва.

Әз гөльм. гөла нава баг'а,
Һешин дькьм бәр хрщите
Һәрдө т'аг'а.

Әз дьмьрьм йар сәбәбә,
Дә бра т'ьрба мын дәре мала баве тәвә,
Гава све р'адьви, сәр ч'ә'ве хвә дышойи,
Бе: „Кәва гозәл, алине мында р'әмә тәвә“.

Эз кал бум, сэд шар кал бум,
Незики һ'эфте, һ'эйште сал бум,
Аг'ърсонги, сэдэма бэжына зрав, ч'э'вед бэлэк —
К'очэр бум — хэрэбэ мал бум.

Эз кэвм, кэве нари,
Эзе һелина хвэ чекым т'аха жерин ви знари,
Лавько, қорба, йа һатийэ сәре мын,
Нәһатийэ сәре Ибонге Көрмәхари.

Эз нэ ль вьрм, нэ ль вьрм,
Қалч'ич'эка бэр кэвьрм.
Эз нэ вьрм, эз нэ вьрм.
Қалч'ич'эка дор кэвьрм,
Қәнща хвэстм, хрәва бьрм.

Эз нэхвэшм вэрэ сэр мын,
Қылче орг'ане һылдэ вэрэ щәм мын,
Һәрге де баве мын, мын пьрсин,
Эзе бежм һ'экиме Лоқьма һатьбу сэр мын.

Эз нэхвэшм р'ожа һ'эфта,
Дэ тō вэрэ щинге мын быгōһезэ,
Бывэ коне жорын, сэр ван т'эхта,
Эзе быкм қир'ин,
Бьра дэнге мын һәр'э щоте йара ван бебэхта.

Эз хэрибм, нэ жь ван дэра,
Ле, ле, эз дур к'этым жь бав у бра,
Ле дае, хэриб эзм,
Хали ль сәре кемақьла.

Эз чум Хōме нэ мал бу:
Щэве дәрде хвэда бу,
Гэвэз хәмьла хвэда бу,
К'ьла ван мәшка мәда бу.

Эз шамимэ, р'енга мьн дурэ,
Мьне жьмьри сиусе гōли нава мьлэ,
Гэдэ қōрба, хэма мэк'ьшини, йанга тэмэ.

Эз we т'ахе, тō we т'ахе,
Бэжын бльнде, гōли шахе,
Эзе кэва гозэлэ хвэ бьр'эвиньм
Бавем Щэрщэрисе мала апе.

Эз we т'ахе, тō we т'ахе,
Бэжын зьраве, гōли шахе,
Хазьла we чахе тэ бьр'эвиньм,
Бавем Мирэк'а жерин мала хале.

Эзе дькьм кэва гозэл бьр'эвиньм,
Һе нэк'этийэ бэр дара ве дэргуше,
Тэ ч'эвр'эше, р'у эсмэре,
Зозан хвэшын ware бэре.
Эзе дькьм кэва гозэл бьр'эвиньм,
Һе нэк'этийэ бэр дара ве мезэре.

Эзе севьм, сева тэр'ьм,
Қэрэфьла к'эскьм, дор бь п'эр'ьм.
Эзе севьм, сева тэр'ьм,
Қэрэфьла дор бь п'эр'ьм,
Wэки р'ожэке гэдэ лавьке хвэ нэбиньм,
Қōдум т'ōнэ пе бьгэр'ьм.

Эзе тэйрьм, тэйре гола Мэзын,
Һьн дьр'эвьм, һьн дьбэзьм,
Дьчьм нава к'ома һэвала
Диса сефил эзьм.

Эзе тэйрьм, тэйре нерьм,
Бэр дэре мала баве тэ дьзерьм,

Эзе сала исалын дыкым кэва гозэла хвэ
быр'эвиньм,
Динване аз нэверьм.

Эзе чумэ к'оза мийанэ,
Мори, мрщан зэнда мын қэтианэ
Эзе хур-хур к'этымэ ле гэр'йамэ,
Һәрче мыне дитын. һәрче нэдитын,
Эзе быкым турк' у бегар' бавем сэр гондийанэ.

Элэгэзе ль ван гьра,
Бьра кбр'е сэбэбк'аре мын бьмьрэ,
Чава сала исалин дәсте мын гьртын
Данэ гиске гбр'и нав кавьр'а.

Элэгэзе, к'оч бь р'езе,
Эзе сери к'этымэ һ'эта фезе,
Эзе к'ас ава ван зозана текым қылча шэ'ра ве
к'тане,

Эзе гэдэ лавьке хвэр'а бышиньм,
Гонде Бота сэр к'отане.

Элэгэзе һ'эта вьра,
Ав р'ьжйайэ сэр кэвьра,
Эва сәре се мәһанэ,
Дэ тō вэрэ йа мын у тэ бошэ,
Тō бе — хушке, аз бем — бра.

Элэгэзе we бь р'эзэ,
Дэнге мын к'этийэ к'ок'а даре ширһ'эльзе,
Эзе дыкым дәсте кэва гозэл быгрым быр'эвиньм,
Бавем Т'алина жорьн бэр бэхте доста, ве
к'аг'эзе.

Эман, эман, эман,
Мэ дәрбаз бун сал у зэман.
Халқе т'ели дәләл гь зэвьщин,
Т'эне-т'эне аз v тō ман.

Эме һәр'ын мала бава жь пер'а,
Пышта хwэ быдьнэ к'отэке стер'а,
Эме глие хwэ быкыи—
Нызам газыне хwэ жь к'ер'а.

Эве һане лавьке мына,
Кастум йәкә, щев дөдөнә,
Гәдә лавько,
Гөла П'ампе эз у т'өнә

Ә'wr ниньм, баране бьр'ежым,
Кәсәк т'өнә дәрде дьле хwэ жер'а бежым.

Зәнгьли зәрә, дәнг же нае,
Бав жи кәр'ә ль Бәг'дае,
Де бь гәр'окә, мала нае.

Зәрие гөнде мә сьсенә,
Канийа жерьн аве тенә,
Эзе р'амусанәке һанга пешьн дьхwэзьм,
Һанга орт'е к'әрба щер'е мыле хwэ дышкенә.

Зозан нәма, мын ле дани,
Кани нәма, мын ав ле һьлч'ьни,
Канийа һ'әсәи мын ав һьлч'ьни.
Йәки смел сор сәр мыр'а сәкьни,
Дәве мын нәгәр'йа быгота:
„Тө әзәли, йане жыи“.

Нарәкә мын һәйә гөнде wәда,
Сәре хwэ гьреда бәр қәлахе бь тә'лдәда,
К'оти шидоке дәваре мере we
Да шәшхане, дәстда гөллә бәри мында.

Кавьле гөнде мә дәрәщә,
Ле шин дькә гиһа, лелавк,гөл, сосьн т'әмам
п'әнщә.
Гәдә лавько, wәрә р'амусанәке мын к'әрәмкә,
Дәв у драи тә шәкьрир'а гәлә қәнщә.

Кавьле гонде ма спыгэ,
Гэдэ лавьке мын ле дьгэр'э қрмэ, қэмэ, ды
т'вьнгэ,
Вэки к'ома хай ходана нибуйа,
Эзе р'ое һ'эфт щара бычума солэ лынгэ.

К'амбаха ава Мураде лэмэ-лэмэ,
К'элэкчйо, бэхте тэмэ,
Дэ тō вэрэ дэлалика дьле мын жь ава Мураде
дэрбазкэ.
Эз к'эфила һэре тэмэ.

К'арубаре мори-мрщане зэнде зэр қэтианэ,
Эзе чумэ ве Р'эwane,
Эзе гэр'йамэ дохтыр, авдерк һа нэманэ,
Дине, бэдэве, п'ошман диса эзым.

Кэри пэзе ль ве пыште,
Дэ тō вэрэ р'уни к'елэка we тэньште,
Дьле мын э'вдала хаде нэк'этийэ гышка,
К'этийэ шэпке сери, қайшэ пыште.

Кэри пэзе чэнди вайэ,
Нерие навда нона гайэ,
Гэдэ лавьке мын тэ'штийа све нэхварийэ,
Фьравина нивро бэрда майэ.

Кэч'ьке, к'обар-к'обар хвэ ба мэкэ,
Щер'е аве һьлдэ канийа пышт мала ма қэст
мэ'нэкэ,
Алики щэгэра мын саг'э,
Алие дьне храв нэкэ.

Кэч'ьке, тэе ав ани, ава гөле,
Гэдэ лавьке мын хэйдийэ чубу чоле.
Кэсэки ходан хере т'оноэ,
Һар'э бинэ сэр we йоле.

Н В И С А Р Н А С И

1. „Сэре к'отане" — готийа Аһ'ме Чоло, 70 сали, нэхwэнди, жь гонде Элэгэзе, ль нэһ'ниа Апаране, колхозван, шдхбле гондитие дыкэ.
2. „Дэре колхозе" — готийа Аһ'ме Чоло, быһер' нвисарнасийа 1-а.
3. „Бэдэwе" — готийа Аһ'маде Усыв, жь дйа хwэ буйа сала 1908-а, жь гонде Элэгэзе ль нэһ'ниа Апаране, дэнгбеж, колхозван.
4. „Гэдэ лавьк" — готийа Гёла Хёдеда, 40 сали, гондийа Элэгэзе ль нэһ'ниа Апаране, колхозван.
5. „Чь зэвинга" — готийа Хэйлаза Э'ло Г'эсойан, хэбатчийа меванхана гонде Элэгэзе ль нэһ'ниа Элэгэзе (ниа Апаране).
6. „Гэдэ лавьке мын чу" — готийа Хёдое Слэ, 50 сали, нивхwэнди, дэнгбеж, дьминэ ль гонде Элэгэзе ль нэһ'ниа Апаране. Хёдо wэхтеда шван буйа, ниа колхозвана.
7. „Дё зэри" — готийа Щэма Мирзэ, артиста Т'атрона к'ёрдайа дэwлэте бэре ль гонде Элэгэзе ль нэһ'ниа Элэгэзе (ниа Апаране), 30 сали, хwэнди.
8. „Бэрфэк бари" — готийа Щэма Мирзэ, быһер' нвисарнасийа 7-а.
9. „Гэдэ лавьке мын" — готийа Щэма Мирзэ, быһер' нвисарнасийа 7-а. Эв к'лам хатына нвисаре сала 1944-а.
10. „Ле, ле Хэзале" — готийа Qади Мирзойан, жь гонде Элэгэзе ль нэһ'ниа Элэгэзе (ниа Апаране), 20 сали, хwэнди, артисте Т'атрона к'ёрдайа дэwлэте бэре — гонде Элэгэзе. Эв у к'ламед жере хатына нвисаре сала 1943-а.
11. „Мын хэзалэке р'акыр" — готийа Qади Мирзойан, быһер' нвисарнасийа 10-а.
12. „Ле, ле зэрие" — готийа Qади Мирзойан, быһер' нвисарнасийа 10-а.
13. „Ле, ле Дилбэре" — готийа Qади Мирзойан, быһер' нвисарнасийа 10-а.
14. „Ч'э'ве мын ль р'енга тэ qэр'ьми" — готийа Qади Мирзойан, быһер' нвисарнасийа 10-а.

15. „Мала ма щинаре мала вэ буйа“ — готийа Qади Мирзойан, быһер' нивсарнасийа 10-а.

16. „Сэйран“ — готийа Qади Мирзойан, быһер' нивсарнасийа 10-а.

17. „Хэлл д бэго“ — готийа Qади Мирзойан, быһер' нивсарнасийа 10-а.

18. „K'awe“ — готийа Qади Мирзойан, быһер' нивсарнасийа 10-а.

19. „Ханне к'ава мын“ — готийа Qади Мирзойан, быһер' нивсарнасийа 10-а.

20. „Дэ йар, йар, дэ йар, йар„ — готийа Qади Мирзойан, быһер' нивсарнасийа 10-а.

21. „Дэ йар, йар ширьне“ — готийа Qади Мирзойан, быһер' нивсарнасийа 10-а.

22. „Һэйло дьло“ — готийа Qади Мирзойан, быһер' нивсарнасийа 10-а.

23. „Щане“ — готийа Qади Мирзойан, быһер' нивсарнасийа 10-а.

24. „Wэhte зэрия мын нишан кьры“ — готийа у жы бэр хвэ дэрхьстийа Усьве Mh'o, жы гонде К'орблахе ль нэһ'ния Апаране, 30 сали, хвэндн, Бона тышт жы бэрхвэ дэрхьстьне мэрифата wi һэйа, дьстре.

25. „Һа һай ль мын“ — готийа Забыте Ih'o Мамадһан, жы дһа хвэ буйа сала 1936-а, жы гонде Мирэк'е ль нэһ'ния Апаране, колхозван.

29. „Лей эман“ — готийа Тэфуре

27. „Ле дине“ — готийа Тэфуре К'элэш, 55 сали, нивхвэндн, жы гонде Мирэк'е ль нэһ'ния Апаране, колхозван, дэнгбежэки э'һанэ.

28. „Ле, ле қазе“ — готийа Тэфуре К'элэш, быһер' нивсарнасийа 27-а.

29. „Лей эман“ — готийа Тэфуре К'элэш, быһер' нивсарнасийа 27-а.

30. „Мэґри“ — готийа Тэфуре К'элэш, быһер' нивсарнасийа 27-а.

31. „Ч'эме П'ае“ — готийа Шакее Дэвреш, жы дһа хвэ буйа сала 1913-а, жы гонде Мирэк'е ль нэһ'ния Апаране, колхозван, хвэндн.

32. „Ле, ле дине“ — готийа Шакее Дэвреш, быһер' нивсарнасийа 31-е.

33. „Һэй, ле, ле, һэй ле“ — готийа Шамьле Һ'эмнд Куһан, жы гонде Мирэк'е ль сэр нэһ'ния Апаране, жы дһа хвэ буйа сала 1925-а нивхвэндн, ль Тбилисне дьминэ. Шамьл мжуһиня, һ'к'һата (ч'ир'ока) галэки занэ у бы һ'эвас дьбежэ.

34. „Ә'вдал у Г'оле“ — готийа Басое Бэк'ыр, дыгбеж, блурван, 30 сали, жы гонде П'ампа к'брда ль нэһ'ния Апаране. Басо галэк зарготына щмаэ'те занэ.

35. Һ'эсо, вэйло“ — готийа Басое Бэк'ыр, быһер' нивсарнасийа 34-а.

36. „Бэжна Қблхане Н'эсо" — готийә Басое Бэк'ыр, быһер' нвисарнасья 34-а.
37. „Һива гонде мә йэкшэви" — готийә Басое Бэк'ыр, быһер' нвисарнасья 34-а.
38. „Дэ Бэйазе" — готийә Басое Бэк'ыр, быһер' нвисарнасья 34-а.
39. „Дә йо, йо, йо Сэйране" — готийә Басое Бэк'ыр, быһер' нвисарнасья 34-а.
40. „Бэжна гэдә" — готийә Басое Бэк'ыр, быһер' нвисарнасья 34-а.
41. „Баше" — готийә Басое Бэк'ыр, быһер' нвисарнасья 34-а.
42. „Гәвре" — готийә Кда Иво, 60 сали, нэхвәнди, жь гонде П'ампа к'орда, лә нәһ'ийа Апаране, кәвани.
43. „Әе кәлликым" — готийә Кда Иво, быһер' нвисарнасья 42-а.
44. „Һай, һай гәвре" — готийә Кда Иво, быһер' нвисарнасья 42-а.
45. „Щан, щане" — готийә Кда Иво, быһер' нвисарнасья 42-а.
46. „Қәлмәле банге, Әлэгәзе" — готийә Кда Иво, быһер' нвисарнасья 42-а.
47. „Дәрдо" — готийә Кда Иво, быһер' нвисарнасья 42-а.
48. „Гонде мә" — готийә Мералине Миро, жь дйа хвә буйә сала 1932-а, хвәнди, жь гонде П'ампа к'орда лә нәһ'ийа Апаране, колхозван.
49. „Wәй ле" — готийә Н'асәнике Н'эсо, 60 сали, шване колхоза гонде П'ампа к'орда лә нәһ'ийа Апаране.
50. „Н'эсо" — готийә Шәрәфе Ә'мәр, 40 сали, нивхвәнди, жь гонде П'ампа к'орда лә нәһ'ийа Апаране. Шәрәф дәнгбежә, колхозван.
51. „Қизхале" — готийә Шәрәфе Ә'мәр, быһер'ә нвисарнасья 50.
52. „Хане, ба те" — готийә Шәрәфе Ә'мәр, быһер' нвисарнасья 50.
53. „Берийа мын" — готийә Щасьме Шәмо, жь гонде П'ампа к'орда, лә нәһ'ийа Апаране. Щасьм жь дйа хвә буйә сала 1912-а, колхозвана, ферма пезда дьхәбьтә.
54. „Ч'йәе бьнд" — готийә Щасьме Шәмо, быһер' нвисарнасья 53-а.
55. „Қәч'ьке, ч'йа бьнда" — готийә Щасьме Шәмо, быһер' нвисарнасья 53-а.
56. „Қәч'ьке" — готийә Щасьме Шәмо, быһер' нвисарнасья 53-а.
57. „Қәч'ьк, һәрге тә дьчи" — готийә Щасьме Шәмо, быһер' нвисарнасья 53-а.
58. „Әз кәлликым" — готийә Щасьме Шәмо, быһер' нвисарнасья 53-а.
59. „Гәдә лавько, ви знари" — готийә Щасьме Шәмо, быһер' нвисарнасья 53-а.

60. „Зэwало“ — готийэ Щасье Шэмо, быһер' нивсарнасыа 53-а.
61. „Гёле“ — готийэ Wарда Шэмо, 100 сали, нэхwэнди, жь гёнде П'ампа к'брда ль нэһ'ния Апаране. Wарде сала 1957-а ль гёнде П'ампе мьр.
62. „Лавько qбрба“ — готийэ Wарда Шэмо, быһер' нивсарнасыа 61-е.
63. „Лавьке мьи“ — готийэ Wарда Шэмо, быһер' нивсарнасыа 61-е.
64. „Оло, ло гэдэ“ — готийэ Wарда Шэмо, быһер' нивсарнасыа 61-е.
65. „P'эган“ — готийэ Wарда Шэмо, быһер' нивсарнасыа 61-е.
66. „Сэйране, һа Сэйране“ — готийэ Wарда Шэмо, быһер' нивсарнасыа 61-е.
67. „Wэй щане“ — готийэ Wарда Шэмо, быһер' нивсарнасыа 61-е.
68. „Нэхwэшьм“ — готийэ Wарда Шэмо, быһер' нивсарнасыа 61-е.
69. „Мармус“ — готийэ Wарда Шэмо, быһер' нивсарнасыа 61-е.
70. „Тэ ч'э'вр'эше бьру шуше“ — готийэ Wарда Шэмо, быһер' нивсарнасыа 61-е.
71. „Зэри домаме“ — готийэ К'амьле Р'эшо, жь гёнде Сэнгэр'е ль нэһ'ния Апаране. К'амьл жь дйа хwэ буйа сала 1909-а, дэнтбежэ, дэфчи-збр'нэчи.
72. „Wэй дьл, wэй дьл“ — готийэ К'амьле Р'эшо, быһер' нивсарнасыа 61-е.
73. „Wорде“ — готийэ К'амьле Р'эшо, быһер' нивсарнасыа 71-е.
74. „Миро-миро“ — готийэ К'амьле Р'эшо, быһер' нивсарнасыа 71-е.
75. „Ло, ло лавько“ — готийэ Мэмэде Хёдо, 30 сали, колхозван, жь гёнде Сэнгэр'е ль нэһ'ния Апаране.
76. „Лавько qбрба, барана“ — готийэ Мэмэде Хёдо, быһер' нивсарнасыа 75-а.
77. „Халиде Qазн“ — готийэ Р'остэме Москов, жь дйа хwэ буйа сала 1926-а, жь гёнде Сэнгэр'е ль нэһ'ния Апаране, колхозван.
78. „Лавько qбрба, э'wри тэр'э“ — готийэ Р'остэме Москов, быһер'э нивсарнасыа 77-а.
79. „Ло, ло далад“ — готийэ Р'остэме Москов, быһер' нивсарнасыа 77-а.
80. „Дэ йар, йар, ширьне досте“ — готийэ Шакое Э'ли, жь дйа хwэ буйа сала 1911-а, жь гёнде Сэнгэр'е ль нэһ'ния Апаране, гёнддэ дэрсдариэ дыкэ.
81. „Эман, эман, ба те“ — готийэ Какэ Хдыр, жь дйа хwэ буйа сала 1925-а, һ'эсабдаре колхоза гёнде Щамушване ль нэһ'ния Апаране.

82. „Хээл” — готийн Н’осэйн Аһ’мэд, 28 сали, дэрсдэре гбиде Шамушване ль нэһ’ийа Апаране.

83. „Э’вдале Зэйнэ” — готийн Н’бсэйн Аһ’мэд, бьһер’ нвисарнасьа 82-а.

84. „Асе” — готийн Н’осэйн Аһ’мэд, бьһер’ нвисарнасьа 82-а.

85. „Щэрцэрис” — готийн Мразе Щэлил, жь дйа хвэ буйа салл 1924-а, жь гбиде Щэрцэрисе ль нэһ’ийа Апаране, колхозван.

86. „Эле севьм” — готийн Мразе Щэлил, бьһер’ нвисарнасьа 85-а.

87. „Дьле мын” — готийн Э’лие Хэмос Э’вдал, 90 сали, нэхвэнди, жь гбиде Чобанмазе (Чобангэрэкмазе) ль нэһ’ийа Апаране.

88. „Ле щане” — готийн Э’лие Хэмос Э’вдал, бьһер’ нвисарнасьа 87-а.

89. „Қэмэре аз далалым” — готийн Э’лие Хэмос Э’вдал, бьһер’ нвисарнасьа 87-а.

90. „Тэ ч’э’вр’эше” — готийн Э’лие Хэмос Э’вдал, бьһер’ нвисарнасьа 87-а.

91. „Сале дь ээмана” — готийн Э’лие Хэмос Э’вдал, бьһер’ нвисарнасьа 87-а.

92. „Р’эван” — готийн Э’лие Хэмос Э’вдал, бьһер’ нвисарнасьа 87-а.

93. „Мале ма данниа зозана” — готийн Э’лие Хэмо Э’вдал, бьһер’ нвисарнасьа 87-а.

94. „Кэч’эке кълмале” — готийн Э’лие Хэмос Э’вдал, бьһер’ нвисарнасьа 87-а.

95. „Эре, ла дине” — готийн Э’лие Хэмос Э’вдал, бьһер’ нвисарнасьа 87-а.

96. „Эме, ле” — готийн Э’лие Хэмос Э’вдал, бьһер’ нвисарнасьа 87-а.

97. „Һэре дэ меван” — готийн Э’зизе К’очо, 35 сали, жь гбиде Қдр’ббог’эзе ль нэһ’ийа Апаране, колхозван.

98. „Wэра Тели” — готийн Э’зизе К’очо, бьһер’ нвисарнасьа 27-а.

99. „Wн К’элэшо” — готийн Э’э’эзе К’очо, бьһер’ нвисарнасьа 97-а.

100. „Эләгэзе” — готийн Н’эмиде Усьв, 30 сали, шване колхоза гбиде Дитаке ль нэһ’ийа Арташате.

101. „Ч’йа готэ ч’йа” — готийн Н’эмиде Усьв, бьһер’ нвисарнасьа 100-и.

102. „Дьле мын зэрие” — готийн Н’эмиде Усьв, бьһер’ нвисарнасьа 100-и.

103. „Һэй ле” — готийн Зедо Щбраелйан, 60 сали, нэхвэнди, шване гбиде Чара ль нэһ’ийа Арташате.

104. „Тимаре“ — готийэ Зедо Щбраелйан, быһер' нвисарнасьа 103-а.
105. „Эман, эман доман“ — готийэ Хэзиле Мурад, 25 сали, хвэнди, жь гёнде К'арвансаре, ль нэх'ийа Арт'ике.
106. „Ло баво“ — готийэ Щэмале Ширьнша, 22 сали, дэрсдар жь гёнде К'арвансаре ль нэх'ийа Арт'ике.
107. „Зозане мэ“ — готийэ Щэмале Ширьнша, быһер' нвисарнасьа 106-а.
108. „Э'йшане“ — готийэ Щэмале Ширьнша, быһер' нвисарнасьа 106-а.
109. „Хане“ — готийэ Щэмале Ширьнша, быһер' нвисарнасьа 106-а.
110. „Эле эт'име“ — готийэ Щэмале Ширьнша, быһер' нвисарнасьа 106-а.
111. „Мразе мын“ — готийэ Щэмале Ширьнша, быһер' нвисарнасьа 106-а.
112. „Саре сэрда“ — готийэ Щэмале Ширьнша, быһер' нвисарнасьа 106-а.
113. „Т'эw ле“ — готийэ Щэмале Ширьнша, быһер' нвисарнасьа 106-а.
114. „Һэре“ — готийэ Щэмале Ширьнша, быһер' нвисарнасьа 106-а.
115. „Һэй ле, ле“ — готийэ Щэмале Ширьнша, быһер' нвисарнасьа 106-а.
116. „Т'влисван“ — готийэ Щэмале Ширьнша, быһер' нвисарнасьа 106-а.
117. „Пэзе баве тэ һатэ дэ'на“ — готийэ Бондое Ибо, 25 сали, дэрсдаре гёнде Сариблахе ль нэх'ийа Ахтае (иһа һраздан). Эв к'лау у ед жерын сала 1935-а һатына нвисаре.
118. „Дэрдо, дэрдо“ — готийэ Бондое Ибо, быһер' нвисарнасьа 117-а.
119. „Нэма, нэма“ — готийэ Бондое Ибо, быһер' нвисарнасьа 117-а.
120. „Һива гёнде мэ“ — готийэ Бондое Ибо, быһер' нвисарнасьа 117-а.
121. „Һ'өбе“ — готийэ Бондое Ибо, быһер' нвисарнасьа 117-а.
122. „Һэре ле дае“ — готийэ Мащо Мкртчйан, 30 сали, жь гёнде Аване ль нэх'ийа Аштараке, колхозван.
123. „Һэйле йэман“ — готийэ Ваһан Бозойан, 75 сали, жь гёнде Агараке ль нэх'ийа Аштараке, колхозван.
124. „Лавьке эрмэни“ — готийэ Ваһан Бозойан, быһер' нвисарнасьа 123-а.

125. „Н'эйрано“ — готийа Манук Нарут'йунийан, жь Аштараке, 65 сали, нэхвэнди, лбучи.

126. „Эман, эман лав'ыко“ — готийа Манук Нарут'йунийан, быһер' нвисарнасьа 126-а, Эв к'ламана сала 1933-а натыа нвисаре.

127. „Наре шван“ — готийа наппеж Стен'ан Варданйан, ль Аштараке дьмша, 60 сали. (П'ара дьда — Сабак Мхит'арйан готийа, 75 сали, нэхвэнди, жь Вардаблуре нэх'ния Апаране).

128. „Дэ вэйло“ — готийа Новһаннес Наройан, 70 сали, жь гьнде Дзоран'е ль нэх'ния Аштараке, колхозван.

129. „Дьле мын п'ра ве Т'флисе“ — готийа Э'г'ар Байройан, 60 сали, нэхвэнди, шване колхоза Коше ль нэх'ния Аштараке.

130. „Н'эсэнико қорба“ — готийа Э'г'ар Байройан, быһер' нвисарнасьа 129-а.

131. „Ле, ле бадэве“ — готийа Э'г'ар Байройан, быһер' нвисарнасьа 129-а.

132. „Ле, ле дине“ — готийа Э'г'ар Байройан, быһер' нвисарнасьа 129-а.

133. „Щг'арэке“ — готийа Э'г'ар Байройан, быһер' нвисарнасьа 129-а.

134. „Мердинэ“ — готийа Генцо Григорйан, жь гьнде Сасунике ль нэх'ния Аштараке, 40 сали, колхозван, дэпбеж.

135. „Ай бемал“ — готийа Генцо Григорйан, быһер' нвисарнасьа 134-а.

136. Хьлам“ — готийа Генцо Григорйан, быһер' нвисарнасьа 134-а.

137. „Мала бабе мын“ — готийа Генцо Григорйан, быһер' нвисарнасьа 134-а.

138. „Мэдо“ — готийа Генцо Григорйан, быһер' нвисарнасьа 134-а.

139. „Дэлл“ — готийа Генцо Григорйан, быһер' нвисарнасьа 134-а.

140. „Ле, ле“ — готийа Новһаннес Шамасйан, 70 сали, нэхвэнди, жь гьнде Ушане ль нэх'ния Аштараке, колхозван.

141. „Эле кьне“ — готийа Бэдър у Т'емур, гьндие Шамираме ль нэх'ния Аштараке, шагьрт.

142. „Эле щане“ — готийа Бэдър у Т'емур, быһер' нвисарнасьа 141.

143. „Эле к'аве“ — готийа Гоге Усьв, 30 сали, хвэнди, жь гьнде Шамираме ль нэх'ния Аштараке, колхозван.

144. „Гьле мэ'руме“ — готийа Гоге Усьв, быһер' нвисарнасьа 143-а.

145. „K'awa мы“ — готийа Гоге Усыв, быһер' нвисарнасыа 143-а.
146. „Wэйле Нэне“ — готийа Qанате Бро, 45 сали, гондие Ша-мираме, ль нэһ'ийа Аштараке, шване колхозе, дэнгбеж.
147. „Әзе чумэ Дерсьме“ — готийа Qанате Бро, быһер' нвисар-насыа 146-а.
148. „Зэрие мэ“ — готийа Qанате Бро, быһер' нвисарнасыа 146-а.
149. „Бериване, бериване“ — готийа Qблихане Мирзэ, 20 сали, ль Бат'уме дьминэ, дэргэванэ.
150. „Qыжла мэ'ра“ — готийа Qблихане Мирзэ, быһер' нвисар-насыа 149-а. Әw һардб к'ламе жоргоги һатънэ нвисаре сала 1937-э, ль Бат'умие.
151. „Ч'эме Силанне“ — готийа Алек'сан Дарбинийан, 60 сали, п'алэ, жь Ереване,
152. „Далиле“ — готийа Ат'о Геворгян, 70 сали, бнэлине Ереване, пенсионер.
153. „Әман, әман, ээ һ'элийам“ — готийа K'орог'ли Мурадйан, 67 сали, хвэндн, п'алэ, ль Ереване дьминэ.
154. „Дэ ле-ле“ — готийа K'орог'ли Мурадйан, быһер' нвисар-насыа 153-а.
155. „K'өсэдаг“ — готийа K'орог'ли Мурадйан, быһер' нвисар-насыа 153-а.
156. „Әман, әман, домам qдрбан“ — готийа Мэ'муде Ә'мэр, 30 са-ли, дэргэван, ль Ереване дьминэ.
157. „Wэрэ щане, щане“ — готийа Мэ'муде Ә'мэр, быһер' нвисар-насыа 156-а.
158. „Дэ домам“ — готийа Мирзас Обет, 30 сали, п'алэ, ль Ере-ване дьминэ.
159. „Дэлал“ — готийа Назели Һовһаннисйан, 62 сали, нэхвэндн, кэвани, ль Ереване дьма, ван салед пашыи мър.
160. „Дино“ — готийа Назели Һовһаннисйан, быһер' нвисарнасыа 159-а.
161. „Фидан“ — готийа Назели Һовһаннисйан, быһер' нвисар-насыа 159-а.
162. „Мэдэт“ — готийа Абраһам Бадалйан, 65 сали, нэхвэндн, жь гонде Базмаберде ль нэһ'ийа T'алине, колхозван.
163. „Qблыго“ — готийа Лэзгие Са'до, 70 сали, нэхвэндн, жь гон-де Бэр'ож ль нэһ'ийа T'алине, колхозван.
164. „Ә'вдале Зэйне у шех Сле“ — готийа Лэзгие Са'до, быһер' нвисарнасыа 163-а.
165. „Wэйла“ — готийа P'зас Мэщит, жь дйа хвэ буйа сала 1927-а, жь гонде Гэлт'о ль нэһ'ийа T'алине, колхозван.

166. „Лавько щано“ — готйа Фэтиа Бшар, 45 сали, хвэнди, жь гонде Галт'о ль нэһ'ниа Талине, колхозван.

167. „Бэжна мын“ — готйа Фэтиа Бшар, быһер' нвисарнасьа 166-а.

168. „Пар йэман“ — готйа Уньсе Н'эсэн, 60 сали, гаван, колхозване гонде Диһане ль нэһ'ниа Талине.

169. „Вэра щане“ — готйа Уньсе Н'эсэн, быһер' нвисарнасьа 168-а.

170. „Ле кэше“ — готйа Уньсе Н'эсэн, быһер' нвисарнасьа 168-а.

171. „Зозане блыд“ — готйа Уньсе Н'эсэн, быһер' нвисарнасьа 168-а.

172. „Эме“ — готйа Ёвһаннес Шехойан, жь гонде Э'йналуе (наһа Кат'наг'бйур) ль нэһ'ниа Талине, 60 сали, колхозван.

173. „Начьм Шаме“ — готйа Ёвһаннес Шехойан, быһер' нвисарнасьа 172-а.

174. „Ле, ле Мэде“ — готйа Аһ'маде Самсон, гонде К'элэк'уте Жорын, ль нэһ'ниа Талине, 35 сали, колхозван.

175. „Дэлало, дьлько“ — готйа П'орсора Сло, 12 сали, гондиһа К'элэк'уте Жорын, ль нэһ'ниа Талине, шагьрт.

176. „Бериване, тэ ль пыште“ — готйа П'орсора Сло, быһер' нвисарнасьа 175-а.

177. „Гэда“ — готйа П'орсора Сло, быһер' нвисарнасьа 175-а.

178. „Эм һэвраз чун“ — готйа Н'эсое К'элэш, 70 сали, нэхвэнди, жь гонде Сорике ль нэһ'ниа Талине, колхозван.

179. „Сэре Бофэтин“ — готйа Н'эсое К'элэш, быһер' нвисарнасьа 178-а.

180. „Дэ ле, ле Ширышле“ — готйа Н'эсое К'элэш, быһер' нвисарнасьа 178-а.

181. „Ле, ле, ле Qазе“ — готйа Н'эсое К'элэш, быһер' нвисарнасьа 178-а.

182. „Мэрэзе“ — готйа Н'эсое К'элэш, быһер' нвисарнасьа 178-а.

183. „Сбэйа“ — готйа Н'эсое К'элэш, быһер' нвисарнасьа 178-а.

184. „Хэзал, хэзал“ — готйа Ваһан Асатрийан, 75 сали, нивхван-ли, жь гонде Талина Жерын ль нэһ'ниа Талине, колхозван.

185. „Нари, нари, нари“ — готйа Ваһан Асатрийан, быһер' нвисарнасьа 184-а.

186. „Дэлал, дэлал“ — готйа Ваһан Асатрийан, быһер' нвисарнасьа 184-а.

187. „Ах ле, ле“ — готйа Мик'аел Ёвһсен'йан, 70 сали, нэхвэнди, жь гонде Талина Жерын, ль нэһ'ниа Талине, колхозван.

188. „Һэре ле“ — готйа Һарут'йун Хачатрийан, 75 сали, жь Талина Жерын ль нэһ'ниа Талине, хабатчине мале.

189. „Далал, гӧнде ма“ — готйа Нарут'йун Хачатрийан, быһер' нисарнасийа 188-а.

190. „К'ура час“ — готйа Э'адьте Р'эшид, 50 сали, хвӧнди, жь гӧнде Т'лык ль нӧһ'ийа Талине, Нвиси Э'г'аре Чӧто, дӧрсдӧр.

191. „Гӧдэ лавьке мьн швана“ — готйа К'амьле Qасо, 50 сали, хвӧнди, жь гӧнде Т'лык ль нӧһ'ийа Талине, колхозван.

192. „Лавько qӧрбан“ — готйа К'амьле Qасо, быһер' нисарнасийа 191-е.

193. „Ба те“ — готйа К'амьле Qасо, быһер' нисарнасийа 191-е.

194. „Лавько“ — готйа К'амьле Qасо, быһер' нисарнасийа 191-е.

195. „Нӧй бе далал“ — готйа Сӧбрие Р'эшид, 40 сали, жь гӧнде Т'лык ль нӧһ'ийа Талине, колхозван.

196. „Wай ле Гозе“ — готйа Сӧбрие Р'эшид, быһер' нисарнасийа 195-а.

197. „Wарэ“ — готйа Сӧбрие Р'эшид, быһер' нисарнасийа 195-а.

198. „Әма, нӧма“ — готйа Сӧбрие Р'эшид, быһер' нисарнасийа 195-а.

199. „Qамӧре щане“ — готйа Р'эгане Mсто, 35 сали, жь гӧнде Т'лык, ль нӧһ'ийа Талине, колхозван.

200. „Пӧзе Н'ӧкко“ — готйа Гозала Әсӧд, 30 сали, жь гӧнде Н'ӧкко, ль нӧһ'ийа Талине, колхозван, дӧнгбеж.

201. „Н'ӧкко—Гӧлт'о“ — готйа Гозала Әсӧд, быһер' нисарнасийа 200-и.

202. „К'ър'э we бы к'ър'э,“ — готйа Гозала Әсӧд, быһер' нисарнасийа 200-и.

203. „Ло, ло лавько, чь э'щев“ — готйа Гозала Әсӧд, быһер' нисарнасийа 200-и.

204. „Ишӧв шӧвэ“ — готйа Гозала Әсӧд, быһер' нисарнасийа 200-и.

205. „Kач'ьке кани“ — готйа Гозала Әсӧд, быһер' нисарнасийа 200-и.

206. „Ле, ле хӧзале, wi wi“ — готйа Э'г'ите Mсто, жь гӧнде Н'ӧкко, ль нӧһ'ийа Талине, 60 сали, колхозван.

207. „Әман, әман, qамӧре“ — готйа Э'г'ите Mсто, быһер' нисарнасийа 206-а.

208. „Һоре“ — готйа Э'г'ите Mсто, быһер' нисарнасийа 206-а.

209. „Шингӧнэки к'ӧтйа ль э'рдан“ — готйа Mкртинч (Mк'о) һов' һаннисейан, жь дйа хвӧ буйа сала 1953-а, жь гӧнде Банон (П'анн) жь qӧза Арч'еше (Эрдише), вӧхте нисара к'лама (с. 1959-а), әв ль Эщмыназине (Дере) дьма, пенсионер.

210. „Р'амусана бериване“ — быһер' нисарнасийа 209-а.

211. „Wерана гӧнде ма“ быһер' нисарнасийа 209-а.

212. „Сбэ бы мын сбэ“ — быһер' нвисарнаһа 209-а.
 113. „Тэw ле, ле“ — быһер' нвисарнаһа 209-а.
 214. „Ээ бы хблам“ — быһер' нвисарнаһа 209-а.
 215. „Бэрфэк бари“ — быһер' нвисарнаһа 209-а.
 216. „Гөһизэр“ — быһер' нвисарнаһа 209-а.
 217. „Һ'эсрэт“ — быһер' нвисарнаһа 209-а.
 218. „Ле wae, ле wae“ — быһер' нвисарнаһа 209-а.
 219. Лаужок-нвежок — дөһ'а мэриед аһыл готына.
 220. Пэкхана—бэнд — дөһ'а шаһыла готына.

* * *

К'ламед шмэз'та к'ордайа лирикне (ед дэрһэца эвинти-һ'эзкырыне, хэ-
 бате у т'эбнйэте) ды ван бэрэвокед жерында һатына чапкырыне.

1. Фолклора көрманща, һазыркыһы Һ'. Шиди у Э. Э'вдал, Ереван.
 1936, р'у 342—431.

2. Фолклора көрманщине, һазыркы Һ'. Шиди, Ереван, 1957, р'у
 189—224.

С Э Р Э Щ Э М

<i>Ваштарш</i>	5
Пешхэбэр	17
Сэре к'отане	27
Дэре колхозе	27
Бэдэве	28
Гэдэ лавьк	30
Чь эвинга	31
Гэдэ лавьке мьн чу	32
Дбэ зэри	33
Бэрфэк бари	34
Гэдэ лавьке мьн	35
Ле, ле хэзале	35
Мьне хэзалэке р'акьр	37
Ле, ле зэрие	37
Ле, ле Дилбэре	38
Ч'э'ве мьн ль р'енга тэ қэр'ьми	39
Мала мэ щинаре мала ва буйа	40
Сэйран	41
Халил бэго	42
К'аве	43
Ханне к'ава мьн	44
Дэ йар, йар, дэ йар, йар	45
Дэ йар, йар Ширьне	45
Һэйло дьло	45
Щане	47
Wəxte зэрия мьн нишан кьрын	48
Һа, һай ль мьн	49
Р'еза гонда	53
Ле дине	55
Ле, ле қазе	56
Лей эман	57
Мэгьри	58

Ч'аме п'ае	58
Ле, ле дине	59
Һай ле, ле һай ле	61
Ә'идал у Гөле	61
Һ'асо, җайло	63
Бәжиа Қөлихане Һ'асо	64
Һива гөнде мә йәкшәви	65
Ца Байазе	66
Ца йо, йо, йо Сәйране	67
Бәжһна гәдә	67
Баше	68
Гәҗьре	68
Әзе кәлилкәм	69
Һай, һай гәҗьре	69
Щан, щане	70
Кәлмәле, банге Әләгәзе	71
Дәр.ю	71
Гөнде мә	72
Җәй ле	72
Һ'асо	73
Қизхале	74
Хане, ба те	75
Берһиа мһи	76
Ч'һае бһнд	77
Кәч'ьке, ч'һа бһндә	78
Кәч'ьке	79
Кәч'ьке, һәргә тә дьһи	79
Әз кәлилкәм	80
Гәдә лаҗько, ви аһари	80
Зәҗало	80
Гөле	81
Лаҗько қөрба	82
Лаҗьке мһи	83
Оло, ло гәдә	84
Р'зган	85
Сәйране, һа Сәйране	86
Җәй щане	86
Нәхҗәһьм	87
Мармус	87
Тә ч'ә'вр'әше, бру шуше	87
Зәри домәме	88

Вай дьт, вай дьт	90
Вэрде	91
Миро-миро	92
Ло, ло лавько	93
Лавько қорба, баранэ	94
Хэллэ Қазн	95
Лавько қорба, э'ври тэр'э	96
Ло, ло дэтал	97
Дэ йар, йар ширьне досте	99
Эман, эман, ба те	100
Хэзал	101
Э'вдале Зэйнэ	102
Асе	102
Шэршэрис	103
Эле севым	104
Дыте мын	✓105
Ле щане	106
Қамаре, эз дэталым	106
Та ч'э'вр'эше	106
Сале дь замана	107
Р'эван	107
Мале ма данина зозана	108
Қам'ьке кёлмале	108
Эре, ла дине	108
Эме ле	109
Һэре дэ меван	109
Вара, Т'ели	110
Ун к'алэшо	111
Элэгэзе	112
Ч'йа готэ ч'йа	112
Дыле мын зэрие	113
Һэй ле	114
Т'имаре	114
Эман, эман, домам	115
Ло баво	116
Зозане ма	117
Э'йшане	118
Хане	119
Эле эт'име	120
Мразе мын	121
Саре сарда	121

Təw лe	122
Һәре	122
Һәй лe, лe	122
T'флeсвaн	123
Пәзe бaвe тә һaтә дә'нa	123
Дәрдо, дәрдо	124
Нәмa, нәмa	125
Һиvа гөндe мә	125
Һ'өбe	125
Һәре лe дaс	126
Һәйлe һәмaн	127
Лaвькe әрмәнн	127
Һ'әйрaнo	128
Әмaн, әмaн лaвькo	130
Һәре швaн	130
Дә wәй лo	134
Дьлe мьн п'рa вe T'флeсe	134
Һ'әсәннкo қөрбa	135
Лe, лe бәдәwе	136
Лe, лe динe	137
Шг'әрәкe	138
Мердинә	138
Ай бeмaл	140
Хөлaм	141
Мaлa бaбe мьн	141
Мәдo	142
Дәлнл	143
Лe, лe	144
Әлe кьнe	145
Әлe щaнe	145
Әлe к'awe	146
Гөлe мәрyмe	146
К'awa мьн	147
Wәйлe Нәнe	147
Әзe чумә Дeрсьмe	149
Зәриe мә	150
Беривaнe, беривaнe	151
Qьжьлa мәрy	151
Ч'әмe Силaннe	152
Дәлнлe	152
Әмaн, әмaн, әз һ'әлйaм	153

Дә ле, ле	153
К'осадаг	154
Эман, эман, домам қорбан	154
Вәрә щане, щане	155
Дә домам	155
Дәләл	156
Дино	157
Фидан	159
Мадәт	159
Qблыго	160
Э'адале Зәйне у шех Сәе	160
Вайла	162
Лавько щанә	163
Бәжһна мын	163
Иар йәман	164
Вәрә щане	165
Ле кәве	166
Зозане бһынд	166
Эме	166
Начьм Шаме	170
Ле, ле Мәде	172
Дәләлә, дәлькә	173
Бернване, тә лә пһште	173
Гәдә	174
Әм һавраз чун	174
Сәре Боқәтин	175
Дә ле, ле Ширьн Шае	175
Ле, ле, ле Qазе	176
Мәразе	176
Сбәйә	177
Хәзал, Хәзал	178
Нари, нари, нари	179
Дәләл, дәләл	180
Ах ле, ле	181
Һәре ле	182
Дәләл, гбиде мә	183
К'ура чае	183
Гәдә лавькә мын шьванә	184
Лавько қорбан	184
Ба те	185
Лавько	185

Һай бе далай	185
Вэйле Гоэе	186
Вэрэ	187
Эма, нэма	188
Қамаре щане	188
Пэзе Н'экко	189
Н'экко-Гэлт'о	189
К'ыр'э we бы к'ыр'э	190
Ло, ло лавько, нь әщев	190
Ншэв шэвэ	191
Қач'ьке, кани	191
Ле, ле хазале, wи, wи	191
Эман, эман, қамаре	192
Һоре	193
Шигинэки к'этийэ ль ә'рдан	193
Р'амусана бериване	195
Верана гбиде мә	196
Сба бы мын сба	197
Тэw ле, ле	198
Әз бы хблам	198
Барфак бари	199
Гблизэр	200
Н'эсрэта мын	200
Ле wae, ле wae	202
Лаужок-нвежок	202
Пөкхана-бөнд	210
Нвнсарнаси	223

ԿՂԱՄԵԴ ՇՄԱԹՂԱ ԿՕՐԴԱՆԹ ԼՐԻՐՈՒՄԵ

Տարագրում է Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի
Արևելագիտության ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Րեдактор — Մ. Ի. Խամոյան
Րедактора техники — С. К. Зак'арьян
Коректоре контрол — Л. Թ'մար

ВФ 07425 Р'ИСО 1374 Т'эмбэ 2028 нэшыр 3619 тираж 2000

Бона нэшыре һатйэ спартыне 17/ХІ 1971 с.
Бона нэшыркырыне һатйэ қолкырыне 29/ІІ 1972 с.,
К'ар'эз № 1, 84ХІ081/32 бэлгнэшыре нэшыре 10,0
бэлгнэшыре мэнгэне 15,0—12,6

Баһа 70 րոպ

Երևան: չափառնաշարժի ԿՄ ՓԿ Թրմանիստան, Իսահակյան № 26.

ՀԱՆ ՀԻՄՆԱԴԱՐ ԳԻՒՆ ԳՐԱԴ.

220048791

ЦЕНА 70 КОП.

A 48991